S.R.T

ಶ್ರೀದಿವ್ಯಸೂರಿಚರಿತಮ್

శ్రీ

శ్రీమతేరామానుజాయనమః

శ్రీమద్రామానుజగురువరచరణకటాక్షలబ్ధ
శ్రీరఙ్గరాజారోగ్యశాలావల్లభేన, కవివైద్యపుర
న్దర శ్రీగరుడవాహనపణ్డితేనప్రణీతం మహాకావ్యరూపం

శ్రీ దివ్య సూ రి చ రి త మ్.

సమ్ప్రదాయార్థసిశేషైస్సహ సాహి
త్యవ్యుత్పిత్సూనాముపకారాయ,
శ్రీనారాయణపురద్రావిడసూక్తిదేశికాపర
నామధేయానాం శ్రీమదుభయవేదాన్త
రునారాయణాచార్యస్వామినాం ప్రేరణేన,
ర్మాణ, మైసూరుసంస్థాన అసిస్టెంట్ ఇంజనీర్
ఆళ్వాణ్డవిల్లిగోవిన్దాచార్యైః
ద్రవ్యశోధనసహకారిభిః,
మైసూరు విద్యాతరఙ్గిణీముద్రాక్షరశాలాయాం
ముద్రాపితమ్.

కల్యబ్దాః ౫౦౨౭ పార్థివవర్షమ్.

౧౯౨౫ ఏప్రెల్ తా॥ ౧౦.

ఓం

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

అథతత్రభవాన్ శ్రీరఙ్గరాజదివ్యకటాక్ష సన్ధుక్షితజ్ఞానవైభ
వస్తదారోగ్యశాలావల్లభ కవివైద్యపురన్దరాపరనామధేయః, * గ
రుడవాహనపణ్డితశ్రీనివాసమహాకవిః, భగవదాకస్మికకటాక్ష పూర్ణ
పాత్రశ్రీకాసారాద్యాదిసూరి ప్రభృతి శ్రీరామానుజాచార్యప
ర్యన్తదివ్యసూరివైభవమ్, సదాచార్యోపదేశపరమ్పరాలబ్ధమ్,
శ్రీ వేదాన్తదేశికాదిభిః రహస్యగ్రన్థేషు ప్రమాణత్వేన నిర్దిష్టమ్.
"సచాచార్యవంశో జ్ఞేయః" ఇతిప్రపన్నజనావశ్యజ్ఞాతవ్యతయా
ప్రతిపన్నమ్, కాన్తాసమ్మితవ్యఙ్గ్యప్రధానసరసకావ్యముఖేన ముము
క్షుజనబుబోధయిషయా దివ్యసూరిచరితనామకం మహాకావ్యం
ప్రణినాయ. తదిదం వ్యుత్పిత్సుజనానాం దివ్యసూరిదివ్యాపదాన
శ్రవణమననాదిభిరత్యన్తవివేకపరిపోషమాలోచ్య, శ్రీయదుగిరికట
కాలఙ్కారభూతశ్రీమహాచార్యమన్దిరాదిషు శ్రీతిరువాయిమొఴితిరు
నారాయణాచార్యమన్దిరేషుచ, క్వచిత్క్వచిద్విరళవిరళం శ్రీకోశ
జాతంసముచ్చిత్య, శ్రీమదహోబిలమఠస్య ఆథివణ్ శఠకోపస్వా
మిశ్రీవంశోద్భవైః ఉభయవేదాన్తప్రవచననిరతైః శ్రీద్రావిడసూక్తి
శ్రీనారాయణాచార్యనామధేయైః పరిశోధ్య, క్వచిత్క్వచిత్తత్త
త్పదపర్యాయైః ద్రావిడనామభిశ్చ గూఢార్థవివరణపూర్వకం
పాఠాన్తరప్రదర్శకసఙ్కేతరేఖావిన్యాసైస్సహ, లౌకికవైదికాద్య
ఖిలకలాకోవిదైర్జగదుపకారశీలైః, మైసూరుసంస్థానె ఆసిస్టెంట్
ఇంజినీర్. శ్రీ. ఆళ్కొణ్డవిల్లి గోవిన్దాచార్యాణాంసహాయేన ము
ద్రాపితంసద్విజయతేతరామ్.

* అస్యవైభవం ఏతత్ప్రబన్ధసప్తదశసర్గాన్తస్థశ్లోకేషు ద్రష్టవ్యమ్.

శ్రీ

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

ప్రభార్యావిషసంపృక్తౌ భవభీతినివృత్తయే ; రక్షితారౌ త్రిజగతాం లక్ష్మీనారాయణౌ భజే ॥ ౧ ॥ క్వదివ్యసూరిచరితం క్వచ మే మన్దశేముషీ । నియన్తుకామోస్మి గజం సాహసాద్బిసతన్తునా ॥ ౨ ॥ ప్రాచాం ప్రశస్తిం ప్రాజ్ఞానాం ప్రార్థయే ప్రాకృతాగ్రణీః । పిపాసారగమాగ్రిష్ఠం క్షౌద్రిం పఙ్గోస్సమోస్మ్యహమ్ ॥ ౩ ॥ పూర్వాచార్యకృతం వృత్తం సూరీణామాద్రియేప్యహమ్ । ద్యుమణిద్యోతితాపి ద్యౌః ఖద్యోతేనాపి భాసతే ॥ ౪ ॥ ప్రాచీనవాచాం విషయం చరితం వర్ణయామ్యహమ్ । గజేన ప్రస్థితే మార్గే కిం నయాతి పిపీలికా ॥ ౫ ॥ దోషాశ్లిష్టాపి మే సూక్తిర్విద్వద్భ్యో రోచతే భృశమ్ । చన్ద్రికేవ చకోరేభ్యస్సర్వాశాన్తరచారిణీ ॥ ౬ ॥ సతాం భవతు మే వాణీ చపలాపి ముదే పరమ్ । శిశోరవ్యక్తవచనం గురుభ్యః కిం నరోచతే ॥ ౭ ॥ శ్రీశసఙ్కల్పపాత్రాణాం జగదుద్ధారకరాత్మనామ్ । భక్తిప్రపత్త్యోరుద్రేకైస్సముద్రీకృతచేతసామ్ ॥ ౮ ॥ సంసారసాగరోత్తార యానపాత్రితసద్గిరామ్ । అమన్దానన్దసన్దోహనిరన్తరితచేతసామ్ ॥ ౯ ॥ సంసారిమృగబన్ధార్థ దీపికానాం మురద్విషః । రాగాదిదోషరిక్తానాం శీలాదిగుణశాలినామ్ ॥ ౧౦ ॥ భగవద్ధ్యాననిష్ఠానాం శుకవచ్ఛుద్ధయోగినామ్ । త్రైయ్యన్తనిష్ణాతధియాం వైకుణ్ఠనగరైషిణామ్ ॥ ౧౧ ॥ సరోముఖానాం భక్తానాం లక్ష్మణార్యావసాయినామ్ । అవతారాపదానాదీన్ వక్ష్యేహం విదితం యథా ॥ ౧౨ ॥ శృణ్వన్తు సాత్త్వికోత్తంసాస్సూక్తిం సూరిషు వాఞ్ఛయా । పయోభిలాషాత్ప్రత్యంహి పరిగృహ్ణన్తి సజ్జనాః ॥ ౧౩ ॥ అస్తి ప్రశస్తమహిమా వైకుణ్ఠో-కుణ్ఠవైభ

వః । లోకో లోకోపకారార్థో నాకౌకోభిర్నమస్కృతః ॥ ౧౪ ॥ వా
య్వాదభూతాహఙ్కారమహదవ్యక్తరూపతః । యస్సప్తావరణీతస్తు
పరస్తాత్ప్రకృతేరపి ॥ ౧౫॥ యమూచుర్నిగమానిత్యం పరమవ్యోమ
నామకమ్।స్వయమ్భుశమ్భుముఖ్యానామవాఙ్మనసగోచరమ్ ॥ ౧౬ ॥
ముకున్దవాచ్యత్వముగాద్యేన దెవశ్చిరన్తనః । విలుప్తపునరావృత్తిమా
ర్గః *పాదత్రయాత్మకః ॥౧౭ ॥ యదన్తే దివ్యతటినీ విరజానామవి
శ్రుతా । సంసారదావదగ్ధానాం జీవానాం తాపహారిణీ ॥ ౧౮ ॥ క
రుణైవద్రవీభూయకమలాక్షస్య కేవలమ్ । విరజాపరసంజ్ఞాయా వా
సనాపాప్మహారిణీ ॥ ౧౯ ॥ ముక్తాశ్రితాతిశిశిరా హంసైశ్చ పరమై
ర్వృతా । సజ్జీవనాసనత్వాయా ముక్తైవమురజిద్దయా ॥ ౨౦ ॥యా
తనాతనుమహాన్నాయ చేతనానాం నిమజ్జతామ్ । హృత్వాసవాసనాంస
త్రైపఙ్క్త్యుపనిషదాకృతిమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఆవర్తనాభిసుభగా కోకస్తనవిరా
జితా । మృణాళహారాపద్మాక్షీ ముక్తిశ్రీరివ భాతియా ॥ ౨౨ ॥ య
త్రారామేషుభగవత్ప్రీతయే తరురూపిణః । ఛాయాపుష్పఫలైర్ముక్తా
నుపకుర్వన్తి సూరయః ॥ ౨౩ ॥ దివ్యమైరమ్మదీయాఖ్యం సరోరా
జత్యనుత్తమమ్ । యత్ర కాఞ్చనకల్హారకమలోత్పలమణ్డితమ్ ॥ ౨౪ ॥
యత్తీరేఽశ్వత్థతల్పీయాం ఛాయామాశ్రిత్య శీతళామ్।రమన్తేప్సరసస్స
పఞ్చశతాన్యద్భుతవిగ్రహాః ॥ ౨౫ ॥ భూషాచూర్ణాఞ్జనక్షౌమమా
లాభిర్విలసత్కరాః।లబ్ధదివ్యాకృతీన్ముక్తానలఙ్కుర్వన్తియత్రతాః॥ ౨౬
అర్చిరాదిభిరధ్వానమతివాహ్యాతివాహికైః । యత్ర వాస్తవ్యతాం
యాన్తి భక్తవర్గాః పరశ్శతమ్ ॥ ౨౭ ॥ అమానవకరస్పర్శవిమా
నితభవార్తయః । ముక్తాయత్రావలమ్బన్తే దివ్యమఙ్గళవిగ్రహాః ॥౨౮
యత్రోద్యానేషు దివ్యేషు సూరిభిశ్శుకకోకిలైః । ఉద్ఘుష్యతే
పరం బ్రహ్మ ప్రాప్యంనాన్యత్సతామితి ॥ ౨౯ ॥ యత్రాచరన్తి మన్దా

* పాదత్రయాస్థితః (పా) § కరుణేవ (పా)

రమఞ్జరీరసపాయినః । షట్పదాస్సత్పదామ్భోజషట్పదావృత్తిరుఞ్జిక్రి
యాః ॥ ౩౦ ॥ మాకన్దవనవాటీషు గోవిన్దగుణఘోషిభిస్తైః । శారికా
శ్శ్రవణాతిథ్యమ్ముక్తానాం యత్ర తన్వతే ॥ ౩౧ ॥ తత్ర తేజోమ
యీ కాచిన్నగరీ శాశ్వతాకృతిః । శంసన్తి సన్తస్సాన్ద్రాం యాం మహో
ధ్యామపరాజితామ్ ॥ ౩౨ ॥ భక్తిప్రతిభువం సన్తః ప్రపత్తిప్రతిగ
హిణీమ్ । వ్యక్తిప్రదాయినీం బుద్ధేర్ముక్తిక్షేత్రం ప్రచక్షతే ॥ ౩౩ ॥
నానామణిగణైః క్లిప్తైస్సహస్రావరణైశ్శుభైః । సంవీతా భాతి నగరీ సా
హాయాస్తైరివాబ్ధిభిః ॥ ౩౪ ॥ యా దివ్యగోపురోద్బద్ధై*ర్ధ్వజోదఞ్చత్ప
టాఞ్చలైః । హస్తైరివావరాన్ లోకాన్ ధిక్కరోతి వనశ్వరాన్ ॥ ౩౫ ॥
రత్నతోరణభాభిర్యా తనోతీన్ద్రాయుధశ్రియమ్ । ఇన్ద్రనీలప్రభా
జాలైర్యమునాఞ్చోర్ధ్వగామినీమ్ ॥ ౩౬ ॥ యద్రథ్యాస్స్ఫటికా
కారాస్స్వధరత్నైర్భిరావృతాః । అనుయాన్తి ఫణారత్నప్రభోజ్జ్వలమ
హీశ్వరమ్ ॥ ౩౭ ॥ ప్రాసాదమాలాసఙ్కీర్ణా కాసారశతసఙ్కులా ।
వ్యాసాదిమునిభిర్ధ్యేయా యా సాధారణముక్తిభూః ॥ ౩౮ ॥ యా ది
వ్యవనమాలాఢ్యా శ్రీమతీ మణిభాసురా । ముక్తావలీవృతా భాతి యథా
విష్ణోరురస్స్థలీ ॥ ౩౯ ॥ నానామణిమయైస్తుఙ్గైర్నారాయణరమాప్రియైః ।
క్రీడాశిఖరిభిః పూర్ణా చూడారూఢామరద్రుభిః ॥ ౪౦ ॥ తత్ర దివ్యం
మహాధామ వైకుణ్ఠాభిధముజ్జ్వలమ్ । అవర్ణనీయం వచసాం సువర్ణమణితో
రణమ్ ॥ ౪౧ ॥ తత్ర స్తమ్భసహస్రాఢ్యే దివ్యే శ్రీమణిమణ్టపే । సా
న్ద్రానన్దసుధాలిప్తే సహస్రార్కసమప్రభే ॥ ౪౨ ॥ సింహాసనేఽతిరుచి
రే విభూతిద్వయచిత్రితే । దివ్యపుష్పభరాస్తీర్ణే భవ్యరోచిర్వితానితే ॥ ౪౩ ॥
ధర్మాదిసూరిపాదస్థే నానామణిగణావృతే । సహస్రదళపద్మ

---

* ధ్వజైశ్చఞ్చత్పటాఞ్చలైః (పా)

స్య కర్ణికాన్తే౽ధివిస్తరే ॥ ౪౪ ॥ శబ్దతన్త్రధురీణస్య లుప్తస్యాతన్ద్రి
కర్మణః । శేషస్యాస్య మృదులే భోగే ఫణామణిరుచాస్తృతే ॥ ౪౫ ॥ ని
షణ్ణో నిర్భరానన్దో నిరఙ్కుశసుఖోదయః । సమస్తశేషీ భగవాన్ ల
క్ష్మ్యా భూమ్యా చ నీళయా ॥ ౪౬ ॥ ప్రఫుల్లపద్మసుషుమా పరిభావిపద
ద్వయః । కాహళీగర్వసర్వస్వహారిజఙ్ఘాయుగోజ్జ్వలః ॥ ౪౭ ॥ సౌన్ద
ర్యసాగరోన్మగ్నజానుమైనాకశృఙ్గకః । యౌవనారామకదళీ కాణ్డో
రుయుగళాఞ్చితః ॥ ౪౮ ॥ రశనారత్నరుగ్విద్ధపీతామ్బరకటీతటః ।
సన్ధ్యాతపసమామృష్టధారాధరసమప్రభః ॥ ౪౯ ॥ విరిఞ్చోత్పత్తికమ
లలసన్నాభీపుటోజ్జ్వలః । ఉదరస్థత్రిజగతీసీమాకల్పవలిత్రయః ॥ ౫౦ ॥
లక్ష్మీవిలాసాదర్శేన కౌస్తుభేనాత్మరూపిణా । శ్రీవత్సేన ప్రధా
నేన విలసద్భుజాన్తరః ॥ ౫౧ ॥ మాలయా వైజయన్త్యా చ మహాభూ
తస్వరూపయా । పర్యాయదోళయాలక్ష్మ్యా భాసమానభుజాన్తరః ॥ ౫౨
హారైరనేకైరమలైర్గ్రైవకస్థలోజ్జ్వలః । లావణ్యముగ్ధసిన్ధూద్యత్తర
ఙ్గైరివసఙ్గతైః ॥ ౫౩ ॥ అహఙ్కృతిమనోరూపే పాఞ్చజన్యసుదర్శ
నే । వహన్ కరాభ్యామూర్ధ్వార్ధే కాలత్రైపాససాహ్యాధ్రువమ్ ॥ ౫౪ ॥
ఫణిపర్యఙ్కవిన్యస్తసవ్యబాహుసముజ్జ్వలః । లీలాప్రసార్యమాణా
న్యపాణిసంసక్తజానుకః ॥ ౫౫ ॥ రత్నకఙ్కణకేయూర రమణీయచ
తుర్భుజః । కస్తూరికాపఙ్కదిగ్ధ కణ్ఠకమ్బుమనోహరః ॥ ౫౬ ॥ సౌ
న్దర్యనిత్యసామ్రాజ్య సింహాసనముఖామ్బుజః । అరుణాధరవిస్ఫూర్జద
న్యాజహాసితోదయః ॥ ౫౭ ॥ నయనాబ్ధ్యూర్మికస్సీమాసేతుభూతసు
నాసికః । విశాలదీర్ఘసుస్నిగ్ధవ్యక్తవర్ణత్రయామ్బకః ॥ ౫౮ ॥ కరు
ణావరుణావాసైకటాక్షైః పాలయఞ్జగత్ । సమ్ప్రాప్తశార్ఙ్గకోద
ణ్డవిభ్రమభ్రూలతోజ్జ్వలః ॥ ౫౯ ॥ ఆనీలకుఞ్చితస్నిగ్ధదీర్ఘకున్తళము
న్ధరః । త్రైలోక్యరక్షాపారీణ మహార్ఘమకుటాఞ్చితః ॥ ౬౦ ॥ కరు
ణాధీనసఙ్కల్పస్సఙ్కల్పాధీనరక్షణః । రక్షణాధీనసద్భక్తో భక్తాధీనా

త్మవైభవః ॥ ౬౧ ॥ సమస్తకల్యాణగుణః ప్రశస్తాత్మాపరాత్పరః । అవాప్తాఖిలకామార్థో నిరస్తాశేషకల్మషః ॥ ౬౨ ॥ త్రికాలజ్ఞస్త్రిసర్గాద్యస్త్రిధామా త్రిగుణాతిగః । త్రివర్గదస్త్రితాపఘ్నస్త్రిలోకేశస్త్రివిక్రమః ॥ ౬౩ ॥ ఛత్రపీఠాసనోపానత్తల్పదీపాంశుకాదినా । శేషేణ భూషితోపాన్తో దివ్యవేషేణ భోగినా ॥ ౬౪ ॥ వితానదాసవ్యజనమిత్రకేతుగ్రాహినా । వైనతేయేన పురతస్సేవితశ్శ్రితరూపిణా ॥ ౬౫ ॥ విద్యావేత్రలతాధీనప్రభూతయుగపద్ధినా । విష్వక్సేనేన సైన్యానామీశ్వరేణ నిషేవితః ॥ ౬౬ ॥ అనన్యభక్తైర్నిలయైస్సనన్దసనకాదికైః । చిరన్తననవస్తోత్రైర్నిరన్తరమభిష్టుతః ॥ ౬౭ ॥ నగరావరణద్వారగోపురావనకర్మఠైః । చణ్డాద్యైర్గరుడాద్యైశ్చ గజవక్త్రాదిభిర్వృతః ॥ ౬౮ ॥ జయశబ్దముఖైర్దివ్యైర్గద్గైలేయపారిణపారణైః । హేతిభిశ్చేతనైర్గ్రహాస్త్రైః పక్షిభిర్గపర్యుపాసితః ॥ ౬౯ ॥ నిత్యానపాయయా దేవ్యా నిష్కారణదయాయుజా । జనన్యా సర్వజగతామనన్యోపసక్తయా ॥ ౭౦ ॥ త్రైలోక్యరక్షాసామ్రాజ్యమహిష్యా మాజ్ఞులవాసయా । ఇతి స్పృష్టో భవల్లక్ష్మ్యా భగవాన్ స్నిగ్ధయా గిరా ॥ ౭౧ ॥ సృష్టిస్థిత్యన్తకర్మాణి త్వదాయత్తాని సర్వదా । ఆద్యన్తకర్మణీ పాదాస్స్వయమ్మూహ్యహరయోః పురా ॥ ౭౨ ॥ అవశిష్టం భవానేవ భగవన్ కరుణానిధే । కరోతి విష్ణురూపేణాపి శేషాద్విశ్వపాలనమ్ ॥ ౭౩ ॥ వేదాననన్తానసృజః కర్మబ్రహ్మప్రకాశకాన్ । నిజయాదయయా సాకం శాస్త్రైస్తదుపబృంహణైః ॥ ౭౪ ॥ అనాదివాసనాదోషదూషితాత్మీయసృష్టయః । అవమత్య జనాస్తాన్యదపథైస్స్వైరగామినః ॥ ౭౫ ॥ తత్స్వమాజ్ఞాతిగాన్ జేతుం భూయస్స్వయమివైత్య తాన్ । రామకృష్ణాదిభిస్స్వైరవతారైర్ఘ్నన్నతః ॥ ౭౬ ॥ గృహీత్వాప్యమీతిగతాన్విశ్వమాగృహీత్వాగతో త్రికిమ్ః ప్రతిస్పృష్టః కమలయా సస్మితః పురుషోత్తమః ॥ ౭౭ ॥

వ్యాజహారసమామేవం సమ్ప్రబుద్ధోస్మ్యహం త్వయా । శృణు
మద్వచనం దేవి త్వముక్తిప్రతిభాషణమ్ ॥ ౭౮ ॥ నానావతారం ప్రా
ప్తం మామవధీర్యనరాభువి । అసురప్రకృతిత్వాచ్చ బలాత్పాపౌ
ఘసన్తతేః ॥ ౭౯ ॥ వాసనావశతో మూఢా శ్శాసనానర్హతాం గతాః
ఘటీయన్త్రఘటన్యాయా న్నిరయో*త్పత్తిగామినః ॥ ౮౦ ॥ కరస్థై
స్తైర్మయాదత్తైర్విషయాననుభుఞ్జతే । సమిచ్ఛేదార్థశస్త్రేణ గో
పుచ్ఛచ్ఛేదనీతితః ॥ ౮౧ ॥ తానిదానీం సముద్ధర్తుం సఙ్కల్పం కల్పయా
మ్యహమ్ । ఉపాయో నిరపాయో మే రోచతే సర్వసఙ్గ్రహాత్ ॥ ౮౨ ॥
పరత్వవ్యూహవిభవై రపర్యాప్తశ్చ సఙ్గ్రహః । అన్తర్యామితదద్వ్యూహ
మర్చారూపేణ తం లభే ॥ ౮౩ ॥ ఇతో౽హం దివ్యదేశేషు శ్రీరఙ్గాది
షు కల్పయే । అర్చావతారసాన్నిధ్యం త్వయా భూమ్యాచ నీళయా ॥ ౮౪ ॥
శేష శేషాశనాద్యైశ్చ సూరయో భూరిబుద్ధయః । నానావర్ణస
ముత్పన్నా నానాదేశేషు వాసినః ॥ ౮౫ ॥ నానాప్రబన్ధనిర్మాణై ర్నా
నా కైఙ్కర్యవృత్తిభిః । ఆమ్నాయాన్త వివర్తైశ్చ సర్వవర్ణాచిత్రకర్మైః ॥ ౮౬
మన్దహాసాంశిభిస్తైస్తై ర్ద్రామిడైర్నైయమాశ్రితైః । శబ్దాదివిషయా
సక్తాన్ దుర్దర్శనపరాయణాన్ ॥ ౮౭ ॥ బాహ్యాగాధాన్ధమ
ర్ధ్వాన్తనిరన్తర విమోహితాన్ । సంసారవనసమ్భ్రాన్తకరికల్పాంశ్చ
నైర్ఘృణాన్ ॥ ౮౮ ॥ ప్రాపయ్య భక్తైగపదవీం ప్రపత్తైశ్చ తతో మమ ।
ఉపనేష్యన్తి సఙ్కాశే మహోల్కా నేగజానివ ॥ ౮౯ ॥ అఙ్గీకృత్య తతో౽
హం తాన్ సూరిభిస్సదృశానిహ । సదానుభవితా తేషాం కైఙ్కర్యాణ్యా
ముఖప్రియే ॥ ౯౦ ॥ నిత్యసూరీంశ్చ ముక్తాంశ్చ హేతీంశ్చ కమలాంభువమ్ ।
సమ్ప్రేష్య యథాస్థాన మవతారాయ భూతలే ॥ ౯౧ ॥ స్వయం చ
కార భగవాంఛ్రీరఙ్గాదిషు ధామసు । సాన్నిధ్యమర్చారూపేణ స

* నిరయస్స్వర్గగామినః (పా)

ర్వ్యభూషణాసు కమ్పయా ॥ ౯౨ ॥ నిర్దిష్టా మధురిపుణా దయాకరేణ శ్రీర
ఙ్గా విష్ణుబహుధామసుక్షమాయామ్ । ముక్త్వా త్వాపునరపి సూరయో వతీ
ర్ణాస్సంసారే నగురువచో హిలఙ్ఘనీయమ్ ॥ ౯౩ ॥ స్వామీ రఙ్గపతిర్గురు
ర్వరవరాధీశశ్చ యస్యాతులౌ వాధూలావరదప్రపితావరవరత్న్యై మేశల
క్ష్మీసఖః । లోకేశాజననీతుతస్యగరుడశ్రీవాహన శ్రీసదగ్రకావ్యే దివ్య
తిదివ్యసూరిచరితే సర్గోయమాదిర్గతః ॥ * * * * * * * *

ఇతి శ్రీకాశ్యపకులతిలకస్య రఙ్గాధిపారోగ్యశాలావల్ల
భస్య కవివైద్యపుఙ్గవరాపరనామధేయస్య గరుడ
వాహనపణ్డితస్య శ్రీనివాసకవేః కృతౌ
దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే
ప్రథమస్సర్గః

ద్వితీయసర్గప్రారమ్భః

—* ముదలాళ్వార్ కళ్ వైభవమ్ . *—

అస్తి ప్రశస్తా భువనేషు కాఞ్చీ పురీ విరిఞ్చోత్తరవేదికాఖ్యా । గ
ణ్యాభవన్ముక్తికరీషు పూర్వం ధన్యా కృతిస్సప్తసు యా పురీషు ॥ ౧ ॥ ఉ
త్ఫుల్లకల్హారసరోజవత్యా కూలఙ్కషోత్తుఙ్గతరఙ్గవత్యా । సమావృతా
యా సరితా మహత్యా స్వచ్ఛామ్బువత్యా భువి వేగవత్యా ॥ ౨ ॥ యత్రో
న్నతానాం మణిగోపురాణాం మఞ్జుప్రవాహైర్గరుణామ్బుపూరామ్ ॥
యత్నేన జానన్త్యమరస్రవన్తీం సురాఙ్గనాగ్రకాఞ్చనపుణ్డరీకైః ॥ ౩ ॥
ఆకర్ణ్య యస్యాం వరదోత్సవోద్యన్మృదఙ్గభేరీనినదం గభీరమ్ । కుర్వన్తి
కేకాశ్శిఖినస్సలీలం కాలం వినా కాలవలాహకానామ్ ॥ ౪ ॥ యత్సౌ
ధపఙ్క్తిర్గగనప్రసక్తా స్వశృఙ్గభాజా కలయా సుధాంశోః । భోగిప్ర
జేనాపి విడమ్బయన్తి శమ్భుం కిలైశాప్రపతిం సమీపే ॥ ౫ ॥ యత్రా

గ్రిహేరాధ్వరభూమలేఖాం కావిన్చినీంనూనమవేక్ష్యమోదాత్ : త
న్వన్వ్యకాలేపిచ తాణ్డవాని శిఖావళాలోలకలాపభారాః ॥ ౬ ॥
యదన్వయేఽనన్తసరస్తదస్మై దన్తక్రిశజ్ఞాన్తరపుణ్యకోట్యామ్ । శ్రీ
మాన్ జగద్రిక్షణజాగరూకశ్శ్రీదేవరాజస్సకురుతేనివాసమ్ ॥ ౭ ॥ వే
ధోశ్వమేధోదితదివ్యమూర్తి రాధారణో భక్తమనోగజానామ్ ॥ బాధో
పభూతీసముతాంజనానాం బోధోదధిర్యత్ర సనన్నిధత్తే ॥ ౮ ॥ ఆధా
రభూతో జగతాంత్రియాణాం సాధారణోనిర్జరదానవానామ్ । తా
పత్రయప్లావజుషాంజనానాం అపశ్యఖోయత్రచకాస్తిదేవః ॥ ౯ ॥

§ శ్రీకాసారసూరిణోవతారః

హేమాబ్జినిహేమసరోజగర్భాచ్ఛ్రిపాఞ్చజన్యేఽజనితత్ర యోగీ
తారేహరేరాశ్వయుజాఖ్యమాసే సమస్తజీవావనకర్మహేతోః ॥౧౦
సజ్జీవనత్వాత్బహుసత్వయోగాత్సంసార దావాగ్ని వినాశకత్వాత్ ।
శైత్యోదయాత్సూక్తిసుధాప్రదానాత్సరోభిధానం యముదాహర

† శ్రీభూతసూరిణోవతారః

న్తి ॥ ౧౧ ॥ మాసేతతస్మిన్నవసుభేఽజనిష్టపారేసముద్రింపురిమల్లనా ।
మ్న్యామ్ । నీలోత్పలాన్తాద్భవిభూతనామా కౌమోదకీశక్తిమయో

‡ శ్రీమహదాహ్వయసూరిణోవతారః

మునీన్ద్రః ॥ ౧౨ ॥ తస్మాసపావిరభూద్విపశ్చిత్ప్రిచేతసన్నైక
మయూరపుర్యామ్ । మహాభిదానోలతికాహరిదాస్త్రాచ్ఛిన్నకాస్తా
మణికైరవాన్తాత్ ॥ ౧౩ ॥ లక్ష్మీపతేః పూర్ణకటాక్షలబ్ధజ్ఞానాతిరేకో

ఏతత్సూరిత్రయవైభవమ్

ర్జితసద్గుణౌఘాః । అయోనిజాతాః ప్రథమాస్త్రియస్తేవిచేరురు
ర్వ్యాంవిదితాఖిలార్థాః ॥ ౧౪ ॥ ఆరభ్యబాల్యాదరవిన్దనాభ మా

---

§ పొయ్ కైయార్. * ప్రవాహాత్ (పా) † భూదత్తాళ్. ‡ పేయాళ్.

ధారమన్తర్గకరణైరవాప్య । రామం పురా లక్ష్మణవత్ప్రియస్తే మిథోన
సమ్పర్క-జుషౌ బభూవుః ॥ ౧౫ ॥ నారాయణన్యస్తభరాధరణ్యాం వ
యం యథాఽన్యైర్నభవన్తి వేత్తి । కుత్రాప్యపక్తానమిథోఽపియత్ర ప్రసాయం
గృహేऽస్తి వ్యచరం స్త్రయోఽపి ॥ ౧౬ ॥ ఏవం యథేచ్ఛం విహరత్సు తే
షు నారాయణేऽభక్తిపరాఙ్ముఖానామ్ । శబ్దాదిభోగప్రవణేన్ద్రియాణాం
తామజ్ఞానినాం మోహమపాకరిష్యన్ ॥ ౧౭ ॥‡ శ్రీవామనక్షేత్రపు
రే కదాచిత్స్వయమోజ్యశౌరిర్భగవానకస్మాత్ । అనర్ఘ్యవృష్టిం నిశికల్పయి
త్వా ప్రావేశయత్సజ్జటదేహళీం తాన్ ॥ ౧౮ ॥ అపీడయత్స్వోదరమ
మ్బుజాక్షస్తానిక్షుఖణ్డానివ తత్ర గత్వా । రసాత్తరైస్సూక్తౌర్యమ్ముఖ్త్యైశ్చ
తేషాం సజ్జీవయిష్యన్ భవతప్తమర్త్యాన్ ॥ ౧౯ ॥ పరస్పరం తత్ర నిపీ
డ్యమానాస్సరోముఖాఙ్గకోస్త్ర్యపరోऽస్మదన్యః । ఇతి ప్రదీపాన్ పరవ
స్తురూపప్రకాశకాం స్తైస్పృథగేవ చక్రుః ॥ ౨౦ ॥ భాస్వత్ప్రదీ
పం ప్రథమోऽపరోऽపి జ్ఞానప్రదీపం చరమోऽనుభూతమ్ । వితేను రే
తే భగవాన్ స తావత్స్వవిశ్వరూపం ప్రకటీచకార ॥ ౨౧ ॥ ని
ర్వర్ణ్య తం తే పరమానుభూతిప్రతారితాన్తఃకరణాః ప్రబన్ధాన్ । కృ
త్వా పృథక్సర్వజనావనాయ యోగం సమాస్థాయ పునర్వ్యచేరుః ॥ ౨౨ ॥

§ శ్రీభక్తిసారసూరిణోऽవతారః §

అథాస్తి కాఞ్చీపురిపూర్వభాగే *పయోనిధేః పశ్చిమపారసీమ్ని । భూ
మోదయామోదితజీవలోకో గ్రామో మహీసారఇతి ప్రతీతః ॥ ౨౩ ॥
చిరన్తనానాం శిఖరేషు వాచాం నిరన్తరం కన్దళితాపదానః । శ్రాణాయ
యస్మిన్ జగతాం త్రయాణాం నారాయణోఽర్చాకృతిరావిరాసీత్ ॥
పదం ప్రపిత్సుర్గపరమం మహర్షిస్తత్రాదృశానాం తపసాం ప్రభావాత్ ।
తపస్తికే భార్గవనామధేయస్తపోవనం పావనమాససాద ॥ ౨౫ ॥
శిఖావళాగ్రకణ్ఠలిఖిస్మృరేన్ద్రామదాపక్షైర్వాశ్రుగణాగ్రకురఙ్గైః । వి

‡ తిరుమళిశైక్ షేలూర్. § తిరుమ్ళిశైయాళ్వార్. * పాఠో (పా)

హాయసన్యేవ మిమ్నో విరోధం శరారవో యత్ర చరన్తి సత్త్వాః ॥ ౨౬ ॥
తపోనిధౌ భార్గవనామ్ని తత్ర తపోవిశేషాచరణప్రవీణే । విరాజమాన
స్స్వపదస్య హాయం విస్పర్ధమానస్య శతమన్యురాసీత్ ॥ ౨౭ ॥ తపోవి
ఘాతం తరసా విధాతుం తపోనిధేస్తత్ర సహస్రనేత్రః । విశార
దాం యోగిసమాధిభఙ్గే సురాఙ్గనాం కాఞ్చన సన్దిదేశ ॥ ౨౮ ॥ ఆ
జ్ఞాపితా గోత్రభిదాప్సరస్త్రీ తపోవనం ప్రాప్య వతీతదీయమ్ । ఆలోక
నేన ప్రియమాకులానామాపాదయన్తీ హరిణీకులానామ్ ॥ ౨౯ ॥
పత్యుస్సురాణాం ప్రమదం విధిత్సుస్తపోధనస్యాగ్రభువం సమేత్య ।
మనోవికర్తౄణ్యహిల్లాతనీయం వ్యరీరచద్విభ్రమచేష్టితాని ॥ ౩౦ ॥ సా
స్రస్తధమ్మిల్లనిబన్ధనేన సవిభ్రమభ్రూసముదఞ్చనాని । విలాసహా
సేన సహావ్యతానీద్వ్యలోచనద్వన్ద్వవివర్తనాని ॥ ౩౧ ॥ విలాసభఙ్గి
విస్రుతోత్తరీయపటాన్తగాలక్ష్య పయోధరశ్రీః । యోగాన్తరేతస్య
మానస్సరస్త్రీజహారబన్ధేనసహేన్ద్రియాణామ్ ॥ ౩౨ ॥ అపేక్ష్యమా
ణస్సమునేర్విపురస్తాడనాత్ర్యయోపాసపురాభిరూప్యమ్ । అభూత్తదా
న్తఃకరణే సురాగశ్శరారుపక్షేషు కృతావతారే ॥ ౩౩ ॥ విహాయ
యోగాన్విషమేషువిద్ధం మనో మునేస్తస్య సురుత్తరుణ్యామ్ । ఆసక్తి
మాపద్యత కౌశికస్య మనోహరాయామివ మేనకాయామ్ ॥ ౩౪ ॥ సా
గర్భమాధత్త మునేస్సురస్త్రీ సుదర్శనాంశేన తదానువిష్టమ్ । వపా
తగర్భో భువి తైజసమాంసమఖాభిధానేన మహనీయతారే ॥ ౩౫ ॥ ని
క్షిప్యతస్యాన్తికవేత్రగర్తే గర్భం తముల్బావృతముల్బణాభమ్ । య
థాగతం దివ్యనభోగగామునిశ్చక్రాభినిషేవణాయ ॥ ౩౬ ॥ గర్భ
స్సకాలేనవిభిన్నపేశం గర్తైగరుత్మానిపడిమ్భరూపః । స్తన్యాభిలాషే
ణతతః క్షుధార్తస్సెన్నవ్యరోదీద్విజనప్రదేశే ॥ ౩౭ ॥ నాథోమ
హీసారపురస్య విష్ణుర్బాలం రుదన్తం తముపేత్యతత్ర । కటాక్షపా
తైస్సకరుణామృతార్ద్రైర్నాపాప్యయుష్యసదోర్వ్యన్తధాత్సభూయః ॥ ౩౮ ॥

స్తనన్ధయస్స ద్విరహాసహిష్ణుర్భ్యామోష్యరోదీత్స యథాజ్ఞనేయః । త
త్రాగతా వేత్ర విలాపహేతో స్తజ్జ్ఞైర్వినశ్శుశ్రువు రార్తనాదమ్ ॥ ౩౯ ॥
బైడాలమాశఙ్క్యరవం తదీయం సంస్థాపయామాస క ఇతి బ్రువాణాః ॥
తే గర్తమాగత్య శిశుం విలోక్య సఙ్గృహ్య పాకాహ్వయమేవచ
క్రుః ॥ ౪౦ ॥ నీత్వా గృహం భార్గవమాశుతం తే ప్రాముచ్యధూమ్యాః పరిపా
లనాయ । అవర్ధయన్నానకమస్తుభిం తా గోప్యాః పురా నన్దకులే యథైతాః ॥
ఉవాస తత్రైవ జనార్దనస్య దయాసుధాస్వాదనవర్ధమానః । స్తన్యా
దిభోజ్యేషు నిరాశ ఏవ న వాచమూచే నరురోద బాలః ॥ ౪౨ ॥ సుప
ర్వకాన్తోదరలబ్ధజన్మా యశ్శైవ మైత్రావరుణిస్స బాలః । జ్ఞానోదయప్రా
ప్తసమస్తకామో భస్మావృతో వహ్నిరివాస్త తత్ర ॥ ౪౩ ॥ తతో మహీ
సారపురాధివాసీ ప్రాజ్ఞో మహార్ణకశ్చ న శూద్రవృద్ధః । శ్రుత్వాద్భుతం త
స్య శిశోరుదన్తం ద్రష్టుం తమాయాత్తనయేన రిక్తః ॥ ౪౪ ॥ ప్రాప్యాలయం
శూర్పకృతస్స బాల సనాథితం క్షీరమయోపహారః । దృష్ట్వా శిశుం త
త్ర చతుర్థవంశ్యో విసిస్మయే దివ్యమహానిధానమ్ ॥ ౪౫ ॥ పయస్స పిబే
త్యాత్మసమర్పితం తమయాచతాజ్ఞో ద్విజపుత్రమర్ణసభక్త్యా । సపూ
రయిష్యన్నభిలాషమస్య పీత్వా పయస్తం విససర్జ భూయః ॥ ౪౬ ॥ ఏవం
సవృద్ధః కతిచిద్దినాని పయః ప్రదానాత్పరితో వ్యసృాక్ ॥ అభ్యేత్య తం
వృద్ధవధూసమేతః కదాచిదస్మై ప్రదదౌ పయస్తత్ ॥ ౪౭ ॥ పుత్రార్థినా
తౌ మనసా విదిత్వా తాభ్యాం దదౌ పీతపయోవశేషమ్ । పీత్వా పయ
స్తత్తరుణావభూతాం తౌ దమ్పతీ సర్వసుధాచ్చ శూద్రౌ ॥ ౪౮ ॥ కా
లేన తే సా హరిభక్తిభాజం ప్రాసూత శూద్రీ సుధియం కుమారమ్ । తేజ
స్వినా తేన రరాజ శూద్రీ యథా హి మాతా విమలేన పూర్వమ్ ॥ ౪౯ ॥
చకార నామ్నా కణికృష్ణమేనమశిక్షయత్సర్వకలాశ్చ తాతః । సో
ప్యాచరద్భార్గవపాదసేవాం ముకున్దభక్తిప్రవణో బభూవ ॥ ౫౦ ॥

సభార్గవీయో భగవత్కటాక్షదయాసుధాస్వాదసతృప్తచేతాః। స
ముజ్ఝితాహారపయోభిలాషః కులేముదావర్ధత వైత్రికాణామ్॥ [illegible] ॥
విచక్షణో విశ్వవిమోహహేతోః కులోచితాచారకలానుషక్తః। పు
ణ్యే మహీసారపురే విధాయ విక్రియశూర్పం విచచార యోగీ॥ ౫౨॥
మలీమసే వేశ్మని వైత్రికాణాం కృతాధివాసోపి సభార్గవీయః। స్వతే
జసా విశ్వవిబాధకేన దివీవ దేవో దినకృద్దిదీపే॥౫౩॥ క్వచిద్వనే క్లిప్తగు
హాధివాస స్సాష్టాఙ్గయోగార్పితచిత్తవృత్తిః। సన్నిర్భరజ్ఞానరవిప్రకా
శైరపాచకారాన్తరమన్ధకారమ్॥౫౪॥ నిరుధ్య మార్గాన్మరుతాం నిసర్గా
న్నిరర్గళం ప్రాప్తసమాధియోగః। నిజాం పరబ్రహ్మణి చిత్తవృత్తిం ని
వేశయామాస నిరన్తరాయమ్॥౫౫॥ ఇత్థం సమాస్థాయ తపోభివృద్ధ్యై స్థా
నాని సప్త క్రమశస్స యోగీ। పృథక్పృథక్త్రి గుహానివిష్టో ముదా
శరత్సప్తశతీ మనైషీత్॥ ౫౬॥ తతస్స శైవార్హత బౌద్ధముఖ్యాన్ బా
హ్యాన్ తపస్వీ సమయాన్ విగాహ్య। తదీయభావానుగతశ్చిరేణ వి
వేద తత్త్వం న తతత్త్వసారమ్॥ ౫౭॥ వైయాసికం కాపిలమాక్షపా
దం కాణాదపాతఞ్జలజైమినీయమ్। విజ్ఞాయ శాస్త్రం తదనుప్రవి
ష్టో గురుదృష్టిసిద్ధాన్తమపి వ్యబోధి॥ ౫౮॥ ఏకైకసిద్ధాన్తరహస్యము
ద్రా నిరూపణక్రీడనలమ్పటేన। మహాత్మనా భార్గవనన్దనేన శతం
సమగ్రం శరదామనాయి॥ ౫౯॥ శైవాదిరాద్ధాన్తసమర్థితాని
సమీక్ష్య సర్వాణ్యపి దైవతాని। వినశ్వరాణీతి విహాయ తాని స వై
ష్ణవం దర్శనమాససాద॥ ౬౦॥ స వైష్ణవం వేదశిరోరహస్యనిదర్శ
నం దర్శనమీక్ష్య సాక్షాత్। తన్మన్యమానః పరతత్త్వముద్రాప్రకాశ
కం తత్ప్రవణో బభూవ॥ ౬౧॥ తపోనిధిస్తత్ర సమస్తలోకనిదా
నమాలోక్య పతిం రమాయాః। నివేశయామాస విశేషభక్తిం పరస్య
తస్యాఙ్ఘ్రిసరోజయుగ్మే॥ ౬౨॥ సాష్టాఙ్గయోగం సహసా ప్రపద్య
సనాతనం యోగవతాం వతంసః। తమేవ హేతుం జగతాం త్ర
యాణాం విభావయామాస సభార్గవీయః॥ ౬౩॥ నారాయణో

భార్గవనన్దనస్య తదీయచేతోనళినద్విరేఫః । తదా దయాళుస్సపిభూ
తకే స్వం సన్దర్శయామాస సవిశ్వరూపమ్ ॥౧౪॥ అపేక్ష్యభక్తిం పర
మాం తదీయాం యదా దయాళుర్భగవానముష్మై । అదర్శయచ్ఛ్రీపతి
గాత్రరూపం తదా స నామ్నాఽజని భక్తిసారః ॥ ౧౫ ॥ సభక్తిసా
రో జగతాం శరణ్యమానన్దసన్దర్శిత విశ్వరూపమ్ । ఆలోక్యసాశ్రూదర
విన్దనేత్ర మభూత్తదానన్దపయోధిమగ్నః ॥ ౧౬ ॥ సపవమూచే హ
రిసన్నిధానే శాక్యార్హతాద్యాస్సమయాః ప్రవిష్టాః । సర్వాణి శా
స్త్రాణి మయేక్షితాని భాగ్యేన విజ్ఞం పరతత్త్వరూపమ్ ॥ ౧౭ ॥ ని
ర్గత్య తస్మాత్సహసా ప్రదేశాత్తపోవనం పావనమన్యదేత్య । తపశ్చ
రన్తం గిరిజాగిరీశా వపశ్యతాం తౌ వృషభాధిరూఢౌ ॥ ౧౮ ॥ అపృ
చ్ఛదద్రిస్తనయా మహేశమస్మిన్వనాన్తే నిభృతాత్మవృత్తిః । కోఽయం
తపస్యాకుశలస్సమాస్తే జ్ఞాత్వైనమేహ్యావ ఇతో యథేచ్ఛమ్॥౧౯॥
ఇతి ప్రియాయా వచనం నిశమ్య తమాహ యోగీశ్వర మిన్దుమౌళిః ।
సమాగతోఽహం భగవన్మహేశో మత్తో వరం ప్రార్థయ వాఞ్ఛితం త్వమ్ ॥
శ్రుత్వా వచస్తస్య స భక్తిసారో విహస్య వవ్రే వరమేకమీశమ్ । సూ
త్రం యథాగచ్ఛతి సూచికాయా మార్గే తథా త్వం కురు మే ప్రసా
దమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఇతి బ్రువాణం కుపితస్స శమ్భురనఙ్గతాం యోగివరం
నినీషుః । లలాటనేత్రాత్ప్రససార సద్యోజ్వాలాజటాలోఽజ్వలనప్ర
రోహః ॥ ౨౨ ॥ సమీక్ష్య తం శామ్భవలోచనాగ్నిం ప్రసారయామా
స పదామ్బుజేసః । జ్వలత్కృశానూన్యక్కృశాన్యభూవం స్త్రయోస్త్రదా
తాదృశే లోచనాని ॥ ౨౩ ॥ అత్యుత్కటవైశ్వానరమస్య పాద చక్షు
స్సహాసోఽఢుమశక్నువానః । తచ్ఛాన్తిహేతోస్తరుణేన్దుమౌళిస్సపు
ష్కలావర్తకమాదిదేశ ॥ ౨౪ ॥ ధారాశధారాధర * జృమ్భణేన
నారాయణాసక్తమనః ప్రవృత్తిః । స భక్తిసారో న చచాల యోగీ

†మన్ద (పా) *జృమ్భమాణో . (పా)

కాలేయసథాప్రావృషిభూధరేన్ద్రైః ॥ ౭౫ ॥ విలోక్యతం విస్మయమానచేతా హరోఽభవానీమితివాచమూచే । సుమర్జయా భాగవతామయాహి రుషాంవ్యపేక్షస్యజితోఽత్రిపుత్రః ॥ ౭౬ ॥ అథవిషమశరారిర్భక్తిసారస్య తేజసి ప్రసరమపరిభావ్యం శ్లాఘ్యమానో నికామమ్ । సహగిరివరపుత్ర్యా § శాక్వరేన్ద్రాధిరూఢో నిజవసతిమయాసీన్నిర్జరైరన్వీయమానః ॥ ౭౭ ॥ స్వామీరఙ్గపతిర్గురుర్వరవరాధీశశ్చ యస్యాతులో వాధూలాన్వయసప్తపితాఽపరపరత్మ్యేశలక్ష్మీసఖః । లోకేశాజననీతు తస్య గరుడశ్రీవాహనశ్రీసఖః కావ్యే దివ్యతిదివ్యసూరిచరితే సర్గో ద్వితీయో గతః ॥ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋ ❋

ఇతిదివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే ద్వితీయస్సర్గః.

తృతీయసర్గప్రారమ్భః

అథైకదా బ్రహ్మణిరూఢమానసే పటచ్చరం సీవ్యతి భార్గవాత్మజే । యదృచ్ఛయాగత్య ‡తరక్షువాహనప్రమాయయా వ్యాఘ్రముపక్షేనకోఙ్కణః ॥ ౧ ॥ సభార్గవీయస్య తపఃప్రభావతస్తదాతరక్షుర్ద్విగస్తమత్తమః । స్థితోఽభవత్తం సమవేక్ష్య కోఙ్కణః కిమేతదిత్యా†కులవాన్స విస్మయః ॥ ౨ ॥ మమాద్య వాహస్య గతేర్నిరోధకో న కశ్చిదత్రేభువి కేను యోగినః । వసన్త్యథస్త్రాదితి చారయన్దృశౌ స భార్గవీయం సమలోకయన్మునిమ్ ॥ ౩ ॥ తదాతరక్షోరవరుహ్య సత్వరాత్తపస్విష్ఠాదభిగమ్య భార్గవమ్ । జగాదజీర్ణాంశుకమద్య సీవ్యసి త్యజైతదన్యద్భజ మత్ప్రసాదతః ॥ ౪ ॥ ఇతి బ్రువన్ దివ్యపటేన నిర్మితం సవారవాణం మునయేఽదదాన్ముదా । అదర్శయత్సోఽపి నిజాఙ్గసఙ్గినం మణిస్వరూపం వ్యమణిప్రభాపమమ్ ॥ ౫ ॥ సకోఙ్కణాఙ్గకోట్యయసో విభేదినీ మణిప్రమా

§ శాక్వరేన్ద్రా (పా) ‡ తరక్షుః = సివంగి. † అకలయత విస్మయః. (పా)

కౌస్తులికాం దదౌ పునః । సభక్తిసారశ్చ నిరస్యతాం హసన్ స్వకర్ణవి
ఖ్యస్తులికాం తథాఽకరోత్ ॥ ౬ ॥ ఇయం హి కోట్యధికకోటిభేదినీ
ప్రగృహ్యతాం మే గులికేతి శంసినః । స భార్గవీయస్య వినమ్య పా
దయోర్వ్యయాదివిద్యాప్రఘ్నగతో మునీశ్వరః ॥ ౭ ॥ సభక్తిసారోఽపి
చిరం గుహాన్తరే విహారిభిః ప్రత్యటవిద్యాభిచ్ఛలాత్ । వసన్ స
రోభూత పిశాచనామభిస్సమారతో దివ్యదృశా వ్యదృశ్యత ॥ ౮ ॥
మహాత్మకిమేతన్మసమీయముజ్జ్వలమ్మహో మ్మనః కస్యచిదేవ తేఽగ్రతః । ఇ
తి బ్రువన్ సాచరమాయుధాగతం గతో మహస్తత్సరసీభవో భ్యగాత్ ॥ ౯ ॥
గుహాన్తికం ప్రాప్య స దివ్యచక్షుషా సమీక్ష్య కిం భార్గవ వర్తసే సుఖ
మ్ । స భార్గవీయస్తే కిము పశ్య సమ్భవ త్వమాగతోఽసీతి మిథస్సమూచ
తుః ॥ ౧౦ ॥ పరస్పరం తావభివన్ద్య సఙ్గతౌ ముదా సమాలిఙ్గ్య సబా
ష్పలోచనౌ । ఉభౌ సుఖప్రశ్నవిధేరనన్తరం న్యషీదతాం బ్రహ్మనివి
ష్టమానసౌ ॥ ౧౧ ॥ యథా పయోభిః పయసాం సమాగమో యథా మ
ధూనాం మధుభిశ్చ సఙ్గమః । తథైకరస్యాత్ప్రియయోస్తయోరభూన్మను
ష్యదినాన్తా* రసముహ్యదాత్మనోః ॥ ౧౨ ॥ తతః ప్రహృష్టౌ చరమేతరామ్బు
ధేః స్తపోధనౌ పశ్చిమతీరసీమని । § మయూరనామ్నో నగరస్య మణ్డ
నం తమోపహం కైరవతీర్థమాపతుః ॥ ౧౩ ॥ తదీయతీరాభరణస్య
కేసరద్రుమస్య మూలే కలితాస్పదావుభౌ । సమాధిభేదం సరహ
స్యమాస్థితౌ సమన్వభూతాం సమయేఽధికం సుఖమ్ ॥ ౧౪ ॥ సమా
ధిభేదాన్ సనిశమ్య భార్గవ స్సరోముఖాత్స్వప్రియమదస్య చిత్సయా ।
సమాహ్వయత్సప్తశతాలయాధిపాన్ రమాపతిం స్తత్ర నృపాద్రి
పాదిమాన్ ॥ ౧౫ ॥ బహూనుషిత్వా దినసాన్ద్రకృచ్ఛ్రయా గతే
సరోజన్మని భార్గవాత్మజః । నిజోర్ధ్వపుణ్డ్రాభ్రచరణాయ నిర్మలాన్ ఖిద్య
తో స్వైరనవాప్య మృత్తికామ్ ॥ ౧౬ ॥ సమాగతాత్సన్నివేష్న ముఖేన వి

---

*ముఖముహ్య (పా) § మైలాపురి.

ష్టపత్రీయాంపతిత్రాణధురీణవీక్షణాత్ । అవాపయోగీ నిశి వేజర్కెళ్వరాత్ర్యస్సృత్తికాసుప్తానుకృత్తవైభవః ॥ ౧౭ ॥ తతస్సమానీయ తపోనిధిశ్చ తామనన్యలభ్యామపదాత సృత్తికామ్ । యథాస్థలం కేశవపూర్వనామభిస్సమార్చ్య యద్ద్వాదశపుండ్రికాణిసః ॥౧౮॥ తతో వినిర్గత్య స భార్గవో మునిర్జగామ కాఞ్చీనగరం మనోహరమ్ । సరస్వతీసిన్ధునిరోధసేతువచ్ఛయానమాసేవత తత్ర మాధవమ్ ॥ ౧౯ ॥ నిషేవ్య తం పన్నగభోగశాయినం గిరా సతుష్టావకృపాకరం హరిమ్। తదన్తికోదారగుహాకృతాస్పదో నినాయ కాలం కణికృష్ణసఙ్గతః ॥౨౦॥ విశోధ్య కాచిజ్జరఠాగుహాముఖం తపస్వినో గోమయవారిసేచనైః । సుజాతగన్ధైస్సుమనోభిరక్షతైరలఞ్చకారానుదినం సమాహితా ॥౨౧॥

సమాధిముక్తస్సకదాచిదన్తికే సమీక్ష్య వృద్ధామభివృద్ధవైభవః । జగాదయోగీ వదకిం తవెప్సితం ముదా దదామీతి తమాహ సాపునః॥౨౨॥

అపాస్య వృద్ధత్వమపాఙ్గవీక్షణాదనుగ్రహేణా మయ్యనవగ్రహేణాయది । ప్రదీయతాం యౌవనసమ్పదుజ్జ్వలా త్వయాద్య మహ్యం దయమానచేతసా ॥ ౨౩ ॥ వరం వృణానామితి వామలోచనాం చకారయోగీ యువతీం కటాక్షతః । విదిక్ష్యతేసాపి విలాసపేశలామవాప్య శోభామతినిర్జ్జరాఙ్గనామ్ ॥౨౪॥ సమీక్ష్య తద్రాజ్యపతిస్తదాకృతిం మనోహరో మన్మథబాణబాధితః । తతస్స్వభార్యామకరోద్విలాసినీం న వస్తు రమ్యం హరతే కథం మనః ॥ ౨౫ ॥ అనేహసా భూమిపతిర్గ్గరీయసా జగాద దేవీం జరసాకులేన్ద్రియః । న మానుషీష్వీదృశమస్తి యౌవనం కుతో భవత్యాప్రియ తే సమార్జితమ్ ॥ ౨౬ ॥ ఇతీరయన్తం పతిమాహ సా మునేరపేక్షణాత్కస్యచిదాత్తయౌవనా । తదీయశిష్యం కణికృష్ణసత్కవిం సమేత్య సద్యో భవితా భవాన్యువా ॥ ౨౭ ॥ నిశమ్య తస్యా వచనం మహీపతిః కవీశ్వరం తం కణికృష్ణమాహ్వయత్ । గు

రుం తవ ప్రస్థాపయాంసముత్సహే * తవానయస్యాగతమిత్యవాచ
సః ॥ ౨౮ ॥ త్వయాద్య పద్యాం నిరవద్యమాదరాత్కణీన్ద్ర కీర్తేర
థయస్స్వమాత్మ్యాత్ । ఇతీరితస్తం కణికృష్ణసత్కవిర్జగాద రోషాదరుణీ
కృతేక్షణః ॥ ౨౯ ॥ వినా హరిం స్తోతుమిహోత్సహే న తే న మానుషం వా
న చ దేవతాన్తరమ్ । మదీయవాణీనియమో మహానయం గురుశ్చ మే నా
న్యగృహాన్ సమేష్యతి ॥ ౩౦ ॥ తదీయమాకర్ణ్య వచో ధరాధిపస్సహా
బభాషే పరుషం రుషా తతః । మదీయరాజ్యాదవిళమ్బితం భవాన్ ప్రయా
తు పాకం గురుణాపి సామ్ప్రతమ్ ॥ ౩౧ ॥ ఇతి క్షితీన్ద్రేణ సమీరితస్స్వ
యం సభక్తిసారం ప్రణిపత్య యోగినమ్ । నివేద్య వృత్తాన్తమిమం ప్ర
చక్రమే తతః ప్రయాతుం కణికృష్ణకోవిదః ॥ ౩౨ ॥ స గన్తుకా
మం కణికృష్ణమబ్రవీత్తథానుయాస్యామ్యయ(†)నం జవాదహమ్ । అథా
చ్యుతో మామనుయాస్యతి ధ్రువం తతోఽనుయాస్యన్తి తమేవ దేవతాః ॥
ఇతీరయిత్వా సహసా సముత్థితస్సభక్తిసారో భగవన్తమచ్యుతమ్ । జ
గాద కాఞ్చీనగరస్య నాయకం భుజఙ్గమాధీశ్వరభోగశాయినమ్ ॥ ౩౪ ॥
ప్రయాతి రోషాత్కణికృష్ణకోవిదస్త్వమస్వగేహి త్వమిహాస్పదం త్య
జ । ఫణీన్ద్రతల్పం పరిగృహ్య మామను వ్రజేతి పద్యం సవిధాయ
నిర్యయౌ ॥ ౩౫ ॥ తదానుయాతే తమశేషదైవతైస్సహాపరం గ్రా
మమహీన్ద్రశాయిని । తమోమయం విశ్వమవేక్ష్య సవ్యథస్స్వదో
షతో భూపతిరప్యథాన్వగాత్ ॥ ౩౬ ॥ సభక్తిసారం కణికృష్ణమాన
మన్ క్షమస్వ మద్దోషమితి ప్రసాదయన్ । మహీపతిస్తాముదితా
న్యసాన్త్వయత్సమస్తదేవైశ్చ సహాహిశాయినమ్ ॥ ౩౭ ॥ పునర్నివృత్తక
ణికృష్ణకోవిదప్రార్థనకాఞ్చ్యవనినాథమాధవః । ఇహ త్వమాస్తీర్య భుజ
ఙ్గమాస్తరం కురుష్వ నిద్రామితి పద్యమాతనోత్ ॥ ౩౮ ॥ తథేతి గత్వా
గతిసూచనావధస్స్వసవ్యబాహుం పరిధాయ మాధవః । యథోధశేష్వే

---

* సమానయస్వాన్యతమిత్యవాచనః (పా). † అయనం = పథః.

భుజగేన్ద్రసంస్తరం తమక్తకాళీ స ఇతీర్య తేజసైః ॥ ౩౯ ॥ సభక్తసా
రోఽజమానసాద్బహిర్వినిస్సృతాం భక్తిమివాత్తవిగ్రహామ్ । కృతిం
త్రిలోకోపకృతైకకృత్తదా మురద్విషో ద్రావిడభాషయాఽకృత ॥ ౪౦ ॥
స తత్ర నీత్వా తపసా మహీయసా సముజ్జ్వలన్సప్తశతీమనేహ
సామ్ । నిధాయ భక్త్యా హృది నిర్వ్యయాస్థితం శయానమాసీ
నముపేన్ద్రిరాపతిమ్ ॥ ౪౧ ॥ విగాహ్య చోళేన్ద్రభువం తపోధనో మధుద్వి
షద్భక్తిమనోజ్ఞమానసః । కవేరజాతీరవిశేషభూషణం సకుమ్భఘోణం
ముదితస్సమాసదత్ ॥ ౪౨ ॥ ప్రణమ్య భక్త్యా పరయా స భార్గవశ్చి
రా*దతృప్తామృతనామసంజ్ఞికమ్। త్రివిష్టపత్రాణ§చణం వ్యజిజ్ఞిపత్ఫ
ణీన్ద్రపర్యఙ్కశయం శ్రియఃపతిమ్ ॥ ౪౩ ॥ విభో కిమర్థం వదకుణ్డ
లీశితుస్తనోషి నిద్రామధునాతనోతనో । కిము త్రిలోకోద్ధరణక్రమ
క్లమాత్కిమాదిదేవద్విషదాహతిక్లమాత్ ॥ ౪౪ ॥ కిమమ్బరా
శేర్మథనక్రియార్తితః కిముత్త మోద్ధారణఖేదసఙ్గమాత్ । త్రి
లోకమానక్రమతోనుదణ్డకావనాన్తసఞ్చారపరిశ్రమేణ వా ॥ ౪౫ ॥
ముదా సముత్థాయ ఫణీన్ద్రసంస్తరాజ్జగత్ప్రభోఽనఘ కథయస్వ కార
ణమ్ । ఇతి బ్రువాణం మునిమైక్షతాచ్యుతశ్శిరస్సముద్ధృత్య సభ
క్తవత్సలః ॥ ౪౬ ॥ నిజస్వరూపం సవిభూతికం హరౌ విశృఙ్ఖలోద్య
త్కరుణో వివృణ్వతి । అనన్తవేదాన్తవివర్తమాతనోత్సవం గిరా
శార్ఙ్గధరస్య భార్గవః ॥ ౪౭ ॥ మయూరపుర్యామధికాఞ్చిరోమ
యాం వ్యలోకి దేవో భుజగేన్ద్రవిష్టరే । సకుమ్భఘోణే ప్యపరోక్ష
తాంగతస్తపఃఫలాత్మామరసైతుణోద్యమే ॥ ౪౮ ॥ ఇతీరయన్ భా
ర్గవనన్దనో మునిర్నిరాయశస్మిన్నిభృతాతువిభ్రమః । ‡అనేహసాం సప్త
శతద్వయం సతోయయౌ(౧) మహద్వ్యాఘ్రపురం యదృచ్ఛయా ॥ ౪౯

---

* ఆరావముదాళ్వార్. § చణమ్=(త్రాణేన)విత్తమ్.

౧ పెరుమ్బులియూర్. ‡ అనేహసామ్=వర్షాణామితియావత్.

తమాపతన్తం ప్రతివీథియోగినంవిచిన్త్య శూద్రం కృతశూర్పవిక్ర
యమ్ । విహాయ వేదాధ్యయనక్రియాపరం ద్విజాతిబాలాదధతిస్మ
తాడితామ్ ॥ ౫౦ ॥ విమాననాద్యోగివరస్య తేత్రుటైర్విముక్తశే
షప్రతిభావివర్జితాః । తమన్వయుస్తత్ప్రతిబోధసిద్ధయె సకృష్ణశా
లిం నఖదారితంవ్యధాత్ ॥ ౫౧ ॥ ఓతన్వతి గ్రామపతేస్తదార్హ
ణాం హరేర్ద్విజేన్ద్రే*హరిపాదనామని । సయత్రయోగీ విచచా
ర తత్ర తం దదర్శ వక్త్రంపరివృత్యమాధవః ॥౫౨॥సవిస్మయస్తం
పరివృత్తకన్ధరం విలోక్య విష్ణుం హరిపాదకోవిదః । సభక్తియుక్తై
పిచగన్తియోగినస్సలీలమత్రేతి బహిర్వినిర్గతః ॥ ౫౩ ॥సవిష్ణుపాద
స్తమువేత్యయోగినం వితీర్ణచక్షుస్సకలాసుదిక్ష్వపి । ఉదగ్రరోమా
ఞ్చ ఘనాం తనుంవహన్నువాచ వాచం ప్రణిపత్యపాదయోః॥౫౪॥
భవత్ప్రభావేన వరివృత్తకన్ధరో మమాధునాఽదర్శయదత్రమాధవః।
మఖం ప్రవృత్తం ప్రతిపద్య మామకం త్వయాగ్రపూజా ప్రతి
గృహ్యతాం మునె ॥ ౫౫ ॥ ఇతి బ్రువాణేన సభార్గవఃక్రతుం స
మేత్య §సత్రా హరిపాదసూరిణా । తదర్పితార్ఘ్యప్రముఖార్హణోబ్ర
సీమ్నోహరాం ప్రావిశదృత్విజాం పురః ॥ ౫౬ ॥ యథాగ్రతశ్చే
దిపముఖ్యభూభుజాం యమప్రధానాయదదౌ యుధిష్ఠిరః । తథాగ్ర
పూజాం హరిపాదకోవిదో మఖేమునీన్ద్రాయ సఋత్విజాం పురః ॥
తథాగ్రపూజాకరణేన యోగినః ప్రచుక్రుధుస్తె పరుషోక్తయోరుషా।
విహాయ వేగేన వితానమృత్విజో వినిన్దయన్తో హరిపాదకోవిదమ్ ॥
అశక్నువానోమునిరిత్యుదీరితాం విడమ్బనాంసోఢుముదారవైభవః।ప్ర
కాశయిష్యన్మహిమానమాత్మనో హరేస్స్వపద్యం నిరవద్యమాతనో
త్ ॥ ౫౯ ॥ రథాఙ్గపాణే భగవన్ రమాపతే సహేలమృత్విక్స్వవచనా
పనున్నమె । మనోరవిన్దాదిహమామకాద్బహిః ప్రకాశయేథాస్స్వవి

* పెరుమ్బులియూరడికళ్ . § సాకంసత్రాసమమ్.

భూతికం వపుః ॥ ౬౦ ॥ తథాపునస్తత్క్షణితేరనన్తరం సమావిరాసీ త్పురసీరుహేక్షణః । గదాధనుశ్చక్రధరాజ్జనస్తకైః స్స్ఫురద్భుజశ్చతుర్భుజో రమాసఖః ॥ ౬౧ ॥ విధాయ యజ్ఞం సఫలం గదాధరే గతే సహ బ్రహ్మపురస్సరైస్సురైః । సభక్తిసాన్ద్రోపనిషద్విధుం హరిం ముకుందధరిగ్రముఖేషు ధామసు ॥ ౬౨ ॥ అథ హృదయగతప్రాముర్భ్యాతే సమస్తజగత్పతౌ పరమపురుషే భక్తిప్రహ్వస్య భార్గవయోగినః । విగతకలుషా హేలా తారస్తే ప్రణేమురమం ఘనాదధిగతమతిః కోపాన హ్యన్తజేమఖకుతూహలీ ॥ ౬౩ ॥ స్వామీ రఙ్గపతిర్గురుర్వరవరాఖ్యశ్చయస్యాతులోమహాభూమా వరదర్శపి తావరవరత్న్యే మేశలక్ష్మీసఖః । లోకశాఙ్జననీతు తస్య గరుడశ్రీవాహన శ్రీసఖగకావ్యేదివ్యతిదివ్యసూరిచరితే సర్గస్తృతీయోగతః ॥ * * * * * * * * * * * *

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే తృతీయస్సర్గః.

శ్రీ *శ్రీశఠకోప సూరివైభవమ్ శ్రీ

అస్తి ప్రాక్పయోరాశేః కాపి పశ్చిమరోధసి । మణ్డలే పాణ్డ్యభూపస్య నగరీ కురుకాహ్వయా ॥ ౧ ॥ కౌరవేణ నరేన్ద్రేణ ద్వాపరే పరిపాలితా । తదాఖ్యయాయా విఖ్యాతా తామ్రపర్ణీ సరిత్తటే ॥ ౨ ॥ తామ్రపర్ణీనదీయస్యాస్తరళోర్మికరోద్ధృతైః । ముక్తాఫలైర్వితనుతే ముదా పుష్పాఞ్జలిశ్రియమ్ ॥ ౩ ॥ వేద్యోవేదశిఖావిద్భిశ్శ్రీద్యోతితభుజాన్తరః । ఆద్యో యత్ర ప్రపన్నార్తివైద్యో విష్ణుః పురోదభూత్ ॥ ౪ ॥ మన్దాకినీ విలోలోర్మిమన్దానిలకిశోరకైః । ఆన్దోళితా విరాజన్తే యత్ర ప్రాసాదకేతవః ॥ ౫ ॥ హరిన్మణిమయోత్తుఙ్గహర్మ్యశృఙ్గానుషఙ్గతః । అకాణ్డ శిఖిభిర్యస్యాం భ్రాన్త్యా తటిద్భ్రమః ॥ ౬ ॥ తత్తత్పద్మప్రభావేన ప్రత్యక్షిత ముకురయః । శ్రోత్రియా యత్ర

* నమ్మాళ్వార్ ఏర్.

తిష్ఠన్తి ద్విజాశ్శ్రౌత్యన్తవేదినః ॥ ౭ ॥ భగవత్పాదయుగళీభక్తి
ద్యోతితచేతసః। చాతుర్వర్ణ్యభవా నిత్యం ప్రపన్నా యత్ర జాగ్ర
తి ॥ ౮ ॥ విశేషాత్పాదజా యత్ర, విష్ణుభక్తిపరాయణాః । యుగస్వ
భావతో ధర్మసంపదార్జనలమ్పటాః ॥ ౯ ॥ తత్రాసీత్పాదజాతేషు క
శ్చిద్భాగవతాగ్రణీః శ్రీమద్వకుళినాథేన్ద్రస్సమాశ్రితగుణోజ్జ్వలః ॥ ౧౦ ॥
తస్యధర్మధరో నామ తనయస్సమజాయత । సార్థకలిబలోత్పన్న ధ
ర్మోద్ధరణకర్మణా ॥ ౧౧ ॥ చక్రపాణిస్తతో జాతశ్చక్రపాణిపరాయ
ణః । పతిప్రసాదలబ్ధోత్సవయ సమస్తధనసఞ్చయః ॥ ౧౨ ॥ అ
జాయత సుతస్తస్మాత్ప్రజానన్దనతత్పరః । నామయశ్శ్రీప మద్గా
మా రత్నధామేతి భూతలే ॥ ౧౩ ॥ సుమతిం సుషువే సాపి సుతం పా
టలలోచనమ్ । సుకుమారయశస్సమ్పత్సురభీకృతదిఙ్ముఖమ్ ॥ ౧౪ ॥
పుత్రం పాశ్రితపాదారవిన్దం పుత్ర్యాకిపాటలలోచనః। పురుషోత్తమప
త్పద్మస్ఫురద్భృత్తమధువ్రతమ్ ॥ ౧౫ ॥ §కారీతి తనుజో జాతః‡ కారీ
తిరహితస్తతః । దూరీకృత కలిర్భావాదూరీకృత జనార్దనః ॥ ౧౬ ॥
కన్యాముదవహద్ధన్యాం†కవమైథితవత్సనః । నవీన యౌవనః కారీనా
మతో * నాథనాయికామ్ ॥ ౧౭ ॥ భర్తృశుశ్రూషణపరా భగవ
ద్భక్తిభాసురా। శ్యామా వామలకాపుత్ర కామా సా సమజాయత ॥ ౧౮
సా కదాచిత్పితృగ్రామాదాయాన్తీ పతిమన్దిరమ్ । ప్రణిపత్య కురఙ్గేశం ప
థి పుత్రమయాచత ॥ ౧౯ ॥ సర్వజ్ఞస్స కురఙ్గేశస్తస్యై ప్రాదాన్మతం వ
రమ్ । పుత్రస్తవ భవిష్యామి పుత్రి గచ్ఛేతి చాబ్రవీత్ ॥ ౨౦ ॥ ప్రాప
దే భవనం పత్యుః ప్రహృష్టా నాథనాయికా। ఆదిదేశకురఙ్గేశస్సా సా
న్యాం తత్ర జన్మనే ॥ ౨౧ ॥ గర్భమాధత్త కాలేన సా చిరేణ తలోద
రీ । పతఙ్గమివ దిక్ప్రాచీ దేవకీవ యదూద్వహమ్॥ ౨౨ ॥ ఆపాణ్డు

§ శేణ్ తోహు ర్రైకగ్రన్. ‡ కటిస్పతిరిటిః. † తిరువాల్ మార్బన్ నామ్నః.
* ఉత్తైమన క్షైయాల్. ¶ తిరుక్కు సగ్రడినమిప్ప.

గణ్డఫలకసమానీలకుచచూచుకమ్ । ఆలోల లోచనామ్భోజమస్యా
వపురలక్ష్యత ॥ ౨౩ ॥ ఉన్నతాగ్రోరుశైలాఙ్గా మత్ఫలాభ్యాస్సముజ్జ్వ
లా । విష్వక్సేనకరోదస్త విద్యావేత్రలతోపమా ॥ ౨౪ ॥ భ్రూశ్య
ద్వలి త్రయాఙ్భోగాశ్యామరోమలతోద్గమా । దృష్టిగోచరతాం ప్రా
పన్మధ్యయష్టిర్న గీస్పృశః ॥ ౨౫ ॥ అసద్వాదైరుపహతం బ్రహ్మ య
స్సత్కరిష్యతి । అసదుత్పాదితం మధ్యం తస్యా గర్భ‡స్సదాతనోత్ ॥ ౨౬ ॥
ప్రియః పయోధరౌ తస్యాః కాఠిన్యమావహతామ్ముఖే । గర్భాయన్తః కు
మారో నపయః పాస్యతి నావితి ॥ ౨౭ ॥ భూమపయోర్ద్విర్మరుద్వ్యో
మ్నాం తదా వృద్ధిరభూత్క్రమాత్ । జిహ్వేవకుచవత్పుర్ణా సా *వల
గ్నమపి గీఃస్పృశః ॥ ౨౮ ॥ దదర్శ దయితాకారై ర్గజానన ముఖైర్గ
ణైః । సూత్రవత్యాపిచ స్వప్నే స్వమాత్మానం నిషేవితమ్ ॥ ౨౯ ॥
రాక్షే కలిదినే లాభే వైశాఖే కావ్యవాసరే। లగ్నే కర్కటకే సూత
తనయం నాథనాయికా ॥ ౩౦ ॥ ప్రహృష్టం విదుషాం చిత్తం ప్రస
న్నాస్సకలా దిశః । అమన్దసౌరభోద్గారాస్సుఖా గన్ధవహో వవుః ॥ ౩౧ ॥
బృన్దారకాణాం బృన్దాని సేన్ద్రాణి గగనాన్తరే । మన్దార సుమనో
వృష్టిం(౧) మన్దరాం ముముచుస్తదా ॥ ౩౨ ॥ గృహేష్వయాయజూ
కానాం కృశానుస్సప్తతన్తవః । ప్రదక్షిణశిఖాజాలై ర్జజ్వాల స్వ
యముజ్జ్వలః ॥ ౩౩ ॥ సూతికాగృహమాసాద్య తస్మిఞ్జ్ఞానమథోక్షజః ।
వరాహమూర్తిర్భగవాన్ జాయమానాయ సన్దదౌ ॥ ౩౪ ॥ అసౌ
ష్టతనయం యస్మిన్ముహూర్తే నాథనాయికా । నిస్నిద్రత్రిస్త్రిశీర్షా
పశ్చేషస్తన్నగరేఽభవత్ ॥ ౩౫ ॥ కృపయాశ్రీపతేర్లబ్ధజ్ఞానో నా
జ్ఞీచకార సః । జనన్యా అపి చస్తన్యం నోదనం నచరోదనమ్ ॥ ౩౬ ॥
స్తన్యాది హేయవస్తూనాం సన్న్యాసాత్పితరౌ శిశోః । నూరనిత్యభిదా

*మధ్యమం చావలగ్నం చేత్యమరః. ౧ మన్దరాం=బహులాం.
‡ సత్-ఆతనోత్.

ముక్త్వా గ్రామిణ్యాచక్రతుస్తదా ॥ ౩౭ ॥ మౌనీసభగవజ్జ్ఞానపూ
ర్ణాత్మాకారిసన్దనః । సద్యఃప్రరూఢసంవృద్ధచిఞ్చామూలమథా౽భజ
త్ ॥ ౩౮ ॥అదృష్ట్వా సదృశజ్ఞానం కఞ్చిత్పురుషమగ్రతః । సకి
ఞ్చిత్ర్త్వ్యతాం ధ్యాయంస్తత్ర * వాచంయమో౽వసత్ ॥ ౩౯ ॥ తతః
ప్రామరభూత్తత్ర జిజ్ఞాసుస్తముపక్రమమ్ । భగవాన్ పరమవ్యోమ్న
స్తార్క్ష్యరూఢో రమాసఖః ॥ ౪౦ ॥ సస్వప్నగోచరేవిష్ణో శ్రుశ్రీశీనామ
వృగోచరే । సానన్దబాష్పనయనస్సరోమాఞ్చవపుర్బభౌ ॥ ౪౧ ॥
చికీర్షుశ్చతురో వేదాం స్తన్ముఖేనపరఃపుమాన్ । ద్రామిడోక్త్యా జగ
త్త్రాణాతాఽరిసూనుమలోకయత్ ॥ ౪౨ ॥ అవాప్యానుగ్రహా
ద్విష్ణోస్సతత్వజ్ఞానసమ్పదమ్ । అసీదశేషశాస్త్రజ్ఞస్సకలామ్నా
యపారగః ॥ ౪౩ ॥ తస్మిన్నన్తర్హితే విష్ణౌ పరమానన్దవిహ్వలః ।
(౧)ఆషోడశాబ్దాత్తత్రాస్త మౌనీ సనిభృతేన్ద్రియః ॥ ౪౪॥ ప్రావహ
త్పరమానన్దః పూర్ణే షోడశవత్సరే । పూర్ణాదివహ్రదాత్పూరస్తస్య
వాఙ్మయరూపతః ॥ ౪౫ ॥ భగవద్గుణహృద్యాని కృత్వా పద్యానికా
నిచిత్ ।తద్రసార్ణవమగ్నోఽభూన్మహ్యాన్ భూయఃప్రసేనివాన్ ॥౪౬॥
కృష్ణస్య గవ్య చౌర్యేణ క్షమాయాఽపవతారతః । సౌన్దర్యేణచపం
ముహ్యన్మాసానష్టాదశత్రిధా ॥ ౪౭ ॥ శ్రీమత్కాఽఘూరితిస్థానంపా

శ్రీమధురకవిసూరివైభవమ్

ణ్డ్యమణ్డలమణ్డనమ్ ।శ్రీసఖశ్శేషపర్యఙ్కాశేతేయత్ర పరఃపుమాన్॥
భగవచ్చరణధ్యాన(౨)భఙ్గీముషితకల్మషాః । వసన్తి వసుధాదేవా
యత్ర వేదాన్తవేదినః ॥ ౫౦ ॥ వైతాన దహనోద్దామ ధూమలేఖా
విసర్పిణీ । యత్రాదాద్యమునా శచ్యాం సుత్రామపురసిద్ధవే॥౫౦॥
యత్రవిప్రాశ్చతుర్వేదీ పారాయణపరాయణాః । నిషేదుర్వైష్ణ
వోత్తంసా నిత్యార్థక్రతుక్రియాః ॥ ౫౧ ।తత్ర తేషు మహాన్సా

* వాచంయమః-మౌనీ. ౨భఙ్గి = ధారా. ౧అ,షోడశాబ్దాత్ .

సామశాఖాధ్యాయీ ద్విజోత్తమః । కశ్చిత్పూర్వశిఖో విద్వాన్నారా
యణపరాయణః ॥ ౫౧ ॥ గణేశకుముదో నామ్నా నిత్యసూరిర్మ
హోన్నతిః । చైత్రే మాసి తతశ్చిత్రాతారకాయాం వ్యజాయత ॥ ౫౩ ॥
అసుద్రాత్మనిష్యందవినిద్రాకర*వాఙ్మయమ్ । చక్రే తం జనకో నామ్నా
మధురోపపదం కవిమ్ ॥ ౫౪ ॥ అనుగ్రహాభరాక్రాన్తరహఃపర్య
ఙ్కశాయినః । అవిన్దత పరంతత్త్వం మాతృగర్భగతోఽపి యః ॥ ౫౫ ॥
పతత్రియోగమూర్ధాయ సాష్టాఙ్గం మధురఙ్కవిః । ఉపాసమానసాధ్యా
[illegible]న్నగరేన్ద్రశయం హరిమ్ ॥ ౫౬ ॥ అథార్చ్యాత్వం యాని ధామా
ని హరేరర్చావతారిణః । దృష్ట్వా తాని సమం తీర్థైరతిష్ఠత్తత్ర తత్ర
సః ॥ ౫౭ ॥ యాని వైష్ణవధామాని యాని తీర్థాని భూతలే । సేవమా
నః క్రమాత్తాని సచచార ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౫౮ ॥ ఏకదా షేలతస్త
స్య స్వైరం దక్షిణదిఙ్ముఖే । అత్యద్భుతం కిమపి జ్యోతిరాసీదీక్షణగో
చరమ్ ॥ ౫౯ ॥ విలోక్య తాదృశం తేజో వ్యమృశన్మధురఙ్కవిః । అ
త్ర కశ్చిన్మహాయోగీ వసతీతి మహామహాః ॥ ౬౦ ॥ ఇతి నిశ్చిత్య త
జ్జ్యోతిర్దిదృక్షుర్మధురఙ్కవిః । ప్రపేదే పరమాం ప్రీతిం లబ్ధ్వా నిధిమి
వాధనః ॥ ౬౧ ॥ మధురం కవిమాయాన్తం మత్వా దివ్యేన చక్షుషా
కృపయా కురుకాధీశో ముక్తయోగో వ్యలోకయత్ ॥ ౬౨ ॥ సమ్యా
గ్జ్ఞానమహాసాధ్య కటాక్షౌత్కారిజన్మనః । దేశికం దైవతం ప్రాప త
మేవ మధురఙ్కవిః ॥ ౬౩ ॥ శరణం ప్రాప్య తం భక్త్యా శిష్యభావ
పురస్సరః । ఆస్త(౧) విశ్వజనీనోక్తిం శుశ్రూషుస్తస్య సన్నిధౌ ॥ ౬౪
కుదృష్టిబాహ్యరాద్ధాన్తనిరాకరణకర్మణా । తమాహుః కారిజం స
న్తః(౨) శఠకోపం పరాఙ్కుశమ్ ॥ ౬౫ ॥ మహారస్యకవేశ్శ్రోత్రకా
మస్య సప [illegible] శః । [illegible] ద్రావిడవేదస్య మహిమానం ప్ర

---

*సాన్ద్ర [illegible] ౧ విశ్వస్మై జనాయ హితం. ౨ శఠాః = కుదృష్టయః, తేభ్యః కుప్యతీతి = శఠకోపః; శఠాయ-వాయ వేకుప్యతీతి చ.

చక్రిమే ॥ ౬౬ ॥ పరత్వవ్యూహవిభవాన్తర్యామ్యర్చాత్మహరేః క్రమాత్ । ఆమ్నాయపఞ్చరాత్రేతిహాసస్మృత్యాదయస్తవాః ॥ ౬౭ ॥ అర్చారూపిణస్తస్య దారులోహశిలాత్మనః । వేదార్థగర్భావిహితా భాషాభూద్ద్రావిడీస్తుతిః ॥ ౬౮ ॥ కృతత్రేతాద్వాపరేషు ధ్యానయోగార్చనైశ్చయత్ । తత్ఫలం లభతే విష్ణోర్నామసఙ్కీర్తనాత్కలౌ ॥ ౬౯ ॥ త్రాణాయ సర్వజన్తూనాం మన్మథాదకరోత్స్వభూః । వేదార్థైర్ద్రావిడీముక్తిం వ్యాస స్సన్భారతం యథా ॥ ౭౦ ॥

ప్రబన్ధాంశ్చతురస్సోఽష్టౌ చతుర్వేదార్థగర్భితాన్ । శ్రీణువన్న మన్మథాదస్య మధురాఖ్యమహాకవే ॥ ౭౧ ॥ ఇత్యుక్త్వా సాగరాదమ్బు స్వామమేఘ ఇవార్పయత్ । ద్రామిడోక్తిమయం వేదాదర్థం కృత్వా పరాఙ్కుశః ॥ ౭౨ ॥ ప్రబన్ధః * ప్రథమస్తేషు భగవద్గుణగుమ్భితః । ఋగ్వేదార్థమయో గాథాశతేన ప్రతిపాదితః ॥ ౭౩ ॥ సప్తకాణ్డయజుర్వేద సఙ్గృహీతార్థసమ్పదా § ద్వితీయస్సప్తగాథాభిః ప్రబన్ధస్సముదీరితః ॥ ౭౪ ॥ (౧) తృతీయేన ప్రబన్ధేన కృతోఽథర్వార్థసఙ్గ్రహః । సప్తోత్తరాశీతిగాథామయేనాన్తాదిరూపిణా ॥ ౭౫ ॥ ప్రబన్ధ ‡ శ్చరమశ్ఛన్దస్సామగానరసాత్మకః । పరబ్రహ్మపరత్వాది పఞ్చావస్థాప్రకాశకః ॥ ౭౬ ॥ గానకర్మోచితశ్రావ్యో రసపోష నిరన్తరః । ముక్త (౨) బద్ధముముక్షూణాం చిత్తానన్ద వివర్ధనః ॥ ౭౭ ॥ కాణ్డానువాకపఞ్చాశత్ స్థానేషు కలితా క్రమాత్ । సఙ్ఖ్యా శతదశైకానాం గాథానాం కలుషచ్ఛిదామ్ ॥ ౭౮ ॥ ఏవం ద్రామిడగాథానాం సహస్రేణవినిర్మితః । ప్రబన్ధః కురుతే సాక్షాత్పరతత్త్వప్రకాశనమ్ ॥ ౭౯ ॥ తత్ర సర్వాగమోత్పత్తికారణప్రవణాత్మికా । ఆద్యపద్యత్రిపాదేషు పృథగుక్తాక్షరత్రయీ ॥ ౮౦ ॥ అన్యాసామపి గాథానాం విన్యాసేన ప్రద

* తిరువిరుత్తమ్. § తిరువాశిరియమ్. ౧ పెరియతిరువన్దాది.

‡ తిరువాయ్మొళి. (౨) బద్ధ(పా).

ర్పితమ్ । అనన్తోపనిషత్ప్రోక్తకర్మబ్రహ్మనిరూపణమ్ ॥ ౮౧ ॥ గాథా
భిరత్ర నిర్నిద్రచిఞ్చాశాఖావలమ్బినామ్ । అర్చాకృతీనాం విష్ణూనాం
మహిమా పృథగీరితః ॥ ౮౨ ॥ ఇత్థం ప్రబన్ధాంశ్చతురశ్చతురో మధు
రః కవిః । నిశమ్యామన్యత జనాన్ కృతార్థానాత్మనా సహ ॥ ౮౩ ॥ దా
మోదరాన్మహామాయాదపి మన్మానసం ముదా । కురుతే మహతీం ప్రీతిం
కురుకాధీశ్వరే గురౌ ॥ ౮౪ ॥ ఇతి ద్రామిడగాథాభిర్దశభిస్స్వకృతీకృ
తమ్ । ఆతతాన శఠారాతే రజ్ఞాతవిషయాన్తరః ॥ ౮౫ ॥ తత్ర వై
కుణ్ఠధామాదిస్థానాష్టకవృతం హరిమ్ । అద్యహూరాధయన్నాల మన
యచ్ఛ్రీపరాఙ్కుశః ॥ ౮౬ ॥ వకుళాకలితాం మాలామాద్యాః ప్రీతో
హరిర్దదౌ । ఇతి తం స్మ శఠారాతిం వకుళాభరణం విదుః ॥ ౮౭ ॥ ఉ
ద్దామైర్జగదవనాయ వాగ్విలాసైరుత్పాద్య స్తుతిమతులాం పరాఙ్కుశ
స్య । ఉద్గాయన్ననవరతం కృతిస్తదీయాస్సానన్దో మధురకవిర్నినాయ
కాలమ్ ॥ ౮౮ ॥ తావేవం మధురసుధీపరాఙ్కుశార్యౌ బ్రహ్మజ్ఞౌ జగ
దుపకారజాగరూకౌ । సానన్దావధికురుకం వినిద్రచిఞ్చాచ్ఛాయా
యామనుభవమాపతుర్మురారేః ॥ ౮౯ ॥ స్వామీ రఙ్గపతిర్గురుర్వరవరా
ధీశశ్చ యస్యాతులో వాధూలో వరదః పితా వరవరత్న్యై మే శలక్ష్మీసఖః । లో
కేశా జననీ తు తస్య గరుడశ్రీవాహనశ్రీసఖః కావ్యే దివ్యతి దివ్యసూరి
చరితే సర్గస్తురీయో గతః ॥ * * * * * * * * * * *

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే చతుర్థస్సర్గః.

పఞ్చమసర్గప్రారమ్భః.

॥ శ్రీకులశేఖరసూరివైభవమ్ ॥

అస్త్యద్భుతా కాచన కేరళేషు పురీవరా(౧)కుక్కుటకూటసా
హ్వా । ప్రాయేణ యస్యాః పరిఘావిలాసం పతిర్నదీనాం ప్రకటీకరోతి ॥ ౧ ॥

౧. కోళికూడు.

వేధాస్తులాయాముభయోస్తులార్థమారోపయద్యామమరావతీఞ్చ । పూ
ర్వా తయోః ప్రాప ఘనం గరిష్ఠా పరోపరిష్టాత్ప్రియయా లఘిమ్నా ॥ ౨ ॥
రాశీకృతాన్యాపణవీథికాసు రత్నాన్యనర్ఘాణి విభాన్తి యత్ర । రత్నా
కరోద్వేలతరఙ్గభఙ్గీవితీర్ణరత్నౌఘవిడమ్బకాని ॥ ౩ ॥ హర్మ్యేషు య
త్రాకలితాస్పదానామనఙ్గసఙ్గ్రామకలాకులానామ్ । అపాకరోతి
శ్రమమఙ్గనానామమర్త్యసిన్ధూర్మిసమీరపాతః ॥ ౪ ॥ ముకున్దవి
న్యాముషితాభిషఙ్గా ముముక్షవో నిర్జితమోహముద్రాః । మహానుభా
వా మనుజా భజన్తి యస్యాం చతుర్వర్ణభవా నివాసమ్ ॥ ౫ ॥ తస్యా
మభూచ్చేరకులప్రదీపః శ్రీకౌస్తుభాత్మా కులశేఖరాఖ్యః । క్ష్మాపతి
ర్మాఖపునర్వసూద్యద్దినే హరేః పూర్ణకటాక్షలక్ష్యః ॥ ౬ ॥ ఏహాత్యశే
షాం వసుధాం ప్రచణ్డైర్యద్బాహుదణ్డైర్ముదితా బభూవుః । భుజఙ్గమో
త్తంసపురాణకూర్మకులాచలాశాన్తరకుఞ్జరేన్ద్రాః ॥ ౭ ॥ యత్పా
ణిలోలా కరవాళవల్లీ క్రూరేతి వాదః కుహనా జగత్యామ్ । సపత్నభూ
పాన్ సమరే నిహత్య సహాప్సరోభిర్యదదాద్విహారమ్ ॥ ౮ ॥ విశ్రాణ
నం యస్య వియత్తరూణాం వ్రీళాం విశేషాద్వితతాన నూనమ్ । నచేద్వి
షాదౌ నగరే కథన్తే వివృద్ధశాఖావినతాః ప్రతన్తే ॥ ౯ ॥ (౧) సద్యోఽసద్యో
తనలమ్పటేషు నవ్యేషు కావ్యేషు యశోర్ణవేషు । శస్త్రేషు శాస్త్రే

(౧) సద్యోరసద్యోతనలమ్పటేష్వితి విశేషణమ్, సప్తమ్యన్తేషు కావ్యా
దిష్వన్వేతి. తత్ర, కావ్యవిశేషణత్వే, శబ్దశ్రవణోత్తరకాలపర శృ
ఙ్గారాదిరసభావవ్యఞ్జనపరేష్విత్యర్థః; యశఃపరత్వే 'సురలోకోద్యోది
వాదీ' ఇతి ద్యోశ్శబ్దస్య స్వర్గపరత్వాత్తత్స్యాం రసో-రాగః, తత్సహితాస్స
ద్యోరసాః, తేషాం ద్యోతనే లమ్పటేషు, తత్పరేష్విత్యర్థః; తథాచ కీర్తిం
స్వర్గఫలామాహు "రితిస్మృత్యా కీర్తేః స్వర్గఫలకత్వేన తద్వసభవయో
గ్యా ఇతి ద్యోతయన్తీతి భావః; సుస్తుతా విలధాతోఽగస్త్యస్యప్రీత్యాముస్తృతే,
నవ్యేష్వితి భవతి, శ్లాఘ్యేష్విత్యర్థః-తదా, రసశబ్దః భక్తిపరః; శస్త్రే

షు కృతాదరోఽయం పరేషు పాత్రేషు చ దానకృత్యే ॥ ౧౦ ॥ ప్రశాస
తస్తస్య పయోధినేమిం గుణార్ణవేన్ద్రః కులశేఖరస్య । ముకున్దభక్తిప్రి
చయాతిరేకాద్భూయోఽభవద్భాగవతేషు భక్తిః ॥ ౧౧ ॥ స చేర
భూమీపతిరావరోధాద్దౌవారికైరప్యకృతోపరోధః । సమగ్రభక్తి
స్సకలోపచారైరతోషయద్భాగవతానశేషాన్ ॥ ౧౨ ॥ మదాన్ధగన్ధ
ద్విరదాం సకూటవాసావసానం నృపతిస్స్వభాగ్యమ్ । అమన్యతావి
చ్ఛిన్నవిష్ణుభక్తి రుదగ్రశాలాగ్రనివాసమేవ ॥ ౧౩ ॥ దశావతా
రేషు జనార్దనస్య చక్రే దశస్యన్దనసూనోః । అర్చావతారేష్వపి భ
క్తిముగ్రాం పరాం స రఙ్గాఞ్జనశైలభర్తుః ॥ ౧౪ ॥ విశేషతో రఙ్గపతౌ
విధాయ భక్తిం స మహీన్ద్రో వచసైవ నవ్రే । తత్క్షేత్రరేష్వేకతమః క
దాస్యాం కదా తదఙ్ఘ్రిద్వయమర్చయిష్యే ॥ ౧౫ ॥ అథైకదా కోశని
యుక్తైర్భృత్యై రజ్ఞాతముర్వీతిలకస్య తస్య । కేనాపి చోరీకృతమేక
మాసీద్విభూషణం దివ్యమనర్ఘరత్నమ్ ॥ ౧౬ ॥ అనర్ఘభూషాపహ
మాన్మహీన్ద్రః పర్యాకులోఽశఙ్కత ఘోరికస్తాన్ । తన్మన్దిరాభ్యన్తర
చారశీలాం శ్చిత్రవైష్ణవాన్ భూషణవర్యచోరాన్ ॥ ౧౭ ॥ (౧)పరి
ష్క్రియా భాగవతైస్త్వదీయా హృతేత్యసౌ ఘోరికతో నిశమ్య । రుష్టో
నృపః ప్రత్యయకల్పనాయై కుమ్భం సకుమ్భీనసమానినాయ ॥ ౧౮ ॥
ఏషా విభూషా మమ విష్ణుభక్తైర్నవీక్షితా నాపహృతా కదాపి । ఇతి
బ్రువన్సది చేరభూపః పస్పర్శ కుమ్భే ఫణినం కరేణ ॥ ౧౯ ॥ ఆ
శీవిషే నిర్విషతాముపేయివాయ హైమీం కలశాత్కరేణ । స(౨)కాళధౌ
తీం గుళికాం గృహీత్వా ముకున్దభక్తానకరోద్విశుద్ధాన్ ॥ ౨౦ ॥ శ్రీ

న్వయే, వీరరసపరః; శాస్త్రాన్వయే, "రసో వై స ఇతి" శ్రుత్యా బ్రహ్మపరః. (పరేషు) శత్రుషు (దానకృత్యే) దో-అవఖణ్డనే; (పాత్రేషు) సముచితసమృద్ధిదానేషు (దానకృత్యే) దా-దానే-విశ్రాణనే. ౧పరిష్క్రియా = భూషణమ్. ౨రజతమయమ్.

వైష్ణవానామపవాదశఙ్కా(౬) మపాస్య సత్ప్రత్యయకల్పనేన: భవద్భిరే షా పశ్యతేతి రోషాద్వికార దణ్డాన్యనిజకోశపాలాన్ ॥ ౨౧ ॥ భక్తిం పరాం భాగవతేషు దృష్ట్వా ప్రసేదివాన్ రఙ్గపతిః క్షితీన్ద్రః । ప్రదర్శయామాస దయాం పయోధిర్నిజస్వరూపం(౭) నిగమాద్యవేద్యమ్ ॥ ౨౨ ॥ అనుగ్రహేణాస్వయమాప్తతత్త్వ జ్ఞానోదయో రఙ్గపతేర్దయాళోః । అభావత ప్రమిదభావయాసౌ గాథాశతేనాస్య(౮)మహాప్రబన్ధం ॥ ౨౩ ॥ త్రింశత్స రఙ్గాధిపతేస్స్వసూక్తిగాథాశతే వేదశిఖార్థగర్భే । దత్త్వా పునస్సప్తమహజ్ఞానాద్రిధురీణకంసారిరమూద్వహానామ్ ॥ ౨౪ ॥ నీళాంశజాం చేరకుల ప్రదీపో నిజాత్మజాం రఙ్గిణి సక్త చిత్తామ్ । సనుర్వ్యగ్రస్తే జగదీశ్వరాయ స్వసమ్పదం యౌతకమేవ చక్రే ॥ ౨౫ ॥ గతః ప్రియామాత్యసఖం కుమారం విధాయ రాజ్యే విహితాభిషేకమ్ । సహాత్త్వకైస్సాకమగాద్విద్యుష్ణుశ్రీరఙ్గముఖ్యాయతనాని విష్టైః ॥ ౨౬ ॥ అథాభవ(౯)ద్ధన్వినవాభిధానా పాణ్డ్యాభిగుప్తా నగరీ ప్రతీ

॥ *శ్రీభట్టనాథ సూరివైభవమ్ ॥

తా । యత్సౌధాలోకనలజ్జయేవ పురీసురాణామభజత్సుమేరుమ్ ॥ మనస్వినీనాం మణిసౌధభాజాం ముఖేన్దుమన్దస్మితచన్ద్రికాభిః । చక్రే వియత్సిన్ధుసముద్భవానాం కుతూహలం యత్ర కుముద్వతీనామ్ ॥ వీథీషు వీథీషు విలాసభాజాం తలోదరీణాం తరళైరపాఙ్గైః । అకారియస్యాః కుముదానువిద్ధనీలోత్పలస్రజ్మయతోరణశ్రీః ॥ ౨౯ ॥ మనోజ్ఞముక్తామణిమన్దిరాణాం ప్రభూతయా యా ప్రభయా విభాతి । సౌన్దర్యలక్ష్మ్యాసురరాజధానీం(౧౦) వస్వౌకసారాం వసు హాసయన్తీ ॥ ౩౦ ॥ యస్యాం(౧౧) ముకున్దో వటపత్రధామ్ని శేతే జగత్పాలనజాగరూకః । ము

౭ నిగమాన్తవేద్యమ్ (పా). ౮ పెరుమాళ్ తిరుమొழి. * పెరియాళ్వార్ (విష్ణుచిత్తర్). ౯ శ్రీవిల్లిపుత్తూర్. ౧౦ వస్వౌకసారా శక్రస్య। యామ్యా సంయమనీ తథా" ఇతి విష్ణుపురాణే. ౧౧ వడపెరుఙ్గోయిలుడైయాన్.

దంకురానాసముతాంజనానాం భఙ్గురానాకలయన్నపాఙ్గైః ॥ ౩౧ ॥
సఙ్కేతహేతోరమరస్రవన్తీ సరస్వతీ సూర్యసుతాస్సమేత్య । శౌ
రేః ప్రియార్థం(౧) త్రిసరశ్ఛలేన దిశన్తి యత్రేష్టఫలం జనానామ్ ॥
జ్యైష్ఠైకమాసే పవమానతారే, శ్రేష్ఠే గుణేనాజని భట్టనాథః । తత్ర
త్రయీరూపగరుత్మదాత్మా కటాక్షలక్ష్యం కమలాపతేర్యః ॥ ౩౩ ॥ నిస్సీ
మః కారుణ్యనిధానభావా(౨)న్నిరర్గళా(౩)శేషకలాశ్రయత్వాత్ । ని
రఙ్కుశాత్మోదయతశ్చ నామ్నా యం విష్ణుచిత్తం కలయన్తి సన్తః ॥ ౩౪
ప్రహ్లాద దన్తీన్ద్ర విభీషణాదీనాద్యానతిక్రమ్య ముకున్దభక్తాన్ । విశే
షతో యో వితతాన భక్తిం పరస్య పుంసః పదపుణ్డరీకే ॥ ౩౫ ॥ సమ్ప్రీ
ణయిష్యన్వటధామనాథం కింవా స్వరూపానుగుణం లభేహమ్ । ఇ
త్యాప్తుకర్తుం తదభీష్టకృత్యం దశావతారాన్విమృశన్మురారేః ॥ ౩౬ ॥
యదాశయా యో నవమేవతారే సద్మప్రపేదే రిపుమాలికస్య । తైరే
వమాల్యైర్యస్సుమనోభిగమ్యం సన్తోషయిష్యే వటధామనాథం ॥ ౩౭ ॥
ఏవం సునిశ్చిత్య స విష్ణుచిత్తః కృత్వాతదారామమథాభిరామమ్ ।
మాలాభిరాలోలమధువ్రతాభిరారాధయామాస చిరం మురారిమ్ ॥
ఆసీదథోర్వ్యాం మధురాభిధానా పురీ పురారాతియుతాళకేవ । స
ర్వోత్తరత్వాదపి రాజరాజనివాసతో విత్తబహుత్వతో యా ॥ ౩౮ ॥ ని
శాసు సౌధాగ్రనివాసినీనాం వామాళకానాం వదనేన్దుబిమ్బైః ॥ సమ్పూ
ర్ణమాసే ముషి యత్ర చన్ద్రే నరోహిణీ వేత్తి పతిం స్వకీయమ్ ॥ ౪౦ ॥
పయోముచాం యత్ర పరమ్పరాభిస్సమం సమఙ్గీకృతశృఙ్ఖలాని । వీథీ
షు వీథీషు చరన్తి మన్దం మత్తానిదన్తావళమణ్డలాని ॥ ౪౧ ॥ ప్రాభాక
రం బిమ్బముపైతి యత్ర ప్రాసాదవాతాయనదృశ్యమానమ్ । తదన్త
రక్రీడనతత్పరాణాం మనస్వినీనాం మణిదర్పణత్వమ్ ॥ ౪౨ ॥ య
త్రాన్ధవాతాయనతః ప్రవృత్తా విభాతి కాళాగరుధూమరేఖా । కారా

౧తిరుముక్కొళమ్. ౨అవ్యాహతసఙ్కల్పః. ౩వస్త్రాశ్రయత్వాత్.

గృహేవాసభయేనసూనం పయోదమాలేవ పలాయమానా ॥ ౪౩ ॥ తస్యాంపరిశేషస్సకలైర్గుణైర్హైమైః కుముద్వతీబన్ధుకులావతంసః ॥ భర్తాధరణ్యాః ప్రథమానకీర్తిః పాణ్డ్యేశ్వరో వల్లభదేవనామా ॥ ౪౪ ॥ కరారవిన్దప్రథమానదాన జలేనయస్య క్షితినాయకస్య । అన్యోన్యసహోమ్యానిధిరావిరాసీదపీతపూర్వః కలశీసుతేన ॥ ౪౫ ॥ కరాశ్రయాయత్కరవాళయష్ట్యాః కాదమ్బినీత్వం కలయాంబభూవ । నచేత్కదాలోకనతః కథంస్యుః పలాయమానాః పరరాజహంసాః ॥ ౪౬ ॥ సంశోధనార్థం సకదాచిదేకః పురస్య రాత్రౌ విశిఖావిహారీ । కశ్చిద్ద్విజం సుప్తమళిన్దభాగే ప్రాబోధ్యకస్త్వం కిమిహేత్యవోచత్ ॥ ౪౭ ॥ అథద్విజస్తేన నృపేణపృష్టస్సన్నత్వా నివృత్తోస్మి సురప్రవాస్యాం । ఇత్యబ్రవీత్తచ్చ జగాదరాజా త్వం బ్రూహి యత్కించిదధీతమద్య ॥ ౪౮ ॥ ఇతి క్షితీశేన సవిప్రవర్యః పృష్టో జగాదప్రథమానమోదః । శృణుష్వ రాజన్ శుభశంసినీం మే వాచం శునాసీర సమాన(౧) సార ॥ ౪౯ ॥

(౨)"వర్షార్థమష్టౌ ప్రయతేత మాసాన్నిశార్థమర్థం దివసం యతేత । వార్ధక్యహేతోర్వయసానవేన పరత్రహేతోరిహజన్మనాచ" ॥ ౫౦ ॥ ఏతన్నిశమ్య క్షితిపాలమౌళిః దృష్టాంత్వపూర్వం మనుచేతిమత్వా । అదృష్టయత్నే మతిమాశుకృత్వా వివేశ భూయస్స్వగృహం విపణ్ణః ॥ ప్రాతస్సమాహూయ పురోహితం స్వం(౩) సమ్పృత్సమాఖ్యం సజగాదరాజా । తత్త్వావబోధాత్పురుషార్థసిద్ధిః కుతోభవిత్రీ(౪) పరమామమేతి ॥ ౫౨ ॥ తమబ్రవీత్సంసదిసప్రదాభ్యో ధర్మజ్ఞసఙ్ఘాచ్చ్యుతి నిశ్చితార్థం । అవాప్యతన్మార్గవశేనలభ్యా మదృష్టమిత్యేవపురోహితోపి ॥ ౫౩ ॥ తథేతి రాజా బహువిత్తపూర్ణం శులకం సభాయాం ముదితో నిబధ్య । ఇత్యే

---

౧ సారోబలేత్యమరః. ౨ "వర్షాన్తజీవనమ్, అష్టసుమాసేషు; నిశార్థం, దివసైః; వార్ధకార్థమ్, యావనేన యథావృత్తిం సఙ్గృహ్ణీతి, తథాపరలోకాయేహజన్మనీతి భావః". ౩ శేల్వనమ్బి. ౪ చరమా(పా).

బ్రవీష్యలమిదం మహద్భిర్విచిన్త్యతాం సద్గతి(౧)శుల్కయా మే॥౫౪॥
తతస్తదా ధన్విపురే మురారిశ్శ్రీవిష్ణుచిత్తేన వటాగ్ర్యధామా । ప్ర
కాశయిష్యన్ పరమార్థజాతం జగద్ధితాయ స్వయమేవమాహ॥౫౫॥
త్వముద్యగత్వా మధురాం మహీశబద్ధం చ విచ్ఛేదయ తత్ర శుల్కమ్ । ఖని
త్రిముద్రాకిణపాణినా తద్వేదార్థసాధ్యం కథయన్ మహారేహామ్ ॥ ౫౬ ॥
ఇతీరితస్తం తమువాచ దేవో వేదార్థసారప్రతిపాదకత్వమ్ । సర్వోత్క
రస్య(౨)ద్విష్ణోర్మియ్యాం వర్గత్వాద్దైవప్రహాణశుల్కమ్॥౫౭॥ఏ
వం నియుక్తో గురుణాదిమేన రామానుయోగేన యథాజ్ఞనేయః । తీ
ర్త్వా నదీం(౩)వేగవతీముపేత్య పురీం చ గోష్ఠీమవిశన్నృపస్య॥౫౮॥స
మాగతం సంసది సమ్ప్రదాఖ్యాసభాపతౌ సత్కృతివన్నతాద్యైః । స
న్తోషయత్ర్యర్థముఖోపచారైరభ్యర్థిపక్ష భూపతిమీడ్యయాన్యైః॥౫౯॥
తం సమ్ప్రదాఖ్యాశ్శరణం సమేత్య వేదాన్తగమ్యం చరమం పుమర్థం ।
ప్రకాశయస్వేతి జగాద సోపి శ్రుత్యర్థజాతం హృదయే న్వపశ్యత్ ॥౬౦॥
అనుగ్రహాదమ్బుజసమ్భవస్య వల్మీకజన్మైవ పురా స తత్ర । శ్రీపాఞ్చజ
న్యాద్ధ్రివవస్మరారేః ప్రసాదతశ్చాలభతార్థజాతమ్ ॥ ౬౧ ॥ నిశ్చి
న్వత్రాజ్ఞ్నగహాన్తసిద్ధం రాజ్ఞః పురోస్మిన్ పురుషార్థమన్త్యమ్ ।
శుల్కం తదర్థ్యో న్యపతజ్జహార తద్విష్ణుచిత్తః పరిపూర్ణవిత్తమ్ ॥౬౨॥స
విస్మయో వల్లభదేవనామా సన్నైసమారోప్య ముదా పశస్య । పురీం స సే
నా విబుధోనుగచ్ఛన్ ప్రదక్షిణం సమ్యగకారయత్తమ్ ॥౬౩॥ తము
త్సవాలోకనకౌతుకేన తత్రావిరాసీత్పురతో మురారిః । లక్ష్మ్యాధిరూ
ఢోగరుడం పరీతః పద్మాసనాద్యైస్త్రిదశైర్నభోన్తే ॥ ౬౪ ॥ పుత్రం
యథా బ్రహ్మరథాధిరూఢం ద్రష్టుం జనన్యా జనకోభ్యుపైతి । తథా
గతం శౌరిముపేక్ష్య లక్ష్మ్యా పరాం ముదం ప్రాప స విష్ణుచిత్తః॥ ౬౫
అకాలదేశౌ స్పృగమాం దివస్తు కాలాధిరాజ్యే కథమాపదృష్టాః । ఇత్యు

౧సమర్థైర్తృతీయా. ౨(యావత్పురాణపాతయోర్లట్). ౩ వైకై.

స్య హార్దాతిశయాదతిష్ఠన్మాశజట్యావాచాభవుకం సచక్రే ॥ ౧౬ ॥ అనన్యలభ్యోన్నతిమాగతోపి(౧)నీచైస్సవిష్ణోర్దదృశేస్వభక్త్యా । ఆస్వాదనీయాంశ్చకళమాహింపకాన్వనమిభ్రవేయుర్న్నహం(౨)కోరమాషాః ॥ ౧౭ ॥

సర్వజ్ఞసర్వావనసర్వశక్తిభావేషు సత్స్వప్యగుణేషు విష్ణోః । సౌన్దర్యలావణ్యముఖాని బాహ్యా సమీక్ష్య సమ్మోహమగాత్సచిత్తే ॥ ౧౮ ॥

సౌన్దర్యలావణ్యపురస్సరాణాం సామ్రాజ్యమాశాస్య హరేస్సనిత్యమ్। తాళౌ గృహీత్వా కరిరాజఘుష్టే తన్మఙ్గళాశాసనగేయమాహ॥ ౧౯ ॥

శ్రీమాల్యకారాముపలక్ష్య మాలాం చాణూరమల్లేన నియుద్ధ్య జిష్ణోః । బాహ్వోశ్శ్రియశ్శఙ్ఖరథాఙ్గయోశ్చ సమఙ్గలాశాసనమాశశంస ॥ ౨౦ ॥ తతశ్చ భూయోపి సవిష్ణుచిత్తః కృష్ణావతారే విశిమగ్నచిత్తః । ఆరభ్య గోపాన్వయిజన్మవిస్తారశేషలీలామనుభూతవాంశ్చ ॥ ౨౧ ॥ అనన్తలీలానుభవాతిరేకజాతః ప్రమోదో బహిరేత్య తస్య। ప్రబన్ధరూపేణ జగద్ధితార్థం ప్రావర్తత ద్రామిడవాక్స్వరూపః॥ ౨౨ ॥

తతో హరిస్స్వస్య నివేశ్య శక్తిం మర్చ్యాకృతౌ తత్ర తిరోబభూవ । స విష్ణుచిత్తోపి గజేనరాజ్ఞా సుసత్కృతస్స్వాం నగరీం ప్రతస్థే ॥ ౨౩ ॥ పురీముపజహ్రుత్య సబాలవృద్ధాః పౌరాస్తమభ్యుద్యయురాత్తహర్షాః యథోచితం తానుపకృత్య పౌరాన్వివేశ రమ్యం నగరం సమోదాత్ ॥ ౨౪ ॥ సధామగత్వా వటపత్రధామ్నః పాదౌ గతిం ప్రాప్య జయోపలబ్ధం । శుల్కేన దన్తావళమర్పయిత్వా తస్మై స్వగేహం ప్రవివేశహృష్టః ॥ ౨౫ ॥ ఏవం వల్లభదేవపాణ్డ్యనృపతేర్గోష్ఠ్యాం ప్రకాశ్యైవద్విరా సర్ధీశ్చ పరతత్త్వతాం భగవతస్సర్వాగమార్థైక్యతః । కృత్వా విశ్వహితం(౩) ప్రబన్ధయుగళం శ్రీభట్టనాథస్సుధీ(౪)ర్వ్యాధీపూర్ణజనార్దనాయవితరన్ పుష్పాణ్యవర్తిష్టసః ॥ ౨౬ ॥ * * * * * * *

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే పఞ్చమస్సర్గః.

---

౧ భగవద పెత్తుయాం స్వాపకర్షానుసంహితఇతిభావః .౨కోదణ్డ్రాః.౩ పెరియాళ్వార్ తిరుమొళి; తిరుప్పల్లాణ్డు.౪వీదియాండవరువాన్(కణ్ణన్

షష్ఠసర్గప్రారమ్భః

॥ *శ్రీభక్తాఙ్ఘ్రిరేణుసూరివైభవమ్ ॥

తతో మహాం చీభ్రిమతి చోళదేశే కవేరజాయాస్తటసీమ్ని కశ్చిత్ । గ్రామోఽస్తి మణ్డఙ్గుడి నామధేయో యత్రాసతే సప్తశతాని విప్రాః ॥౧॥ ఋగ్వేదినః కేచన భూసురేన్ద్రాః కేచిద్యజుర్వేదవిదో మహాన్తః । అన్యేఽపి సామశ్రుతిపాఠశౌణ్డాస్తన్వన్తి యత్రోర్ధ్వశిఖానివాసమ్ ॥ కలౌ పరవ్యోమనివాసినం మాం ద్రష్టుం జనాః కేఽపి న శక్నువన్తి । ఇతీవ మత్వా సుకృతైః ప్రజానాం రమాసఖో యత్ర కరోతి వాసమ్ ॥ ౩ ॥ మరుత్వదాద్యామరుతోఽనుగేహం మహీసురారబ్ధమఖక్రియాభిః । ఆకారితా యత్ర హవిర్గ్రహీతుం కుర్వన్తి వాస్తవ్యకుటుమ్బిభావమ్ ॥ ౪॥ తత్రోదభూద్భాగవతాద్విజేన్ద్రాజ్జ్యేష్ఠాఖ్యభే మాసి చ మార్గశీర్షే । శ్రీవిప్రనారాయణనామధేయో మురారివక్షోవనమాలికాంశః ॥ ౫ ॥ లక్ష్మీముఖామ్భోరుహకేళిభృఙ్గైర్నిస్సీమకారుణ్యభరోత్తరఙ్గైః । శ్రీరఙ్గరాజో భగవానపాఙ్గైస్స్థితం యమాలోకత మాతృగర్భే ॥ కాలే యథావద్గురుణోపనీతస్సమస్తవిద్యార్ణవపారదృశ్వా । నిరస్తసంసారరసస్సరఙ్గమవాప్య రఙ్గాధిపతిం సిషేవే ॥ ౭ ॥ భూత్వా సరఙ్గేశ్వరకిఙ్కరేషు గణ్యోఽన్తరఙ్గేషు సభైక్షవృత్తిః। (౧)శ్రీపుణ్డరీకస్య విధిత్సురాసీత్ కృత్యం తదన్తఃకరణానుకూలమ్ ॥ ౮ ॥ చకార స శ్రీ (౨) మకుటాన్తరీపసాహ్వే పునః పశ్చిమభాగసీమ్ని । ఉద్యానముద్యత్తులసీ (౩) ప్రియాళకఙ్కేళిజాత్యాదితరూపపన్నమ్ ॥ ఉద్దామసూనాప్రపదీనదామకదమ్బకైస్తైన సమర్ప్యమాణైః । ప్రాయేణ దామోదరనామసాక్షాదన్వర్థతామాశ్నుత రఙ్గనేతుః॥ ౧౦ ॥ శ్రీ

---

*తొణ్డరడిప్పొడియాళ్వార్ ౧.తన్నామ భాగవతస్య. ౨.తిరుముడిక్కరై.
౩ ప్రియాళః=వృక్షభేదః(ద్రాక్షాలతా).

మాల్యైకైజర్యపరాయణో౽స్మిన్ కేళీమభూత్తామపి కర్తుకామః
ప్రాణ్యై భక్తేష్వతివత్సలత్వమేతం పరిత్రాతుమనాస్సరజ్జే ॥ ౧౧ ॥
కావేరకన్యోత్తరతీరదేశే (*) వర్ణ్ణదేవాయతనాశ్రమాన్తే । దివ్యా
జ్ఞనాంశా౽జని దేవదేవీ రూపేణ వర్ణాశ్రమధర్మహన్త్రీ ॥ ౧౨ ॥
నిషేవ్య భూపం (౧) పిచుళ్ళాపురేశం చేటీభిరప్య (౨) గ్రజయా
నివృత్తా । సా మార్గఖేదవ్యపనోదనార్థమవాప రఙ్గోపవనద్రుమూలమ్॥
అథాగ్రజామాహ నివిశ్య సుభ్రూరారామలక్ష్మీమవలోకయేతి । ఆన
న్దయత్యక్షిపథం మదీయం యా నన్దనం చైత్రరథం హసన్తీ ॥ ౧౪ ॥ అ
లిస్వనైస్స్వాగతమాచరద్భిః కురవాదిభిరర్ఘ్యం కుసుమైర్విని
ద్రైః । పాద్యం మరన్దైః ప్రతిపాదయద్భిరాతిథ్యమత్రక్రియతే ద్రు
మైర్నః ॥ ౧౫ ॥ పాఞ్చాషవం చాపస్పృశత్కమార్గే రథాఙ్గరథ్యోర్జిత
కామాలాని । ఆస్తే సమిత్వాన్తనమత్రయస్మాదనఙ్గవీరః కురుతే విహా
రమ్ ॥ ౧౬ ॥ ప్రియాళకఙ్కేల్లిరసాలసాలతమాలమాలన్య (౩) తి
ముక్తకాద్యాః । మహీరుహో౽స్మిన్ మకరన్దగన్ధైర్మధువ్రతానాం మ
దయన్తి బృన్దమ్ ॥ ౧౭ ॥ లతాభుజా పుష్పరజోఙ్గరాగా ప్రసూనహా
సా నవపల్లవోష్ఠీ । ఆరామలక్ష్మీః కలకణ్ఠనాదైరభ్యాగతానాలపతీవ సా
క్షాత్ ॥ ౧౮ ॥ పున్నాగవాపీస్ఫుటితారవిన్దసౌగన్ధికేన్దీవరసౌరభా
ణామ్ । వోఢా మరుత్కన్దళవద్దత్తే ప్రత్యుక్తతో బన్ధురివాత్ర మో
దమ్ ॥ ౧౯ ॥ సన్దర్శనేనాస్య మనోపశాన్తా శ్రాన్తిః ప్రవేశః పునరు
క్త ఎవ । ఇత్యూచిషీం స్మేరముఖారవిన్దా సా దేవదేవీం సరసం బభా
షే ॥ ౨౦ ॥ యదగ్రజధామ్నో మృగయావిహారప్రసక్తితార్తిం ప్రశ
మం కరోతి । కిమత్ర చిత్రం పరమార్థసఖ్యే నమపాకరో౽స్మ యద
స్మదీయమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఇతి ప్రియాలాపపరే పురస్తాదారామలక్ష్మీవిహి
తేక్షణే ద్వే । అపశ్యతాం తత్ర కృషీవలం తం శ్రీవిప్రనారాయణ

౧ ఉరైయూర్. ౨ అల్లి వేణీ. ౩ అతిముక్తకః_తినిశవృక్షః.

నామధేయమ్ ॥ ౨౨ ॥ ప్రవృద్ధరోమప్రకరాచితాఙ్గం ప్రలమ్బ (౧) కూర్చం పరిధౌతదన్తమ్ । (౨) షట్పత్త్రికావారిజబీజదామ్నా గాత్రే నరం ద్వాదశకోర్ధ్వపుణ్డ్రిమ్ ॥ ౨౩ ॥ కుల్యాముఖే కుమ్భగృహీతమమ్భో దత్త్వా తటాకాన్పునస్సమేత్య । ఖనిత్రవక్త్రైః కలితాలవాలాన్ ప్రసూనవృక్షాన్ పరిపాలయన్తమ్ ॥ ౨౪ ॥ విభావ్య తం విస్మయమానచేతా జగాద మేనావరజా స్వసారమ్ । క్షీబః కిమాహోస్విదచేతనో వా నాలోకతే మామపి యత్పురస్తాత్ ॥ ౨౫ ॥ తామగ్రజా భాషత కామపృష్టాం నాయం ప్రమత్తో నవివేకశూన్యః । రఙ్గేశకైఙ్కర్యరతో యమేనం త్వద్రూపసన్నా వికర్తుమీప్సేః ॥ ౨౬ ॥ యద్యేనమత్రాద్యవశీకరోషి విలాసహాసాదివిచేష్టితేన । త్వమేవ ముఖ్యా వరవర్ణినీనాం తదా భవద్దాస్యవిధాం విధాస్యే ॥ ౨౭ ॥ ఇతీరయన్తీం సహనుజా ప్రపీత్తాం వశీమయా యం న వశీకృతశ్చేత్ । దాసీభవిష్యామ్యత వేతి తస్మాద్వ్యసర్జయత్తాం సహ చేటికాభిః ॥ ౨౮ ॥ అఙ్గాద్వస్త్రష్టాని వినాన్తరీయం సముజ్జ్వలాన్యాభరణామ్బరాణి । నిధాయ కుత్రాపి తమేత్య తస్మిన్ పదారవిన్దే ప్రణనామ తస్య ॥ ౨౯ ॥ వారాఙ్గనాహం జననీన్యయుఙ్క్తా మామర్థలుబ్ధా సకలాఙ్గ భజేతి । త్యక్త్వాద్య తాం బన్ధుజనైర్భవన్తం గతిం ప్రపన్నా పరమార్థసిద్ధ్యై ॥ ౩౦ ॥ అకిఞ్చనాం మాం శరణం ప్రపన్నామారామరక్షావిధయే నియుఙ్క్ష్వ । సముగ్రవృమాలామపి గిఙ్గభర్తుర్గాదాయ భైక్షం భగవంస్త్వమేహి ॥ ౩౧ ॥ ఇతి బ్రువాణాం గణికాం స్వమోదాదానన్దయన్నాత్మసధర్మిణీతి । శ్రీశాయ భైక్షం చ నివేద్య తత్ర ప్రాదాత్స తస్యై నిజభుక్తశేషమ్ ॥ కుల్యాగతం సా జలమాలవాలే సమ్పూర్య కుల్యాన్తరమానయన్తీ । తత్ర ద్రుమాసేచనకర్తృకాలే తదాశయా (౩) సేచనకత్వమాప ॥ ౩౩ ॥

---

౧ కూర్చః = శ్మశ్రు. ౨ షట్పత్త్రికా = తులసి. ౩ తదాసేచనకం తృప్తేర్నాస్త్యన్తో యస్య దర్శనాదిత్యమరః.

(౧) వస్తాగమే పర్ణకుటీం కదాచిత్ ప్రవిశ్య తామప్యనయత్స తత్ర । తస్యాద్రివన్యానసముగ్ర తోస్యా వన్యైర్ద్రుథక్కిన్నవనీతపిణ్డైః ॥ ౩౪ ॥ హితం పరం బ్రూహి మమేతి (౨) కిఞ్చిత్తత్పాదసంవాహనమాచరన్తీ । సా కామమభ్యర్ణగతం కటాక్షైస్సన్ధత్స్వబాణాన్ ధనుషీత్యవాదీత్ ॥ ౩౫ ॥ అపాఙ్గభఙ్గైర్జనితామనుజ్ఞామవాప్య తన్వ్యా వ్యసృజ యమాత్మయోనిః । అథత్త్వపాణౌ కళశిఞ్జినీకమమోఘపుష్పాయుధమిక్షుచాపమ్ ॥ ౩౬ ॥ తదాత్వ ఏవ త్వరమాణకామనిస్సీమసన్నాహనిదర్శనాని । కూలఙ్కషాస్తత్ర సమావిరాసన్ కోలాహలాః కోకిలకాహళీనామ్ ॥ ౩౭ ॥ మాకన్దకున్దాదిమహీరుహాణాం మరన్దబిన్దూత్కరగన్ధవాహః । సమాయయౌ తత్ర శనైస్సుజాతః పాటీరభూరుట్పవమానపాతః ॥ ౩౮ ॥ భృఙ్గావలీనాం పికచేష్టు తత్ర ఝఙ్కారభఙ్గీతరుకోటరేషు । శృఙ్గారజాకృష్టశరాసనజ్యా టఙ్కారశఙ్కాం ప్రకటీచకార ॥ ౩౯ ॥ మనస్తదీయం మదనాధిరూఢమవేక్ష్య సాప్యాదరవిన్దనేత్రా । నవప్రసూనైస్స్వరచయ్య శయ్యామశేషభూషాభిరలఙ్కృతాభూత్ ॥ ౪౦ ॥ విభూషితా సావిషమాయుధస్య శాణోపలీవైవ కృపాణయష్టిః । నచేత్కథం స్యాత్సహసైవ తస్యాం సఙ్క్రాన్తమన్తఃకరణం తదీయమ్ ॥ ౪౧ ॥ తత్పాణిసమ్పర్కవశేన తస్య విజృమ్భితం ఘర్మపయః కదమ్బమ్ । విరక్తమేతన్నివాపతోయవిడమ్బనామాకలయాఞ్చకార ॥ ౪౨ ॥ అఙ్గేష్వరాలిఙ్గనతస్తరుణ్యా జాతాస్తదఙ్గే పులకప్రరోహాః । స్మరేణ పూర్వం హృదయే నిఖాతా బహిర్గతాః కేళిశరా ఇవాసన్ ॥ ౪౩ ॥ అఙ్గానుషఙ్గాదపి తేజసాయా విశృఙ్ఖలో వేపథురుజ్జిహానః ; అబోధమన్తఃకరణాచ్చ ధైర్యమనక్షరం తస్య సమాచచక్షే ॥ ౪౪ ॥ ఏవం తదా దర్శిత (౩) విక్రియాసా కదాపి కాన్తావిషయానభిజ్ఞమ్ । మనో వశీకర్తుమియేష తస్య మనోభవాయోధనవైభ

---

౧ వర్షాన్తే(పా). ౨ కిఞ్చిత్పాకాబ్జ(పా). ౩ విక్రియస్య(పా).

వేన ॥ ౪౫ ॥ కాన్తాజహారాంశుకమస్యసాస్యాః కచేష్వసృష్టాస్త్రమి యశ్చతాంస్సః । పపౌచ సాస్యాధరమేషతస్యాశ్చకారయత్సాన్వక రోత్తదేవః ॥ ౪౬ ॥ రతిక్రియాధ్యాపనశీలకాముకశాయనానాశకపు ష్పదామా । పరిస్ఫురత్స్వేదపయఃకణాళీపరిస్పృష్ట (౧) కాలేయకప త్రలేఖా ॥ ౪౭ ॥ పయోధరాగ్రచ్యుతహారముక్తాప్రసూనజాలాఞ్చి తపక్ష్మబాణా । బిమ్బాధరాస్వాదనిరోధలీలావిఘూర్ణహస్తాగ్రవలద్వి భూషా ॥ ౪౮ ॥ కటీవిలోలద్రశనా (౨) కలాపా కలస్వనశ్లాఘిత కామకేళిః । స్ఫురత్తనుఃకామశరాస్త్రవేధకర్ణేజపై(౩) ర్ధిక్కరికా విలాసైః ॥ ౪౯ ॥ వాచాలకాఞ్చీచలయాప్రకీర్ణకచోచ్చయాస్విన్నక పోలభాగా । వల్గుస్వరా (౪) ఫల్గుకపోతనాదా మనస్తదీయం మద యాఞ్చకార ॥ ౫౦ ॥ అఙ్గీకృతా * దప్సరసాంకులాక్రమారబ్ధచాటు క్రమమాత్తహాసమ్ । అభఙ్గసీత్కారమనఙ్గతన్త్రమాలమ్బితా § జ్ఞాక్షురమాతనోత్సా ॥ ౫౧ ॥ సాతన్వయానా, సచతన్వయాఙ్గకిముభౌచ పక్షేషు మాయాకిమేతౌ । త్రపాపి శృఙ్గారమయాఙ్గకిమేతే శక్యా బభూవుర్నవివేక్తుమైక్యాత్ ॥ ౫౨ ॥ పిశృఙ్ఖలాంస్తత్రవిహారభేదా న్నాబోధిషాతాం సుఖపారవశ్యాత్ । స్మరోస్త్రసన్ధానపరోన వేదత ల్పన్నాబోధిసమస్తసాక్షీ ॥ ౫౩ ॥ ఏవం మనోజ్ఞేషు లతాగృహే షు విహారిణౌ తౌ క్షణవత్పృథిన్నా । నిమేషవన్నిన్యతురుజ్ఝితాన క న్దర్పదర్పే కతిచిద్దినాని ॥ ౫౪ ॥ తస్మిన్ వశీకృత్య విలాసభేదైస్తమా నినాయోపవనాత్పురీం స్వాం । విభాణ్డకస్యేవ సుతం వనాన్తాత్ పురా తతి (౫) ర్వేశవిలాసినీనామ్ ॥ ౫౫ ॥ నిజో * పబర్హాం నిఖి

---

౧ కాలేయకమ్=కుఙ్కుమమ్. ౨ కలాపకలస్వన(పా). ౩ సిక్కరికా—దన్తనఖక్షతే. ౪ వల్గు(పా). *అలమ్పదమ్(పా). §ఆజ్ఞాక్షురమ్—శపథవచనమ్. ౫ వేశో వేశ్యాగృహే. *ఉపబర్హమ్=ఉపధానాది పరిచ్ఛదమ్.

లం వహన్తం ప్రదర్శ్య సా తం ద్విజపుఙ్గ్రజాహ్రైమె । తీర్ణప్రతిజ్ఞా స్వ గృహం వివేశ సఖీజనశ్లాఘితరూపసమ్పత్ ॥ ౫౬ ॥ సాపణ్ణిధస్తా సపనీయతస్య విప్రృణ్వతీ కాముకవేషముగ్రామ్ । రతోత్సవైస్తైఃకతిచిద్దినాని రత్త్యైవ తన్వీ రమయా (౧) మ్బభూవ ॥ ౫౭ ॥ సర్వస్వమస్యై ప్రతిపాద్య తస్మిన్ ధనే వ్యథనైస్స్వప్యనురాగశూన్యా । అపాకరోతిస్మ తమర్థలాభాత్తన్నస్థిరద్వారి స చాస్త ఖిన్నః ॥ ౫౮ ॥ తదా, రజన్యాం రహసి స్వదారైర్గగ్ధాధిపః కేళికలాప్రసక్తః । అకాణ్డహాసస్మితమాననోత్థం కిమిత్యపృచ్ఛత్కలశాబ్ధికన్యా ॥ ౫౯ ॥ సోఽవోచదస్మత్సుమనః ప్రదాయీ శ్రీవిప్రనారాయణనామ (౨) భక్తః । వేశ్యానుషక్తస్స తయార్థలాభాన్నిరాకృతస్తిష్ఠతి ఖిన్నచేతాః ॥ ౬౦ ॥ ఇతి బ్రువాణం తమువాచ దేవీ కథం స జాతో విషయానుషక్తః । సోఽయం శిశుర్విశ్వవిమోహనానాం కిమాస్పదం తావకవిభ్రమాణామ్ ॥ ౬౧ ॥ విధాయ పూర్ణం విషయాభిలాషమముష్య నిశ్శేషమఘం నిరస్య । పాత్రీం కృపాయా భవతః పురేవ తమద్య హృద్యం పరిపాలయ త్వమ్ ॥ ౬౨ ॥ ఇతి ప్రియాయాస్స వచో నిశమ్య పురస్సమాదాయ సువర్ణపాత్రం । వివేశ వేశ్యాభవనం మహాత్మా సన్తో వివృణ్వన్తి హి నాశ్రితేషు ॥ ౬౩ ॥ శ్రీవిప్రనారాయణభాషితేన సమాగతం మాం భవనం త్వదీయమ్ । (౩) కాన్తోపయన్తేత్యవధార్య నామ్నా కవాటముద్ఘాటయ దేవదేవి ॥ తయోపహూతస్తపనీయపాత్రం సమర్ప్య తస్యై సదనం ప్రవిశ్య । కాన్తోపయన్తాకథయద్వితీర్ణం శ్రీవిప్రనారాయణకామినేతి ॥ ౬౪ ॥ ప్రహృష్టయా కాఞ్చనపాత్రలాభాత్త్వమానయస్వేతి తయా ప్రణీతః । త్వాం దేవదేవ్యాహ్వయతీతి గత్వా స విప్రనారాయణమాజుహావ ॥ కర్ణామృతం తద్వచనం నిశమ్య తద్వేశ్మహృష్టస్సహసా ప్రవిష్టః । త

---

౧ రథోత్సవైస్తం..............రమయాఞ్చకార(పా). ౨ ధేయః(పా).
౩ కాన్తోపయన్తా—అస్య కియమణవాళః.

స్మిన్ పునర్దీప్యతి దేవదేవ్యా రఙ్గేశ్వరోఽపి స్వపురం జగామ ॥ ౧౭ ॥
తతః ప్రభాతే తపనీయపాత్రం పురస్థితం రఙ్గపతేరదృష్ట్వా । బభూ
వ ఘోషః పరిచారకాణాం పరస్పరం సార్చకభారికాణామ్ ॥ ౧౮ ॥ త
దాళిదృష్టం తపనీయపాత్రం చారాననాద్భూసురదత్తమాదౌ । శ్రి
త్యాస్థితం వేశ్మని దేవదేవ్యా న్యజిజ్ఞపంస్తే నిచుళాధిపాయ ॥ ౧౯ ॥
ఆహూయ సాకం గణికాం మహీన్ద్రశ్శ్రీవిప్రనారాయణభూసురేణ ।
సౌవర్ణమేతచ్చషకం భవత్యై సమర్పితం కేనకదేత్యవాదీత్ ॥ ౨౦ ॥
నృపాగ్రతస్సా నిజగాద దత్తం ద్విజన్మనాఽనేనసచాహనేతి । సోఽ
చష్టదూతస్య దదౌ సచౌచేదూతౌనవేత్తీతి మిథోవచోఽభూత్ ॥ ౨౧
వివాదమాకర్ణ్య తయోః క్షితీన్ద్రస్సమాత్యమిత్యాహ పరీక్ష్య చోరం ।
సమర్ప్య పాత్రం హరయే సువర్ణస్తేయోక్తదణ్డేన విధేహి దణ్డమ్ ॥ ౨౨
తమేవ కార్తస్వరపాత్రచోరం నిశ్చిత్య తద్దణ్డవిధిం విధిత్సౌ । అమాత్య
వర్యే నరదేవమేవమభాషత స్వప్నముఖేన రఙ్గీ ॥ ౨౪ ॥ శ్రీవిప్రనా
రాయణతోషపోషం చికీర్షుణాఽదాయి మయైవ తస్యై । హిరణ్మయం
పాత్రమసౌ న దణ్డ్యో వేశ్యార్పితం మాస్తు మమాపి తత్స్వమ్ ॥ ౨౫ ॥
ఏవం వచో రఙ్గపతేః ప్రభాతే ప్రకాశయన్ సంసది చోళభూపః । వ్య
సర్జయద్విస్మయమానచేతా విధాయ విప్రం వివిధోపచారాన్ ॥ ౨౬ ॥
యత్స్వామినాఽబోధి మమాపరాధో రఙ్గేశ్వరేణేతి పరం (౧) విల
క్షః । విహాయ తాం తద్గతరాగబన్ధం సమూలమున్మూల్య (౨) సరఙ్గ
మాపత్ ॥ ౨౬ ॥ శ్రీస్మృతివ్యాహృతనిష్కృతీనాం క్రమాదగ
మ్యాగమనాఘశాస్త్రైః । పపౌ తతో భాగవతాఙ్ఘ్రితోయం భక్తాఙ్ఘ్రి
రేణుస్సబభూవ నామ్నా ॥ ౨౭ ॥ వేదాన్తవిద్వత్స్తుతయా చ ధీమానంశో
ద్భవశ్శ్వాద్వనమాలికాయాః । (౩) ప్రబోధికీం నామకృతిం చకార

---

౧ విలక్షః = లజ్జాపిష్టః. ౨ సః = విప్రనారాయణః. ౩ తిరుప్పళ్లియెఴుచ్చి.

(౧) శ్రీమాలికాఖ్యామపి రఙ్గనేతుః ॥ ౭౮ ॥ పురా శతానీకమునిర్గృహాన్తే ర్నామాశ్రణోచ్చాభనకత్వసుమస్తమ్ । అద్యాశ్రణోద్ద్రీవతిస్స్వనామ భక్తాఙ్ఘ్రిరేణోస్సకలం ప్రబన్ధే ॥ ౭౯ ॥ రఙ్గేశమర్చాకృతిషు ప్రకామం తత్త్వం పరం చేతసి మన్యమానః । బబన్ధ భక్తిం మహతీంసతస్మిన్ పతివ్రతా భర్తరి భామినీవ ॥ ౮౦ ॥ రఙ్గేశభక్తాఙ్ఘ్రినివిష్టమూర్ధా రాజీవజన్మాదిశిరోర్పితాఙ్ఘ్రిః। భక్తాఙ్ఘ్రిరేణుః ప్రసవప్రదానపారాయణోఽవర్తత రఙ్గభర్తుః ॥ ౮౧ ॥ అథవిషయవిరక్తమైత్ర్యసాక్షాద్ద్విజమపి పాణ్డవమాతరఙ్గభూతాప్యత్ । స్వయమపి గణికాడసౌ విరక్తా సహచషకేణ ధనాని రఙ్గిణేసా ॥ ౮౨॥ ❊ ❊ ❊

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే షష్ఠస్సర్గః.

సప్తమసర్గప్రారమ్భః.

ఉఱైయూర్ నాచ్చియార్ వైభవమ్.

అథ చోళమహీపతేరభూన్నిచుళాపూమ పురీ పురాతనీ । కనకాఖ్యకవేరకన్యకాతటినీ దక్షిణతీరసీమని ॥ ౧ ॥ మణిసౌధమయూఖకన్దళైః కృతబాలాతపసమ్పదమ్బరే । సతతం సరసిన్ధు (౨) శమ్బరం కురుతే యత్ర (౩) గధాఙ్గడమ్బరమ్ ॥ ౨ ॥ ఉపభిర్మణిభూమిబిమ్బితైర్జయినో యత్ర మనోభువోఽపిశి। నమితైక్షవచాపపర్వణాత్పతముక్తాఫలవిభ్రమో దధే ॥ ౩ ॥ గురుకావ్యకలానిధిక్షమాజనిభాస్వత్ప్రకేతుభోగిభిః। అతులామమరావతీశ్రియం భువి యాఽఽపద్యత (౪) మద్దమన్తరా॥౪॥తపనాన్వయధర్మవర్మణః కులజః కశ్చన చోళభూపతిః। మహసామధితారిమణ్డలస్సకలాం యత్ర శశాస మేదినీమ్ ॥ ౫ ॥ విచివేశితభూభరో భుజా శిఖరే యస్య భుజఙ్గపుఙ్గవః । ఉపవీణయతిస్మ

౧ తిరుమాలై. ౨ శమ్బరం—జలం. ౩ చక్రభ్రమః. ౪ శనిం, మన్దప్రభ్షా

విస్మయాత్ సశిరఃకమ్పనముత్సుకాః సురాః ॥ ౬ ॥ సముదఞ్చతి యస్య సర్వతో మహితే కీర్తిమయే మహామ్బుధౌ । తనుతే గగనం తదన్తరే శయితస్యామ్బుజచక్షుషశ్శ్రియమ్ ॥ ౭ ॥ తురగోత్థితధూళికాభరైర్విజయే యస్య దిశాం విసృత్వరైః । చుళకీకృతమర్ణవం పునః కరిణాం దానజలైః ప్రపూరిరే ॥ ౮ ॥ తపసాం విభవేన తాదృశాం సస్పృహో రఙ్గిణి సక్తమానసః । కమలాం కమలాకరోద్భవాముపలేభే తనయాముదారధీః ॥ ౯ ॥ సముపేత్య విలాసకాననం విహరన్తీ సహితా సఖీజనైః । సమలోకత రఙ్గనాయకం మృగయాలమ్పటమాత్తయావనా ॥ ౧౦ ॥ (౧) జరతాంవచసామగోచరే పురుషే తాదృశి దృష్టిగోచరే। అనురాగభరం నిధాయ సా గురుముత్కలకుతూహలా బ్రవీత్ ॥ ౧౧ ॥ మమ నాస్తి మనోఽన్యపూరుషే మహితాశాస్య మహామస్య రఙ్గిణః । త్వమపి క్షితినాథ తత్కరం మహితం గ్రాహయ తేన మామకమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఇతి తద్వచనం నిశమ్య స క్షితిపాలస్స్వయమానమానసః । విదధే వివిధాన్మహామహాం స్తనయాం రఙ్గపతేస్తదాఽదదత్ ॥ ౧౩ ॥ దుహితుస్తపనీయతణ్డులాం స్త్రిశతం షష్ట్యధికఞ్చ భారతః । సహిరణ్మయవస్తుమణ్డలాన్యదిశత్తత్సదృశాని యౌతకమ్ ॥ ౧౪ ॥ నిజరూపజితామరాఙ్గనా నిఖిలాలఙ్కృతిసత్కృతాకృతీః । అదిశత్పరిచారికాశ్శతం సతదాఽరార్తికమఙ్గళోచితాః ॥ మణిమణ్డపసాలగోపురప్రముఖానేకనివాసకల్పనైః । సకలాని ధనాని రఙ్గిణే సాత్కలయామాస

——॥*శ్రీప్రాణనాథసూరివైభవమ్॥——

స చోళభూపతిః ॥ అథ తత్ర కులేఽన్తిమే రమారమణో(౨)రస్థలలాఞ్ఛనాంశజః । సముజాయత పాణసంజ్ఞకస్సుకవిః కార్తికమాసి(౩)వైదభే ॥ జననీజఠరాదుపేయివాన్ జగతీం రఙ్గకటాక్షగోచరః । నచకారకదాపి రో

---

౧ జరతాంవచసాం=శ్రుతీనామ్. *తిరుప్పాణాళ్వార్ (మునివాహనః; గాయకసార్వభౌమః). ౨ శ్రీవత్సః. ౩ రోహిణ్యాం.

దనం భగవన్నామపదాని కీర్తయన్ ॥ ౧౮ ॥ వచసాస్తుత(౧)తద్గుణావలిర్మనసాధ్యాత తదఙ్ఘ్రిపఙ్కజః । నిజపాణితలేన వల్లకీం కలయన్నో భజతిస్మ రఙ్గిణమ్ ॥ ౧౯ ॥ స్థిరభక్తితయా విడమ్బయన్ శ్వపచం కైశికగానలమ్పటమ్ । హృది రఙ్గపతిం గతిం పరామపనీపద్యత గాయకాగ్రణీః ॥ ౨౦ ॥ సహి రఙ్గముపేత్య దక్షిణం సరితస్సహ్యానువస్తటాన్తికమ్ । అధిమధ్యనిశం సరఙ్గిణం సమగాయన్మణివీణయాన్వహమ్ ॥ ౨౧ ॥ వినతశ్రుతిబన్ధురస్వరప్రకటగ్రామవిశేషభాస్వరమ్ । సమయోచితరాగమాతనోత్సకవిర్గానముదగ్రమూర్ఛనం ॥ ౨౨ ॥ శ్రవణామృతమస్య శృణ్వతా సరసం గానమహీన్ద్రశాయినా । అనురాగభరస్తదా (౨) శ్రియామపి నిద్రాం నలసేన దర్శితః ॥ ౨౩ ॥ తముదీరితగీతమాధురీశ్రవణామోదవికాసి రఙ్గిణః । కమలాముఖపద్మభృఙ్గతాం కలయామాస కటాక్షవీక్షణమ్ ॥ ౨౪ ॥ కమలామధురాం నిశమ్య తత్కలితాం గీతిమువాచ రఙ్గిణమ్ । నయ గాయకమన్తరంగతామితి హృద్యం విహితాస్పదం బహిః ॥ ౨౫ ॥ సతథాస్త్వితి లోకపావకం ప్రతి సారఙ్గమునీన్ద్రమబ్రవీత్ । భవదంసరథేన గాయకం బహిరాసీనమిహానయేతినః ॥ ౨౬ ॥ ఇతి రఙ్గనికేతతశ్చ్యుతస్సమునిః ప్రాప్య కవేరజాతటమ్ । వినివేశ్య నిజాంసయోర్బలాదనయత్తం తరసా తదన్తికమ్ ॥ ౨౭ ॥ సతదంసగతో రమాసఖం మనసా రఙ్గశయం విభావయన్ । చరణాదికిరీటవర్ణనైర్దశపద్యైః (౩) కృతిమాహ రఙ్గిణః ॥

శ్రీపరకాలసూరివైభవమ్ *

అథ కాపి కవేరకన్యకా సరితో రోధసి చోళమణ్డలే । (౪) పరిరమ్భపురీ పరమోనిధేః క్రముకస్యాజని పశ్చిమే తటే ॥ ౨౯ ॥ స్వతపః పరిపాకసమ్పదా కమలాం బిల్వవనాన్తరే పురా । కరుణాపరిపూర్ణచక్షు

---

౧ తద్గుణావలిం........పఙ్కజమ్(పా). ౨ శ్రియాం అపి(పా). ౩ అమలనాదిపిరాన్. *తిరుమఙ్గైయాళ్వార్. ౪ తిరువాలి.

షా ఘనమాలిఙ్గ్యత యత్ర విష్ణునా ॥ ౩౦ ॥ ఉపకణ్ఠగతే ఉభే శుభే పతితః కాఞ్చననూపురాపగే । నవహారలతావిడమ్బనం విదధాతే భువి యత్ర నిర్మలే ॥ ౩౧ ॥ కృతముఖ్యగుణైర్యథాక్రమాదభూద్యత్ర హరిశ్శ్రీధరః । భువి కర్దమవేధసస్తపః పరిణామైర్వసువైరమేఘయోః ॥ ౩౨ ॥ అథ కాచిదభూత్తదన్తికే (౧) కమలాపూర్ణపురీ గరీయసీ । కమలారమణాక్షివిభ్రమైః కరుణార్ద్రైః పరిపూర్ణవైభవా ॥ ౩౩ ॥ సమజాయత తత్ర పాదజప్రముఖః కశ్చన నీలవాహకః । పురుషోత్తమకామ్యకాంశజస్ఫురితే కార్తికకృత్తికోడుని ॥ ౩౪ ॥ జననైర్భగవన్నిరీక్షణాస్పదతే యత్ర పదం తిరోహితాః । అరణావినశుష్యణః కణాభగవద్ధ్యానపురస్సరాగుణాః ॥ ౩౫ ॥ మహిళామదనం (౨) వనీపకాస్సురవృక్షం, పరిపన్థినోన్తకమ్ । కనయశ్చ (౩) చతుష్కవీశ్వరం, యమునోత్త్యకమనేకధా జనాః ॥ ౩౬ ॥ మహతీకరవాళవల్లికా ప్రథతే యస్య కరప్రకమ్పితాః । అరిభీరుదృగమ్బునర్తితాన్ కురుతే కీర్తి విపర్తకోరకాన్ ॥ ౩౭ ॥ వినివేశితమేదినీభరో జయినా చోళమహీశ్వరేణ యః । ప్రసభైర్మహసాం మహీయసాం ముకృతాలఙ్ఘితశాసనాన్ జనాన్ ॥ ౩౮ ॥ మరుదగ్రగమాస్తురఙ్గమాః కరిణో భిన్నకటాస్సకఙ్కటాః । వినుతే మహాభటా ముదోద్భటాస్సదనే యస్య రమా మనోరమా ॥ విహరన్మదసిన్ధురోద్ధురో వినుతాసహ్యపరాక్రమక్రమః । సశశాస మహీం మహోమహోశ్నరణార్థిక్షితిభృత్కులాకులః ॥ ౪౦ ॥ పరిగమ్భపురాన్తికే శ్రియా ప్రథితం (౪) నాగపురం తదాభవత్ । కురుతే భువి యత్ర సన్నిధిం హరిరేకాదశధామసుస్వయమ్ ॥ ౪౧ ॥ (౫) సితపుష్కరిణీతిసుశ్రుతా సరసీ కాచిదభూత్తు ముద్వతీ । వికచామ్బుజభూరిసౌరభప్రసరాస్థీకృతభృఙ్గసఙ్కులా ॥ ౪౨ ॥ కలహంసకదమ్బ

---

౧ తిరుక్కుఱైయలూర్ (తిరుమఙ్గై). ౨ వనీపకో యాచనికః. ౩ ఆశు, మధుర, చిత్ర, విస్తారాః. ౪ తిరునాఙ్గూర్. ౫ తిరువెళ్ళకుళమ్.

కస్వరప్రకరో ఽత్ర తథా వికస్వరః । జలకేళిముదాగతాప్సరఃప
దభూషారవనిర్విశేషతామ్ ॥ ౪౩ ॥ జలకేళికృతాం కళేబరాదను లే
పైస్సరసాముపిచ్యుతైః । అగమత్ప్రసరజ్జరాగతామమలం యత్ర చ
కౌముదం రజః ॥ ౪౪॥ సముజాయత దివ్యకన్యకా సరసః కాచన కైర
వా (౧) శ్రియా । పరకాలవిబోధదిత్సయా భువి గచ్ఛేతి మురారి
చోదితా ॥ ౪౫॥ సరసీతటమేత్య కర్హచిత్స్నపనాద్భాగవతో భిషక్తమః।
అవలమ్బితకానుషితనుం రుచిరాం తత్ర దదర్శ బాలికామ్ ॥౪౬॥
అనపత్యతయా స్వయం ముదా భరితో విస్మయమానమానసః । పరిగృ
హ్య సబాలికాం గృహే సవిదో పోషయితుం స్వమోహితే ॥ ౪౭॥
సముమజ్జనయా ప్రహృష్టయా కుముదారణ్యసముద్భవేతి తామ్ ।
కుముదోపపదాం సవల్లికామభిధానేన చకార చారుణా ॥ ౪౮ ॥ భవ
నేభిషజః క్రమేణ సాహరిభక్త్యా సహవృద్ధిమేయుషీ । మదనాగమత
త్వశంసినీముభజద్విశ్వపి మోహినీం దశామ్ ॥ ౪౯॥ పితరౌ ప్రథమా
నయావనానుపరిజ్ఞాతకులామిమాం పునః । విదధీవహి కస్య వల్లభా
మితి చిన్తాకులితే పతిష్ఠతామ్ ॥ ౫౦ ॥ పరమాద్భుతరూపసమ్పదం సు
ముఖీం చారుముఖాం నిశమ్య తామ్। తరళీకృతమానసస్తయా పరకా
లస్సముచిన్తయత్తదా ॥ ౫౧ ॥ అనపత్యముశన్తితం చిరాదగదజ్ఞార
కమేవ దేహినః।తనయాస్తి న నూనమౌరసీకథమాసీదియమస్య కన్య
కా ॥ ౫౨ ॥ ఇతి చేతసి చిన్తయన్ గృహంభిషజః ప్రాపయదృచ్ఛయౌ
వసః।(౨)అజనిస్మరబాణగోచరస్తనయాం తత్ర సమీక్ష్య తాదృశీమ్॥
కిముపాసవజాలపిఞ్ఛికా కిముయోగ్యక్షకవాట(౩)కుఞ్చికా।ఇయమస్యా
మరాఙ్గనారుచిః కిమనఙ్గస్య నిదేశశాసనమ్ ॥ ౫౪ ॥ ఇతి తాం విమృ
శన్ పరాన్తకో భిషజం ప్రాహ ససాన్త్వపూర్వకమ్ । ఇయమద్భు
తకన్యకాకథం మునికల్పస్య తవాత్మజాఽభవత్ ॥ ౫౫ ॥ ఇతి తేన స

---

౧ భగవచ్ఛమరగ్రాహిణీనామికా. ౨ జాతః. ౩ ఉద్ఘాటనశలాకా.

మీరితో భిషక్కులభయామాస యథా సుతాంగనమ్ । కుముదోత్పలవల్లి
మస్థితాం సరసీం స్నాతుమవాపమేకదా ॥ ౫౬ ॥ కుముదోదరజా
మిమాం తతస్సుముఖీం ప్రాప్య సుతామునీనిషమ్ । అనయా ప్రజ
యేతి నిర్భరా మమ నేషాన్యానపత్యతాశుచమ్ ॥ ౫౭ ॥ మహితస్య
యథా శ్రమేఽప్సరః ప్రభవా కణ్వమునేశ్శకున్తలా । మమ చాయుత
నైతథాప్సరః ప్రభవా సేయమనర్ఘతాత్మజా ॥ ౫౮ ॥ ఇయమస్యనఘా
విన్నృణ్వతీ వపుషా మన్మథ బాన్ధవం వయః । పురుషేణ మనోనురోధి
నా భువి కేనాపి కవే గృహీష్యతే ॥ ౫౯ ॥ ఇతి భాషిణముజ్జగాద తం
పరకాలః పరితుష్టమానసః । తనయాం స్వసుతానువర్తినో మమ భా
ర్యాభవను త్వదాజ్ఞయా ॥ ౬౦ ॥ స తథేతి భిషక్తమస్తదా పరకాలం
పునరప్యభాషత । శృణు శైశవపీవ కల్పితః పరమోస్యాస్నియమోస్తి క
శ్చన ॥ ౬౧ ॥ భుజయోర్యుగళేన యః పుమాన్ భగవచ్ఛఙ్ఖసుదర్శ
నాఙ్కితః । ఉపహూయ యదృచ్ఛయా గతానఖిలాన్ భోజయతే
చ వైష్ణవాన్ ॥ ౬౨ ॥ భజతే పతిమీదృశం సుతా మమ తస్యేతి వచో
నిశమ్య సః । సహసైవ నిరస్య శైవతామతులాం వైష్ణవతాముపాగ
మత్ ॥ ౬౩ ॥ భిషజస్తనయాం ప్రసేముషా జ్వలనస్యాదవహత్ప్రస
న్నధా । హృది చారు కరేచ*కౌతుకం దధదఙ్గీకృతవైష్ణవాకృతిః ॥ ౬౪ ॥
సహితః పరిణీతయా తయా ప్రతిపద్య స్వపురం పరాన్తకః ; (౧) అ
నివారితమన్నదానతస్సకలాన్ భాగవతానుపాచరత్ ॥ ౬౫ ॥ విహి
తాభ్యవహారసత్క్రియం భగవద్భక్తసహస్రిమన్వహమ్ । అవిధాయ క
దాపి భుజ్యతే నమయేత్యాహిత (౨) సంవిదాసనా ॥ ౬౬ ॥ స తథే
తి ధనైస్స్వకైస్స్వమం ద్రవిణం దేయమపి క్షితీన్ద్రవే । అపి రాజ్యధనం
సమర్పయద్ధరిభక్తాభ్యవహారకర్మణే ॥ ౬౭ ॥ అథ రాజ్యసముద్భవం
ధనం నిఖిలం హర్తుమథైష చోళరాట్ । నిజశాసనపూర్వ్వమాదిశత్ప్ర

---

*ప్రతిసరక్ష్మా. (౧) అని పాఠము. వారన్నదానతః (పా.) (౨) సం. విత్ = ప్రతిజ్ఞా.

కాలం ప్రతి జాజ్ఝికాన్ప్రిషా ॥ ౧౮ ॥ ప్రతిపద్య పరాన్తకాన్తికం ప్రణిధా స్తైనరపాలశాసనమ్ । ప్రథమం ప్రణిధాయ తత్పరం తమశేషందవిణం యయాచిరే ॥ ౧౯ ॥ సతతం హరిభక్తసాత్కృతద్రవిణస్త్వాత్ము తరామకిఞ్చనః । సుభటై (౧) ర్నిరకాసయద్బలాత్ బహిరాసేధకృతస్స జాజ్ఝికాన్ ॥ ౨౦ ॥ పరకాలనిరాకృతాః క్రుధా క్షితిపాలాయ సభాముపేయుషే । అతిలఙ్ఘితశాసనశ్చ తం ప్రహృతాన్ స్వానపి తే న్యవేదయన్ ॥ ౨౧ ॥ కుపితస్స మహీపతిస్తదా నిజసేనాధిపతిం వ్యసర్జయత్ । అధునైవ నిబధ్య తం బలాదవలిప్తం త్వమిహానయేతి తమ్ ॥ ౨౨ ॥ సతురఙ్గతరఙ్గమాలయా ప్రచలచ్చామరఫేనజాలయా । మదసిన్ధురమస్థశైలయా సహితస్సైన్యసముద్రవేలయా ॥ ౨౩ ॥ సహసాన్యరుధచ్చమూపతిస్సహసా టోపభరైః పరద్విషః । నగరీమథసోపి నిర్యయౌ (౨)నగరీయుః పరివారసంవృతః ॥ ౨౪ ॥ అధిరూఢతురఙ్గపుఙ్గవః పరకాలః కరవాళధారయా । ద్విరదాన్నఖరేఖయా యథా మృగరాజస్స తథాభినచ్ఛిదాన్ ॥ ౨౫ ॥ పరకాలభుజాపరాక్రమాక్రమణా(౩)పోఢసమస్తడమ్బరః । అపలాయత వాహినీపతిస్సహసైన్యేన భియా రణాఙ్గణాత్ ॥ విద్రావితగణపతేస్సహ ధ్వజిన్యా సేనాన్యాం ప్రతిభటమేవ చోళభూపమ్ । మన్వానో మనసి పరాన్తకో భటానాం సామగ్రీమకురుత విక్రమోజ్ఝితానామ్ ॥ ౨౬ ॥ కామేన వేపథుమతా నమతా ముఖేన కణ్ఠేన గద్గదభృతా సవరూథినీశః । పూర్వం శశంస పరకాలబలావలేపం వాచా తదీయకథనం పునరుక్తమాసీత్ ॥ ౨౭ ॥ ఇత్థం తస్మిన్నిజపరిభవం శుశ్రువాంశ్చోళభూపో జాతక్రోధజ్వలనజనితజ్వాలనీరాజితాఙ్గః । జన్యోద్యన్తశ్శ్రవణజనితోద్దామనిస్స్వానసేనో జేతుం జిగమిషురభూత్స్వదజాతప్రవీరమ్ ॥ ౨౮ ॥ * * * * * * *

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే సప్తమస్సర్గః.

---

౧ నిరకారయత్ (పా). ౨ నగరీయుః=అత్యల్పః. ౩ అపోఢ=నిరస్త.

అష్టమసర్గప్రారమ్భః.

అథ సమస్తనరేన్ద్రనిషేవితః ప్రతనయా సహ చోళమహీపతిః । (౧)కృత
ముఖో రణకర్మణి నిర్యయౌ పురగ(౨)భీరగభీరభుజద్వయః ॥ ౧ ॥ ముదిత
సైనికసమ్భ్రమసమ్భృతో ముఖరయన్ కులశైలగుహాముఖమ్ । సమ
రతూర్యరవో ఽజని భైరవో ఘన(౩)ఘనాఘననాదధురన్ధరః ॥ ౨ ॥ క్వచ
చిదాస్పదమారభటీస్ఫురత్పృథుభుజాః పరకాలజిగీషవః । అభినవస్థు
రశేషచమూచరాస్త్రతరవాస్త్రరవారిలసత్కరాః ॥ ౩ ॥ కటతటోద్గత
దానపయోధరాః కదళికావనచారుకళేబరాః । ఉపచరన్గిరివజ్జయసి
న్ధురాఘనమదా నమదాయతపుష్కరాః ॥ ౪ ॥ గతివిశేషవిధాయకసా
దినో గరుడగన్ధవహాశయవేగినః । చలితచామరడామరమూర్తయశ్చతు
రగాస్తురగాః పథి నిర్యయుః ॥ ౫ ॥ మదమతఙ్గజసంహతిబృంహితైర్హయకద
మ్బకజృమ్భితహేషితైః । సుభటసింహరవైః పటహస్వనైస్సముఖరా
ముఖరాజి నభోదిశామ్ ॥ ౬ ॥ చుళుకితాఖిలసిన్ధుపయోభరాపిహిత(౪)పు
ష్పవదంశుకదమ్బకా । అకృత ధూళిరనల్పపతాకినీసముదితాముదితా
ప్సరయోషితః ॥ ౭ ॥ వివిధహేతితరఙ్గవతో రవస్ఫుటితసర్వదిశః పృత
నోదధేః । గజకదమ్బకగణ్డభువేర(౫)ముపగతాపగతా మదవారిభిః ॥
పరవిదారణకేళిపటీయసీ నగణితా సుభరా సుభటావళిః । వపురల
ఙ్కరణం గ్రహణే ముహుర్న్యరతనోరతనోదభిలాషితామ్ ॥ ౯ ॥ సమధి
రూఢతురఙ్గమపుఙ్గవో వపుషి విస్ఫురదుత్కటకఙ్కటః । నృపకుమార
గణో నిరగాత్పురా(౬)త్సమరసీమరసీ వివిధాయుధః ॥ ౧౦ ॥ ధృత
సితాతపవారణచామరం పరమయా రమయా విలసద్భుజమ్ । అనుజ
గామ చమూః ప్రశ్రయాన్నృభృత్సమరుతా మరుతామధిపం భువః ॥ ౧౧ ॥

---

౧ కృతముఖః-కుశలః. ౨ భీరభీరుక. ౩ మేఘః. ౪ సూర్యచన్ద్రయోః. ౫ ఉపగతా ఆపగా-నదీ-యేన, తస్య భావస్తత్తా. ౬ సమరసీమ్ని రసో స్యాస్తీతి.

తముపగమ్య నృపం సహ సేనయా ముదితయోషిత (౧) యోగవిలాస
యా । విహితనిర్గమ (౨) మస్యస్వసైనికస్య పురతః పురతః పరజిద్వ్యా
యా ॥ ౧౨ ॥ సపది చోళధరాధిపసైనికం ప్రతి యయౌ పరకాలవ
రూథినీ । ప్రియమివ ప్రమదాగతముద్ధతాఽనకరవా కరవాళలస
త్కరా ॥ ౧౩ ॥ అభియయౌ సుభటస్సుభటం, కరీకరటినం, తురగ
శ్చతురఙ్గమమ్ । ఇతి మిథః పరకాలమహీన్ద్రయోస్సమరసాఽమర
సాక్షిమతీ చమూః ॥ ౧౪ ॥ అథ సుపర్వవధూకరలమ్బితం మరువనోక
హమాల్యకదమ్బకమ్। వ్యరచయద్దివి వీరభటస్స్వయంవరగుణ (౩) తోరణ
తో రణతోషణమ్ ॥ ౧౫ ॥ అసిలతామధికణ్ఠముపాతయత్సమరసీమని
కశ్చనకస్యచిత్ । దివిచ తస్య తథైవ సురాఙ్గనావరణకారణకాల్పికమా
లికామ్ ॥ ౧౬ ॥ పతితయోపరివీరనికృత్తయా సమితికన్ధరయా మదదన్తినః।
నటదభ్రకబన్ధముఖాదభాననసమానసమాహితవిభ్రమమ్ ॥ ౧౭ ॥
పతితమశ్వశిరశ్శగకర్త్రనాదధి*కబన్ధమనీకవిదృక్షుయా । భువి సమాగత
కింపురుషాకృతిచ్ఛవికలాఽవికలాభమశోభత ॥ ౧౮ ॥ సుభటఖడ్గ
లతాదళితోన్నదద్విరదమస్తకనిస్సృతమౌక్తికమ్ । అకృత లాజవిమో
క్షరుచిం*మహాహవ రమా వరమాల్యసమర్పణే ॥ ౧౯ ॥ యుధి పరస్ప
రముక్తమహాయుధాఽహతివిధాజనితాహుతభుక్కణాః । సుభటరో
షకృశానుకణోద్భణారురుచిరే రుచి రేచితదిక్తటాః ॥ ౨౦ ॥ కరధృతా
సిలతో ధృతకఙ్కటస్సుధిరూఢహయస్సపరాన్తకః । సమరమధ్యమి
యాయసరోయథాగజవరో జవరోషముదోద్ధతః ॥ ౨౧ ॥ సమితి చోళ
మహీశ్వరసైనికం క్షయమనీనయదగ్రిభవాగ్రణీః । కరవిధూత
మహాసిలతో (౪) వనం దవశిఖీవ శిఖీవ భుజఙ్గమమ్ ॥ ౨౨ ॥ ప్రవహ
తిస్మ పరాన్తకసన్తతక్షతచమూచరరక్త (౫) మయీ సరిత్ । వదనప

---

౧ యోగస్సన్నహనోపాయః. ౨ అస్య=చోళరాజస్య. ౩ వన్దనమాలికా-
తతిః. * అసిపక్షే కణ్ఠభరః. రదనం=అరణ్యం. ౫ మహాసరిత్ (పా).

ద్మవతీకచిశ్శైవలస్తబకినీ *బకినీన్నృకరోటిభిః॥ ౨౩ ॥యుధి నిపీయశిరశ్చషకోద్ధృతం రుధిరశీధుపిశాచకదమ్బకమ్ । నటనకర్మసహస్రముదాజనైరతనుతాతనుతాళలయోద్ధతమ్॥ ౨౪ ॥ నిజచమూం పరకాలనిబర్హితాం సమితి వీక్ష్య సచోళఖగాధిపః । అభియయౌ తమశేషనృపైస్సమం హయ§నికాయ నికామకృతశ్రమైః ॥ ౨౫ ॥పరిఘబాణకృపాణగదాధనుః పరశుపట్టసకున్తముఖాయుధైః ।నిబిడితాఙ్గమతన్వతభూభుజః పరయమం ‡రయ మన్థరవాజినమ్ ॥౨౬॥ కరవిహారకృతామహతాసినాధరణిపాలసమూహమపాతయత్ । పరజిదమ్బుధిఘోషవిడమ్బనస్వనకలాఽనక లాళిత సజ్జరే॥౨౭ ॥ ఇతి విధూతకృపాణలతాహతైరవనినాథచమూచరమూర్ధభిః । నిబిడితాం పరకాలవిభుస్సమిద్వసుమతీం సుమతీన్దురరీరచత్ ॥ ౨౮ ॥ నిజచమూం యుధి చస్సహతేజసా పరజితాం ప్రసమీక్ష్య పరాజితామ్ । తమనయేన జిగీషురపాహరత్సమరతోఽమరతోషకరోదయః ॥ ౨౯ ॥అథ పరాన్తకమాహవలమ్బటం నకరవాణి కిమప్యహితం తవ । ఇతి ససత్యపురస్సరమాహ్వయద్ఘనయశా నయశాలిపరాక్రమః ॥ ౩౦ ॥ సహబలేన తథేతి పరాన్తకస్సవిధమాగతవాన్మనుజేన్దునా । సమభినన్దిత సజ్జర డమ్బరస్సజగదే జగదేకధనుష్మతా ॥ ౩౧॥ అవినయానహమత్రసహే బహూం స్తవ పరాక్రమకేళ్యభి†నన్దినః । సపది రాష్ట్రహృతం మమదీయతాం శుభవతా భవతా సకలం ధనమ్ ॥ ౩౨ ॥ ఇతి నిగద్య చకారపరాన్తకం వసుమతీన్దురమాత్యవశం రుషా । తమవకృష్య బలాత్సచివో (౧)రమాపురమయాదరిమయాశ్రితకేశవమ్ ॥ ౩౩ ॥ సపది తత్ర ధనాహరణోత్సుకస్త్రిదివసం సతిరస్కృతభోజనమ్ । ఉపరురోధ నిజైరనుజీవిభిః (౨) పరముదారముదారయనోహరేః ॥౩౪॥

---

*బకవతీ.§నికాయం=సఙ్ఘం.‡వేగాధికహయం†నన్దితః(పా).౧రమాపురం=తిరువాలితిరునకరి.౨హరేః పరముదారం,నోదారయ-నజానీహీతి.

అష్టమస్సర్గః

అకృతభోజనమార్తమధోక్షజో నిశి తమిత్యవదత్కరుణానిధిః। క్షితిభుజే దిశ విత్తపరమ్పరాం త్వమధికామధికాఙ్క్షి మయార్పితామ్॥ ౩౫॥ ఉషసి కారుణికస్య హరేర్గిరా తమధికాఙ్క్షి దదామి భవద్ధనమ్। ఇతి వదన్తమమాత్యవరో నయన్మహితయా హితయా సహ సేనయా॥ ౩౬॥ ధనమవేక్ష్య నతత్రశుచాऽऽకులం పరజితం వరదః కృపయాऽవదత్। వసతి సమ్ప్రతి వేగవతీతటే తవ ధనం*వధనం ద్విషతామితి ॥ ౩౭ ॥ వరదరాజవచోముదితస్తదా నిధిమవాప్య స వేగవతీతటే। నృపధనం ప్రతిపాద్య తతోऽగ్రహీత్స్వధన(౧)శోధనశోభనపత్రికామ్॥ ౩౮॥ పరిగృహీతధనస్సచివాగ్రణీః పరజితా సహ చోళమహీపతేః। సవిధమేత్య యథావదుదీరయద్ధనమదాన్నమదార్త్యపనోదినే॥ ౩౯ ॥ ప్రముదితో నృపతిర్ధనమర్చితం తదవలోక్య నకోశగృహే తదా। అనుకృష్ణాచ్యుతదత్తపటోజ్జ్వల§ద్రుపదజం పదజం సమమన్యత ॥ ౪౦ ॥ తమవధార్య మురారిపరాయణం నృపవరోऽక్తృతతస్య(౨)సభాజనమ్। తదుపవాసభవాఘుతమోభిదాదినకరానకరానపి విప్రసాత్ ॥ ౪౧ ॥ అథ వితీర్ణమహీపతిలాఞ్ఛనః క్షితిపతిర్విససర్జ పరాన్తకమ్। స పురమేత్య దదౌ కుముదోద్భవా వదన మోదన మోవధినాథవత్ ॥ ౪౨ ॥ ఆసాద్య కైరవలతామయమిత్యవాదీత్తుర్ధక్షితీన్ద్రజనితా విపదస్సమస్తాః। శ్రీవైష్ణవార్హణవిధా ముదితస్య దృష్ట్వా నారాయణస్య నమదార్తిభిద(౩) స్సమస్తాః ॥ ౪౩ ॥ భూయోऽపి భూపతిధనం నకదాపి హర్తుం యుక్తం మమేతి దయితః కుముదోదయాయాః। చౌర్యాహృతాధ్వగధనోऽతనుతాన్నదానాచ్ఛ్రీవైష్ణవాన్నిధిరుదగ్రముదోదయాయాః॥ ౪౪॥ క్రుధా(౪)వనీభృదనిలాశనభోగభీరం కోదణ్డదణ్డమతులం తదనీకినీనాం। దృష్ట్వా వపుశ్చ రుచిధూత నభోగభీరం కేవా

---

*హింసకం. ౧శోధనపత్రికా=రసీదు. §ద్రౌపదీ. ౨సభాజనం=ఆనన్దనం. ౩సమ్యఙ్నిరస్తాః. ౪అవనీభృదనిలాశనః=అజగర ఆదిశేషో వా.

నబిభ్యతి పథిస్ఫుటమధ్వనీనాః ॥ ౪౫ ॥ యోధానజీఘటమద(గ్ర)కృ
పాణపాణిర్దానేన ధూతసుమనోవిటపీవరేణ । సర్వాధ్వనీనధనసం
హృతయే సనాథో దోస్తైజసాస(౧) నళినీవిటపీవరేణ ॥ ౪౬ ॥ కా
న్తారవర్త్మసుమనోజ్ఞరసాలసాలహిన్తాలతాలకతమాల (౨) శరాసనే
షు । ఆక్రీడదధ్వగధనాపనినీషు తస్య (౩) పాదాస్త్రముక్తకరవాళశరా
సనేషు ॥ ౪౭ ॥ స్వైరం వ్యచారి కరవాళకరేణ తేన క్షిప్తాధ్వనీననివ
హద్రివినాదరేణ । కాన్తారవర్త్మ సకలం పరిపన్థిలోకధ్వాన్తాపనోదన
బృహద్రవినా (౪) దరేణ ॥ ౪౮ ॥ సద్యోపినాం కులపభూన్మృగయా
చికీర్షుః కాన్తారసీమని ఘనప్రభవారణానామ్ । అగ్రే కదాచిదధిరూ
ఢహయస్సమీక్ష్య తన్వన్తనుం నవఘనప్రభవారణానామ్ ॥ ౪౯ ॥ న్య
త్తోకతాలసకలాపమయూరసేనమాసాద్య తస్య సుభటావనమాత్త
చాపాః । ఆజ్ఞావశేన (౫) సకలాపమయూరసేన (౬) సానాయికా
స్తత ఇతో మృగయాం చికీర్షుః ॥ ౫౦ ॥ ఆకర్ణకృష్టధనురాహతమాంసగే
వ(౭) తారక్షవంశ‡సముదయం స తతాన తేన । సైన్యేన యద్గతవిలో
కనవిస్మితేన సమ్పాదిత (౮) స్వముదయం సతతాన తేన ॥ ౫౧ ॥ త
జ్జీవితాని నజహార నితాన్తతామ్య(౯) న్నాగాఙ్గనాదరవిదారణదభ్ర
భావమ్ । చక్రే పునస్సమదహస్తికులం విహస్తం శాతేషుణా (౧౦) ద
రవిదా(౧౧) రణదభ్రభావమ్ ॥ ౫౨ ॥ ఏణాన్స చాపమపి వీక్ష్య ము

---

౧ నళినీవిటస్సూర్యః. ౨ శరాః = (నాణల్), అసనాశ్చ. ౩ సమాహారద్వన్ద్వైకవద్భావే నపుంసకమ్, కర్తృ. ౪ అదరేణ = భయరహితేన. ౫ సకలాపం-సతూణం యథాతథా, అయుః-ప్రాప్తాః. ౬ ఆనాయో జాలం, తేన జీవన్తి-ఆనాయికాః, తైస్సహితాస్సన్తః. ౭ తరక్షుసమ్బన్ధినం. ‡ సముదాయం. ౮ సముత్-అయం. ౯ కరిణీభయవిదారణే ఈషదభిప్రాయం యథా తథా. ౧౦ అదరవిదా = నిర్భీకేణ. ౧౧ రణాత్-అభ్రభావం (హస్తికులం).

కున్దభక్తపాళీ(౧)సభాజనమహోదయమానహృద్యమ్। నిశ్శఙ్క-మాన
తహారిః కృతవాన్ కటాక్షవిన్యాస భాజనమ (౨) హోదయమాన
హృద్యమ్॥ ౫౩ ॥ ఆసీన్నృయత్ర సమయే పురతః ప్రయాత(౩)భూదా
రసంహననముద్ధతవాఞ్ఛితేన। బాణేన తత్ర హరిణాప్య (౪) దితం
మదేక (౫) భూదారసంహననముద్ధతవాఞ్ఛితేన ॥ ౫౪ ॥ ఆకృష్ట
చాపమభినన్దయతి స్మ కాచి(౬)త్సారఙ్గతామరసదృక్షమయాసమేతమ్॥
స్వైరం దృశా సకిలకిఞ్చితయా న కృష్ణసారం గతాऽమరసదృక్త
మ (౭)యాసమేతమ్ ॥ ౫౫ ॥ సమితాం చకార శరభానమితాన్ ప
తతాం బిభేద కులముత్పతతామ్ ; హరిణానరుద్ధ సదృశో హరిణా న
గజానసౌఢ సమహోనగజాన్ ॥ ౫౬ ॥ కరిణో విలేపురథ శీకరిణో *వివ
శాః శరేణ కత చిద్వివశాః। దమితః స పాతభువి (౮) సాదమితస్తరుతః ప
తత్రిగణ ఆస్తరుతః ॥ ౫౭ ॥ రసాऽలసానామిషుభిర్నిశాతైరసాల
సాలావితరూషితానామ్। కలాపినామేవజహార శౌర్యం కలాపినాకి
ప్రతిమః కలాపమ్ ॥ ౫౮ ॥ విహాయ సాధూన్ సశరేణ రుద్ధ విహా
యసాऽహింస్త మృగాన్(౯)శరారూన్। ఘనాఘనానీలహయాధిరూ
ఢో ఘనాऽఘనాశీమురహేవ దైత్యాన్ ॥ ౫౯ ॥ కుర్వతేవ భయ
వాచమరీణాం సాయకేన రణతా చమరీణామ్। *వాలధీన్ సజగృహే
లసమానాన్ కార్తికేన్దుకరజాలసమానాన్ ॥ ౬౦ ॥ తద్బలం యుధి
జిత్వా(౧౦)త్తరవారి స్వీచకార(౧౧) విలసత్తరవారి। హాస్తికం వి

౧ఆరాధనోత్పన్నజనితసన్మానహృద్యమ్. ౨మహో-దయమానహృత్-
యం. ౩సూకరసంహతిం. ౪ఇతం-ప్రాప్తం. ౫సూకరశరీరకమపి, అ
ధికాభిలాషే-చిత్త ఇతి యావత్, నాపత్-నగణయతి స్మేతి భావః.
౬సారఙ్గ తామరసదృక్=సారఙ్గీ. ౭అయాసం=ప్రాప్తం(ఇతి శేషః).
*వివశాః=కరిణీవియుక్తాః. ౮సాదం=అవసాదం. ౯శరారూన్=మ
త్తమృగాన్. *వాలాన్. ౧౦ఆత్త-రవ-అరి. ౧౧విలసత్-తరవారి(ఖడ్గః).

హితమస్త్ర(౧)వారిస్ఫీతపుష్కర (౨) రసత్తరవారి ॥ ౬౧ ॥ కిఙ్క-
రాః (౩) పరవిరామధురాజ్ఞా (౪) రోహితశ్రుతిసుధామధురా
జ్ఞాః । (౫) ముఞ్చతేతి కథితాః మధు రాజ్ఞా ముక్తమస్యహి దయా
మధురాజ్ఞా॥౬౨॥ ఆబభౌ స ధనుషా నమితేన ప్రధ్వపన్నగ(౬)సమా
నమితేన ।సింహమాశు మృగరాజ యశస్తస్త్యాజయన్ పరచమూ జ
య*శస్తః ॥ ౬౩ ॥ సదృశాం హ్యదిస్మరచయం రచయన్ జనలోచ
నోత్సవ పుషా వపుషా । విజహార భిన్నమృగయా మృగయాకులయా
ససారస వనే స (౭)వనే ॥ ౬౪ ॥ వనసిన్ధువిధూతతరఙ్గ మితః ప్రస
రస్సరకేళి (౮) తురఙ్గ మితః । తముపాస్తమరు (౯)గ్గుణరఙ్గమితస్త
రుభిస్సురభిత్వపదం గమితః ॥ ౬౫ ॥ ఇత్థం విధాయవిపినే మృగయా
విహారమగ్రేసరో జిష్ణుజనుషాం హరిభక్తభుక్తైః । అధ్వన్యవిత్తహర
ణాయ తదాగమార్థీ యోధాన్నియుజ్య తరుశృఙ్గచరశ్చచార ॥ ౬౬॥

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే అష్టమస్సర్గః.

నవమస్సర్గప్రారమ్భః.

---

‡ శ్రీ గోదాదేవి వైభవమ్.

తతః పురే ధన్వినవాభిధే విధేస్సరోవముద్యానమఘాన్మరుద్వ్ర
తమ్ । అనన్తశాఖాన్తపరాయణద్విజప్రకాశ్యమానశ్రుతిలాలితస్వ
నమ్॥౧॥అశోకమన్దారనమేరుపాటలీరసాలచామ్పేయకపూగకేసరైః।ని
వార్యమాణోష్ణకరాతపోదయం నిరఙ్కుశానన్దకరంసతత్రిణామ్ ॥౨॥

౧వారి-గజబన్ధనభూమిః. ౨రసత్-తరం-వారి(జలమ్). ౩పరేషాం విరామధురాయాం జ్ఞాః (చతురాః). ౪మృగవిశేషాణాం శ్రోత్రానన్దకర శపథవచనాః. ౫రాజ్ఞా - మధు-ముఞ్చతేతి-కథితాః; (తత్రైవ) ముక్తం; అస్య ఆజ్ఞా-దయమధురాహి. ౬సమానం,ఇతేన. *ప్రశస్తః. ౭వనే—జలే. ౮తురఙ్గైస్సదృశః. ౯గుణరఙ్గమ్-ఇతః. ‡ఆణ్డాళ్.

గళన్మధూళీ రస పాన గర్విత ద్వి రెఫ మా లా కుల మా లతీ త తిః॥ (౧) పటీరవాటీషు నిబద్ధభోగిరాట్ఫణాను ణీ నా ం ప్ర భ యా పరి ష్కృతమ్ ॥ ౩ ॥ సుపక్వ జమ్బూఫలదాడిమీరసైస్సుదృప్త (౨)శౌకా హితచాటుసఙ్కులమ్ । తమాలమాలాగృహమెధిబర్హిణాముదారకె కారవ పూరితాన్తరమ్॥ ౪ ॥ దిగన్తయాతోద్యతకామ (౩) కాహ ళీభవత్సముద్యత్కళకణ్ఠనిస్వనమ్ । నిరన్తరోత్ఫుల్లసురద్రవాహినీ నిమజ్జదిన్దిన్దిరబృన్దరుఞ్జిరియమ్॥ ౫ ॥ ప్రసూనసన్దోహపరాగసుణ్డ లీ విచిత్రవిస్తీర్ణవితానవిభ్రమమ్ । పవిత్రపత్రోచ్చయనీలతెజసా ప రిష్కృతాన్తం తుళసీవనెన తత్ ॥ ౬ ॥ సమస్తతో వీక్ష్య చిరం స్తదన్తరెనవప్రసూనాన్యపచిత్య కుత్రచిత్ । సవిష్ణుచిత్తస్తుళసీవ నావనం ఖనిత్రవక్త్రేణ నిఖన్యకల్పయన్ ॥ ౭ ॥ శుభే ముహూర్తె శుచిమాసి ఫల్గునీ ప్రతీతతారె తుళసీవనాన్తరె। భువోఽభవత్కా ఞ్చనబాలకన్యకా సతాం తదా ప్రెక్ష్య విసిస్మయెముదా॥ ౮ ॥ అయో నిజెయం తుళసీపదె కథం సముద్గతా ప్రాగివ జానకీభువః । ఇతిస్మరన్ షాణితలెన ధారయన్ తమాలయన్తీం స్వరుచా సమన్తతః ॥ ౯ ॥ త దా శరీరప్రభవాపి నాగభూత్పురా మహీ సూకరరూపిణోద్ధృతా। తమాహ సావిష్ణుమభీష్టమాచరన్ కరోతుకిం వా తవకిఙ్కరస్త్వతి ॥ స్తవెన మాల్యైనచ యెర్చయన్తి మాం దదామి తెభ్యస్త్వవినాశిసమ్ప దః । ప్రసూనదానాం ఫలదోస్మిసూరిభిస్సదాదృతాం స్తుత్యగుణాం శ్చకారయె ॥౧౧॥ ఇతి క్షితిం సోఽవదదాదిసూకరస్తదా ప్రభృత్యా త్మగుణానురూపిణః । (౪) అభావతో భూరభివర్ధకస్యసా నచావతీర్ణా సుచిరం సముత్సుకా ॥ ౧౨ ॥ ఇయం ధరిత్రీ తుళసీవనోదరాత్సము

౧చన్దనవాటికాసు. ౨శుకానాం సమూహః. ౩కాహళీభవదిత్యత్ర అభూతతద్భావెచ్విః. ౪స్వానురూపరక్షకాభావాదితఃపూర్వం నావతీ ర్ణా.(౧౨—౧౩, శ్లోకద్వయమెకాన్వయంబోధ్యమ్).

స్థితా సాద్య శిశుత్వమేయుషీ । ప్రసాదితుం స్తోత్రసుమైస్సురఙ్గిణం
వివర్ధయైనామితి సన్దిదేశ తం ॥ ౧౩ ॥ యథైవ సీతాం జనకాధిపః
పురా యథైవలక్ష్మీం కలశార్ణవస్తథా। సవిష్ణుచిత్తోపి తథైత్య తాం సు
తాం ననన్ద యద్వన్నిధిమేత్య నిర్ధనః॥ ౧౪ ॥ స తాం సమాలిఙ్గ్య స
ముహ్యాదరసా స్వగేహమాసాద్య శుభావహోదయామ్। స్వధర్మప
త్న్యాః కరసమ్పుటేసు తాం వివర్ధయైనామితి భాషయన్ దదౌ॥౧౫॥
తతస్సమేత్యాఖిలదేశమానుషాస్సదారపుత్రాస్సుసమీక్ష్య తత్సుతామ్।
నవిష్ణుచిత్తస్సుకృతీతు కేవలం వయఞ్చ సర్వే శుభయాఽనయాధి
కమ్॥౧౬॥ఇతిబ్రువాణాః పరిరభ్య తేమిథో జగుశ్చ కేచిన్ననృతుశ్చ కేచ
న।ననన్దురన్యేచ సుతోదయోత్సవం వితేనురేవం వివిధం కుతూహలా
త్ ॥ ౧౭ ॥ కటాహసమ్పూరితతైలసేచనైఃకన (౧) న్నిశాచూర్ణసు
పూర్ణముష్టిభిః । విసారి కర్పూరపరాగవృష్టిభిః పరస్పరంచక్రిరుదా
రముత్సవమ్ ॥ ౧౮ ॥ యథోచితం తానఖిలాన్ సమాగతాన్ సబాల
వృద్ధాన్ సమభావయద్ధనైః । దదాతి (౨) గా ఇత్యరవిన్దచక్షుషే చ
కారగోదేత్యభిధాం శుభేఽహని॥ ౧౯ ॥ ససవ్యపాణౌ దుహితుర్వి
లోకయన్ త్రిలోకనేతుర్మహిషీత్వసూచకమ్ । ధ్వజాతపత్రామ్బురు
హాదిలక్షణం ముదఙ్కురంప్రాపదభఙ్గురం గురుః ॥ ౨౦ ॥ పదా
మ్బుజే పల్లవరాగపాటలే సమీక్ష్య మేనే దుహితుస్సులక్షణమ్ । స స
ర్వగీర్వాణకళత్రకున్తళప్రసూనపూజ్యాఙ్ఘ్రిరియం భవేదితి॥ ౨౧ ॥
సువర్ణపర్యఙ్కమసావుపేయుషీ చిరం రుదన్త్యన్యకథావిధాశ్రవాత్।
ఉదారదామోదరకేళికీర్తనాదదృశ్యత స్మేరముఖామ్బుజాముదా॥౨౩॥
గృహాఙ్గణే పాంసువిహారిహారిణీ పదద్వయీ శిఞ్జితమఞ్జునూపురా ।
కరేణ పర్యాయ నివేశచారుణా క్రమేణ గోదాఽకృతచాఙ్క్ర§మక్రి
యమ్ ॥ ౨౩ ॥ ముఖావలమ్బాళకకాన్తషట్పదప్రహస్సరోజలోభాద్భ్ర

౧హరిద్రాచూర్ణః. ౨గాః=వాచః. §పాదవిన్యాసమ్.

మరానివాగతాఁ । నివారయన్తీ కరపల్లవాఞ్చలాత్ప్రసూనపాం
సౌవిజహారసాగ్రహే ॥ ౨౪ ॥ లలాటడోలాయితరత్నభూషణాం మ
నోజ్ఞమన్దస్మితమన్థరాననామ్ । రజోనులిప్తాముపగూహ్య తాం పితా శి
రస్యజిఘ్రచ్చిరమాననన్తచ ॥ ౨౫ ॥ విలోక్య బాలా *మణికుట్టిమే
ముఖం సరోజబుద్ధ్యా ప్రతిబిమ్బితం ముహుః । గృహీతుకామా ప్ర
సృతేన పాణినా చకార యత్నం చటులాయతేక్షణమ్ ॥ ౨౬ ॥ సమీ
క్ష్యముగ్ధా మణిభిత్తిబిమ్బితాం స్వమూర్తిమన్యామవధార్య †దారికామ్।
సమాహ్వయన్తీ చలపాణినా తదా తయోపహూతేవ తదన్తికం య
యౌ ॥ ౨౭ ॥ ప్రగృహ్య ధాత్రీకరపల్లవాఙ్గులిం శనైస్సముత్థాయ ప
దాని కానిచిత్ ।గృహాఙ్గణే(౧)రిఙ్ఖణవన్తి సాఽకరోత్స్వకీయపిత్రోర్హృ
దయేచ సమ్మదమ్ ॥ ౨౮ ॥ క్రమేణ ధాత్రీ వచనానువర్తినీ జగా
ద తాతేతి చ మాతరిత్యపి । చకార బాలా కరతాళఘట్టనం ముకున్దగో
విన్దపదానువాదినీ ॥ ౨౯ ॥ పురాపరాధీన్యసమేత్య వాయసం సు
పర్ణమాలోక్య సమాజుహావ సా । క్షపాకరం (౨) హ్యాస్యమవేక్ష్యచ
కిశోరః (౩) ప్రతిక్షపం సాహ్వయతిస్మ సాదరమ్ ॥ ౩౦ ॥ సమేత్య ర
థ్యాసు సఖీజనేన సా సశైలకాన్తారసముద్రసఙ్కులమ్ । విధాయ వి
శ్వం రజసా స్వమన్దిరం చిరేణచిక్రీడశిశుత్వభూషణా॥ ౩౧ ॥విధాయ
నీలోత్పలమల్లికాన్తరే సరోజపాత్రం మకరన్దవారిమత్ । చకార సా
న్నం నవచమ్పకాగ్నినా విహారతో దాడిమబీజతణ్డులైః ॥ ౩౨ ॥నిధాయ
నీలోత్పలమల్లికాన్తరే ప్రవాళభాణ్డం (౪) హిమవారిపూరితమ్।సమిద్ధ
మాణిక్యకృశానునాఽపచత్సుపూర్యసాన్నం నవవజ్రతణ్డులైః॥ ౩౩ ॥
వధూవరౌ కృత్రిమపుత్రికాసు తౌ విభావ్య గోదాకిలరుక్మిణీం హరిమ్।
స్వయంవరోద్వాహ విధావమీరచద్రణేన సాకం బలభద్రచైద్య

---

*మణిమయనిబద్ధభూమౌ. †బాలికామ్. (౧)స్ఖలితాని. (౨)“చన్ద్ర
మామనసో జాతః” (౩)ప్రతినిశమ్. (౪)పన్నీర్.

యోః ॥ ౩౪ ॥ సమిద్ధసాస్ఫాటికవేదికాన్తరే ప్రవాళసన్ధింహరి
చన్దనేన్ధనైః । అకారయన్మౌక్తికలాజమోక్షతో వివాహలీలాం కృత
కాన్తపుత్త్రయోః ॥ ౩౫ ॥ చకారగోదామణికన్తుకోత్సవం సఖీజనై
స్సాకముదారవిభ్రమా। నిపత్యశశ్వత్పరివృత్త్యచోత్థితా పురశ్చపశ్చాద
భిగత్యపార్శ్వయోః ॥ ౩౬ ॥ విహృత్యసా జానుయుగేన కన్తుకం ని
హత్య పర్యాయవిలోలపాణినా । సమామ్యసంసక్తవిలోలకున్తళా
క్రమేణచిక్రీడసఖీజనాన్వితా ॥ ౩౭ ॥ నిహత్యసా కన్తుకమన్తరా
న్తరా నియమ్య నీవీంరశనాఞ్చ (౧) కైశికమ్ । నివేశయన్తీ విజహా
ర కౌశలాద్యథా పురం నూపురహారవల్లరీః ॥ ౩౮ ॥(౨)కుబేరదృ
క్కేళిషు తాంపరాజితాం సఖీజనైపృచ్ఛతి నామతత్పతైః । విలజ్జితా
సాశనకైస్స్వవల్లభం జగాదదేవం వటపత్త్రశాయినమ్ ॥౩౯॥ ద్విస
ప్తసఙ్ఖ్యైః పరిపూర్య మౌక్తికైస్సువర్ణగర్తాః పునరేకగర్తగాః విని
క్షిపన్తీ ప్రతిగర్తమాదరాజ్జహారముక్తాశ్చతురశ్చతుఃక్రమాత్ ॥౪౦॥
గుణత్రయాకారసువర్ణగోళకాన్ కరద్వయేనాప్యుపలాళ్య సాన్వ
య । శనైస్సముద్గాయ(౩)తదఙ్గమఙ్గనా మురారిగాథా విజహారమో
హినీః ॥ ౪౧ ॥ స్రజంస్వపిత్రానిహితాం సమర్పణాత్పురాహరే
స్సావినివేశ్యకున్తళే । విలోక్యవక్త్రం గృహకూపదర్పణే విముచ్య
తాంపూర్వపదేకరోత్పునః ॥ ౪౨ ॥ యథాతదీయాళక భుక్తపూ
ర్వయా స్రజాముదంప్రాప మురారిరన్వహమ్ । తథానతస్యాజనక
ప్రదిష్టయా పురానవా(౪)మాల్యకృతోపనీతయా ॥౪౩॥ ఉపేత్యది
వ్యోపవనాన్తమన్వహం నవీనపుష్పాణ్యుపచిత్యసాహరేః । విధాయ
మాలామదిశత్పితుఃకరే స్వకేశలేశప్రతిపన్నసౌరభామ్ ॥౪౪॥ అతీ
త్యసాశైశవమాయుతెత్తుణాజగామగోదానవయౌవనోదయమ్ ।పురా

---

౧ కేశసమూహః. ౨ కుబేరదృక్=గెచ్చికాయ్(కఝల్) ౩ తదఙ్గమ్= గోళకక్రీడాఙ్గభూతాః(గాథాః). ౪ మాలాకారేణ(కృష్ణావతారే).

రినేత్రానలదగ్ధమన్మథం పునస్సముజ్జీవయితుం మురారిణా ॥ ౪౫ ॥ త
దఙ్గదేశే కుచకోకవిభ్రమా నదీనవా కాన్తిమయీ వివవృధే । స్మరా
విలాలోల విలోచనోత్పలా క్రమేణ నారాయణసిన్ధుగామినీ ॥ ౪౬ ॥
తనోరయత్నోపనతం విభూషణం మహాస్త్రలాభస్సుకరో మనోభు
వః । ప్రమోదధారా మురవైరిచక్షుషోర్వ్యపుష్యముష్యాః ప్రససార
యౌవనమ్ ॥ ౪౭ ॥ సవిభ్రమభ్రూలతమాయతేక్షణం పయోధరా
క్రాన్తవలగ్నవల్లరి । ఉదగ్రరోమాళి (౧)కరాళకున్తళం విదిద్యుతే
స్యా నవయౌవనం వపుః ॥ ౪౮ ॥ గభీరనాభీసరసా లసద్భుజాలతేన
తుఙ్గస్తనకేళిభూభృతా । తదఙ్గకైనేక్షణభృఙ్గచారిణా బభూవ లీలోప
వనీ మనోభువః ॥ ౪౯ ॥ అమోఘమస్యా యదపాఙ్గవీక్షణం స్మరేణ
బాణత్వమనాయి సాంప్రతమ్ । యది ప్రసూనం విశిఖీకరోత్యసౌ కు
తోऽస్య లోకే శజిగీషుతా కథా ॥ ౫౦ ॥ తపశ్చ ధన్యాశ్చికురాస్సమాయ
తాస్సృగీదృశో మైనుపభుక్తముక్తయా । అతుష్యదీర్ఘా వ్యపదుష్టైన్నిరేక్షి
తః ప్రసూనదామ్నాపరమః పుమానపి ॥ ౫౧ ॥ సుధామయూఖేన
(౨)సుజాతమాననం వృథాయమానం విధినా నతభ్రువః । న చేదము
ష్యైకహారిణోదృతే కథం విశృఙ్ఖలం జాగ్రతి పుష్పవల్లాఙ్గకలాః ॥ ౫౨ ॥
శిరీషమాలాసుకుమారతాసఖీ భుజాలతా సా స్ఫురతి స్మ సుభ్రువః । య
యాపనీపద్యత నిర్విశేషతా మురాన్తకణ్ఠేతుళసీసఖస్రజా ॥ ౫౩ ॥ సు
లోచనాయాస్సుకుమారతా సరిద్విహారిచక్రవ్యవహారలమ్పటౌ ।
పయోధరావున్నతరోమవల్లికాప్రసూనగుచ్ఛప్రతిమావరాజతామ్ ॥
తదఙ్గయష్టిం మధుజిజ్జిగీషయా మనోభవశ్శ్వసనపత్రికాం వ్యధా
త్ । (౩) వితానమాశఙ్క్య వలగ్నమన్తరా గభీరనాభీనిభబిన్దుమాలి

౧ కరాళకున్తళమ్ = దన్తురం, వక్రం వా. ౨ సుజాతమ్ = రమ్యమ్.
౩ పత్రికాయాం (అన్తరా) మధ్యే, (వలగ్నం) మధ్యమ్, (వితానం) తుచ్ఛ
మాలోక్య నాభీనిభబిన్దుమాలిఖత్.

ఖల్ ॥ ౫౫ ॥ పదద్వయం మత్తచకోరచక్షుషః ప్రభాపరాభూతపయోజపల్లవమ్। కథం సహేతోరసి కైటభద్విషః కఠోరతాంకౌస్తుభరత్నసమ్భవామ్ ॥ ౫౬ ॥ దినేదినే వర్ధత సా పితుర్గృహే(౧)వివేకబుద్ధ్యా సహ విష్ణుసక్తయా। కలేవ కాన్త్యా హిమదీధితేర్నవా పటీరవల్లీవ చ గన్ధసమ్పదా ॥ ౫౭ ॥ అథ సమధిక(౨)స్ఫాయత్తారుణ్యసమ్పదలఙ్క్రియాలలితవపుషస్తస్యాశ్చిత్తం ప్రసక్తమజాయత। భగవతి చిదానన్దైకసన్దైపురాణగిరాం హరౌ ప్రకృతిరుచిరే(౩)భావే ప్రాయోలగత్యా (౪) చలాత్మనామ్ ॥ ౫౮ ॥ ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే నవమస్సర్గః ॥ * * * * * * * * * *

దశమసర్గప్రారమ్భః

శ్రీవిష్ణుచిత్తస్సమ్పూజ్య సౌరభోద్గారిదామభిః। వటదామపతిం విష్ణుం వాసం నిజముపాగమత్ ॥ ౧ ॥ అక్షవ్యాపారమఖిలం నిక్షిపన్తి మురద్విషి। సుసంన్యజిజ్ఞపద్గోదా శుశ్రూషుర్భగవద్గుణాన్ ॥ ౨ ॥ చరితాని జగత్త్రాణచతురాణి మురద్విషః। సకలాన్యపి యత్తాత జానీషే త్వం విశేషతః ॥ ౩ ॥ అనన్యాం కతి ధామాని హరేరర్చావతారిణః। అపదానం త్వమేతేషాం మధునా వక్తుమర్హసి ॥ ౪ ॥ ఇతి ప్రశ్రయశాలిన్యా పుత్ర్యా విజ్ఞాపితః పితా। వైభవం వైష్ణవం వక్తుం(౫) వావదూకః ప్రచక్రమే ॥ ౫ ॥ అష్టోత్తరశతం ధామ్నామస్త్యర్చారూపిణో హరేః। భువి యద్వైభవశ్రుత్యా పుంసాం ముక్తిః కరస్థితా ॥ ౬ ॥ విష్ణుధామాపదానాని విష్ణుచిత్తే వివృణ్వతి। మధురాధీశకృష్ణస్య వృత్తే నాజని విస్మితా ॥ ౭ ॥ తతస్సున్దరరాజస్య చరితం శృణ్వతీ ముదా। ఉ

---

౧ భగవద్వ్యతిరిక్తపాంశిగ్రహవార్తాఽసహయా. ౨ వర్ధమానమ్.
౩ భావే=వస్తుని. ౪ చిత్రమిత్యాపఞ్చనీయమ్. ౫ అతివక్తా.

దారపుత్రకాఞ్జూర్రాముపాహా సుతనుస్తనుమ్ ॥ ౮ ॥ వేఙ్కటాద్రి
పతేర్విష్ణోః కథాకర్ణనకర్మణా। రమణీయమభూత్తస్యా పికాసోభూద్వి
జృమ్భితః ॥ ౯ ॥ శ్రీమతో రఙ్గరాజస్య శృణ్వతీ మహిమోదయమ్ ।
అథ త్యాగస్థమానన్దమురవిన్దదళేక్షణా ॥ ౧౦ ॥ అస్పృష్టా రఙ్గరాజస్య
ప్రభావాన్మృతపారణాత్ । ఇతిస్త్రీరముఖీ గోదా(౧)సవితాగమభాష
త ॥ ౧౧ ॥ చరిత్రాణి పవిత్రాణి సమస్తాని సవిస్తరమ్ ।(౨)క్రియాసమభి
హారేణ కీర్తితవ్యాని రఙ్గిణః ॥ ౧౨ ॥ ఇత్యుక్తవత్యాం గోదాయాం వి
ష్ణుచిత్తోవదన్ముదా । తాదృశీం భక్తిమాలోక్య తస్యాశ్శ్రీరఙ్గధామని॥
శ్రీయుతామాదితోవక్ష్యే త్వయాదత్తావధానయా । దయాకరస్య
చరితం దేవదేవస్య రఙ్గిణః ॥ ౧౪ ॥ తత్తాదృశేనతపసా సన్తుష్టః పరమే
ష్ఠినః । ఉదగాదుదరాత్సిద్ధోరురగేన్ద్ర శ్రీశయస్స్వయమ్ ॥ ౧౫ ॥ చ
తుర్వేదముయోత్తుఙ్గ శృఙ్గశృఙ్గారిణా హరిః । రఙ్గసంజ్ఞవిమానేన సఙ్గ
తః ప్రణవాత్మనా ॥ ౧౬ ॥ సమస్తోపనిషత్కన్దం సముద్భూతం క్షీరసాగ
రాత్ । ప్రీతస్తమర్చయామాస సత్యలోకే సరోజభూః ॥ ౧౭ ॥ స
త్రమారభత బ్రహ్మా తత్ర తత్ప్రీతికారణమ్ । తదర్థమాయయుస్స
ర్వే సురాసుర నరర్షయః ॥ ౧౮ ॥ ఈశ్వరస్సూర్యవంశానామిక్ష్వా
కుర్మనునన్దనః । ఇష్టిం పైతామహీం ప్రాపదిద్ధానగుణవిక్రమః ॥ ౧౯ ॥
తత్ర సంసేవ్య రఙ్గేశం భగవన్తం పరాత్పరమ్ । ఇక్ష్వాకుస్తపసాకర్తు
మియేష కులదైవతమ్ ॥ ౨౦ ॥(౩)వితానేవిరతే సత్యగిరిశ్రేష్ఠేన విసర్జితః।
అయోధ్యాం రఙ్గనిలయం యయావధ్యాయ౯ ధరాపతిః ॥ ౨౧ ॥ అవా
ప్తుకామస్తం దేవమరవిన్దాసనాదసౌ । తత్ప్రసాదఫలాకాఙ్క్షీ తపస్తేపే
సుమహత్తరమ్ ॥ ౨౨ ॥ తత్తత్తపః ప్రభావేన తం లబ్ధ్వా కులదైవతమ్ ॥
ఈశం రఙ్గపతిం సాక్షాదిక్ష్వాకుస్సమమోదత ॥ ౨౩ ॥ ఇక్ష్వాకుప్రము
ఖైర్భూపైరినవంశ్యైః పరః పురా । పర్జన్యస్యన్దనపర్యన్తైరయోధ్యా

౧ సితరస. ౨ పౌనఃపున్యం భృశార్థశ్చ క్రియాసమభిహారః. ౩ యజ్ఞే.

యామపూజ్యత ॥ ౨౪ ॥ రామేణస్వస్వరూపేణ రావణప్రాణవైరి
ణా । విభీషణాయ యద్రఙ్గం ప్రాదాయిసహలజ్జయా ॥ ౨౫ ॥ సై
కతే సహ్యకన్యాయాః చన్ద్రపుష్కరిణీతటే । మధ్యేపథ్యనితన ప్లవ
స్త్రం రక్షితా నియమేషిణా ॥ ౨౬ ॥ నిర్వృత్తనియమే తస్మింస్తత్సముద్ధ
ర్తుముత్సుకే । వివక్షైర్వ్యోహనీయం వాగశరీరిణ్యభ్యభాషత ॥ ౨౭ ॥ మద్వి
మానాపరిస్పన్దాన్మా విషీద విభీషణ । మమైషా సహ్యజామధ్యమహీ
హృద్యా మహీయసీ ॥ ౨౮ ॥ తపస్యాం సఫలీకర్తుమాద్రియే ధర్మవర్మ
ణః । నవతీర్థనివిష్టానామృషీణామపి తాదృశీమ్ ॥ ౨౯ ॥ ఏతస్మిన్పద్మ
నాభో గే భోగే(౧)గన్ధవహోద్ధసః । సమీక్ష్య తావకీం లఙ్కాం శయమేయం
యోగముద్రయా ॥ ౩౦ ॥ ఇతి ప్రస్థాప్య తం లఙ్కాం భక్తప్రహ్వం
విభీషణమ్ । ప్రశాస్త్యద్యాపి రఙ్గేశో భువనాని చతుర్దశ ॥ ౩౧ ॥ చ
న్ద్రపుష్కరిణీతీరే చఞ్చత్పున్నాగభూషితే । రఙ్గధామ్నిససస్వర్ణస్స
ప్తావరణభూషితే ॥ ౩౨ ॥ కన్యాం చోళేన్ద్రసింహస్య కమలాం భూవి
హారిణీమ్ । * ఉపయేమే స రఙ్గేన్ద్రో నిచుళాపురవల్లరీమ్ ॥ ౩౩ ॥ తత్ప
రిగ్రహాత్ప్రాప భగవాన్ రఙ్గనాయకః । జగద్విమోహనో నా
మ్నా(౨) సామ్రాజ్యం మాతృనాథతామ్ ॥ ౩౪ ॥ అష్టోత్తరశతే ధామ్నాం వి
ష్ణో రఙ్గం విశిష్యతే । గ్రహేషు నవసు శ్రేయాన్నళినీబాన్ధవో యథా ॥
న కేవలమముష్యాజ్ఞా నాకిభిశ్శిరసోహ్యతే । విహితార్చావతారాణాం
దేవానామపి మౌళిభిః ॥ ౩౬ ॥ సప్తోత్తరశతే విష్ణుధామ్నాం రఙ్గపురే
శితుః । విహారోపవనాకారం విష్ణోఽతిసమన్తతః ॥ ౩౭ ॥ ముక్త
భోగ్యస్య కరుణావరుణాలయచక్షుషః । రఙ్గిణో నాథనాథస్య మహి
మావాగగోచరః ॥ ౩౮ ॥ ఇతి సా తన్ముఖాచ్ఛ్రుత్వా గోదా రఙ్గేశవై
భవమ్ । పువ్యద్రాగాఽభవత్తస్మిన్నాప్తిహీనారవిన్దినీ ॥ ౩౯ ॥ నాళీ
కనయనా రఙ్గనాయకానుబుభూషయా । అన్యాభావాన్నహాతిష్ఠ మన్య

౧ఫవనాశనస్య. *ఉదవహత్. ౨అళకియమణవాళప్పెరుమాళ్.

మాసాతమాశయే ॥ ౪౦ ॥ ధ్యాయన్తీ కేశవం సాయన్త్రస్మయాంజగద్వై
షత । సర్వంవిష్ణుమయంవిశ్వమితి నాసీత్ప్రథా ముధా ॥ ౪౧ ॥ గు
రుం స వినయా ఽవాదీ ద్గోదా కౌతూహలాత్పునః । కులకన్యాః ప్రప
ద్యేరన్ కథం నాథమ*ధోక్షజమ్ ॥ ౪౨ ॥ ఇత్యుక్తస్తనయా మాహ గు
రుర్గోప్యస్సురాతురాః । మార్గశీర్షవ్రతాచారా ద్వల్లభం కృష్ణమా
పున్వన్ ॥ ౪౩ ॥ త్వమప్యాచర తన్వఙ్గి మార్గశీర్షే మహావ్రతమ్ । ము
దితస్తే స భవతీం ముకున్దో ఙ్గీకరిష్యతి ॥ ౪౪ ॥ ఇత్థం తాతేన సన్దిష్టా గో
దా గురువశంవదా । తద్వ్రతాచరణోపాయం తర్కయామాస మా
నసే ॥ ౪౫ ॥ గోపికాభావమాస్థాయ తద్వ్రతార్థప్రకాశకమ్ ।
(౧) ప్రబన్ధం ప్రాహ సా గేయం త్రింశద్గాథాభిరుజ్జ్వలమ్ ॥ ౪౬ ॥ కామే
న భూయ సా భూయో గోదా చక్రే యథాశ్రుతమ్ । గాథా ద్విగుణస
ప్తత్యా(౨) ప్రబన్ధం గసబన్ధురమ్ ॥ ౪౭ ॥ కన్యయా విష్ణుచిత్తస్య క
లితా భూతత్కృతిద్వయీ : జన్యభ్యాశైదనోదాయ జగదుజ్జీవనాయ చ ॥
అమ్భోజనయనాయాత్మాదసవాప్తమనోరథా । సజ్జేరఙ్గేశ్వరస్యాశు
బభూవోత్సుకమానసా ॥ ౪౯ ॥ కథం రఙ్గపతిశ్శ్రీమా న్మామకీం
యౌవనశ్రియమ్ । దయాళురురరీకుర్యాత్పరిరమ్భాదికర్మభిః ॥ ౫౦ ॥
ఇతి చిన్తయమానా సా సుష్వాప కమలేక్షణా ॥ స్వప్నే తమేవ రఙ్గే
శం యథా వాఞ్ఛితమన్వభూత్ ॥ ౫౧ ॥ సాష్టౌదనుభవన్తీవ రమ
శ్రీరఙ్గనాయకమ్ । ప్రబుద్ధా సహసైవాసీద్విప్రయోగసమాకులా ॥
తదాత్వపవనస్వఙ్గీం వ్యథత్త విషమాయుధః । వివిధాశుగవిక్షేపవిహ్వ
లీకృతచేతనామ్ ॥ ౫౩ ॥ అరవిన్దదృశోఽకస్మాదకమ్పతవపుర్లతా । వి
షమాయుధకోదణ్డవిస్ఫారశ్రవణాదివ ॥ ౫౪ ॥ ప్రబోధమేత్యాయ
ద్గోదా నాపశ్యద్రఙ్గనాయకమ్ । తచ్చిత్తకుహరే తస్యా లగ్నోనానమ

---

*అధఃకృతం అక్షజం, ఇన్ద్రియజన్యజ్ఞానం, యేన. ౧తిరుప్పావై.
౨నాచ్చియార్ తిరుమొళి. కథనవ్యజాగరః.

జాయత ॥ ౫౫ ॥ ఆహారే నవిహారేచహారే గాదిపరికర్మసు । బభూవ
విరహార్తాయాస్తస్యాఃకిమపి కౌతుకమ్ ॥ ౫౬ ॥ అమృతాంశుఃకృ
ష్ణానమసితాక్షీమబాధత । విధిత్సుస్సుఖస్ఫుశ్రీపఞ్జాస్తత్ప్రతిక్రి
యామ్ ॥ ౫౭ ॥ తతోగురుజనాద్భీతా వినేతుంవిరహవ్యథామ్ । స్వా
కమాళీజనైర్గోదా చమ్పకారామమాసదత్ ॥ ౫౮ ॥ మాకన్దసుమ
మాకన్దం వికస్వరపికస్వరమ్ । కఞ్జేళిజనకం కేళిమత్కల్పతాఽళిచ
మత్కృతిమ్ ॥ ౫౯ ॥ రసాలతాలహిన్తాలకృతమాలతమాలినమ్ ।
ఉదగ్రపూగపున్నాగ నాగకేసరకేసరమ్ ॥ ౬౦ ॥ ఆసాద్యచమ్పకా
రామమాళీపరిషదావృతా । అఖిద్యతభృశంసుభ్రూరసహ్యవిరహవ్య
థా ॥ ౬౧ ॥ ప్రాప గోదాయదారామం వియోగజ్వరశాన్తయే।ప్ర
శమాయకృశానోస్తదభూ (౧) త్ప్రాజ్యాజ్యసేచనమ్ ॥ ౬౨ ॥ గో
దాయాయద్వియోగాగ్నిర్దిదీపే గన్ధవాయునా। ఉదపాది తతోవా
మోరుసర్వథసహాయుతా ॥ ౬౩ ॥ సామ్ప్రతం చన్దనారామః
ప్రాప్తాయత్తద(౨) సామ్ప్రతమ్ । అవిజానానయాతన్వ్యామన్మ
థం ప్రసవాయుధమ్ ॥ ౬౪ ॥ బాలాచమారవీరాస్త్రశాలామా
రామవాటికామ్ । కోలాహలంకోకిలానాం హాలాహలమమన్యత ॥
మన్దాదపిమరుత్పోతస్పన్దాత్సాఽపదలంవ్యథాం ।మన్దారకలికా*శీధు
స్యన్దాహరణతున్దిలాత్ ॥ ౬౬ ॥ కృశేనవపుషా తస్యాఃకృతంవిరహ
పాణ్డునా । ప్రతిపద్రజనీనాథ కలాకేళివిడమ్బనమ్ ॥ గోదాయావి
ష్ణువిశ్లేషవేదనానోదనైపుణీ । కస్యాపిభువివిప్రస్య కన్యాభావమవా
పయా(3) ॥ ౬౭ ॥ ఇత్థముత్పన్నవ్యసనాం తాం సాకృశాఙ్గీంనభాష
త । అనుగ్రహాఖ్యామురజిచ్చామరగ్రాహిణీసఖీ ॥ ౬౮ ॥ శృణోమి
త్వమపిస్నేహాద్యదిసత్యమభాషథాః । కింనపృచ్ఛతివృత్తాన్తంసముదుః

---

౧ ప్రభూతం ప్రచురం ప్రాజ్యమ్. ౨అసామ్ప్రతం=అయుక్తమ్.
*శీధు=మధు. 3 (౬౭=౬౮ ఏకాన్వయమ్).

ఖనుభోగినః ॥ ౨౦ ॥ చిన్తామసి జాగర్తి సన్తాపకోఽపి‡వర్ష్మణి ।
త్వం తాపస్య*కథమసోఢ్వా ధరస్త్రా కస్తు నకర్తతే ॥ ౨౧ ॥ భవద్వపుషిలా
వణ్య వేదనాకింశ్చిత్ప్రియసాదయసి । తల్పేకిసలయూనస్తే శేషేకిం వరవర్ణి
నీ ॥ ౨౨ ॥ మన్దోదయైర్గన్ధవహైర్దన్ధాఽపికరోత్కటైః । (౧) కన్తోస్త
వకథంప్రాణసన్దోహైః కస్తేమనః ॥ ౨౩ ॥ సాకం సఖీజనైస్త్వప
ఇచ్ఛయిత్వా గురూనపి ॥ ధన్యాఃకో వాయుపాధ్యాస్తే తావకం రమయ
(౨)న్మనః ॥ ౨౪॥ ఇతిసఖ్యానుగృహీయా పృష్టా గోదా ప్రియాఽవద
త్ । అన్యోన్యనారాయణో నామ్నాస్తే ధన్యో రమయితా హృది ॥ ౨౫ ॥ చి
త్రం వదీయమధునా సక్తం శ్రీపురుషోత్తమే । జానన్తి మధురం గో
దాం ప్రీత్యావోచదనుగ్రహా ॥ ౨౬ ॥ సత్యా ప్రస్థాపయామాస్యాయి గోదే
కస్తేమనోహరః । ఆలిఖ్యాస్తే మయా పత్యాం హరరేఖాశ్చావతారి
ణః ॥ ౨౭ ॥ ఇత్యనుగృహయా సఖ్యాప్తేనసమ్యక్ప్రదర్శితే । ఆలో
క్య గోదా రఙ్గేశం వ్రీళయాఽసీదవాఙ్ముఖీ ॥ ౨౮ ॥ మనోజ్ఞం రఙ్గ
ధామానం మత్వా తచ్చిత్తహారిణమ్ । అపత్రపానతముఖీమాహ గో
దామనుగ్రహా ॥ ౨౯ ॥ యదివిశ్వసనీయాహం యద్యాస్తే మయ్యను
గ్రహః । కథయస్వ యథావృత్తం గోప్తుం మామర్హసి ॥ ౩౦ ॥
భావబన్ధోఽస్తి చేత్ప్రీతస్తవ శ్రీరఙ్గధామని । అచిరాదేవ తం దేవమా
నేష్యామి త్వదన్తికమ్ ॥ ౩౧ ॥ ఇతి కర్ణామృతం సఖ్యాః శ్రుత్వా వా
క్యం సులోచనా హారం మన్దస్మితవ్యాజాదర్పయన్తీ వసాఽవదత్ ॥ య
త్రాత్రితుం హరివిరహవ్యథాఽఽకులాం మాం ప్రియస్త్వం ప్రియసఖి భూ
తలేఽవతీర్ణా । తజ్జానే మదభిమతార్థయోజనాయాం (౩) తజ్జాయాః త
వకరవర్తి జీవితం మే ॥ ౩౨ ॥ ప్రత్యక్షం కలయసి మామకీమవస్థాం జానీ
షే సఖి సమయోచితం వయస్య । రఙ్గేన్ద్రో కథయ యథా వదిత్య(౪) మన్దం ప

---

‡వర్ష్మణి=శరీరే. *కృశత్వం. ౧కన్తుః=మన్మథః. ౨అధిశేటి ఇత్యాదినా ఘునసఃకర్మత్వమ్. ౩పురుషకారభూతాం లక్ష్మీమ్. ౪అమన్దం=దృఢం.

న్దిష్టాడచలదనుగ్రహో ప్రణమ్య ॥ ౮౪ ॥ * * * * *

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే దశమస్సర్గః ॥

ఏకాదశసర్గప్రారమ్భః.

రఙ్గభూపతిరథైకదారణద్భృఙ్గకోకిలకదమ్బసఙ్కులమ్। ప్రాపపుష్పసమయోత్సవోచితంబాహ్యకేళివనమధ్యమణ్డపమ్ ॥ ౧ ॥ తత్రమధ్యదివసోచితాఃక్రియాస్తాదృశీర (౧) సదృశీస్సమాప్యసః। రఙ్గభూపతిరుపహ్వరేఽవసత్సాన్తరఙ్గపరిమేయకిఙ్కరః ॥ ౨ ॥ వాతపోతపరిధూత మాధవీచూతచమ్పకనమేరుమేదురమ్ ।తత్రకన్దళితపుష్పసాయకంపశ్యతిస్మ సవసన్తవైభవమ్ ॥ ౩ ॥ తత్రసర్వసుమనోమనోహరం శోభమానవనమాలికాఞ్చితమ్ ।పఞ్చబాణజనకం జనార్దనస్స్వం యథాపరమబోధి(౨)మాధవమ్ ॥ ౪ ॥ మన్దమారుతరథాస్థితస్తదామత్తకోకిలమనోజ్ఞకాహళః । మన్మథస్సహవసన్తమన్త్రిణామాధవస్యపురతోఽవసన్ముదా ॥ ౫ ॥ చిన్తయన్కిమపివఞ్చితాశయఃపఞ్చభిశ్శఫరకేతుహేతిభిః । అస్తదుస్సహవియోగవేదనాక్లాన్తమూర్తిరరవిన్దలోచనః ॥ ౬ ॥ ప్రాప్యకేళివిపినంతిరోహితాకుత్రచి (౩) ద్వ్రతతిమన్దిరాన్తరే । విష్ణుచిత్తతనయాప్తదూతికారఙ్గరాజసమయంవ్యలోకత ॥ ౭ ॥ సవ్యథంప్రసవబాలపల్లవప్రస్తరోదరలుఠత్కళేబరమ్ ।రఙ్గనాయకమవేక్ష్యతాదృశంమానసేకిమపిసావ్యశఙ్కత ॥ ౮ ॥ విప్రయోగశిఖితాపవిహ్వలంపుష్పతల్పపతితం ముహుర్ముహుః । యాతిమర్దితతమాలపల్లవప్రౌఢిమస్యకిమిదం కృశంవపుః ॥ ౯ ॥ చిన్తయతికమపిచిత్తమాదరాన్నిర్నిమేషనిభృతేచలోచనే । వక్త్రముత్పళకగన్ధ

౧ అసదృశస్సమాప్య (పా). ౨ వసన్తంశ్రియఃపతిఞ్చ. ౩ వ్రతతిర్లతా.

మజ్జకంస్విన్నమస్యపునరాత్తసాధ్వసమ్ ॥ ౧౦ ॥ అత్ర(౧)సాత్త్వికవికారచారుణామానసేధృవమనేనరఙ్గిణా । కాచనప్రియతమానుభూయతేమామకీకిముసఖి పరాభవా ॥ ౧౧ ॥ అస్యభావమవగమ్యతత్త్వతస్తాదృశంప్రియసఖీవచస్తతః । తద్దశామపినివేదయమిత్యుపసన్నధీమనుగృహాహరేః ॥ ౧౨ ॥ విష్ణుచిత్తతనయానియోగతో ధన్వినూతనపురాదిహాగతా । ఇత్యుదీర్యవినయేనరఙ్గిణఃప్రాణమచ్ఛరణయోరనుగ్రహే ॥ ౧౩ ॥ తన్నిశమ్యవచనంతదా హరిస్సుభ్రువశ్శ్రుతిపుటాద్భుతామృతమ్ । ఉత్థితఃకుసుమకేళిసంస్తరాదాస్తమన్దమహిపత్యపాశ్రయః ॥ ౧౪ ॥ అద్యదక్షిణవిలోచనాఞ్చలస్పన్దనంసఫలమిత్యనుస్మరన్ । తామవోచదథగోదయాసమంవిష్ణుచిత్తసుమతిస్సుఖీకిము॥ భట్టనాథదుహితుస్త్వమన్తికాదాగతామమవిషణ్ణమాశయమ్ । నన్దయస్యనుపమాఙ్గిసామ్ప్రతం తాదృగాగమనకారణంవద ॥ ౧౫ ॥ రఙ్గినైవమనురాగిణేరితా సాబభాణసహగోదయాసుఖీ । దేవ తావకదయావిశేషతోవిష్ణుచిత్తసుమతిస్సమేధతే ॥ ౧౬ ॥ స్వాళకోదరనివాసవాసితాం(౨)ప్రాభృతంప్రణతిభిస్సహస్రజమ్ । ప్రాహిణోదథచ (౩) సన్దిదేశ సామన్ముఖాత్ప్రియనిర్భరంవచః ॥ ౧౭ ॥ ఏకదానిశివిహారసంస్తరేయస్త్వయాఽక్రియతసఙ్గమోత్సవః । సాద్యనాల్పదివసైర్వ్యథామయోరఙ్గనాయకమయానుభూయతే ॥ ౧౮ ॥ త్వద్వియోగ(౪)జనితోగ్రవేదనానోదనాయసహసాసఖీజనైః । కల్పితప్రసవతల్పశాయినీచమ్పకోపవనసీమ్నితామ్యతి ॥ ౨౦ ॥ యాసరోజనయనాశుచిస్మితావాసవేభపతిమస్తకస్తనీ । వల్లకీస్వనమనోజ్ఞభాషిణీఫుల్లపద్మరుచి

---

౧ పరగతసుఖదుఃఖాదిభావనయాభావితాన్తఃకరణత్వం- సత్త్వం,తతోభవాస్సాత్త్వికాః:—స్తమ్భప్రళయరోమాఞ్చస్వేదోవైవర్ణ్యవేపథు।అశ్రువైస్వర్యమిత్యష్టౌసాత్త్వికాఃపరికీర్తితాః ॥ ౨ప్రాభృతమ్=ఉపహారమ్. ౩ సన్దిదేశ=వాచకరూపంన్యవేదయత్. ౪సమయోగ్రి(పా).

(౧)ధూర్వహేన నా ॥ ౨౧॥ యాం ప్రియస్య ... విశాలభాస్వరస్ఫారపఞ్జర
పురస్స్థ ... స్వరా సాన్ద్ర ... (౨)గ్లసతాం క్లాన్తిసన్ధు ‡జల
జాశ్లేష్ట రా ॥ ౨౨ ॥ యాన్త్రరస్య ... కాదళుమారవ్యశవ
రి కాన్ ... విరహాల్పకల్పనా శైవశ్శనఫలలా స్వయంభువః ।
సాద్యబాష్పసలిలావిలేక్షణా స్వాన్త ... విగలన్తి తాం బుక్లాం । పు
స్పహోజ్జ్వలఘువియోగపావక జ్వాలదగ్ధకుచపూరమాక్షితా ॥ ౨౪ ॥
(౩)ఉత్కహంసరవగద్గదస్వరామశ్శ్వకశ్వసితదూషితాననా। కామఘూ
పతినిశాతసాయకస్తోమనిర్ఘృణనిఖాతవిగ్రహా ॥ ౨౫ ॥ విప్రయోగ
శిఖతాపశోషతో బుద్బుదామలమృణాళభూషణా। దేవ తావకపదా
మ్బుజేప్సయా ప్రాసవైః ప్రహరమాణమాయుషైః । ప్రాఞ్జలిః ప్రణ
యపూర్వయాగిరాయాచతేసుమసఖీసునోభువమ్ ॥ ౨౬ ॥ నాథ కా
సుమపరాగపణ్డలైః కేళిపేశ్వవిరచయ్యమెసతీ । * తద్విలాపవిధయె
ఖివాఞ్ఛతె త్వత్సమాగమసుదారవిభ్రమా ॥ ౨౭ ॥ యాం పురా సమ
వలస్య భావనాం త్వామయుర్వమధురేణగాపికాః । తాం తదాకృతి
మపిప్రపద్యసా త్వత్పదాబ్జమధునాయుయుక్షతె ॥ ౨౮ ॥ తత్ర కున్ద
తరుశృఙ్గ సఙ్గతంత్వాం విభావ్యభగవన్సరస్తటె । అఙ్గుళిం శిరపి సా నిబ
ధ్నతీయాచతెత్వదపనీతమంశుకమ్ ॥ ॥ ౩౦ । తత్ర సా ప్రసయనా
కథఞ్చన త్వత్సమాగమమహోత్సవోత్సుకా । మాక్తికేనవి
రచయ్యమణ్డలం సఙ్గమాఖ్యశకునం నిరీక్షతె ॥ ౩౧ ॥ వక్తి సా
(౪)ప్రతివసప్రియాన్ప్రియస్యాగమార్థమిహకూజతోద్యమె ।సత్ఫలా
న్యుపహరామ్యతో వనాదన్యథాయదివిహాసయెయవః§ ॥ ౩౨ ॥అన్వ

౧ధూర్వహమ్=ధురన్ధరమ్. ౨ఉల్లసత్ (పా). ‡జలజశ్లేషః †తాన్తి=
గ్లాని. ౩ఉత్కః=కామార్తః. *లోకే, బాలికాః, వాలుకామయాల
యం నిర్మాయ, ప్రియతమచరణేన తస్మిన్నాకులీకృతె అత్మానం వినోదయ
న్తీతి భావః. ౪ప్రియవస(పా)§మె ప్రియాగమార్థం కూజతో వన ప్రియా
న్ప్రతిఫలాన్యుపహరామి-అన్యథా, అతో వనాత్ వః నివాసయెయమితివక్తి.

భుజలతాలులితాయా గోదంచితాకరగ్రహక్రియాః । (౧)కౌతుకగ్రథన లాజమోచన గ్రాసపాదవినివేశనాదయః ॥ ౩౩ ॥ సైత్యహంసమధివాపికౌతుకాత్పాఞ్చజన్యమనసా తు పృచ్ఛతే*। పద్మగన్ధి ఘనసారగన్ధిమాస్యముకిఞ్చ మహితం త్వపి ప్రియాననమ్ ॥ ౩౪ ॥ అమ్బుజానికుముదాని కుర్వతే వీక్ష్య దేవ తవ కాన్తిసున్దరమ్ । హన్త సన్దిశతి జాతకౌతుకాస్వాం పశాం కథయితుం తవాగ్రతః ॥ ౩౫ ॥ రఙ్గకేళ్యుపవనేషు వేఙ్కటాద్రిముఖభూధరముఖేషు ధామసు । మాం వియోగపరిదూనమానసాం న్యస్య తేత్యభిదధాతి సా సఖీః ॥ ౩౬ ॥ కమ్బునా నిజకరాగ్రివర్తి సారఙ్గరాగపరితృప్తమానసః । మామకఞ్చ కర †కమ్బుమిహా తేయన్న్యసైషపమగోచరం దృశోః ॥ ౩౭ ॥ సాగరావృతధరాత్రివిష్టపత్రాణశాసనకలాపరాయణః । అద్య రఙ్గధనికస్స మామకాత్కఙ్కణం కథముపాహరత్కరాత్ ॥ ౩౮ ॥ వామనత్వమధిగమ్య రఙ్గరాట్ (౨)కఙ్కణం బలికరాద్యదగ్రహీత్ । (౩)అప్రభూతమితి తద్విచిన్త్య యత్ యాచ తేద్య మమ పాణికఙ్కణమ్ ॥ ౩౯ ॥ రాఘవో జనకనన్దినీకృతే బద్ధసిన్ధురభిహత్య రాక్షసాన్ । తాముపలబ్ధవనదృశోఽకథం నాస్మర(౪)న్మమ సరఙ్గనాయకః ॥ ౪౦ ॥ మజ్జతీం ప్రళయసాగరే భువం యస్సమేత్య చ నికృష్ట(౫)దంష్ట్రయా । రక్షతిస్మ సముదఞ్చ్య సోఽద్య మాం శోకసాగరగతాం న మన్యతే ॥ ౪౧ ॥ ఉద్వివక్షుశిశుపాలసన్నిధౌ రుక్మిణీముపహరన్వరాబలాత్ । కామినీషు సఘృణోఽపి మాం కథం రఙ్గభూపతిరసావుపేక్షతే ॥ ౪౨ ॥ దన్తిగౌతమవధూవిభీషణద్రౌపదీప్రభృతిదీనరక్షిణః । రఙ్గనేతురమలం యశో మయా దీనయాద్య మలినీకరిష్యతే ॥ ౪౩ ॥ యత్త్వదీయవిరహే(౬)న జీవితుం శక్నుయాం కథమపీత్యుదీర్య చ । నాస్మరన్మమ

౧ప్రతిసరబన్ధనమ్. *హంసం, పాఞ్చజన్యశఙ్ఖం యాపృచ్ఛతి. ‡రఙ్గరాజాస్యమ్. †కమ్బుం=వలయం. ౨జలకణం. ౩అల్పం, అస్తుయఞ్చ. ౪కర్మణిషష్ఠీ. ౫వరాహరూపం. ౬"నజీవేయం తుణమపీ"తి(శ్రీ-రా)

చిరం సరఙ్గరాట్ తద్ద్విజిహ్వశయనీయ(౧)సంస్తరాత్ ॥ ౪౪ ॥ ఇ
త్యుదీర్య వచసాం నిబన్ధనం దేవ సాత్వదనురాగసూచకమ్ । రఙ్గరాజ
భవదఙ్ఘ్రిలిప్సయా కణ్ఠవర్తి న జహాతి జీవితమ్ ॥ ౪౫ ॥ తన్నిశమ్య వచనం
తయోదితం తద్దశాప్రణయభఙ్గిసూచకమ్ । ఖేదమోదవివశీకృతాశ
యః ప్రత్యువాచ భగవాననుగ్రహమ్ ॥ ౪౬ ॥ పఞ్చభిః ప్రసవసాయకై
స్తనరోమాం త్వదాళిహృదయే న కేవలమ్ । అత్ర చ ప్రహరతీతి యత్త్రత
స్త్వత్సఖీద్విగుణితైవ మే వ్యథా ॥ ౪౭ ॥ త్వత్సఖీమ్మనసి భావయన్నహం
భృఙ్గకీటవిధినా తదాకృతిః । అసముద్యన హి చేదసూన్కథం ధారయేయ
మబలాం వినాపి తామ్§ ॥ ౪౮ ॥ కాపి గోపవనితా విచిన్త్య మాం ప్రాగ
సూన్వ్యసృజదద్య తత్ఫలమ్ । త్వత్సఖీమ్మనసి భావయన్నహో తాదృశీమ
నుభవామ్యహం దశామ్ ॥ ౪౯ ॥ పశ్య బాలహరిణాక్షి యత్పురా మా
మకంప్రకృతిసేచకం వపుః । తద్వియోగసమయే విపాణ్డురం యాతి *చన్ద్ర
కితపుష్కరద్యుతిమ్ ॥ ౫౦ ॥ తాదృశోపి మమ పఞ్చహేతయస్త్రన్వి
పఞ్చవిశిఖం మనోభువః । నో విజేతుమశకన్యదస్య తత్తత్కటాక్షపర
మాణువైభవః ॥ ౫౧ ॥ చన్ద్రికాదిచకితం మనస్తనోర్మామకీనమము
ముక్షుదప్యసూన్ । నాజిహాసదయితాంకదాపి యజ్జీవితాదపి హి సాగరీ
యసీ ॥ ౫౨ ॥ దక్షిణానిల (౨) మనన్యజానలప్రౌఢిహేతుమపి మా
మకం వపుః । ఆలిలిఙ్గివతి తత్కచస్ఫురన్మాలికాభరసుగన్ధభాగితి ॥ ౫౩ ॥
తన్వి తత్కచభరోజ్ఝితాస్ఫురత్కేసరాస్రగియమాతనోతి మే । ఉల్లస
త్పులకజాలతద్భుజావల్లరీ మృదునివేశ విభ్రమమ్ ॥ ౫౪ ॥ కౌముదీన
యనయోరసాయనం చేతసా నవసుధా చ వర్ష్మణః । కారణం కిమ
పి జీవితస్య మే మాలిదామ (౩) తదుపాయనీకృతమ్ ॥ ౫౫ ॥ విప్రవ
శ్య్రుతిసుధాభివర్షిణీం గేయభఙ్గిమచిరాత్పరాఙ్కుశాత్ । మూర్తమో
ధికురుకాపురం మయా యాం తు సాష్టశతధామ(౪)ధూర్వహాః ॥ ౫౬ ॥

౧ పరిచయాత్. § ‘అస్యా దేవ్యతిశ్రీ-రా*జ్యోత్స్నావిశదనభః. ౨ కామా
గ్నిప్రదీపనమ్. ౩ తయా రాజోపహారతయా ప్రేషితమ్. ౪ నిర్వాహకాః.

చారుభాషిణిసరఃపురస్సరాతత్రభక్తపరిషద్గమిష్యతి । గోదయాత
వవయస్యయాసమం విష్ణుచిత్తవిబుధోపియాస్యతి ॥ ౫౭ ॥ మద్ధ
శాంతవసఖీదశామపి ప్రేక్ష్యతత్రపరమార్థవేదినీ । ఆవరోహాస్సపది
సంయుయుక్షయామన్త్రయేత్క—మపిభక్తమణ్డలీ ॥ ౫౮ ॥ భట్టనాథ
శఠకోపపద్మభూముఖ్యతద్గురుసమూహశాసనాత్ । ప్రస్తుతేఽధికురు
కంస్వయంవరే తత్కరగ్రహమహోభవిష్యతి ॥ ౫౯ ॥ ఇత్యుదీర్య
భగవాననుగ్రహం తన్మదేమ్యగమదాభిమోదినీమ్ । హల్లకస్రజ
మనుత్తమాముదాదఙ్గులీయమపి నామముద్రితమ్ ॥ ౬౦ ॥ రఙ్గాధి
పస్యవచనంపరిగృహ్యసాకంముద్రాఙ్గులీయనవహల్లకమాలికాభ్యామ్ ।
గత్వాప్ముదాళిరివగాంశుచికాలతప్తామాళింసమాశ్వసితుమారభతస్మ
దార్తామ్ ॥ ౬౧ ॥ అథసపదిగృహీత్వానుగ్రహోయాస్సకాశాత్పహ
సకలముదన్తం (౨)లక్ష్మణారఙ్గనేతుః । సమయమపితదీయం వీక్షమా
ణాఽస్తగోదాదివసపరిబృఢస్యప్రాగ్ర్యమంపద్మినీవ ॥ ౬౨ ॥ * *

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే, ఏకాదశస్సర్గః.

ద్వాదశసర్గప్రారమ్భః

శ్రీవిష్ణుచిత్తవిబుధోదుహితుస్సమీక్ష్యపశ్చాయుథాభ్యుదయప
ల్లవితం వయశ్చ । భావఞ్చకన్దళితరాగభరంముకున్దేతస్మైపునర్భగవతే
తనయామదిత్సత్ ॥ ౧ ॥ సజ్యాయసాశఠజితానుమతస్తదగ్రేగోదా
కరగ్రహమహోత్సవమాతితంసుః । పాణ్డ్యేశ్వరేణసహవల్లభదేవనా
మ్నాశిష్యేణచస్వసుతయాకురుకాంప్రతస్థే ॥ ౨ ॥ తత్రాగ్రజస్యవకు
ళాభరణస్య సాజ్ఞాప్రసాకంన్నృపేణ సుతయాచముదావ్యనంసీత్ । అ
న్వగ్రహీత్తదనుతాంనయనాఞ్చలేనసాపిప్రభూతకరుణావరుణాలమె

౧భువం, గ్రీష్మకాలతప్తాం. ౨ముదరియా.

న ॥ ౩ ॥ తతశ్శ్రీభూతనకుల్యాభరణపరిణీతకర్ణామృతద్రవిడసూ
క్తిసిద్ధినిధయస్తాన్ ॥ అర్చాకృతీనుపగతానపనిద్రచిహ్నా [illegible] తరాగ
నిలయాన్ [illegible] ॥ ౪ ॥ [illegible] సిద్ధివిదగ్ధమయూరముకు
న్దాంఘ్రిప్రాగల్భ్య [illegible] ముఖ్యాన్ । అంతస్థసైకత
సవిస్తపదెసు [illegible] పురస్సరాణామ్ ॥ ౫ ॥
కాసార, భూత, మహదాహ్వయ, భక్తిసార, భక్తాఙ్ఘ్రిరేణు, కుల
శేఖర, యోగివాహాన్ । అసాద్య తత్రిక [illegible] యుక్తానన్య
స్యైవస్వసమహోత్సవమన్వభూవన్ ॥ ౬ ॥ భక్తాన్స్వయం ప్రతిబోధిత
రాజుశేఖరస్య పాదారవిన్దయుగళైకపరిణిపత్యభక్త్యా । అత్రైవ మరస్య
చతురాంశ్చతురప్రబన్ధాన శ్రావయన్పునరముం చ నిజప్రబన్ధాన్ ॥ ౭ ॥
సాకం సరస పరిముఖభక్తగణైశ్శతారిర్గోదాకృతం కృతియుగం సరసం నిశ
మ్య । వీక్ష్యానసన్దపిషమెషుసఖంపయోస్యా దీనాం దశాత్ప్రహ్లాద
యం మురవైరిసక్తమ్ ॥ ౮ ॥ అస్యావతారహారిముఖ్యపగాయ వాతుం
గోదాం స్వయం వరవిధానమహోత్సవేన । తత్సం విధానకృతయే మధు
రంకవిన్ద్రిం రాజ్ఞా దిశచ్ఛటరిపుస్పృహావల్లభేన ॥ ౯ ॥ ఆజ్ఞాపితా శరజితాను
జిమం [illegible] తాప్రిలవ్యచామరవిచిత్రవితానరమ్యమ్ । సౌవర్ణసాష్టశ
తమఙ్ఘ్రమహాప్రరోహసీరాజితాఖిలదిగన్తమమూర్వ్యధాతామ్ ॥ ౧౦
యత్రోత్సవోచితసమస్తపదార్థజాతం సమ్పాద్య తౌ సకలభూతలధా
మదేవైః । సాకం సమస్తనృపతీన్ హరిభక్తబృన్దైః సాహరాజుశేఖరపుర
మానీయతాం బుభూషంశ్చ ॥ ౧౧ ॥ భువ్యానసైకెనసురదుస్థభయాః
ప్రిణేదుర్వా గాఙ్గనాథరమణీపరిషస్మైన్సత్ । గానైస్సముం నభసి కిన్నర
గీతికీర్తిసమాజనినృణాం ఖ్యాతబాసురాణామ్ ॥ ౧౨ ॥ అర్చాకృతీ
న్మధురిపూనథరజ్గముఖ్యాన్యస్యైవహుతౌ [illegible] చాళిలేషు । భక్త్యా
నివేశపరయా సకలాన్సపర్యా తేషాం యథోచితముదారముఖావ
కాశాన్ ॥ ౧౩ ॥ శ్రీవిష్ణుచిత్తతనయాలమకారితాభ్యాం వైవా

హారైర్మణిమయాభరణప్రకాణ్డైః । వాసన్తికేవకుసుమైర్మధుమాధ
వాభ్యాం వ్యోమస్థలీవకిరణైర్విధుభాస్కరాభ్యామ్ ॥ ౧౪ ॥ అగ్రేశ్రి
తా పితృగణైశ్శరకోపముఖ్యైః పశ్చాద్వృతా చ *విమలాముఖమాతృవ
ర్గైః । సానుగ్రహాభిరఖిలాభిరాత్తపార్శ్వా గోదా స్వయంవరణమ
ణ్డపమాససాద ॥ ౧౫ ॥ పశ్చాన్తరాళనిలయం మధువైరిబృన్దం గోదా
సఖశ్శరరిపుః ప్రణిపత్య భక్తైః । తత్రావలమ్బ్య కరపల్లవమాత్మజాయా
స్తస్యై న్యవేదయదమూనవలోకయతి ॥ ౧౬ ॥ వత్సే స్వయంవరవిధే
స్త్వవవత్సలత్వాద్దైవస్సుణ్డదివ్యనగరాదపి ముగ్ధసిద్ధాః । సాన్తఃపురాస
సురసూరిమునీశ్వరాస్తా ప్రత్యక్షితా విహ పురః పురుషౌ పురాణౌ ॥ ౧౭ ॥
చోళాగతాః§దశగుణాశ్చతురశ్చపాణ్డ్యా‡దష్టాదశాపి‖దశకేరళత
స్త్రిభిశ్చ । మధ్యా†దుభా¶ద్వ్యధికవింశదవేహి విష్ణూన్ తొణ్డీరతశ్చ**
దశైకమిహోత్తరాత్త్వమ్ ॥ ౧౮ ॥ ఏకం వృణీష్వ వరమేష్వితి తాన్ని
గద్యపూర్వం సమీరితసమస్తగుణాపదానాన్ । అస్యై ప్రదర్శయయ
థా క్రమమమ్బుజాక్షాన్నిత్యాదిదేశసశౌరిరనుగ్రహం తామ్ ॥ ౧౯ ॥
శ్రీవత్సకౌస్తుభమనోజ్ఞభుజాన్తరాళబాహుచతుష్టయవతోధృతశఙ్ఖ చ
క్రాన్ । శ్యామాన్నిశామ్యసమరూపజుషో మురారీన్నాబోధ కేశవమభీ
ష్టతమం మృగాక్షీ ॥ ౨౦ ॥ నాదైః పృథక్ప్రథగుదఞ్చితిమాధవానాం
నామాపదానబిరుదాఞ్చితకాహళీనామ్ । శ్రుత్వా తు తోషతరుణీయ
తి యాతదైవజామాతృనాథబిరుదం శ్రవణావృతం సా ॥ ౨౧ ॥ ఆలో
క్య తత్ర హరయస్సర (౧) వైజయన్తీం తస్యా విలోచనరసాయనమఙ్గ
యష్టిమ్ । లోకత్రయీబహుమతాత్కమలాపతిత్వాద్గోదాపతిత్వ
మధికం బహుమేనిరేతే ॥ ౨౨ ॥ ఆస్విన్నవక్త్రమధికశ్వసితానుబన్ధ
మాపాణ్డుగణ్డమలసేక్షణమఙ్గమస్యాః । ఆలోక్య కుత్ర చిదియం విని

---

*చామరగ్రాహిణీ. ౧పతాకామ్. §౪౦. ‡౧౮. ‖౧౩. †౨. ¶౨౨. **౧౧

మగ్నచిత్తేత్యాశఙ్కానూనహృదయం హరిబృన్దమాసీత్ ॥ ౨౩ ॥ వక్షోలసద్విమలకౌస్తుభదర్పణాన్త(౧)స్సఙ్క్రాన్తతత్తనులతాప్రతిబిమ్బలక్ష్మ్యాత్ । గోదానురాగనియతంహృదయఙ్గమేతి గోవిన్దమణ్డల*మనక్షరమాచచక్షే ॥ ౨౪ ॥ గోదాంవిలోకితవతో హరిమణ్డలస్య ప్రాదుర్బభూవురథవిభ్రమచేష్టితాని । ఆలోకనేనసుతరామమృతాంశుమూర్తేరమ్భోనిధేరివతరఙ్గవిజృమ్భణాని ॥ ౨౫ ॥ తత్కణ్ఠనాశసుషమామనుహృదిత్యజస్రం కశ్చిత్కరేణ సమనున్యత పాఞ్చజన్యమ్ । తన్నాభిమణ్డల(౨)సనాథిరితీతరోపి పాణౌ సకౌతుకమవేక్షత చక్రరాజమ్ ॥ ౨౬ ॥ అన్యోప్యనన్యకమవైక్షత సాభిలాషం తల్లోచనాఞ్చలవిలాసకలాసఖేతి । తద్భ్రూలతా (౩)వికసితప్రణయాతిమోదాచ్ఛార్ఙ్గం కరేణ సముభావయతాపరోపి ॥ ౨౭ ॥ మఞ్చాధిరోహణవిధౌ చలితాని**శశ్వన్నిన్యూర్యథాపురమలఙ్కరణాని కేచిత్ । కేచిత్కరైరధునుతాఞ్చలమమ్బరాణాం(౪)శమ్పాకదమ్బకవిడమ్బనలమ్పటానామ్ ॥ ౨౮ ॥ అన్యేవ్యలోకిషతవక్త్రసరోజకాన్తిం వక్షస్థకౌస్తుభవిలోకనకైతవేన । అన్యేస్వభక్తజనభాషణకేళిలక్ష్య్యాదాతన్వత స్మరవశాద్ధసితాదిభావాన్ ॥ ౨౯ ॥ తత్రస్వయంవరణమణ్డపమధ్యమార్గే రఙ్గేశసక్తహృదయా హరిబృన్దపూర్ణే । సా౽౽రామసీమనివికస్వరవృక్షపఙ్క్తేః ప్రత్యగ్రజాతిసుమనస్స్రప్రవణేవభృఙ్గీ ॥ ౩౦ ॥ ఆజ్ఞాం సరశ్నతజిదాదిగురుప్రజానామాదాయ సపరిణయనాళిరనుగ్రహేచ్ఛ్యా । అప్యేకరూపదఖిలధామనికేతనానాం నామాఖ్యాతుమారభత వైభవమచ్యుతానామ్ ॥ ౩౧ ॥ ప్రత్యేకమస్తమరుతాం ప్రథమం పరిణమ్య గర్జేన్ద్ర వైప్రియసఖీంపరిగృహ్యపశ్చాత్ । సా తత్రదచ్యుతసమీపముపేత్య తేషాం వేషోపదానపురనామగుణానభాణీత్ ॥ ౩౨ ॥ పశ్చాదరవిన్దనయనే పురతశ్చకాస్తి శ్రీజన్మభూమి

---

*అస్ఫుటాక్షరంయథాతథా. ౧సఙ్క్రాన్త(పా). ౨సదృశః. ౩వికసితం(పా)=విలాసః. **పునఃపునః. ౪విద్యుత్.

నిచుళాపురనాయకోఽయమ్ ॥ నీళారమాధరణయస్సహమాహృతా
త్మ్యానీళాళకాజహాతి నాస్యకదాపిపార్శ్వమ్ ॥౩౩॥(౧)తఞ్జాపురీపరిబృ
ఢస్తటసక్తకాళధారాధరోఽయముదధేస్తనయాస్యవిద్యుత్ । తత్రైత్య
పపన్నృహరిర్నఖరాగ్రభిన్నతఞ్జాఖ్యదైత్యరుధిరారచితాఙ్గరాగః॥౩౪॥
శ్రీముష్ణనామనగరే మణిముక్తికాఖ్య కల్లోలినీప్రకృతశీకరకీతోపకణ్ఠే ।
ఆస్తే(౨) వరాహనపురస్థితటీతటోద్యచ్ఛృఙ్గారికస్సుముఖ దణ్డకదైత్య
హన్తా ॥ ౩౫ ॥ అస్మిన్నిధేహి హరిణాక్షికటాక్షభృఙ్గం (౩)ప్రేమా
లయాధిపతిరేష మనోజ్ఞవేషః। పాదాభిఘాతభయభీత భృగోస్తపస్యా
సాఫల్యమబ్ధిసుతయాహ్యభజద్గరీయాన్ ॥ ౩౬ ॥ బాలే(౪)కదమ్బపుర
బన్ధురయంభుజఙ్గే నిద్రాతి రోమాన్తికజుష్టోర్ధ్వభిహేశేన్దుమౌల్యోః ।వక్త్రాళి
మౌళిముఖరశ్రితజాహ్నవీభ్యాంశ్రీర్ద్విజశ్రితకవెరసుతార్భటీచ॥
వీక్షస్వసున్దరి పురో(౫)విళచాపినాథం యః పుణ్డరీకనయనో నిజవల్లభా
యాః । ఆజ్ఞావిధేయమరవిన్దవిలోచనాయాశ్చక్రే జనౌఘ(౬) మ
మలం సమమాత్మనాచ ॥ ౩౮ ॥ (౭)శ్రీపక్షిఘాతనగరీశమహాజ్ఞయస్వ
యః కాన్తరాక్షిదృఢకార్ముకరామనామా । ప్రాణేశ్వరీమపహృతాం దశ
కణ్ఠరేణ ప్రత్యాజహార వినిహత్య పునస్తమాజౌ ॥ ౩౯ । బాలాక్షి
నిక్షిపపలాశవనాన్తరాళే(౮)శ్రీవామపూరధిపతౌ భగవత్యపాఙ్గమ్ ।
యోఽపూపకుమ్భకుహరేకరమాకలయ్య శైశవే శ్రియోఽధికుచకుమ్భయు
గం మనశ్చ ॥ ౪౦ ॥పశ్య(౯)వసూరధిపతిం పతిమిన్దిరాయా లోకం స
మస్తమభిరక్ష్యమిమావవాఢమ్ । ఏతేనపాకమధిపన్నగరాజతల్పం
త్వక్షేచ్ఛతస్సహపత్యసిగృహాణకరాబ్జమస్య ॥౪౧॥తస్మాద్గిపశ్య(౧౦)రథ

౧తఞ్జమామణిక్కోయిల్ సీలమేకర్. ౨జ్ఞానప్పిరాన్.౩అమ్బిల్.౪క
రమ్బనూరుత్తమర్.౫తిరువెళ్ళరై పుణ్డరీకాక్షర్.౬అఖిలం(పా).౭పుళ్ళ
మ్బూదఙ్గుడి-వల్విల్లిరామన్. ౮తిరుప్పేర్ నకర్-అప్పక్కుడత్తాన్.
౯ఆదనూర్ ఆణ్డళక్కుమ్ ఐయన్. ॥నాలీతిమినానకః. ౧౦తేరழுన్దూర్

మగ్నపురీధురీణం మోగొసహాయ ఇతినామభృదాదిగోపః ।
(౧)శార్దూలపూఃపతిరపూర్వమహోద్ధి నామా గామ్భీర్యమస్య మనసాఘు
వివేదకో వా॥ ౪౨॥(౨)శ్రీసారభూపురపతిం శిశునాయకాఖ్యమాలో
కయైనమురవిన్దమనోజ్ఞహోణిమ్ । కృత్వాతపస్సుచిరమస్యవిలోకనేనస
హ్యాత్మజాఽలభతజన్మసుతాధికత్వమ్॥ ౪౩॥నాథందృశాసుముఖినన్దయ
(౩)మూర్ధశ్వనామ్నఃపురస్యనవచన్ద్ర ఇతిప్రతీతమ్।సఖ్యాతమేణగదితా
వదనారవిన్దం హస్తారవిన్దమపి సాముకులీచకార ॥ ౪౪॥ ఆలోకయాది
మముత్ప్రసుధాభిధానం (౪)శ్రీకుమ్భఘోణనగరాధిపశార్ఙ్గపాణిమ్।
సామోదకోమళలతాకుచకుమ్భఘోణం భోగంభుజఙ్గమపతేరపియో
ఽధిశేతే ॥౪౫॥ ఏతేనసాకమరవిన్ద విలోచనేత్వం (౫)హేమాబ్జినీవ
రివరోపమనైగమస్య। ఇత్యాళిభాషితముపామ్రచయేనతస్యాశ్చక్రాం
శురోచిరిచచన్ద్రిరుచేశ్చకోర్యాః॥౪౬॥ పశ్యాళి(౬)ఖణ్డినగరీపతిమేవ
హ్యాల్యా శాపంహరస్య హరశాపహరాభిధోఽభూత్ । యద్బాహవో
యుగపదపరమాధరలోకే పుగ్వన్తిగణ్డఘువికుణ్ఠమపత్రిరేఖాః ॥
ఏషో (౭)న్మరిడుపురజన్మురురోవిభూషాం నారాయణఃకలితవాన్నద
రాజపుత్రీమ్ । వైరోచనేర్మదమపోహ్యతరోమశాస్త్రావక్రాన్తస్త్రిప
దవిక్రమలీలయాయః ॥ ౪౭ ॥ (౮)శ్రీశౌరిరాజమసితాక్షివిలోక
యస్వకృష్ణాభిధాననగరీ కృతసన్నిధానమ్ । పద్మాపయోధరపటీరరస
సాఙ్కముజ్గంపుష్పాలిచన్ద్రికిత (౯) పుష్కరకాన్తిమస్య ॥ ౪౮ ॥
(౧౦)శైవారమోదవరమాళివిలోకయస్వయంవ్యాహరన్తి పరిరమ్భపు

ఆమరువియప్పన్. ౧శిఱుప్పులియూర్-అరుమాకడలముతు. ౨తిరు
చ్చేరైత్తామాళ్. ౩తలైచ్చఙ్గమ్-నాణ్మది. ౪తిరుక్కుడన్దైఆరావముదా
ఴ్వార్. ౫పాఴ్నాఙ్గైక్కూయమ్. ౬తిరుకణ్డియూర్ - అరన్శాప
నీర్త్తపెరుమాళ్. ౭తిరువిణ్ణకరప్పన్. ౮తిరుక్కణ్ణపురమ్శౌరిపెరు
మాళ్. ౯పుష్కరం=అమ్బరమ్. ౧౦వయలాలిమణవాళన్.

రస్యనాథమ్। అన్వర్థనామయదభూత్తపసాం ప్రభావాదాలిఙ్గితోయ
మితికన్యకయామ్బురాశేః ॥ ౫౦ ॥ (౧)శ్రీనాగపట్టణపతిం కమలాన
పాయముమారీకురుష్వసఖిసున్దరనామధేయమ్ । లోలోర్మిహస్తధృతర
త్నమిషాద్వరాయపుష్పాఞ్జలియాతకముపాన్తగతోబ్ధిరస్మై ॥ ౫౧ ॥ పశ్యా
లి(౨)గన్ధపురబన్ధుమయం విహారంలీలకరోతిమణిమౌక్తిక దీర్ఘికా
యాః। మేధావినోమునివరస్యచపఙ్కజాయాః పూర్ణః పురాఽవిరభవ
త్తపసాంబలైర్యః ॥ ౫౨ ॥ (౩)నన్దిపురామ్బరపురీపతిరేషనాథః పద్మా
కుచస్ఫురితకుఙ్కుమరఞ్జితాఙ్గః । అస్మిన్నిధేహిదృశమిత్యుదితాపి స
ఖ్యాసావీక్ష్యకేవలముపాగమదన్యమఞ్చమ్ ॥ ౫౩ ॥ (౪)ఇన్దీవరాక్షి
విభురిన్దుపురేశ్వరోయంసచ్ఛీలవల్లభసుతేత్యభిభాగధేయమ్। ఏతంవృణీ
ష్వకథితాపివయస్యయేత్థంసాతంముమోచమనసాహిరుచిస్స్వతన్త్రా॥
శ్రీచిత్రకూటపతిమిన్దిరయాసనాథం దేవాదిదేవమవలోకయదీర్ఘనే
త్రే। ఆనన్దతోనటతియం జలదం సశమ్భుమాశఙ్క్యతిల్లవనసీమని
(౫)నీలకణ్ఠః ॥ ౫౫ ॥(౬)శ్రీరామపుష్కరపురస్యధురీణమేనం విష్ణుం
విలోకయపురోనవనీతచోరమ్ ।ఏతఞ్చ(౭)సఙ్గమపురేకలితాధివాసం
లోకాభిరక్షణముదూఢరమానురాగమ్॥ ౫౬ ॥ తన్వఙ్గి(౮)కృష్ణపురనా
థముపాఙ్గయస్వయః పార్థసారథిరితిప్రథితాభిధానః।ఏతఞ్చ(౯)కృష్ణ
మహిషీపురభాగధేయం భక్తానునాథమబలాపరతన్త్రిమగ్రే॥ ౫౭॥
శ్రీమార్కపిస్థలధురన్ధరఏషదృష్టిమస్మిన్కురుష్వకరిరక్షకనామ్నిదేవే।
నాథశ్చ(౧౦)రూప్యనగరస్యదృశావిచిత్రికోదణ్డరామమురరీకురుజాన
కీశమ్॥ ౫౮ ॥ (౧౧)శ్రీనాగనామని పురేదశవిష్ణుధామపీఠేవసన్సరిర

---

౧ నాగైలక్కియార్. ౨ తిరునఱైయూర్నమ్బి. ౩ నన్దిపుర విణ్ణగర్నాథన్. ౪ తిరువిన్దళూర్-మరువినియమైన్దన్. ౫ రుద్రోమయూరశ్చ. ౬ శార్ఙ్గిచ్చరామవిణ్ణకర్. ౭ కూడలూర్వైయఙ్గాత్తపెరుమాళ్. ౮ తిరుకణ్ణఙ్గుడి. ౯ తిరుకణ్ణమఙ్గై-పత్తరావి. ౧౦ తిరువెళ్ళియఙ్గుడి. ౧౧ తిరునాఙ్గూర్.

సో(౧)మణిధామనాథః। భక్తైతరవిజమురాపపదాబ్జమేనం పాత్రీకురు
పరిణయలోలవిలోకనానామ్ ॥౫౯॥ (౨)పుష్పేషుపుఙ్ఖ (౩)పురుషో
త్తమ (౪)హేమధామ (౫)శ్రీసక్తసంసద (౬)నవాప్యనఘఃపురే
శాః। (౭)వైకుణ్ఠపుష్కరపురీ(౮)మణికూట(౯)పార్థపూ(౧౦)ర్దేవ
ధామ(౧౧)సితపుష్కరిణీపతీంశ్చ ॥౬౦॥ నాగాభిధాననగరాన్తికసన్నివి
ష్టాన్విష్ణూన్విలోకయ పృథగ్విహితాభిధానాన్। ఇత్థంతయానిగదితా
నపి సాలలక్ష్మీలాలాగనాదివితుషారరుచేస్తకలేవ॥ యాన్త్సకామమభి
రక్షణమస్త్రరామహమఙ్క్ష్వష్టవిష్ణునివహాన్సమమున్తదృష్ట్వా। హంసీవమా
నససరోభిముఖం చలన్తీ మార్గస్థితాన్నదనదీహ్రదవారిపూరాన్ ॥౬౧॥
(౧౨)మఞ్జీరసిన్ధుముఖరో(౧౩)పవనాద్రివాసీ సామ్యాయమేవమలయధ్వ
జభాగధేయమ్। సౌన్దర్యసారనిధినానిజపక్ష్మణాక్ష్ణాస్నాభాగ్యపావ
హాతిసున్దరవల్లికాయాః ॥౬౩॥ ఏణాక్షిసున్దరముమువ్యభుజఙ్గ భజేతిస
ఖ్యైరితం తమవలోక్య కుతూహలేన। (౧౪)సున్దాత్మకన్దళవినమ్రముఖం
పరిణమ్య మన్దంయయావితరసుఙ్క్ష్చ (౧౫)సురాళకేశీ॥౬౪॥ గోష్ఠీపురీ
పతిరయం రమయాసనాథో నాథః (౧౬)ఫణీన్ద్రమృమఘాస్త్రగణాభి
ధానః । ఏషాపి(౧౭)సౌమ్యపురనాయకసత్యనాథశ్రీమానుభావపి
మృగాక్షికటాక్షయస్వ ॥ ౬౫ ॥ (౧౮)ఫుల్లాటవీపరిబృఢంపురుషం
వృణీష్వతత్రాదృశ్యసుముఖిదివ్యధనుర్ధరాఖ్యమ్। గమ్భీరమేషజలధించ

౧మణిమాడక్కోయిల్. ౨తిరుత్తెత్తి అమ్బలమ్. ౩వణ్పురుడో
త్తమమ్. ౪శెమ్పొన్శెయ్కోయిల్. ౫తిరుత్తేవనార్తొకై. ౬అరి
మెయవిణ్ణగరమ్. ౭వైకుణ్ఠవిణ్ణకరమ్. ౮తిరుమణిక్కూడమ్. ౯పా
ర్త్తన్పళ్ళి. ౧౦తిరుకావళమ్పాడి. ౧౧తిరువెళ్ళక్కుళమ్. ౧౨నూ
పురగఙ్గా(శిలమ్బారు). ౧౩తిరుమాలిరుఞ్జోలైమలైఅళకర్. ౧౪ల
జ్జాపరిసర. ౧౫కుటిలాళకా. ౧౬ఉరకమెల్లణైయాన్. ౧౭తిరుమె
య్యమ్. ౧౮తిరుప్పుల్లాణి.

కణ్ఠేస్మితీర్థధర్మాసనమ్పరమమధ్యశయిష్టహృష్టః ॥ ౬౬ ॥ సోయం
(౧) తుషారసరసీతిలకోస్యరూపం రామేవిలోచనరసాయనమాతను
ష్వ।వీక్షస్వ (౨)మోహనపురీవిభుకాళమేఘంపద్మాలయా (౩)శరళ
యాపరిరబ్ధమూర్తిమ్॥౬౭॥పాణ్డ్యాభిగుప్తమధురానగరాధినాథంతన్వ
ఙ్గి(౪)సజ్జమ మనోజ్ఞపతిం వృణీష్వ ।యఃపద్మయాసహపితుస్తవగోచర
స్సన్ తన్మజ్జభావహనుతిప్రసవాఞ్చితోభూత్ ॥ ౬౮ ॥ శ్రీధన్వినా
తనపురాధిపతింవృణీష్వ(౫)వీధీసమగ్రగమనంపటధామనాథమ్।యో
జాలకేళిముదితఃపితృదత్తమాల్యాదపాస్యనవస్టకబరోజ్ఝితదామభిస్తై ॥
ఆలోకయస్వకురుకాపురసాగ్వభౌమం (౬) పూర్ణస్థితౌదిమపతింసర
సీరుహాక్షి । యస్త్వత్ప్రియస్యవకుళాభరణప్రణీతగాథాసుధాకబళ
కన్దళితప్రమోదః ॥౭౦॥ (౭)శ్రీతుల్యధన్విశుభ(౮)దక్షిణమాభిధాన
(౯)వైకుణ్ఠ(౧౦)దక్షిణకుళన్దై(౧౧)వరాజ్ఞనానామ్॥ (౧౨)చిఞ్చాపురీ
*వరగుణప్రమదా(౧౩)మనోజ్ఞకణ్ణజపాహ్వయపురామధిపాఃపురోమీ
౧౪)రాజీవనేత్ర(౧౫)మకరాయతకర్ణపాశ(౧౬)చోరేన్ద్ర(౧౭)కైతవన
టాహ్వయ(౧౮)దేవనాథాన్।(౧౯)భూనాథ(౨౦)మాధవనివిష్ట(౨౧)
మహానిధీశానేతాన్విలోకయ పృథకుర్రుకాన్తికస్థాన్ ॥౭౨॥ వీక్షస్వ

౧తిరుత్తణ్గాల్. ౨తిరుమోకూర్. ౩తటితా. ౪కూడలళ్గర్. ౫వీధి యారవరువాన్. ౬పాలిస్సునిన్ఱపిరాన్. ౭తిరుత్తొలైవిల్లిమఙ్గలమ్. ౮తెన్దిరుప్పేరై. ౯శ్రీవైకుణ్ఠమ్. ౧౦తెన్కుళన్దై.(పెరుఙ్గుళమ్). ౧౧శిరీవరమఙ్గై(తోతాద్రి). ౧౨తిరుప్పుళిఙ్గుడి. *వరగుణమఙ్గై. ౧౩తిరుక్కోళూర్. ౧౪అరవిన్దలోచనన్. ౧౫మకరనెడుఙ్గుళైక్కాదన్. ౧౬కళ్ళప్పిరాన్. ౧౭మాయక్కూత్తన్. ౧౮తేవపిరాన్ ౧౯కాశినివేన్దు. ౨౦విజయాసనర్. ౨౧వైత్తమానిధి.

౧)వామనపురీవరమౌళి (౨) దీర్ఘహేమాకృతిర్ద్రుహిణసప్తతిపద్దితో
యః। సాకం(3)క్షుధాసరసశైత్యసమర్పణేనపార్శ్వస్థభూతపతిశాప
మపాచకార॥ నాభీసరోజగృహమేధివిరిఞ్చభృఙ్గశ్రీమానననన్తపురనా
యక పద్మనాభః। ఎపస్ఫురన్మణిశిరోనికరం ఫణీన్ద్రం కైలాసశైలమి
వశాశ్రఘనోధిశేతే ॥ ౭౪ ॥ ఆలోక్య కేవలమనన్తశయం కటాక్షైర
మ్భోజకాన్తిపరిపన్థిభిరాయతాక్షీ।అన్యత్రిసా౽జిగమిషన్నియతిఃప్రి
జానాంప్రారమ్భవత్పరిణతావపిచైకరూపా ॥ ౭౫ ॥ (౪)లక్ష్మీప్రకర్షపరి
చారపురేన్దిరే ర్ధదోర్మణ్య(౫)దక్షిణసురుత్తటలోకతాతౌ। (౬)శ్రీమూ
ర్తిధామఘటనగ్ర్త్క (౭) మాతఙ్గక్షుద్రామాదిమ(౮) ధ్యరుణశైలపు
రాల్పగోపమ్ ॥ ౭౬ ॥ (౯)నారాయణంమహితనౌపురసన్నివిష్టం
(౧౦)శ్రీవల్లవాళ్ పురచిరశ్రియమాణనాథమ్ ।(౧౧) శ్రీసారభృఙ్గ
పురపుఙ్గవకేశవఞ్చ(౧౨)నిద్రాణకేశవపతిఞ్చపరుష్ణిహేశమ్ ॥ ౭౭॥
౧౩)విద్వద్దదాఖ్యపురనాథ(౧౪)కటీసమాఖ్యస్థానేశతాత(౧౫)సరిద్వృ
ద్ధి*మదార్తిహేశాన్। ఆలోక్యకేరళపతీన్ పృథగిన్దిరేశానేతాన్వ్రణే
ష్వవరమేకమహోత్సనీనమ్ ॥ ౭౮ ॥ ఆఖ్యాతమిత్యభిహితాప్రిణిపత్య
భక్త్యా తానన్యముఞ్చమభిగన్తుమనాబభూవ। భాగీరథీప్రితిపయోని
ధిమావ్రిజన్తీ దేశాన్వ్యతీత్యసుబహూనివదేశమన్యమ్ ॥ ౭౯ ॥ శ్రీద
వనాయకమపాఙ్గయపఙ్కజాక్షీ॥భ్రాజిష్ణు(౧౬)మైన్ద్రనగరార్చితపా

౧తిరుక్కురుఙ్గుడినమ్బి. ౨నీణ్డపొన్మేని. 3సుధా(పా). ౪తిరువణ్పరిశారమ్-తిరువాళ్ మార్పన్. ౫తెఱ్కాళ్కరైయప్పన్. ౬తిరుమూర్తిక్కళమ్-కొడమూర్త్తగ్. ౭తిరుప్పులియూర్. ౮తిరుచ్చెఙ్గన్నూర్ శిత్తాయన్. ౯తిరునావాయ్ నారణనమ్బి. ౧౦తిరువల్లవాళ్ ఉళైయుజోరనార్. ౧౧తిరువణ్వణ్డూర్.౧౨వాట్టాత్తెమ్బెరుమాన్.౧3విద్వత్కోట్టమ్మాన్. ౧౪తిరుకడిత్తానత్తప్పన్. ౧౫తిరువాఱన్విళై. *గజార్తి. ॥ప్రకాశమానమ్.౧౬తిరువయిన్దిరపురమ్.

రిజాతమ్ । యః కౌస్తుభం మణిమనీనయదిన్దిరాయా దోర్మధ్యమణ్డపజు
షామణికస్తుకత్వమ్ ॥ ౮౦ ॥ తన్వఙ్గి(౧)గోపపురభూషణమేష దృ
ష్ట్వా రాతిథ్యమావహతి దక్షిణశఙ్ఖధారీ । యేన త్రివిక్రమవతా ద్యుభవ
త్పితృవ్యభక్త్రయార్థమధిదేహళి సవ్యభావే ॥ ౮౧ ॥ భూమ్న్యైక
మఙ్ఘ్రికమలం పరిషస్వజేఽస్యా ద్యావాపరం కరతతిః పునరష్టదిగ్భిః ।
త్వత్ఖ్యాపనతాఙ్గివపురస్య పరిష్వజస్వ సఞ్జాతభూరిపులకప్రకరాభిరా
మమ్ ॥ ౮౨ ॥ కాఞ్చీపురీపరిబృఢం కలయస్వ దృష్ట్వా వామాక్షి కఞ్చ
నఘనం వరదాభిధానమ్ । ఆవిష్కరోతి విధిలోచనచాతకానామానన్ద
భారమధిహస్తిగిరిం ధరం యః ॥ ౮౩ ॥ అద్యాప్యయం (౨) కరిగిరేః
పతిరాఙ్గికీభిరాభాభిరమ్బుదకదమ్బవిడమ్బనీభిః । ఆభాతి వైధసమ
హే హయమేధయాగాదావిష్క్రియాసమయసఙ్గతధూమ్యయేవ ॥
(౩) చూడామణౌ సుమనసాం సుముఖిత్వమస్య పాణిం గ్రహీణయదిచే
త్ప్రిణయస్తపస్యాత్ । ఇత్యాదరాదభిహితాపి తముజ్జహాసా భావా
నభీష్టవిషయాదితరాభిలాషీ ॥ ౮౪ ॥ అత్రైవ సున్దరి*యథోక్తవిధా
యినాథో యస్త్వత్పితృవ్యవిదుషా వచసాన్వయాసీత్ । ఆదాయ భో
గిశయనం పునరాప్యనిద్రామన్వర్థమస్య తదభూదభిధానమేతత్ ॥౮౫॥
పాణిం గృహీష్యసి యది త్వమముష్య సోఽపి సన్తోషయిష్యతి యథోక్త
విధానతస్త్వామ్ । ఇత్థం సఖీనిగదితాపి న సా స్వమంస్త (౪) పీయూ
షభాసి రమతే కిము చక్రవాకీ ॥ ౮౬ ॥ పశ్యోపకాఞ్చి (౫) పరమేశ్వ
రపుష్కరేశ(౬)శ్రీపాటకేశ(౭)శిశిరోపవనాధినాథాన్ ।(౮)పాథోని
వాసపతి(౯)కామపురీధురీణ(౧౦)జ్యోత్స్నాస్తుఖణ్డపతి(౧౧)వారిదధా

౧ తిరుక్కోవలూర్. ౨ పేరరుళాళర్. ౩ దేవప్పెరుమాళ్. * పైఙ్గరా-
శోన్నవణ్ణమ్ శెయ్ద పెరుమాళ్. ౪ చన్ద్రకిరణౌ. ౫ పరమేచ్చురవిణ్ణకర్.
౬ తిరుప్పాడకమ్. ౭ తిరుత్తణ్ గావువిళక్కొళి. ౮ సిరకమ్. ౯ వేళు
క్కై-ఆళరి. ౧౦ నిలాత్తిఙ్గళ్తుణ్డమ్. ౧౧ కారకమ్.

మనాథాః ॥ ౮౮ ॥ (౧)వస్థానభూధిపతి (౨) చోరపతి (౩) పత్రితగాత్రిమాలయాధిప (౪) సహస్ర విస్ఫుర్వరేశాః । (౫) ఆద్యాష్టబాహు (౬) కమలాస్థితధామనాథ (౭) శ్రీపక్షికుణ్డపతి (౮) తోయమహీధ్రనాథాః ॥ ౮౯ ॥ (౯) శ్రీమత్థ్సలశేశపతి*సాగరమల్లనాథ (౧౦) శ్రీమద్ఘటీశ్వర (౧౧) లతాహ్రిదనాయకాంశ్చ । ఏతే విచిత్ర విభవావివిధాభిధానాః కారుణ్యపూర్ణనయనాః కమలాసహాయాః ॥ ౯౦ ॥ ఏతాన్యది ప్రియతమానభివాఞ్ఛసిత్వం వక్షుస్థలైస్సమమమీ కమలాధిరూఢైః । దివ్యర్వపూంషిసకలాన్యపిసుఖ్రితుభ్యమిత్యాళ్వివాచమగణయ్యగతాన్యహఞ్చమ్ ॥ ౯౧ ॥ ఏషాన్ధవన్ధ్యబధిరాతురకుబ్జపఙ్గుమూకార్తిమోచనకలాకుశలో (౧౨) మురారిః।లోకావనాయవసుధావలయావతీర్ణవైకుణ్ఠశేషగిరిశృఙ్గసురేన్ద్రశాఖీ ॥ ౯౨ ॥ (౧౩)దొరసత్రగాళగృహమేధి పయోధిపుత్ర్యాప్రియశ్శ్రీనివాస ఇతివిశ్రుతనామధేయః । రఙ్గేఫణీన్ద్రమణిమఞ్చశయం ముకున్దం శేషాద్రినాథఘమముమాహురభిన్నమార్యాః ॥ ౯౩ ॥ వర్ధిష్ణునిర్ఝరరవేవికస||త్కుమారవాపీ సరోజ వనవాసితవాతపాతే। శ్రీవెఙ్కటాద్రికటకే సుమనోభినన్ద్యైరన్తుంగృహాణకరమస్య విభోర్నతాఙ్గి ॥ రఙ్గేశయాంశమపి వెఙ్కటశైలనాథం సా రఙ్గిసక్త హృదయా ప్రయయా ప్రణమ్య । ప్రియస్పతిక్షురసశర్కరయోరభేదే లోకస్తృషాపిబతిసమ్భృతమిక్షుసారమ్ ॥ ౯౪ ॥ వామాళకెనయనమత్రవిధేహిసాళగ్రామాచలేన్ద్రశిఖరాభరణెఽపవర్గః । పద్మ్యాంజనా

౧కారవానత్తుళ్ళాయ్.౨కళ్ళావ్.౩ఊరకమ్.౪పేరాదెన్నెజ్ఞేనుళ్ళాయ్? ౫అట్టభుయకరమ్. ౬తిరునిన్రవూర్నిత్తిలమ్. ౭తిరుప్పుళ్కుళి - పోకేళ్ళునాయర్.౮తిరునీర్మలై.౯తిరువిడవెన్దై. *తిరుకడల్మల్లై-తలైశయనత్తురైవార్. ౧౦కడిగై-తక్కాన్. ౧౧తిరువెవ్వుళ్-వీరరాఘవర్. ౧౨తిరువేఙ్గడముడైయాన్.౧౩అలర్మేల్మఙ్గై.||స్వామిపుష్కరిణీ.

యనిరపాయమనైనలక్ష్మీనారాయణౌనవిగధే వసుధా [౧] విపణ్యామ్॥ ఇన్దీవరాక్షిహృదయఙ్గమమిన్దిరాయా విష్ణుం విలోకయ వియత్పురిశాయినాథమ్ । ఆలమ్బతెర్ఘురవదఞ్జనశైలశోభాంపాలిమ్బదామకమనీయమముష్యగాత్రమ్ ॥ ౯౭ ॥ వీక్షస్వ*నైమిశవనేవిహరన్తమాళ్ల విష్ణుంరమాహృదయపద్మవిహారిభృఙ్గమ్ । ధర్మంసనాతనముపాదిశదాదిమోయస్సూతాననాద్వరతపస్విగణాయ యత్ర ॥ ౯౮ ॥ తన్వఙ్గిజహ్నుతనయాతట (౨) ఖణ్డధామ్ని దృష్టింక్షిపాత్రి (౩) పురుషోత్తమపుణ్యధామ్ని । నాథేసమస్తజగతాంనిరపాయభూమ్నినానాచిరన్తనవచశ్శిఖరైకసీమ్ని ॥ ౯౯ ॥ ఇత్థంతయానిగదితాసుదృగన్యభావా నాథేవశారజగతాం నదృశంరసార్ద్రామ్ । కింకోకిలాస్ఫురతిపల్లవితెరసాలేహృద్యేపిజిఘ్రతిముదాస్యతరుప్రవాళమ్ ॥ ౧౦౦ ॥ ప్రాయంవిభుర్బదరికాశ్రమసన్నివిష్టోనారాయణో నరసఖస్తపసాంనివాసః । సత్త్వాధరీకృతరజస్తమసాంమ్రుపీణాం తత్త్వావబోధమసకృత్తనుతే శుభాఙ్గి ॥ ౧౦౧ ॥ దివేతరాన్యజనసఙ్గమదుష్ప్రహోన్త [౪] పక్షాన్తస్యపక్షచ్ఛేరపర్వతనాయకోయమ్ । హన్తాహిరణ్యకశిపారవపాయకోపమానన్దసిన్ధురధితిష్ఠతి యోగముద్రామ్ ॥ ౧౦౨ ॥ నాళీకదీర్ఘనయనే నరసింహమూర్తిం (౫) శ్రీప్రీతిపూగపతిసుముం కలయస్వకాన్తమ్ । (౬) త్వేళారవప్రసరణక్షుభితావరోధం హాకౌకసాం రిపుమభిన్నఖాయుధైర్యః ॥ ౧౦౩ ॥ రామం విలోకయపునస్తరథాత్ప్యయోధ్యాధారేయకం దశరథాఙ్గవపూర్ణచన్ద్రమ్ । ఆగ్యాంవిదేహతనయామపహాయయస్య హైత్రిణంమనో [౭] బహుతృణంగణయాంబభూవ ॥ ౧౦౪ ॥ పదాన్తదివ్యమహిషీభిరవాప్తకేళిశ్శ్రీమానుదీ

౧విపణిగపణ్యాపేధికా. *నైమిశారణియత్తుళేన్దై. ౨కణ్డమున్నుఙ్గడినకర్. ౩పణ్ పురుడోత్తమన్.౪శిఙ్గపెళ్కున్నా(అ-హూబలమ్). ౫పిరుతిమేమ్బరుమాన్. ౬ సింహనాదః. ౭తృణకల్పమ్.

చ్ఛ మథురాపురవాసుదేవః । అజ్ఞీకురుష్వ జితమాతులకంసమేనం భూయాదయం నవవధూపరిభోగహృష్టః ॥ ౧౦౫ ॥ శ్రీ (౧) ఘోషబన్ధుమవలోకయ బాలకేళినిర్ధూతవత్సశకటార్జునపూతనాసుమ్ । *కస్యాశ్చిదాత్మసుఖమాం హృది చిన్తయన్త్యాః ప్రాణానసావహృత (౨) వల్లవ వల్లభాయాః ॥ ౧౦౬ ॥ శ్రీద్వారకాపురనివాసినివాసుదేవే కామం స్పృగాక్షి కలయస్వ కటాక్షమస్మిన్ । స్వాన్తాని షోడశసహస్రవధూజనానాం క్రాన్తాని యేన యుగపత్ స్మరకేళిభఙ్గ్యా ॥ ౧౦౭ ॥ పర్యఙ్కితోరగపతిః ప్రథమస్సురాణాం కాన్తైః పురస్స్ఫురతి తైః కలశాబ్ధినాథః । శ్రీభూవిలాసహసితాఙ్కురనిర్విశేషైః క్షీరోదవీచీపటలైరభిషిక్తమూర్తిః ॥ వైకుణ్ఠదివ్యనగరాధిపతిః పరోఽయం వ్యూహో విభిన్నహరిబృన్దమితోఽజనిష్ట । అబ్ధేరివోర్మికణబుద్బుదఫేనజాలం రఙ్గేశ్వరోఽయమపి మౌక్తికవద్యదంశః ॥ ౧౦౯ ॥ తత్రాతిలఙ్ఘ్య సకలానరవిన్దనాభాం చ్ఛ్రీరఙ్గనాయకమవాప ముదానురూపమ్ । ఉల్లఙ్ఘ్య ఫుల్లకుముదోత్పలహల్లకాదీన్ హంసీవ నవ్యమరవిన్దమరాళకేశీ ॥ ౧౧౦ ॥ సోఽయం పురస్సుమ సహ్యసుతాన్తరీపశ్రీరఙ్గధామపతిసామ్యవరాధిరాజః । తత్రాద్య శాం పరిణతిస్తపసాం విధాతురిక్ష్వాకువంశధనమిష్టఫలప్రదాతా ॥ ౧౧౧ ॥ పారేసుధాకరసరః ప్రణవాత్మరఙ్గధామన్యనన్తఫణిభోగ (౩) పరార్ధ్యముఖ్యే । స్వాపం ప్రబోధమిళితం కలయన్ సలీలం యోగేన భోగవిభవానుభవం విధత్తే ॥ ౧౧౨ ॥ వైకుణ్ఠతః ప్రథమమావిరభూదవన్యాం యోర్చ్చావతారమురవైరికదమ్బకేషు । తారాగణేషు విధురద్రిషు (౪) రత్నసానూరత్నేషు కౌస్తుభ ఇవావహతే ప్రకాశమ్ ॥ ౧౧౩ ॥ కస్తూరికాకలితపుణ్డ్రముఖేన్దుచిహ్నం కల్హారదామకమనీయభుజాన్తరాళమ్ । కన్దర్పదర్పహరరూపముదారహాసం కాన్త్యోపయన్త్రియ కరార్పణతస్త్వమేనమ్ ॥ ౧౧౪ ॥ యం సూక్తిదామభి[౫]రుపాంశుపురా

---

౧ అభీరపల్లీ. *చిన్తయన్తీ నామ గోపికా. ౨ వల్లవః=గోపః. §క్షీరాబ్ధిః. ౩ శ్రేష్ఠః. ౪ మేరుః. ౫ ఉపాంశు(అవ్యయం)=రహసి.

ఽనృణీథాలావణ్యరూపగుణరాగవయోనురూపమ్।అగ్రేఽధునాముర
భిదామిహపుష్పదామ్నా *తాదృశమిన్దుముఖి రఙ్గపతిం వృణీష్వ॥
సాఽనన్దబాష్పమకరన్దముదగ్రపక్ష్మకిఞ్జల్కముజ్జ్వలవిలోల‡కనీనికాళి।
పూర్వం న్యధత్తనయనోత్పలదామగోదారఙ్గేశ్వరే స్వకరహల్లకదామ
పశ్చాత్ ॥ ౧౧౬ ॥ గీర్వాణబృన్దకృతకల్పకపుష్పవృష్ట్యా సాకం సరః
పరిభృతిసమ్మదబాష్పవృష్ట్యా । దృష్ట్వా చ కేశవగణస్య పపాతరఙ్గికణ్ఠేత
దీయకరహల్లక [౧] దామయష్టిః ॥ ౧౧౭ ॥ గోదార్పితాభినవహల్ల
కమాలయాస్య వక్షస్థలం విపులమున్నతరఙ్గభర్తుః । బాలాంశుమత్కి
రణకన్దళ [౨] సమ్ప్రదాయాదూర్జస్వలస్య సుషమాం గగనాఙ్గణ
స్య ॥ ౧౧౮ ॥ తస్యాః పాణిగ్రహణవిధయే విష్ణుబృన్దాని వేధోముఖ్యా దే
వాః కమలజముఖాం స్త్రాక్ పురస్కృత్య భక్తాః (3) । తార్క్ష్యారూఢం
సహ తనయయా విష్ణుచిత్తస్య జగ్ముః శ్రీరఙ్గేశం శఠరిపుగృహప్రేష్యయా
రాజమార్గమ్ ॥ ౧౧౯ ॥ ముక్తాచ్ఛత్రం ఫణిపతిగరుడాద్గన్ధవాహోమ్బ
నాథౌ శుద్ధాం వాలవ్యజనయుగళీముజ్జ్వలే తాలవృన్తే । చన్ద్రాదిత్యౌ
హరశతమఖౌ [౪] తోత్రవేత్రే [౫] కళాచీం యక్షేశోపి ప్రథిత గరు
డాధిష్ఠితే రఙ్గరాజే ॥ * * * * * * * *

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే ద్వాదశస్సర్గః.

---

*శాదృశం. ‡అక్షితారకా. ౧పుష్పమాలికాదణ్డః. ౨పరంపరాత్, విస్తీర్ణస్య. 3 వేధోముఖ్యాః విష్ణుబృన్దానిపురస్కృత్య; కమలజముఖాం స్త్రాక్ భక్తాఃపురస్కృత్యేత్యన్వయః. ౪తోత్రం=కశా; స్తోత్రవేత్రేతిపాఠే మాగధకరధృతవేత్రద్వయమిత్యర్థః. ౫పీఠీసమ్పుటమ్.

త్రయోదశసర్గప్రారమ్భః.

అథప్రతిద్వారవితర్దిభాగనివిష్ట జామ్బూనదపూర్ణకుమ్భమ్ ।
మన్దారపుష్పస్తబకాదితాభిర్మనోహరం వన్దనమాలికాభిః ॥ ౧ ॥
ప్రాసాదబద్ధోచ్ఛ్రితకేతుమాలం ప్రత్యగ్రపుష్పప్రకరావకీర్ణమ్ ।
నిస్సాణతూర్యానకశఙ్ఖభేరీ నిస్స్వాన సీరన్ధ్రితసౌధభాగమ్ ॥ ౨ ॥
ప్రసిచ్యమానం హిమవారిపూరైః ప్రలమ్బముక్తాకలికానువిద్ధమ్ । నా
నామణిశ్రేణి మహఃప్రరోహప్రదర్శితానేక మహేన్ద్రచాపమ్ ॥ ౩ ॥
రఙ్గాధిరాజే కురుకాపురస్య మనోజ్ఞమాసేదుషి రాజమార్గమ్ । త
దా తదాలోకనలోలుపానాం వామభ్రువాం కశ్చనవిభ్రమోఽభూ
త్ ॥ ౪ ॥ తాటఙ్కరత్నైకశ్రవణాప్రియాన్తి న్యస్తాఞ్జనైకేక్షణపఙ్కజై
కా । ఏకాఙ్ఘ్రిణాఙ్గీకృతపాదుకాభూదనఙ్గసీమాస్థితి కారిణీవ ॥ ౫ ॥
ప్రాసాదవాతాయనమారురుక్షుః కాచిత్ప్రవిష్టం మణిభిత్తిభాగే ।
పర్యాకులా స్వప్రతిబిమ్బమేవ సమాలలమ్బే పరిచారబుద్ధ్యా ॥ ౬ ॥
అన్యా తదాలోకనపారవశ్యాదాత్మీయవక్త్రప్రతిబిమ్బభాజి । అగ్రా
ఙ్గులీసఙ్గతమాత్మదర్శే కస్తూరికాచిత్రకమాతతాన ॥ ౭ ॥ హస్తోద్ధృతా
లక్తకపఙ్కయాన్యా కయాపి సైరన్ధ్రికయా పురన్ధ్రీ । గృహీతపాదా
ప్రతిపాద్యతస్యై ప్రియాదశోకద్రుమ*దోహదం సా ॥ ౮ ॥ నితమ్బ
బిమ్బావగళద్దుకూలా నిరుక్తబన్ధాకుల కేశపాశా । జగామగోవి
న్దపరాయణాన్యా దుఃఖం వినాపిద్రుపదాత్మజాభామ్ ॥ ౯ ॥ అతన్వ
తీ†హంసకమంసభాగే కేయూరమఙ్ఘ్రౌ రశనాఞ్చ కణ్ఠే । ముక్తాకలాపం
ఘనమేవ కాచిద్విభూషణవ్యత్యయమాచచార ॥ ౧౦ ॥ విస్రస్తధమ్మి
ల్లభరాచ్చలన్త్యాః పుష్పావలిర్నిష్పతితా [౧) ధరాగ్రే । కస్యాశ్చిదా
సీత్సహసా ప్రజేతి పుష్పేషుణా ముక్త శరచ్ఛటేవ ॥ ౧౧ ॥ అస్మైవితీ
ర్యాళకదామగోదా ప్రాపేదృశం భాగ్యమితీర్ష్యయేవ । సౌధాధి

* త్రికాలికపుష్పపల్లవాది హేతుస్సంస్కారః. † పాదకటకం. ౧ వరాఙ్గే (పా

రోహశ్లక్ష్ణకేశముక్తమాల్యచ్ఛలాత్తేऽపి హరేఃపురోऽభూత్ ॥౧౨॥
కస్తూరికాపుణ్డ్రకవర్జితానాం సుజాతమన్దస్మితచన్ద్రికాణామ్ ।
ధన్యోన్నవధూవక్త్రసుధాకరాణాంగణైరభూత్పౌరగవాక్షమార్గః॥౧౩॥
(౧) అహాసిషుస్సాకమగారకన్యైర్వ్యపత్రపాంరఙ్గవిలోకనోత్కాః ।
[౨] ఆచారలాజానకిరన్ సమన్తాత్ సాకంమృగాక్ష్యఃకరకఙ్కణేన ।
రఙ్గేన్ద్రసన్దర్శననిఘ్నమేవదృశోర్ననిశ్చేతుమలంబభూవుః । నరాస్సురా
స్సాధువిమానభాజః పురాఙ్గనాస్తత్ర సురాఙ్గనాశ్చ ॥ ౧౫ ॥ తథైవగో
దాగురవన్మతారి*పురోగభక్తాః§ఖలుభాగ్యవన్తః । యమేషాంత్రిలోకైకధు
రంధరోయం జామాతృతాం రఙ్గపతిర్జగామ ॥ ౧౬ ॥ గోదైవధన్యా
శ్రీకిలకన్యకాసు యామాదరాత్స్వప్రతిపర్యగృహ్ణాత్ । †ఉపేత్యరఙ్గేన్ద్ర
రురోగృహిణ్యాం పద్మాలయాయాంపరిణయాతిరేకమ్ ॥ ౧౭ ॥ అ
ర్చావతారేషు సురానతేషు శ్రీరఙ్గధారేయక ఏవధన్యః । యంపాణి
దానార్పణతోవరిష్ఠ గోదా సమక్షంసకలామరాణామ్ ॥ ౧౮ ॥స్వా
హేవవహ్నేర్గిరిజేవశమ్భోశ్ఛాయేవసూర్యస్యశచీవజిష్ణోః । రతిర్య
థాపఞ్చశరస్యగోదాశ్రీరఙ్గిణశ్శ్రీరివవల్లభాऽభూత్ ॥ ౧౯॥ ఏవంవి
ధాః పౌరవిలాసినీనాం శృణ్వన్కథాశ్శ్రోత్రరసాయనాని । సమ్మాన
యంస్తాంశ్చకటాక్షపాతైః శ్వతారివేశ్మాన్తికమాససాద ॥ ౨౦ ॥ సౌధ
స్థితాభిః పరితోరఙ్గరాజం విముక్తమిన్దీవరలోచనాభిః । కదమ్బకంకౌ
సుమ కస్తుకానామపాకరోత్త్రాక్ష్యగరుత్సమీరః ॥ ౨౧ ॥ తార్క్ష్యాధి
రూఢస్యహరేః‡స్తదాత్వే పరాఙ్ముఖశాఙ్గిసర భక్తలోకః । కర్పూర
నీరాజనమఙ్గళాదింభక్త్యాసపర్యావిధిమాచచార ॥ ౨౨ ॥ రఙ్గేన్ద్రరా
లమ్బ్యకరం హరస్య స్కన్ధాత్సుపర్ణస్య తదావతీర్ణః । ధాత్రాకృత
స్వస్త్యయనస్సభజేశతారిణాదర్శితవర్త్మసద్మ ॥ ౨౩ ॥ అనేకరమ్భా
కర్ముకాభిరామమాబద్ధముక్తాఫలమఞ్జరీకమ్ । రఙ్గేన్ద్రరారోపితర

౧జపాః. ౨ఆచారార్ద్రాన్లాజాన్. *పురస్సరః. §ఖల(పా). ‡తత్కాలే.

త్నదీపం వైవాహికం చ ప్రదీపమాససాద ॥ ౨౪ ॥ అలమ్బనుక్త్వా కలశా
ప్రభాభి (౧) రామ్రేడితత్నామవితానశోభామ్ । చతుష్కవేదిం శరజి
న్నినాయ సభద్రపీఠాం సహ గోదయా తమ్ ॥ ౨౫ ॥ శుభే ముహూర్తే
సురమన్త్రిక్లిప్తే పుణ్యోదకప్రోక్షిత చారుమూర్త్యోః । పితామహ
స్సాదరమాబబన్ధ తయో(౨)శ్శుభే కౌతుకమాశయే చ ॥ ౨౬ ॥ స సం
స్కృతః పద్మభవః పురోధాః కృశానుమాదాయ ఘృతేన హుత్వా ।
వధూవరౌ తస్య చ సన్నిధానే సంయోజయామాస (౩)సమానరాగౌ ॥
కరం గృహీత్వా సుదృశః కరేణ రఙ్గాధిపస్సాతిశయం రరాజ । స్పృష్ట్వా
యథా చణ్డకరః కరేణ సరోరుహిణ్యాశ్శ్వేతపత్రికోశమ్ ॥ ౨౮ ॥ రరా
జ పాణిగ్రహణప్రసక్తే తయోః కరాత్స్వేదపయఃకణాళిః । అన్యోన్య
రాగవ్యతిహారక్లిప్తే ధారేవ వారాం మదనేన దత్తా ॥ ౨౯ ॥ కుతూ
హలాత్పూర్వముదఞ్చితాని పశ్చాత్త్రపాభారనికుఞ్చితాని । విరేజు
రావిష్కృతవిభ్రమాణి తయోస్తదాऽన్యోన్య విలోకనాని ॥ ౩౦ ॥
జాయాపతీ హవ్యవహం జ్వలన్తం ప్రదక్షిణం తౌ బభతుశ్చరన్తౌ । ప్రాతః
ప్రబుద్ధం పరితోऽరవిన్దం కృతప్రచారావివ రాజహంసౌ ॥ ౩౧ ॥ ధా
త్రా ప్రయుక్తా పరిణేతృపాణిస్థితేన గోదా కరసమ్పుటేన । అమన్దమ
న్దాక్షవివర్తితాక్షీ చకార సప్తార్చిషి లాజమోక్షమ్ ॥ ౩౨ ॥ శిఖావ
తో లాజవిమోక్షకాలే ధూమావలిః ప్రాజ్యహవిస్సమిద్ధిః । ముహూ
ర్తమాపద్యత కాన్తరాజ్యా ముఖారవిన్దే భ్రమరాళిశోభామ్ ॥ ౩౩ ॥ స
చోదితశ్శఙ్కరవాసవాభ్యాం సుశ్మానమారోపయతి స్మ తస్యాః । దోర్భి
శ్చతుర్భిశ్చరణం చికీర్షుః శౌరిర్యస్స్వహృత్కౌస్తుభసఙ్గయోగ్యమ్ ॥ ౩౪ ॥
ఇత్థం స గోదాం (౪) పరిణీయ రఙ్గీ స్తుతో హరబ్రహ్మముఖైరమర్త్యైః । య
థా విరేజే న తథా పయోధేరవాప్య లక్ష్మీం చారుతాం సమక్షమ్ ॥ ౩౫ ॥
సతక్రతుమీశాజముఖాంశ్చ తారి శ్రీరఙ్గసేనాపతిమాదిదేశ । గోవి

౧ద్విగుణితమ్. ౨శ్రే రే. ౩సమానురాగౌ(పా). ౪పరిణయ్య(పా).

స్వసఙ్ఘాన్తధురంకవిశ్వ మహీపతిం వల్లభదేవపాణ్డ్యమ్ ॥ ౩౬ ॥ తస్మా
జ్జళాశాసనతత్పరేభ్యస్సరశ్శతారాతిపురస్సరేభ్యః । గోదాగురుభ్యో
దిశతిస్స్వముక్త్వాం శులకంతదారఙ్గపతిఃప్రహృష్టః ॥ ౩౭ ॥ పితీర్యతస్తా
తృజనాయరఙ్గీ సాకంతదాళీపరిచారికాభిః । గోదాసఖస్తత్రవరాన
శీస్త్రాణ గాన్ధర్వపర్యఙ్కగతోఽశయిష్ట ॥ ౩౮ ॥ శుభ్రేత్యనన్తవర్ద్ధిశర
కోపముఖ్యప్రపన్నలోకఃక్షణదావసానే । జగత్త్రయీరక్షణ జాగ
రూకం ప్రాబోధయద్రఙ్గపతిం స్తవేన ॥ ౩౯ ॥ ఏషస్వపాదాహతిపి
హ్వాలేప్తసరోజినీశోకవిమర్శనుష్టాత్ । ఉదేష్యతస్త్రస్త ఇవోష్ణరశ్మే
స్స్రస్తాంశుకోఽస్తాచలమేతిచన్ద్రః ॥ ౪౦ ॥ త్యక్తామ్బరస్సద్యఉషా
స్సవిన్నో సమీలితాఘూర్ణిత(౧) తారకాభః । కామీవవిస్రస్తకరోవి
భాతి సోమో(౨)పరాశాసుదృశోపభుక్తః ॥ ౪౧ ॥ దృష్ట్వాఽపరా
శాదయితానురక్తం కుముద్వతీ (౩) సత్పతిమీర్ష్యయేవ । ధత్తేము
ఖం సఙ్కుచితం సహేత కావాన్యనారీవిహృతం ప్రియస్య ॥ ౪౨ ॥
అగ్రేసరస్త్వస్యసహస్రభానో*రనూరురేవాచ్ఛినదన్ధకారమ్ । ప్రాయే
ణతేజస్విపురస్సరాణాం స్థాతుంపురఃకఃప్రభవేదరాతిః ॥ ౪౩ ॥ వికి
స్వరాణాముదరేమ్బుజానాం విజృమ్భితాషట్పదగీతిభఙ్గీః । తనోతి త
న్మధ్యవిబుద్ధలక్ష్మీపదస్ఖలన్నూపురశిఞ్జితాభామ్ ॥ ౪౪ ॥ వికస్వపఙ్కే
రవసమ్పుటాన్తఃపరిభ్రమన్తీం భ్రమరీం నిరీక్ష్య । కృతారవో మోచయ
తేద్విరేఫశ్చలత్పతత్త్రాఞ్చలఘట్టనాభిః ॥ ౪౫ ॥ కుముద్వతీంసఙ్కుచి
తాంవిహాయమధువ్రతఃకశ్చనమఞ్జునాదః । వికస్వరంప్రేప్సతిపుణ్డరీ
కం సాపాయమేకోపినలమ్బతేహి ॥ ౪౬ ॥ నిశాతరుణ్యాశ్శశినాన్వి
తాయా వ్యోమస్థలీతల్పవికీర్ణముక్తాః । నక్షత్రవేణీకుసుమంతమిస్రక
స్తూరికాభిస్సహమార్ష్టిపాదైః ॥ ౪౭ ॥ ప్రత్యూషతోవాసవదిక్తరు

౧నిశా. ౨ఉషసీనిశా,నక్షత్రాణిచ.-పశ్చిమదిగఙ్గనా, అన్యాసక్తాస్త్రీచ.
౩సతీ త్రైశఞ్చ. *అనూరుః=అరుణః.

ణ్యాం జాతేసుజాతే దిననాథబిమ్బే । నిమీలితామ్భోరుహకోశ శా
గాని కేతనాత్ షట్పదణావిముక్తాః ॥ ౪౮ ॥ బాలాతపానూతనపల్లవా
భాం ద్రుమేషు శైలేషు చ ధాతుశోభామ్ । ఆమ్రేడితామ్బుజరుచిం సర
స్సు(౧)కాశ్మీరకాన్తిం కురుతేఙ్గనాసు ॥ ౪౯ ॥ బాలాతపాలోహిత
పద్మపర్ణపాథఃకణానబ్జగతాన్ద్రబుద్ధ్యా । హంసీం స్పృశన్తీముపవలోక్య
చఞ్చ్వా హంసో హసత్యమ్బుజకోశవర్తీ ॥ ౫౦ ॥(౨)భాస్వానవాపప్ర
థమాద్రిశృఙ్గం ఘనంతమోభిన్నమభూత్ప్రభాతమ్ । ప్రఫుల్లపు
ష్పాత్స్రవతే మరన్దో రఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్ ॥ ౫౧ ॥ ప్ర
సూనగన్ధీ నవమల్లికాయాః పూర్వో మరుద్వాతి హి నాథపక్షే । విధూయ
హంసో బుబుధేబ్జశాయీ రఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్ ॥ ౫౨ ॥ ది
క్ష్వర్కదీప్తిర్వితతోడుకాన్తిర్మగ్నాస్తరోచిర్హిమరుక్తమోస్తమ్ । ఆ
వాతి * పాళీసురభిస్సమీరో రఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్ ॥ ౫౩ ॥
ఉద్యానముద్యద్రుతపక్షిజాలం రాత్రిర్గతా (౩) వ్యుష్టమితోబ్ధిఘో
షః : మాలాంకరో దేవగణోర్ఘ్యసేవీ రఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్॥
‖గోష్ఠేషు గోపాహిత వేణునాదో మోత్రైమహిష్యా వృషహుంకృతి
శ్చ। వ్యాప్తాళిఝుఙ్కారరవో దిశాసు రఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్॥
రథేషు సూర్యో వృషభేషు రుద్రో గుహో మయూరే వసవో మరుద్భిః ।స
నృత్తగీతిస్తుతయోఙ్గణే తే రఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్ ॥ ౫౬ ॥ అ
మీసురాణాం మునయో మరుద్భిరిన్ద్రో గజో ద్వారి నిపీడ్యమానమ్ । గ
న్ధర్వవిద్యాధరయక్షబృన్దం రఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్ ॥ ౫౭ ॥ ని
ధీవ్రజో ద్యుశ్శిల్పాత్మదర్శా (౪)ద్యర్ఘ్యాస్సురాస్తుమ్బురునారదాద్యాః।
ప్రాప్తా మునీన్ద్రాశ్చ రవిర్దిధీనైర రఙ్గేశ్వరోత్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్ ॥ ౫౮॥

౧కుఙ్కుమకాన్తిమ్. ౨(౫౧—౬౧) అత్ర తిరుప్పళ్ళి యెళుచ్చి గాథార్థోఽనుసంహితః. *పాళీ=క్రముకగుళుచ్ఛం. ౩వ్యుష్టం=ప్రభాతమ్. ‖గోస్థానేషు. ౪అర్ఘ్యః=పూజాద్రవ్యమ్.

మృదఙ్గవీణాముఖవాద్యనాదై ర్గానం పురః కైన్నరగారుడం తత్ । గ
న్ధర్వసిద్ధాదిగణస్సభార్యో రఙ్గేశ్వరో త్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్ ॥ ౫౯ ॥ ఫు
ల్లాబ్జసుప్యద్గతథానువిమ్బం స్నాతాఙ్గనాఘూర్ణకచార్ద్రచేలమ్ । ఉప
స్సుటం సహ్యసుతాపరీతరఙ్గేశ్వరో త్తిష్ఠ విహాయ నిద్రామ్ ॥ ౬౦ ॥ స
మాకృతిస్రక్సు శసీభరోద్యత్ప్రసూనపేటీఘటితాం సభాగః । భక్తా
ఘ్రిరేణుర్ధశగాథమత్త*మర్ధం విలేనే ద్రవిడోక్తిమయ్యా ॥ ౬౧ ॥
ప్రాబోధకం సూక్తికదమ్బమిత్థం భక్తైశ్శతారాతిముఖైః ప్రణీతమ్ । ఆ
కర్ణ్య కర్ణామృతమమ్బుజాక్షః ప్రాబుద్ధ రఙ్గాధిపతిః ప్రభాతే ॥ ౬౨ ॥
తతస్సముత్థాయ విభాతయోగ్యాన్నిర్వర్త్య రఙ్గీ నియమానశేషాన్ ।
మురారిబృన్దారకసూరిభూపచయాన్నిజాఙ్ఘ్రిప్రవణాన్ దదర్శ ॥ ౬౩ ॥
అథాధిరుహ్యాధిపతిం ఖగానాం సగోదయా సాకముపాస్యమానః । ము
కున్దబృన్దారకభక్తబృన్దైః ప్రతిష్ఠతే స్మ ప్రతిరఙ్గధామ ॥ ౬౪ ॥ యియా
సతి శ్రీమతి రఙ్గరాజే స్వాన్ వాహనాన్యథిరూఢవన్తః । గృహీతవాలవ్య
జనాదయస్తే సర్వేపి కైఙ్కర్యపరా బభూవుః ॥ ౬౫ ॥ ధాతా మురా
రం హరయుస్సుపర్ణా హరో వృషం వజ్రిధగః కరీన్ద్రమ్ । దేవా విమా
నాని నృపాస్స్వవాహాన్నారుహ్య భక్తైస్సత సార్వగచ్ఛన్ ॥ ౬౬ ॥ పతత్రి
వాతప్రసరావధూతపతాకముచ్చా పత్రిపక్షేశ్వరేణ । గచ్ఛన్ స్త దారఙ్గ
పతి (౧)స్సహేలం మోదేన గోదామితి వాచమూచే ॥ ౬౭ ॥ పశ్యా
గ్రితః పర్వతసార్వభౌమం కాన్తైపటీరద్రుమబృన్దసాన్ద్రమ్ । యస్మిన్
మునీన్ద్రః కబళీకృతాబ్ధిః కరోతి వాసం కలశీకుమారః ॥ ౬౮ ॥ తన్వి
త్వమాలోకయ తామ్రపర్ణీం పటీరముక్తాగరుచారుగాత్రీమ్ । యాం పా
వనీముద్రిరసానసైపీత్వత్యుర్నదీనాం ప్రథమావరోధమ్ ॥ ౬౯ ॥ వె
గేన గోదే విన తాసుతస్య తీర్త్వాథ తాద్వేగవతీప్రదేశాత్ । §ఆమోద
మేదస్విసుజాతవాతనారానుభూమీధరనాగతౌస్వః ॥ ౭౦ ॥ ఆలో

---

*మర్ఘం (పా). ౧సహేలం=సలీలమ్. §పరిమళభరిత.

కయారామగిరింపురస్తాత్క్రీడాగిరిం సున్దరి మానసీనమ్। యత్రాప్రి
న్తసీమాహరతైప్రిజానాంజనిశ్రిమంవన్త్యగయాశ్రిముఖ్యః ॥ ౨౧॥ మ
ఞ్జీరసిన్ధోర్మివిహారశీలమాధూతనానాసుమనస్సుగన్ధిమ్। ఆరామశై
లః కురుతేపురస్తాత్*ఉపాయనంమన్ధరగన్ధవాహమ్ ॥ ౨౨ ॥ శాఖాగ్ర
నిర్భిణ్ణశశాఙ్కబిమ్బక్షరత్సుధాపూరభృతాలవాలా। అత్రావలీస్వా
దువనస్పతీనాం ఫలందదాతీతికిమత్రచిత్రమ్ ॥ ౨౩ ॥ అస్మిన్ననాల
మ్బనభోవిహారమాతన్వతామర్కతురఙ్గమాణామ్। మఞ్జీరసిన్ధుర్మరు
దఞ్చరోత్థైరభ్రంకషైశ్శ్రాన్తిమపాకరోతి ॥ ౨౪ ॥ అత్రైయహాభా
తిహరిన్మణీనా (౧) మభీశుపాళీ పరిజృమ్భమాణా। పతఙ్గరశ్మిప్రక
రాభియోగాత్త్రస్తాతమిస్రాశరణాగతేవ ॥ ౨౫ ॥ ఝుటేణపార్శ్వ
ద్వయనిస్సృతేన బిమ్బేనమూర్ధ్నిస్ఫురతాసుధాంశోః। ఉత్క్షిప్తవాల
వ్యజనాతపత్రాన్యనక్తిసౌత్రాణిశిఖరాధిపత్యమ్ ॥ ౨౬ ॥(౨)ఉపత్య
కాపాతవిస్పృత్వరాణాం కదమ్బకైర్విఘ్నగగశ్రికాణామ్। ఆశాఙ్గ
నానాంస్తనభూధరేషు హారావలీకాన్తిమసౌవిధత్తే ॥ ౨౭ ॥ మరన్ద
పూరైస్సహమాధవీనాం మఞ్జీరసిన్ధోః ప్రవహన్తికుల్యాః। మధు
వ్రతానాంపటలేనసాకం కాదమ్బినీచాత్రకరోతికేళిమ్ ॥ ౨౮ ॥ అ
గణ్యమాలోకయచోళపాణ్డ్యానుధ్యుషితంతన్మహద్గభీరమ్। యత్రాస
తేభానుమదంశుపుఞ్జాద్విత్రాసముత్సృజ్యతమస్సమూహః ॥ ౨౯ ॥ క
లాపిచఞ్చుధృతకఞ్చుకీన్ద్రఫణామణిప్రాపితదీపికేషు। క్రీడాంవిత
న్వన్తి కిరాతయోషా గుహాగృహేష్వత్ర కుశేశయాక్షి ॥ ౩౦ ॥ చో
ళేషుదృష్టిం సుతనోవిధేహి కవేరకన్యాసలిలాప్లుతేషు। మన్దానిలా
న్దోళితపూగపాళీనిష్యన్దిశీధూత్కరమర్దితేషు ॥ ౩౧ ॥ గోదేపురః
పశ్యపతింనదీనాం మహానసం మన్మథమర్దనస్య। (౩) ఉత్పత్తిభూః

---

*ఉపహారం. ౧అభీశుః ప్రగ్రహే రశ్మౌ. ౨ఉపత్యకా=అద్రేరాసన్న
ప్రదేశః. ౩.రత్నోత్పత్తిస్థానత్వాదితిభావః.

వత్యురసౌవుషూనాం శయ్యాగృహంశాశ్వతమస్మదీయమ్ ॥ ౮౨ ॥ అ
యంధరణ్యాగపిప్రియ (౧) మన్తరీయమముంసమస్తాస్ప్రరితశ్శ ప్రియస్తే।
ఆవిష్కృతంకిఞ్చననిర్జరాణా*మాయుష్కలాకారణమప్యనేన॥౮౩॥
సారమ్భజమ్భారికరాధిరూఢ నిశాతదమ్భోళి నిపాతభీతాః । శైలా
ధిరాజాః శరణార్థినోఽయం వీచీభిరాకారయతీవహస్తైః ॥ ౮౪ ॥ సై
రావతోచ్చైశ్శ్రవసాచజిష్ణుం యోజీవనేనాపిచకాళమేఘమ్। సామేన
చైకం సుధయాచదేవాః శ్రీకౌస్తుభాభ్యామపిమామతార్షీత్ ॥౮౫॥
పరోపకారప్రతిపాదనేన స్వర్థైత కస్సార్థమనేన సాధ్వీ।కల్పమ్రిచిన్తా
మణికామధేను ముఖ్యాశ్చయజ్జన్మజుషోవదాన్యాః ॥ ౮౬ ॥ పశ్యాగ్ర
వా‡భ్యర్ణవనేచరన్తం బలాహృతాధ్వన్యధనాహితేన। పరాన్తకంభా
గవతాగ్ర్యణేన ప్రసాదలిప్సుం మమపక్ష్మనేత్రే ॥ ౮౭ ॥ అద్యాపివ
గాలోకనజాగరూకానశ్వత్థశృఙ్గేషనివేశ్యయోధాః । అస్తైత్రకాన్తే
తదలాభఖిన్నా మద్భక్తపూజావిరతేగసోఢా ॥ ౮౮ ॥ మనోరథంవై
ష్ణవభక్తితుష్టః ప్రపూర్య తన్వఙ్గి పరాన్తకస్య। సంయోజ్యతంత్వత్క
పిసృష్యవర్గే తదీయకైఙ్కర్యసుఖం (౨) భజేయమ్ ॥ ౮౯ ॥ ఇత్యూ
చివాంస్తార్క్ష్యగృహాయాధిరూఢోజామాతృవేషోచితభూషణశ్రీః । అతి
ష్ఠతాస్మైభగవాంసభార్యః పురోహితేనాత్మభువానుయాతః ॥ ౯౦ ॥
(౩) నాసీరసేనాపతిపాల్యమాన నాగాననాగ్రేసరపారిషద్యైః । ఛ
త్రోపబర్హప్రకరైశ్చపరీతః ఫణీశ్వరోన్నిద్రసితాతపత్రైః ॥ ౯౧ ॥ యోనై
స్తదాధిష్ఠితపిప్పలాగ్రైః ప్రదర్శితం సావ్యావరంవిలోక్య । తుతోష
తద్వివృత్తమసౌజిహీర్షుగృథా (౪) తిథేయోఽతిథిదర్శనేన ॥ ౯౨ ॥ ఉ
దాయుధైశ్శోభరభర్తృభిశ్చపరీతః కుత్రాపికుత్రేనిభృతంనిగూఢః। త్యజ స్వ
జాకల్పమితిబ్రువాణో ముకున్దమాసన్నమసౌన్యరోత్సీత్ ॥ ౯౩ ॥ ఆ

౧(సాగరస్య) అమ్బరమ్. *అమృతంచన్ద్రశ్చ. ‡సమీపేనికటాభ్యర్ణ.
౨భజేహమ్(పా).౩సేనాముఖమ్.౪అతిథిసత్కారశీలః.

లోకైఘువ్యద్భిరుదానకేన విధూతఖడ్గేన విభుంనిరుద్ధమ్ ।కుశ్రీద్గైభవ
క్త్రాదిగణామరాణాం కోలాహలఃకోపితదాజిజృమ్భే ॥ ౯౪ ॥ అ
త్రైసరస్వత్యతదాశయజ్ఞో రక్షేశసెనాపతిరుజ్జిహానాః । సురాణా
ణేశానపివేత్రిశృఙ్గస్పృదైననివృన్దదశామనైషీత్ ॥ ౯౫ ॥ ప్రశాన్తబృ
న్దారకబృన్దవేగం నివృత్తగన్ధర్వకదమ్బగర్వమ్ । నిరుద్ధసిద్ధప్రకరాను
భావం విసృష్టవిద్యాధరవీరవాదమ్ ॥ ౯౬ ॥ అపాస్తవేధోరథపక్ష
పాతముపేతభూతేశవృషప్రణాదమ్ । అపాధశక్రద్విపబృంహితంత
ద్దాజ్ఞావశాద్వ్యోమతలంబభూవ ॥ ౯౭ ॥ మన్దాయితాడమ్బరపారి
వద్యం వాచంయమీభూతపరాఙ్కుశాది । నిరాకృతోర్వీపతిదోర్వి
లాసం నిరస్త (౧)పత్రేశపదప్రచారమ్ ॥ ౯౮ ॥ సముత్థితాశేషశ
కున్తఘోషం నిశ్చేష్టసింహాదిసమస్తసత్వమ్ । సిన్ధారుతంనిశ్చలనృత్త
మాసీచ్చిత్రస్థపదమ్బతలమాజ్ఞయాస్య ॥ ౯౯ ॥ ఏవంవిధాతస్థుషినిర్వి
కారేమహామ్బురాశావివనిస్తరఙ్గే । అకల్పపేటీరపహృత్యతూర్ణము
గ్రాచ్ఛతస్యాభరణాన్యహార్షీత్ ॥ ౧౦౦ ॥ హృత్వావిభూషాస్సయదాత
దఙ్గాన్ముద్రోర్మికాంనాశకుమతగృహీతుమ్ । తదాజిఘృక్షుర్దశనైర్విద
శ్యతత్ప్రపదేవా*త్కలియాంభిధానమ్॥ ౧౦౧ ॥ ఏవంహృతైరాభర
ణైస్తదఙ్గాదాపూరితామాత్మభటైస్సహాపి । పేటీంసముద్ధర్తుమసావ
శక్తోజగాదరోషాత్సపురోధసంతమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ మమాద్యకోవాయువ
యోరవాదీన్మఞ్జూషికోత్తమ్భనభఙ్గమన్త్రమ్ । ఇత్యూచివాంసంధృ
తఖఙ్గమూచె విధిర్నమేకృత్యమిదం వరస్య ॥ ౧౦౩ ॥ శ్రుత్వావచస్త
స్యవరంజగాద మఞ్జూషికోత్తమ్భనహేతుమన్త్రమ్ । మమాధునా
బ్రూహినచేదనేన ఖడ్గేనహనిష్యామిమహాసినాత్వామ్ ॥ ౧౦౪ ॥ ఇ
త్యూచివాంసంతమువాచదేవః పేటీసముత్తోపకలార్హమన్త్రమ్ । వ
క్ష్యామిమన్త్రంభవతస్తదర్థం స్నాత్వాస్వమాగచ్ఛసచాకృతోక్తమ్॥

౧పత్రం=వాహనం, పత్రేశః=గరుత్మాన్. *కలిహా(పా).

అపారసంసారమహామ్బురాశిమజ్జజ్జనోత్తమ్భన (౧) లబ్ధవర్ణమ్ । అష్టాక్షరం మన్త్రవరం వినామ్య శ్రీమానుపాదిక్షదథో ఋజో౽స్మై ॥౧౦౮॥ అస్యోపదేశేన తమస్యపాస్తే జ్ఞానోదయే తాదృశి జృమ్భితే౽స్మై। స్వం రూపమష్టాక్షరమన్త్రవాచ్యం ప్రాదర్శయద్విశ్వమయం ముకున్దః ॥ తత్రైవ బద్ధా (౨) సికమంసకూటే తార్క్ష్యస్య లక్ష్మ్యా సహ గోదయా చ । పఞ్చాయుధాలఙ్కృతబాహుదణ్డం స్తుతం విరిఞ్చాగ్రసరైస్సురైశ్చ ॥ సమీక్ష్య బాష్పామ్బుభృతేక్షణస్య రోమాఞ్చసఞ్ఛన్నకళేబరస్య। ఆనన్దసిన్ధుర్హృదయస్థితో౽స్య స్తవస్వరూపేణ బహిర్విజృమ్భే ॥౧౦౯॥(౩)చతుర్యుతాశీత్యధికం సహస్రం గాథా యదీయా ద్రమిడోక్తిరూపాః । చక్రే (౩) బృహచ్ఛ్రీవచనాభిధానం స తాదృశం ప్రాథమికం ప్రబన్ధమ్॥ స్వస్మై స్వరూపం సవిభూతి విష్ణురష్టాక్షరేణ ప్రకటీచకార । (౪) నీవ్యా సహ ద్రవ్యమివేదమర్థం స తత్ర పద్యై (౫) ర్దశభిర్బబన్ధ ॥౧౧౧॥ తత్రాయముత్కూలసుధాప్రవాహహృద్యైశ్శతన్యూనసహస్రపద్యైః । తుష్టావ రఙ్గేశ్వరపార్శ్వభాజో నారాయణాన్సాష్టశతాలయేన్ద్రాన్ ॥ ౧౧౨ ॥ అసౌ చతుష్షష్ట్యధికేన విష్ణోః గాథాశతేనైవ దశావతారాన్ । తత్రావశిష్టైర్దశభిశ్చ పద్యైః*స్సార్థం తదా రఙ్గిణమేవమాహ ॥౧౧౩॥ సాశీవిషే గేహ ఇవోపవిష్టం (౬) సాంయాత్రికం మారుతభిన్ననావి। ద్రుమం సరిద్భిన్నతటే ద్విభాగలగ్నాగ్నికాష్ఠే చ పిపీలికౌఘమ్ ॥ ౧౧౪ ॥ ఓఘస్య మధ్యే మహతస్సృగాలముగ్రామతాపత్రయవీచిజాలే । మామద్య సంసారమహామ్బురాశౌ మగ్నం విభో పాలయ

---

౧ లబ్ధవర్ణో విచక్షణః. ౨ ఆసికా=ఆసనం, స్థితిరితియావత్. ౩ పెరియ తిరుమొழி(౧౦౮౪). ౪ నీవీ=ధనప్రసేవికా. ౫ "వాడినేన్ వాడీ"తి.
*సార్ధం(పా). ౬ పోతవణిజమ్.

పాలయేతి ॥ ౧౧౫॥ *బద్ధే†కురున్దాణ్డకనామ్ని గాథాఃవింశత్యాపి తే
విదధే ద్వితీయే । భవభ్రమధ్వంసితయ§ముదారే స్వర్థామసక్తాజన
తేఽథ ధన్యా ॥ ౧౧౬ ॥ (౧) శ్రీసప్తభాగస్థితినామ్ని షడ్భిశ్చ త్రైస్తృతీ
యేఽకృత సత్ప్రబన్ధే । పురాన్వభూసం మనసేతి బాహ్యైర్నైషాగ్గతిం
శార్ఙ్గిణమిత్యవాపమ్ ॥ ౧౧౭ ॥ (౨) శ్రీమన్మహోస్వల్పదళాఖ్యబద్ధ
ద్వయే చతుర్థైరకృత పఞ్చమే చ । యోక్తుం పురాణం త్వరయా పుమాంసం
భాగ్యాదుపాయాన్తరమిత్య‖లప్సి ॥ ౧౧౮ ॥ ‡శ్రీమన్నెడున్దాణ్డకనా
మ్ని గాథాత్రింశత్సమేతే చరమే ప్రబన్ధే । కారుణ్యసిన్ధోర్గకమలాప
తేస్స స్వాభీష్టలాభక్రమమాచచష్ట ॥ ౧౧౯ ॥ నిశమ్య తేనాకలితాన్
ప్రపన్నైః శ్నతారిముఖ్యైస్సహవట్టిబద్ధాన్ । సంయోజ్య భక్త్యాప్యపి
తం ప్రహృష్టో బభూవ రఙ్గాభిముఖస్స రఙ్గీ ॥ ౧౨౦ ॥ గత్వా రఙ్గపురీం వ్య
సర్జయదసౌ రఙ్గేశ్వరో (౩) గోపురే ప్రత్యావృత్య గిరా వృషాచలపతిం
హాసాదిభాద్రీశ్వరమ్ । లోలాపాఙ్గనిరీక్షణాదుపవనద్వారేఽథ రేశంశి
రగకమ్పేనాపి చ శార్ఙ్గపాణిమితరాన్ భ్రూసంజ్ఞయాచాచ్యుతాన్ ॥
ఆలోకేనాబ్జయోనిం గిరిదుహితృపతిం కేళిసల్లాపభఙ్గ్యా నిర్దేశేనాఙ్గు
ళేశ్చ త్రిదశపతిముఖాన్ దిక్పతీన్ సర్వదేవాన్ । విష్వక్సేనానసేనక్షితిప
తితిలకాన్ వల్లభాదీన్ విసృజ్య శ్రీరఙ్గీ భక్తవర్గైస్సహ హరిరగమ(౪)త్తా
రరూపం విమానమ్ ॥ * * * * * * * *

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే త్రయోదశస్సర్గః.

*ప్రబన్ధే. †తిరుకుఱున్దాణ్డకమ్. §కణ్డియూరరఙ్గమితి గాథార్థః. ౧ తిరు
వెఴుకూఱ్ఱిరుక్కై. ‡శ్రీమన్నెడున్దాణ్డకమ్. ౨ పెరియతిరుమడల్, శిరి
యతిరుమడల్. ‖అలప్పిత్ (పా). ౩ పురద్వారే. ౪ ప్రణవాకారమ్.

చతుర్దశసర్గప్రారమ్భః

అథ సైనికేన సకలేన వృతో వృషశైలనాయకసిషేవిషయా । ని
ర్యాయ రఙ్గపతినానుమతః ప్రతి వేఙ్కటాద్రి పరకాలవిభుః ॥ ౧ ॥ స
పథివ్రజన్దినమణేః కిరణైర్దినయావనం గతవతః కఠినైః । గ్లపితాం న్యపీవిశ
దవేత్య చమూం తటసీమ్ని తాం దృశిపయస్సరితః ॥ ౨ ॥ పిబతిస్మ వారిసర
సం తృషితా క్షుధితా ఖిసాన్యభినవాన్య (౧) చరత్ । దినమధ్యదారుణ
పతఙ్గకరగ్లపితా మమజ్జ చ జలే స్వచమూః ॥ ౩ ॥ భగవాన్విచిన్త్య పర
కాలవిభుం సహ సైనికేన మధుజిత్ క్షుధితమ్ । పథివృద్ధవైష్ణవమహీసు
రతాముపలభ్య పాణ్డవపురావిరభూత్ ॥ ౪ ॥ అవబద్ధమన్నమధిపా
ణి వహన్నరవిన్దబీజతుళసీస్రగితః । విమలోర్ధ్వపుణ్డ్ర (౨) నిచితా
పఘనో జరసాకులో విహితమన్దగతిః ॥ ౫ ॥ సవిలోక్య వృద్ధమవదత్క్రమి
డం తవ పుస్తకం వసతి పాణితలే । తిథితారకాకరణయోగదినాన్యభిధ
త్స్వవసప్రతివివిచ్య మమ ॥ ౬ ॥ అపి చ క్షుధాద్య సకలఞ్చ బలం పరి
బాధతే సహ మయా విబుధ। అవబద్ధమన్నమిదమర్పయతా భవతాస్మ
దార్తిమపనేతుమలమ్ ॥ ౭ ॥ ఇతి తేన తత్ర పథికః కథితస్తమవోచదిద్ధ
మధునా ప్రభృతి । హరివారయోగకరణోడుతిథీరవధేహి నాత్ర విశ
యః క్రియతామ్ ॥ ౮ ॥ ఇదమన్నముష్య (౩) తిసృజామ్యసమం భవతే
బలాయ చ విభజ్య సమమ్ । ఇతి ముష్టిమాత్రమదదాన్ముదితః ప్రతిపూరు
షం ఘునకృపాజలధిః ॥ ౯ ॥ వవృధే తదన్నమరవిన్దదృశా ప్రతిపాదితం
రసవిధూతసుధమ్ । దధిముగ్ధమాక్షికగుడాజ్యసుధాబహుభక్ష్యభోజ్య
రసనీయయుతమ్ ॥ ౧౦ ॥ స పరాన్తకస్పృహబలేన తదా విగతక్షుధో ద్వి
జమువాచ పునః । కిమిహాగతోసి తవకో విషయో వద నామధేయమపి కిం

---

౧ చరగతిభక్షణయోః. ౨ వ్యాప్తావయవః. ౩ దదామి.

భవతః ॥ ౧౧ ॥ ఇతితేనవైష్ణవవరోగదితోనిజగాద (౧) క్షిప్తవినతిం
పురతః । ప్రథమానదన్తరుచిపూరమిషాత్స్నపయన్నివైనమమృతా
మ్బునిధౌ ॥ ౧౨ ॥ సుమనోహరంకిమపికాఞ్చ్యభిదంపురమస్తితస్యకి
లపశ్చిమతః । నివసామిధామ్నిసుమనామపునఃపరమష్టబాహునరసిం
హఇతి ॥ ౧౩॥ హరిరిత్యుదీర్యపురతో౽న్తరధాత్సచవిస్మితస్స్వహృద
యే౽కలయత్ । సబలాయవత్సలతయా ప్రదదౌక్షుధితాయమహ్య
మమృతాన్నమసౌ ॥ ౧౪ ॥ సమయాంప్యపృచ్ఛికిలకస్త్వమితిప్రతిభా
షతేస్మనిజనామచమే । సభవేద్ధ్రువంనృహరిరష్టభుజోధృతపఞ్చహే
తి (౨)ఫలకాబ్జశరః ॥ ౧౫ ॥ సహివామనస్సహియదుప్రవరస్సహి
రాఘవస్సహివరాహవపుః।సహిమే౽ధిదైవమితితద్విషయాంనుతిమా
తతాన (౩)దశపద్యమితామ్ ॥ ౧౬ ॥ చలితస్తతఃకతిపయైర్దివసైస్సద
దర్శవేఙ్కటగిరిప్రవరమ్। కుహనాకిరాతపదతామరసద్వితయాగ్రణ
క్రమపవిత్రతటమ్ ॥ ౧౭ ॥ (౪)గుహవాపికావికసదబ్జవనీమధుగన్ధ
తున్దిలమరుత్ప్రథుకమ్ । శఠకోపపుష్కరసుపర్వనదీముఖపుణ్యతీర్థల
హరీముఖరమ్ ॥ ౧౮ ॥ వికసత్ప్రసూనమధుపానకలాముదితద్విరేఫ
రటితార్భటిభిః । ముఖరంప్రసన్నజన (౫) సన్నవిపత్పటలప్రయాణ
పటహధ్వనిభిః ॥ ౧౯ ॥ సటదేకనీలగళము (౬) త్సమిషాద్రజతాచ
లంపరిహసన్తమివ । సతతప్రవృత్తనటనారభటీపటునీలకణ్ఠనికురుమ్బ
తయా ॥ ౨౦ ॥ ససమేత్యపాదమురగేన్ద్రగిరేరవసత్త్రిరాత్రమురు
భక్తితయా । నతవానురోహమనసాకలయన్ కమలానివాస చరణా
మ్బురుహమ్ ॥ ౨౧ ॥ పురతో౽స్యవత్సలతయాభగవానహిరాజశైలపతి
రావిరభూత్ । అయమప్యభీష్టమధిగత్యతతస్తుతిమాతనోన్మధుభిదే మ
ధురామ్ ॥ ౨౨ ॥ కటకాన్నిరేత్యఫణిరాజగిరేస్సకలంనిషేవ్యహరిధా

౧కృతప్రణామం. ౨ఖేటకః. ౩"తిరిపుర"మిత్యాది. ౪గుహవాపికా= స్వామిపుష్కరిణీ. ౫విశీర్ణవిపత్; సఙ్ఘ(పా). ౬ప్రస్రవణవారివ్యాజేన.

మపథి। సముపార్జితార్జితధనస్సబలో భజతిస్మ రఙ్గనగరం పరజిత్ ॥ ౨౩॥
ప్రణిపత్య రఙ్గపదపఙ్కజయోర్వసునా నిజేన దృఢభక్తిరభూత్ ; స
మహానసావరణయుక్పురస్సరకృత్యపఙ్క్తికరణప్రవణః ॥ ౨౪ ॥ సప
రాన్తకఙ్కిల చతుర్థమహావరణాదినిర్మితికలావసరే। కమపి వ్యలోకత తడ
ద్గుహాగతయోగినం దృఢసమాధివిధిమ్ ॥ ౨౫ ॥ తముపేత్య జాతవిన
యః పరజిత్ స్తుతిభఙ్గిపూర్వకమపృచ్ఛదితి। అవనౌ న్యషేవి హరిధామ
కియన్తి *పుష్కరాణ్యపి పురా భవతా ॥ ౨౬ ॥ ఇతి తేన యోగితిల
కో గదితః పరకాలమాహ వినయావనతమ్। హరిధామ సాష్టశతమైక్షి
మయా భువి పుణ్యతీర్థతతిరప్యఖిలా ॥ ౨౭ ॥ సతమాహ నిర్గమనకారివ
చశ్శృణు పశ్చిమే హిమవతశ్శిఖరే। మహతీం గుహామధిగతో నృహరి
ర్వరదో న్యషేవి వితతాష్టభుజః ॥ ౨౮ ॥ కిమునన్యషేవి భవతా నృహరి
ర్నఖకోటిపాటితమహాదనుజః। ఇతి తద్వచశ్శ్రవణహృష్టమనాస్తము
పాసితుం మునివరో నిరగాత్ ॥ ౨౯ ॥ వితథేతరం పరమభక్తవచః ప్ర
తిపాదయన్నరహరిర్భగవాన్। తుహినాద్రిమూర్ధని గభీరగుహాకుహ
రే తథైవ మునినా దదృశే॥ ౩౦॥ సవిలోక్య విస్మితమనా నృహరిం తముపాస్త
యోగితిలకస్సుచిరమ్। పరజిత్ససాలకరణాద్వసునా రహితో బభూవ స
హితో యశసా॥ ౩౧॥ సపునస్త్రితీయఖిలసాలకృతావవిచక్షణస్స్వయమ
పోఢధనః। అనుజీవినో రహసి చౌర్యకలాకుశలానువాచ పరకాలవి
భుః ॥ ౩౨ ॥ నవిలోకయే వసు తృతీయమహావరణం విధాతుమధునేష
దపి। కిమునాత్ర కార్యమధునేతి విభోర్ద్రవిణాగమక్రమపిథౌ భణ
త ॥ ౩౩ ॥ ఇతి తస్య వాచమనగమ్య భటాస్తమవాదిషుర్విదితచౌర్యక
లాః। సకలేషు కర్మసు వయం ద్రవిణాహరణోదితేష్వధిగతాః పటు
తామ్ ॥ ౩౪ ॥ చతురాః ప్రహృత్య రభసాత్పథికానధికాననం ధనమ
వాప్తుమలమ్। నవనైవ విలోకితముపద్రవిణం దివసేపి హస్తమశకామ వ
యమ్॥ ౩౫॥ (౧)అరరార్గళా విఘటనారభటీపటు(౨)మూలమాచరితమ

* పుణ్యతీర్థాని. ౧ కవాటమరరం తు ల్యే. ౨ మూలం = మూలికామ్,

న్త్రిజపాః । బిభ్రమోఽఙ్గనశ్చనిఖిలాభకరంజనమోహకృతిమపి
చూర్ణమపి ॥ ౩౬ ॥ శలభాన్ ప్రదీపశమనాన్ సికతాగుణచర్మకర్కట
కరజ్జుఘుటాన్ । కృతకం శిరశ్చ బిభ్రమోఽత్ర వయం దృఢభిత్తిభేదపటుద
ణ్డమపి ॥ ౩౭ ॥ ప్రథమాబ్ధిపశ్చిమతటాభరణాయితనాగపట్టణవరే కి
మపి । కనకాత్మకం వసతి బౌద్ధకులప్రతిపాదితం సుగతబిమ్బమురు ॥ ౩౮ ॥
తదపాహరేమ భవతాఽతరసా సుసమేత్య తత్ర తపనీయమయమ్ । ఇతి త
ద్వచశ్శ్రవణహృష్టమనాస్స్వగృహస్థితస్స సబలో నిరగాత్ ॥ ౩౯ ॥ ధృ
తసౌగతాకృతిరవాప్య పురం తదవేక్ష్య ధామ సుగతస్య పునః । సుదురా
సదం (౨) విహితమార్గతయా సుచిరం బభూవ పరిఖిన్నమనాః ॥ ౪౦ ॥
సకమప్యపృచ్ఛదథ తత్ర నరం తదభిజ్ఞమాహ స పునస్తమితి । ఇదమామ
నన్త్యపరిక్షిప్తపథం సుగతస్య ధామ తదుదన్తవిదః ॥ ౪౧ ॥ ఇతి తస్య
వాక్యమనగస్య తతో వ్యఘుటిష్ట ధామశిఖరం పిహితమ్ । స తదన్తరర్గళ
కవాటతయా న హతాత్ప్రవేష్టుమజనిష్ట పటుః ॥ ౪౨ ॥ రఘుపకచ్ఛపా
దిదశోరూపజుషః పురుషస్య రఙ్గనగరాధిపతేః । చరణారవిన్దశపథేన త
దా స తదన్తరర్గళభిదాం వ్యధత ॥ ౪౩ ॥ పిహితారరీవిఘటనాద్వివృతే
సతి ధామశృఙ్గసరణీవివరే । స్వస్వనాథమాప్తమవరోపితవాన్ దృఢ
శృఙ్ఖలాకలితమన్తరసౌ ॥ ౪౪ ॥ తమవేక్ష్య గర్భగృహమధ్యగతం తప
నీయబిమ్బమహరం ప్రవణమ్ । చకితాస్సువర్ణసుగతాన్ సుగతాః ప్రతిమా
విలేపురితి ముక్తగళమ్ (౩) ॥ ౪౫ ॥ స (౪) విశిష్టధాతుతనపోత్రివయసం
త్రిపుసీస (౫) పిచ్ఛటకతామ్రమయాః । అయమేవ హేమసుగతః పు
రతస్సమం గృహాణ వివిధాభరణమ్ ॥ ౪౬ ॥ స (౬) తథాగతోపి కన
కాత్మతయా విపదాగతేతి పరిచిన్త్య తదా । నిరగాద్యథా రుచి సువర్ణత

బిభ్రమ ఇత్యనేనాన్వయః. ౨ అపిహిత (పా). ౩ పరితప్తస్సతాః ప్రతి
మాః, హరణభయాద్విలేపుః. ౪ విశిష్టధాతుః=ఉత్కృష్టలోహః.
౫ పిత్తళా. ౬ తథాగతః=బుద్ధః.

నోగపరిసవాద్యథావఘకరోపచితాత్ ॥ ౪౭ ॥ సముదక్ష్య్యకా క్ష్యనమయీం ప్రతిమాం స (౧) వరత్రియా నియమితామకరోత్ । అపకృష్య రజ్జుకృతబిమ్బమిదం బహిరగ్రహీష్ట పరకాలవిభుః ॥ ౪౮ ॥ భగినీపతిం సపది గర్భగృహాదధిరోఢుమత్ర మమ వేత్యగుప్తైః । అవకృష్య కేఙ్పిదివ తస్య శిరస్స తదాచ్ఛినత్పరగృహీతకచః ॥ ౪౯ ॥ వినిపాత్య తస్య సకబన్ధమఘం పరిగృహ్య సౌగతభయేన శిరః । నిరగాత్స రేతశిబికాం పిహితాం తపనీయబిమ్బమధిరోప్య నిశి ॥ ౫౦ ॥ కతిచిత్పురోజహనపాత్రిధరాః కతిచిచ్ఛిరోవిధృతకాష్ఠభరాః । కతిచిద్విముక్తకచబాష్పతయా శిబికామ (౨) వాత్తురపరేఽన్యభటాః ॥ ౫౧ ॥ పురపవవాసరమశౌరుదయాత్ప్రతిపద్య (౩) కృష్ణనగరీం పరజిత్ । (౪) అధివప్రిపఙ్కముఖనప్రతిమాం వృషళస్య కస్యచిదుదీర్ణభయః ॥ ౫౨ ॥ ఉదితేరవాక్కృషిచికీర్షను సౌ పరజిత్కృషీపలమితి న్యరుధత్ । మమవప్రిమేతదిహ మాద్యకృథాః కృషిమస్తు చోళనృపతేశ్శపథః ॥ ౫౩ ॥ సనిశమ్య కస్యవచనం కృషకస్తమజీగమత్పురసదో వివదన్ । (౫) అభియోగముత్తరమవేక్ష్య తయోర్నిరకైష్ట సభ్యనికురుమ్బమితి ॥ ౫౪ ॥ లిఖితతుయాచ్ఛ నిజభుక్తికలాపగమాచ్చ సాక్షివిగమాదపిచ । యది భూమిసత్యమధివప్రిమయం పరజిత్కరోతు భవితాస్య మహీ ॥ ౫౫ ॥ స తథేతిసప్తముత మఙ్గపురుషాసుమవామనోఽజనితదఙ్ఘ్రిమితా । అహమస్మి తచ్ఛరణగోత్రిమతో ధరణీమమేత్యకృతసత్యవిధిమ్ ॥ ౫౬ ॥ వృషళేన భోక్తరిగతే ధరణీమపహాయ తత్ర సనినాయదినమ్ । పరమాన్నమర్చకముఖేన దదౌ స పరఙ్గపుమాన్ పరజితో ముదితః ॥ ౫౭ ॥ సవిధాయ కృష్ణపురవాసిహరైర్నిరవద్యపద్యదశకం సరసమ్ । నిశి నిర్జగామ పరిగృహ్య తతస్సహ సైనికైన సుగతప్రతిమామ్ ॥ ౫౮ ॥ స (౬) మృదాపగాతటప

---

౧ చర్మరజ్వా. ౨ అవహన్. ౩ తిరుకణ్ణఙ్గుడి. ౪ అధి-వప్రిం = కేదారే.
౫ ఉత్తరప్రత్యుత్తరే. ౬ మృదాపగా = మణ్ణియార్.

థేనచలన్హరిరస్మిన్నేషుదివసం నివసన్ । కృతతత్త్రదస్యుతనుతిః ప్రతి
మాంనిశినిశ్యదశ్వ్యసబలః ప్రయయౌ ॥ ౪౯ ॥ సకదాచిదధ్వనినిశి
ప్రథితం ప్రతిపక్ష్యసజ్జనపురం పరజిత్ । హరమేనివేద్యకృత (౧) భ
క్తవిధిర్మిళితంతదాస్వజనమిత్యవదత్ ॥ ౬౦ ॥ సరణిప్రదర్శనకలాను
శలంధృతకార్ముకంవ్యసృజత్తైకభటమ్ । ఇతితద్వచాంసినిశమ్యజనాబ
హుమేనిరేనతదనుష్యనచః ॥ ౬౧ ॥ నిశితత్పురాధిపతిరస్యపురశ్చల
తోహరిర్ధృతధనుర్నిరగాత్ । శరణాగతావనవిధౌమహతాంకరుణా
విధేయమధికంహిమనః ॥ ౬౨ ॥ సవిలోక్యధన్వినముపాచతతః క్వను
యాసి కస్త్వమితి సోప్యవదత్ । పురపాలకస్తవకృ
తే నిరగాం నగరాదితో *భువనరక్ష్యభిధః ॥౬౩॥
అముమాప్రభాతమనుగమ్య రవావుదితే సతత్ర హరిరన్తరధాత్ ।
సచ పాలకః క్వనుజగామభవానితి శశ్వదాహ్వయదవేక్ష్యదిశః ॥౬౪॥
తమగోచరం సచవిచిన్త్య హరిం హృది భక్తవత్సలతయానుగతమ్ ।
అనవద్యపద్యదశకం వ్యతనోదమృతప్రవాహసుఖమస్యనుతిమ్ ॥౬౫॥
స సమేత్య రఙ్గమపభిన్నతథాగతబిమ్బవిక్రయహృతద్రవిణైః । పృ
థుక్ §శాలిశాలమణిసాలమహానసగోపురాదివిధిమారభత ॥౬౬ ॥ అథ
ధామ్ని జాలకపథేన హిరణ్మయబుద్ధబిమ్బమసునవేక్ష్య ముహుః । విష
సాదనాగపురబౌద్ధకులం కమలం యథాంశుమదదర్శనతః ॥ ౬౭ ॥
శిఖరాధ్వనాతమవగమ్యహృతం శిఖరస్థచోరపదవిన్యసనమ్ । అవల
మ్బ్యపశ్చిమదిశాభిముఖం భజతిస్మరఙ్గమథబౌద్ధజనః ॥ ౬౮ ॥ అవ
లోక్య తత్ర పరకాలవిభుం మనసా తదేవ పదవిన్యసనమ్ । ధ్రువ
మేతదీయమితిబౌద్ధచయః స్మృతనిశ్చయస్తమితి సఙ్జగదే ॥ ౬౯ ॥ సుగ
తంహృతం (౨) ద్రుతసువర్ణమయం పితరాస్మదీయమితి పృష్టవతః । ని
జగాద సౌగతగణాన్ గతభీః పరజిద్రుమాపరుషమేవ వచః ॥ ౭౦॥ క్వ

౧ప్రసాదస్వీకారః. *వైయ్యఙ్గాత్తపెరుమాళ్. §శాలీనాంశాలా = శాలిశాలమ్. ౨ద్రవీకృతసువర్ణమయం.

స ఃఘూయ (౧) మాంక్వనువయం సుగతఃక్వను వేద్యతాం క్వసువచోఽభ
వతామ్ । నిరవగ్రహగ్రహకృతగ్రహణాఽకిముచిత్తవిభ్రమమగా
హిషత॥ ౭౧ ॥ ఇతి తం బ్రువాణమవిశఙ్కమువాదిషురుత్థితం సుగ
తమార్గగతాః । జగృహేత్వమేవ తపనీయతథాగతబిమ్బమాలయశి
రోఽధ్వవిదా ॥ ౭౨ ॥ దదృశే తదేవ పదవిన్యసనం సుగతస్య ధామశి
ఖరే పథిచ । తదిదం త్వదఙ్ఘ్రితలతుల్యమతస్సుగతం త్వమేవశిఖరా
దహరః ॥ ౭౩ ॥ ఇతి నిశ్చితార్థమసకృద్బ్రువతే కలిజిత్సౌగతగణా
యతదా। చరమాఙ్గులింకనక (౨) మారజితః ప్రదదీయమానమితిపత్ర
మదాత్ ॥ ౭౪ ॥ చరమాఙ్గులం క్వచ నిధాయ తతః ప్రతిమాన్మ
హారజతమారజితః । మణిసాలగోపురపురస్సరసత్కరణానిషాపయు
యుజేకలిజిత్ ॥ ౭౫ ॥ స్వధనైశ్చ హేమసుగతేన సుధీరసమాప్తసాల
ముఖసత్కరణః । (౩) భృతిమర్పయేయమితిశిల్పికులైరవశిష్టకర్మనిరవర్త
యత ॥ ౭౬ ॥ కనకాపగోత్తరతటే భవతా*మధినీపతీర్థగతగేహాఽసు
ణౌ । ద్రవిణం దిశేయమితి కర్మకృతస్సనినాయనావముపరోధకృతః॥
అఘమువ్యధోక్షజకృతేకలితం కుశలీయతీతిచసకర్తృకరాః । సుగతీఃవిధి
త్సురధీసహ్యసుతం ప్రియనావికాళిభిరపాతయత ॥ ౭౭ ॥ సకనిష్ఠి
కామథనిరోధకృతే సుగతస్యసౌగతగణాయదదౌ । వినివేద్యవృత్తమ
పిపత్రికయాసహతాంనృపస్యపురతోఽదధే ॥ ౭౮ ॥ ఉపహూయ
చోళనృపతిఃకుపితఃపరకాలమాలయతలెఘుపురా । విహితప్రతిష్ఠసు
రబిమ్బభిదాభువనస్యమేచ నశుభేత్యవదత్ ॥౮౦॥ నిగమేతరాధ్వని
రతాజనతాయమతిష్ఠిపత్కనుపిధామ్నిసురమ్ । దళనేనతస్యనపిభే
త్తురఘం నఖువోఽనరాజ్ఞఇతిసాప్యవదత్ ॥ ౮౧ ॥ అవతారపవసుగ
తోఽపిహారేర్దళితస్త్వయాకృతధియాపియతః । తదసావ్ప్రితంత్వమ
పరాధపదం జగదేకనాథ ఇతిసఞ్జగదే ॥ ౮౨ ॥ ఇతిరాజ్ఞిముక్తగళము

౧ అస్తుస్యాత్తోఽపపీడయోః. ౨ మారజిత్-జినః. ౩ వేతనమ్. * తిరువెళ్ళరై.

క్త్రవతిప్రతిభాషతేస్మ పరకాలవిభుః । తిలతైలవజ్జగదవాప్య హరిస్సచరా
చరం వసతి సర్వమపి ॥ ౮౩ ॥ పరమాత్మనా కిమపి తేన వినా న*సదస్తి నస్ఫు
రతి నశ్వసితి । సుగతావతారమకరోత్స పురా త్రిపురాసురాళినిప
పాతయిషుః ॥ ౮౪ ॥ శ్రుతిమార్గబాహ్యసమయేషు వసన్ననుపాస్య
తాం హరిముపైతి బుద్ధైః । జననీసుతైరిపరజఃప్రసవే శవసఙ్గమే గృహాశ్రి
ఖీవ జనైః ॥ ౮౫ ॥ అముమర్థమాహ పరమోపి హరిశ్శ్రుతిబాహ్యధా
మకృతవిప్లుగతమ్ । అవలోక్య మామపి న మేద్యదియస్స భవేద్విలజ్జిత
మదాఙ్ఘ ఇతి ॥ ౮౬ ॥ అథ సౌగతాదిమతషట్కజయం వచనైః క్రియా
మలఘుయుక్తిఘనైః । క్రిమశస్తథేతి కృతవాదవిధీన్ సుగతాదిషణ్మతగ
తాన్ పరజిత్ ॥ అకరోన్నిశాతశుచిశాస్త్రహతాన్ పునరుక్తమేవ నృపశ
స్త్రహతిః ॥ ౮౭ ॥ ముదితాదవాప్య నిచుళాధిపతేర్మదసిన్ధురావధిమ
హావిభవాన్ । అభినవ్యరఙ్గనిలయం సబలః పరజిజ్జగామ పరిరక్ష్యపురీమ్ ॥
పరకాలమాకలితబౌద్ధజయం పరితుష్టచోళరచితాపచితిమ్ । నిరగాద్దిదృ
క్షురథ కాఞ్చీపురాత్త్రికవిర్నిపీతగిరిజాస్తనజః ॥ ౮౯ ॥ సపథి వ్రజన్నిజ
పురాభిముఖస్త్రికవిర్విలోక్య నిహతక్షపణమ్ । తురగాదవాతరదనల్ప
బలో జయడిణ్డిమధ్వనిలసద్విరుదః ॥ ౯౦ ॥ త్రికవిర్మిథః కుశలవాదవిధే
రథ తం తదుక్త్యమృతపానమనాః । నిజమావ్రజేతి పురమాహ్వదితి ప్రి
జగాద సోపి పరకాలవిభుః ॥ ౯౧ ॥ నగరీరపేతమురజిత్ప్రతిమా న క
దాపి సాంప్రతముపైతు మతః । న సమావ్రజామి భవదీయపురీమితి తం
వదన్తమవదత్స పునః ॥ ౯౨ ॥ హరిధామ కాఞ్చినగరే‖ఽస్తి పురా విదధే ఖ
లైః ఖిలమవేదరతైః । క్వచిదర్చకేన సదనేఽత్ర రహో హరిరర్చ్యతేఽ
త్రిసచధామపతిః ॥ ౯౩ ॥ రజనీచరేన్ద్రమృగయార్థచరద్రఘునాయ
కేన యదవాసి పురా । భజతే తదా ప్రభృతి (౧) రామ వియత్పురనా

---

*తదస్తి(పా). †త్సవిభుః(పా). ‖ఆసీత్. ౧కాఞ్చిచ్చి రామవిణ్ణగర్-తా
డాళన్ సన్నిధి.

మతత్పురవాసజక్కనయాః ॥ ౯౪ ॥ సతథేతి తేనసమమేత్య పురం తదధీశితుర్మధుజితస్సరసమ్। వితతానపఞ్చదశకంజలధే*స్సశిఖాపతజ్జలజహేతిసఖమ్ ॥ ౯౫ ॥ మకుటాకృతిం‡ తదనుసప్తవతీం తమశుశ్రవత్సనిజమిత్రకృతిమ్; ముదితస్తదీయఫణితిశ్రవణాత్త్రికవిస్సపద్యమకృతాస్యకృతే ॥ ౯౬ ॥ హరధామధూర్వహజనాన్ముదితాత్పరజిత్సతత్కృతిపరానవదత్। హరిమత్ర రామపురధామ్నియథాపురమస్తదర్పముపపాదయత ॥ ౯౭ ॥ అథ తేతథేతి హరిధామతడాదివదుర్వ్యసర్జయదముం ముదితమ్। త్రికవిశ్వతుష్కవిధురీణఇతి ప్రతిపాద్యకాహళరవేణయశః ॥ ౯౮ ॥ పరజిత్ప్రపద్యపరిరమ్భపురీం శ్రుతినాయకఞ్చ వివిధార్హణయా। పరితోష్యజన్మభువమేత్య తదా పునరీక్షతేస్మ కుముదప్రభవామ్ ॥ ౯౯ ॥ హరివిశ్వరూపవిభవోపగమప్రముఖం నిశమ్య చరితం (౧) కమితుః। సహ తేన కైరవలతాముదితాం పితురాపనాగపురసద్మగృహామ్ ॥ ౧౦౦ ॥ వినివేద్య వృత్తమఖిలం గురవే కుముదోద్భవాసహితతో గురుణా। అధిగౌరవాపి పరకాలవిభోః పురతోఽభిషేకమిషతోఽన్తరధాత్ ॥ ౧౦౧ ॥ గురుణా సమం మణివిమానగతాం పరజిద్విభాన్యదివిదివ్యవధూమ్। ప్రియయా ప్రహృష్టహృదయస్తదను ప్రతిరఙ్గముజ్ఝితసమస్తరతిః ॥ ౧౦౨ ॥ నత్వా శ్రీరఙ్గనేతుశ్చరణకమలయోస్సర్వమప్యాత్మభారం విన్యస్యాత్మీయశక్త్యా తదనిశభజనాధిత్సయాఽర్చాకృతౌ చ। లబ్ధ్వా తస్మాదనుజ్ఞాం పరమమథపదం ప్రేప్సురాప్త్యై (౨) కురఙ్గస్థానం భద్రాశ్రిమాఖ్యం న్యవిశత పరజిన్నిర్వికల్పే సమాధౌ ॥ ౧౦౩ ॥

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే చతుర్దశస్సర్గః

పఞ్చదశసర్గప్రారమ్భః.

అథ సమజని చేగచోళపాణ్డ్యక్షితిపసుతా కమలాసఖం సగోదమ్। ఋతుపరిషదుపాసితుం మురారిం జనితయథాస్వతరుప్రసూనల

* "తెరువిల్ పలమ్బురి" తె. ‡ బిరుద(పా). § "ఒరుకురుళామ్" ఇతి.

ష్మీః ॥ ౧ ॥ వికచకురువకంపినిక్రిమాతం విసృమరకేసరసౌరభాభిరా
మమ్ । వికసితకమలం వ్యలోకతాగ్రే విషమశరైకసఖం హరిర్వసన్తమ్॥
స్తబకితసహకారకర్ణికారం కుసుమితచమ్పకపూగబిల్వపూగమ్ । భ్రమ
దళిపరివారసిన్ధువారం భరితమరన్దఝరీకపుణ్డరీకమ్ ॥ ౩ ॥ పరిమళప
రివాహగన్ధవాహం కలనినదాళికలాళికోకిలాళిమ్ । భువనవిజయి*ద
ర్పకోరుదర్పం ప్రసరదశోకపరాగరక్తరాగమ్ ॥ ౪ ॥ కుసుమసమయ
సమ్పదా స్ఫురన్త్యా హృతహృదయో భగవాన్ సరఙ్గరాజః। ఉపవనసుఖి
తైస్సహావరోధైర్నవకుసుమాపచిచీషయా జగామ ॥ ౫ ॥ ప్రసృమర
కళకణ్ఠకణ్ఠనాదప్రకటితపఞ్చశరాగమప్రపఞ్చమ్ । వికసితవివిధప్ర
సూననిర్యన్మధురసపూర్ణమహీరుహాలవాలమ్ ॥ ౬ ॥ అవనతవిటపా
భిజాతచాపే స్ఫుటరవటఙ్కృతిశాలిషట్పదజ్యే । ప్రసవమయశరం ప్ర
యోజయత్ప్రథయతి కేళిమభఙ్గురామనఙ్గః ॥ ౭ ॥ వివిధతరులతా
నికుఞ్జ (౧) గఞ్జాభువి (౨) సురభిధ్వజినాహృతం నవీనమ్ । వికచ
కుసుమభాజనేషు యస్మిన్మధు మధుపా మహిళాసఖాః పిబన్తి ॥ ౮ ॥ మ
ధుమధురమిదం న మేరుజాతం వకుళభవం బహుళం సుగన్ధి యత్ర । ఇతి కిల
నిగదన్ సరఘాం క్రియాభిః పిబతి చ పాయయతి ప్రియాం ద్విరేఫః ॥ ౯ ॥
మధు కుసుమగతం నిపీయ యత్ర భ్రమరగణాస్తనుతే లతాగృహేషు । పి
కకులకలగీతికేషు చఞ్చత్కిసలయపాణిలయేషు తాణ్డవాని ॥ ౧౦ ॥ మ
ధునికుసుమపాత్రభాజి భృఙ్గీం ప్రతిఫలితాం పతితాం విచిన్త్య యత్ర ।
కృతరవమజిఘృక్షదద్విరేఫో మధులిహాభావిచరిత్రమీదృశం హి ॥౧౧॥
మధుసురభి నిపీయ వల్లవస్త్రీభ్రమరవధూరవధూయ కాపి లజ్జామ్ । క
లయతి మహతీం ప్రమోదముద్రాం మనసి మధువ్రత§కార్ముకస్య యత్ర ॥
రచితకళరవో రజోనులిప్తశ్చటులగతిః పరిఘూర్ణమాననేత్రః । మధు
కరనికరః పరం ప్రమత్తో మధుపదశామురరీకరోతి యత్ర ॥ ౧౩ ॥ సు

*అనఙ్గః. ౧గఞ్జాతు మదిరాగృహమ్. ౨వాయునా. §కాముకస్య(పా.)

లళితమహిమ్నిస్థితస్య కేళీవనభువి తత్ర రరాజ రఙ్గరాజః ।*వ్రతతిపరివృతస్య కల్పకద్రోశ్శ్రియమధినన్దనముజ్జ్వలాం దధానః ॥ ౧౪ ॥§ప్రణదితపలయాపరిష్లవాఙ్కుం ప్రచలితకున్తళమాకులోత్తరీయమ్ । అహమహమికయా హరేస్తరుణ్యో నవకుసుమాన్యపచిన్వతే స్మ తత్ర ॥ ౧౫ ॥ కుసుమముపచితం విహా (౧)ప్రవాళాఙ్కనతలకాన్తి (౨) కరమ్బితం విలోక్య । హరిహరిణదృశా కయాపి మేనే ప్రతినవపల్లవతల్లజానువిద్ధమ్ ॥ ౧౬ ॥ అభినవముపచిన్వతః ప్రసూనం సుతనుజనస్య కచోచ్చయేషు గన్ధా । న్యపతదళికులం విహాయ పుష్పం జగతి న కః ప్రణయీ గుణాధికే స్యాత్ ॥ ౧౭ ॥ హృతసకలసుమం (౩)నమేరుమేకా ప్రభవతి న స్మ శుచిస్మితా విహాతుమ్ । న సకలమశకత్ప్రరాప చేతుం కుసుమభరం తిలకాన్విలోకయన్తీ ॥ ౧౮ ॥ సులలితవచనాపరా*సమస్తానవసుమనః కలికా న వాప్రియాళాత్ । అశోకముపవనే పచేతుమన్యా కురవకతోపి వృథోపగూఢశాఖాత్ ॥ ౧౯ ॥ స్తబకిని నవచమ్పకే పరస్యాశ్శ్రిసణవిలక్షన కేళిజాక్షికాని । నయనవివలనానిసంహితాని వ్యథిషత తత్ర ముహూర్త్తభృఙ్గజాలమ్ ॥ ౨౦ ॥ సరభసమపలప్య బ్యపాణిస్సైకా దయితతనుస్సమున్నతాం స హూటమ్ । (౪)ప్రపదనిబిడితక్షమా పరేణ ద్రుమవిటపాగ్రగమాజహార పుష్పమ్ ॥ ౨౧ ॥ అకృతబహుళ(౫)యావకారుణేన ప్రహృతిమశోకతరోః పదేన యత్ర । కుసుమభరముపోఢసాపి శోణం గుణమధిగచ్ఛతి కారణాద్ధి కార్యమ్ ॥ ౨౨ ॥ భువి విబుధతరుఞ్చ సత్యభామా ప్రమదవికీర్ణరుపాహరత్పురా యత్ । తవ దయిత తదద్య పుష్పితాగ్రద్రుమవిటపానమనేస్తి కోత్ర భారః ॥ ౨౩ ॥ అళికులతమసా సమం నిరస్తః ప్రసరజోక్షిగతం ప్రియావరేణ । సపది విసమతేజనాయసస్త్వం శిరసి రజస్తమసీ నిహన్త్యయస్మాత్ ॥ ౨౪ ॥ ఇతి కృతవచసాన్యనస్విసీనాం హరిరవిళమ్బితమాచరన్నిదేశాన్ । అళకభగ

*వ్రతతిర్లతా. §ముఖరిత. ౧పల్లవం. ౨వ్యాప్తం. *సమస్తాన్న(పా). ౩నమేరుః—పున్నాగవృక్షః. ౪పాదాగ్రం. ౫యావకః—లాక్షారసః

మలఘ్నచకార తాసాం పుళకితబాహులతభ్రమరప్రసూనైః ॥ ౨౫ ॥ లలితవచనవీక్షణోపగూహస్మితకృతదోహళ‡జాతహాసపుష్పాత్ । అభిమతమపి తేషుతాస్తదాత్వే ఫలమలభన్త ముకున్దపారిజాతాత్ ॥ ౨౬ ॥ అథ మధుమథనం మాఘే ప్రయాతే వికసితపాటలపాటలీకృతాభః ।(౧)ఽశిశిరసమయః ప్రఫుల్లమల్లీపరిమళసమ్పదుపాయనస్సిషేవే ॥ ౨౭ ॥ సురభిసుమనసాం భరేవ్యపి తే శుచిసమయప్రభవేషు *నోదితేషు । కలయతి మదనస్స్మ కామినీనాం కతిచి(౨)దహాని కటాక్షమేవ బాణమ్ ॥ మృదుమలయకథాపి నోష్ణకేభూన్మనసిజభూమిపతేర్యథా స్వవాహమ్ । సముదితహరిదన్తజైత్రయాత్రా శ్రమ(౩)మధిమన్దురమాబబన్ధ నూనమ్ ॥ ౨౯ ॥ శుచి జలమపహృత్య నిమ్నగానాం ద్యుమణిరుచిర్మృగతృష్ణికామకార్షీత్ । శుభగుణమపనీయ దుర్గుణాళీం నియతిరివ ప్రతికూలతాం ప్రపన్నా ॥ ౩౦ ॥ శ్రమజలకణికావలిస్తతాన స్తనకలశోపరి తాదృశీమభిఖ్యామ్ । శిశిరవిమలతారహారమాలాభరణమభూత్పునరుక్తమఙ్గనానామ్ ॥ ౩౧ ॥ సలిలవిహృతియోగ్యమాయియాసోస్సమయమముం పరిచిన్త్య రఙ్గభర్తుః । ఉపగమకథకో మరుద్వృధాయాస్సమజని పశ్చిమమారుతః ప్రచణ్డః ॥ ౩౨ ॥ సలిలనిధినృపావరోధసహ్యక్షితిభృదపత్యపురోగ(౪)సౌవిదల్లః । విపినదహనకేళిబాలమిత్రం పృథుతరసహ్యఘణోద్ధ్రిఘూతిర్యాఘుః ॥ ౩౩ ॥ విమథితవిటపివిధూతశైలో భ్రమితముదాన్ధమతఙ్గజప్రకాణ్డః । విలుళితజలదో విభిన్నవేశ్మా విఘటితసహ్యసుతాన్తరఙ్గసఙ్ఘః ॥ ౩౪ ॥ గగనమలఘువాలుకాకదమ్బైస్స్తబకితతారగణం దివాపి కుర్వన్ । జ్వలితదవకృశానుదత్తనీరాజనవిధిభాసితసర్వదిగ్విభాగః ॥ ౩౫ ॥ చలిత(౫)శలలసూచిశాతదంష్ట్రోజ్జ్వలితదవానల(౬)కీలలోలజిహ్వః । వివృత

‡జాతం హాస ఏవ పుష్పం యస్మాత్. ౧గ్రీష్మకాలః. *నోదితేష్విత్యత్ర నసమాసః. ౨కాలాధ్వనోరితి ద్వితీయా. ౩వాజిశాలాయామ్. ౪అన్తఃపురద్వారపాలః. ౫శల్యమృగరోమ. ౬జ్వాలకీలా.

హృతవిశాలవేశ్మవక్త్రస్సకలజిఘత్సురివాకృతిం ప్రపద్య ॥ ౩౬ ॥
కృశరుచిరభితో వినిస్సృతాభిస్స్ఫురదళలోహితధూళిపాళికాభిః । గిరిత
రుశిఖరత్వఙ్గాభిఘాతక్షతసముదఞ్చదసృగ్భరైరివా(౧)క్తః ॥ ౩౭ ॥ త
రళఘనేతరజఙ్గసఙ్గజఞ్ఝానిలహృతశీకరదుర్దినీకృతాశా । ప్రవహతిర్ఝుడి
తిస్మ సహ్యకన్యా సకలకృషీవలలోకభాగధేయమ్ ॥ ౩౮ ॥ ప్రబలప
వనఘోరఘాతరిఙ్ఖత్తరళతరఙ్గవిశృఙ్ఖలప్రణాదా । విఘటితతటపాదపా
కులామ్బ్వాలహరివిజృమ్భితఫేనపిణ్డపాణ్డుః ॥ ౩౯ ॥ ధరణియువతితా
రహారయష్టిర్మదకళసహ్యకరీన్ద్రదానధారా । భువనవిదితరఙ్గరా
జధానీ సుతనుమృణాలనిభోభయప్రవాహః ॥ ౪౦ ॥ వివిధశఫరకూర్మ
నక్రసాఙ్ఘివివలనకేళివిజృమ్భితప్రవాహః । విచలదలఘువీచిజాలడోలా
విహరణలోలమరాళచక్రవాకా ॥ ౪౧ ॥ చలితముఖరహంసకాతర
ఙ్గభ్రుకుటివివర్తనపుణ్డరీకవక్త్రా । హరిసవిధముపాప(౨)ఖణ్డితేవ ద్రు
తగమనాకలుషా కవేరకన్యా ॥ ౪౨ ॥ (౩)అధిశుచి పరివాహ్యరఙ్గిణోష్టా
దశదివసే నగరీం కవేరకన్యా । నివసనమభివాఞ్ఛతి స్మ తస్యా మణిమ
యమఙ్గళభూషణేన సాకమ్ ॥ ౪౩ ॥ *అధితతటవిలఙ్ఘి సహ్యకన్యాలహ
రి (౪) నిచోళితరఙ్గధామసఙ్గే । ప్రళయజలధివారిపూరవల్గద్వటదళఖే
లనవైభవం ముకున్దః ॥ ౪౪ ॥ సజలవిహరణోత్సుకస్తదాస్యై (౫)
ప్రథమవిభూషణవాససీ ప్రదిత్సుః । తటమభజత సహ్యకన్యకాయాస్స
హ మహిషీభిరమామి (౬) వోద్వివక్షుః ॥ ౪౫ ॥ అథమధుమథనా
త్కవేరకన్యా నివసన (౭) కణ్ఠవిభూషణే గృహీత్వా । సపది నవవధూ
రివ హ్రియాఽగ్రిచలశ్శఫరాక్షమధోముఖీ బభూవ ॥ ౪౬ ॥
సలిలవిహరణచ్ఛలాత్తదీయం హృదయమను ప్రవివేశ సరఙ్గరాజః । స

౧అక్తః-సిక్తః. ౨ఖణ్డితేత్యన్యకషాయితా-నాయికా. ౩(గ్రీష్మకాలే)అ
ష్టాదశేఽహని వస్త్రభూషణాదిభిః కావేరీమనుగృహ్ణాతి భగవాన్. *ద
ధాతేః కర్తరి లుఙ్. ౪ఆవృత. ౫మాఙ్గల్యతాటఙ్కాది.
౬ఉద్వోఢుమిచ్ఛుః. ౭కర్ణ(హా).

రితమనవతారపారసీమ్నస్సహమహిషీభిరుదారవిభ్రమాభిః ॥ ౪౭ ॥
*అపఘనరుచిభిః కళిన్దకన్యామమరధునీమమలస్మితాఙ్కురేణ। దివసన
మహాసా చ శోణవేణీమకృత సహ్యసుతామనేకవర్ణకామ్ ॥ ౪౮ ॥ స
కటుకమనలమబ్భ్యబాహులదస్థానవతరణేసరితోఽహం దైస్తరుణ్యాః । వ్యధి
మతనుదృశో యుతో విహారం సఫలమముష్య చతుర్భుజత్వమాసీత్ ॥ ౪౯ ॥
సలిలవిహృతిలోలకామినీనాం నిబిడనితమ్బనిమజ్జనేన పూర్వమ్। అజనిత
టవిలఙ్ఘివారిపశ్చా (౧) త్సమమనుజనిస్తగభీరనాభి (౨) వీతమ్ ॥ ౫౦ ॥
విసృమరవిభవే విగాహమానే భగవతి రఙ్గపతౌ తదీయకర్ణమ్ ।యువతి
భుజలతాః కవేరకన్యాతరళతరఙ్గభుజైస్సహోపగూహంః ॥ ౫౧ ॥ వ్యత
నుతజలకేళివిభ్రమోద్యమవ్యవతిషయో భరమగ్నవారిపూరా । సరి
దియ (౩) ముదరోపపిష్టమేనాతనయగిరౌర్మహిమానమమ్బరా
శేః ॥ ౫౨ ॥ కరకమలపుటోర్ధ్వప్రక్షైః పయోభిః కమలదళాయతలోచ
నాస్సలీలమ్ । కరిణమివ కరేణవః కరాగ్రైః ప్రచలితకఙ్కణమేనమ
భ్యషిఞ్చన్ ॥ ౫౩ ॥ నయనవివలనం పివృత్తమీనైశ్చికురభరస్సహశై
వలావళీభిః । స్తనయుగళమపి వ్యలోకి కోకైర్యువతిషు (౪) వారివిహా
రకారిణీషు ॥ ౫౪ ॥ ‡ అసిచదమలభస్త్రికామ్బునైకా హరిమపరాక
రయన్త్రముక్తతోయైః । అపిలఘుకరసృష్టవారిణాఽన్యా ఘనసపటీవప
యోభిరఞ్జనాద్రిమ్ ॥ ౫౫ ॥ గళదవిరళవారినాళమీశం ప్రతితరుణీయ
దముఞ్చతాసితాబ్జమ్ ।ప్రసవశరవిముక్తవారుణాస్త్రం తదజనిసోయది
తంకథమ్మజేయాత్ ॥ ౫౬ ॥ అధిజలమపరామమజ్జకేళ్యా తదనునిమజ్జన
మచ్యుతోఽపితన్వన్। పునరపి సయుగాన్తసిన్ధుమజ్జద్ధరణిసముద్ధరణక్రియాం
(౫) మవాక్షీత్ ॥ ౫౭ ॥ విహగణమధికం వితన్వతీనాం పయసి (౬) గళద్వ

*శరేర. ౧యథాపూర్వమభూత్. ౨పీతం(పా). ౩అన్తస్థమైనాకస్య.
౪వారీతిసప్తమ్యన్తం. ‡సేచనమకరోత్. ౫ఉవాహ.
౬గళద్వయసైకర్ణమాత్రే (ప్రమాణేద్వయసచ్).

యుసెవిలాసినీనామ్ । విపులదళకవట్పదానిచక్రుర్వికసితతామరస
ద్యుతిం ముఖాని ॥ ౫౮ ॥ వ్యపగతవసనాహృతాఙ్గరాగావిలులితకేశభ
రావకీర్ణభూషాః । హరిహరిణదృశో ఽపకజ్జళాక్ష్యో మనసిజకేళిని
వామ్బుకేళిమాపుః ॥ ౫౯ ॥ సరిదసితదృశాం హృతాఙ్గరాగాస్ఫురి
తసరోజరజోర్పితాఙ్గరాగా । అపహృతసుకుమారహారయష్టిర్వ్యతివి
శతేస్మతుషారహారయష్టిమ్॥౬౦॥ విహరణనిపుణాచ్యుతావరోధస్తనక
లశచ్యుతతారమౌక్తికాళిః । సరిదనుకురుతే స్మ తామ్రపర్ణీమభినవమౌ
క్తికసమ్పదేకభూమిమ్ ॥ ౬౧ ॥ ఘననిబిడబృహన్నితమ్బబిమ్బాలస
గమనాభిరసౌనిజాఙ్గనాభిః । ప్రణవమయగృహం వివేశ రఙ్గం సహ కరి
ణీభిరివద్విపో నికుఞ్జమ్ ॥ ౬౨ ॥ అథ ఘనసమయోమయూరబన్ధుర్మదన
మహోభమదోదయో ఽజనిష్ట। సితగరుదశనీ*శిలీన్ధ్రమిత్రం శుచిసమ
యోష్ణహరాభిచారధూమః ॥ ౬౩ ॥ అసితయువనికాతటిన్నటీనామల
ఘువితాన (౧) మనన్తమణ్డపస్య। మదనభుజమహానలస్య॥ భూమ్యాస
మజనికాచనసమ్పదమ్బుదానామ్ ॥ ౬౪ ॥ విషమశరజయానకప్రి
ణాదైర్విశదపతత్రివిహాసనైకమన్త్రైః । ఘనసమయఘటోద్భటా
ట్టహాసైర్నిరగమినీరదనిస్స్వనైస్సమన్తాత్ ॥ ౬౫ ॥ జలధరపటలం వి
లోక్యనీలం సపది పలాయిషతామలా మరాళాః । క్షణమపి విమలా
త్మనాం హి వస్తుం నసదృశమేవ పురో మలీమసానామ్ ॥౬౬ ॥ జగతి విహరి
ణీకృతాన్తదూతః కమలకదమ్బక(౨)కర్తరీనిపాతః ।ప్రసృమరఘనశీక
రాళిశీతః ప్రతిదిశమావిరభూత్పయోదవాతః ॥ ౬౭ ॥ వికచకుటజకే
తకీకదమ్బప్రసవరజఃపటలం ఘనానిలోత్థమ్। కుసుమశరశరాసనేవము
క్తం విరహివిమోహనచూర్ణమాబభాసే ॥ ౬౮ ॥ అసితజలధరాహి
నాద్దినస్యప్రసృమరపూర్వసమీరశస్త్రికేణ । అజనియువజనస్య
జీవనాయప్రియయువధూపరిరమ్భసస్పృహేవ ॥ ౬౯ ॥ నవఘననినదేవి

---

*ఛత్రాకం. ౧అనన్తం=ఆకాశం. ॥ సమూహః. ౨ఆయుధభేదః.

జృమ్భమాణేనభసితతో౽నువిచ (౧) ప్రతిశ్రుతేవ । ప్రముదితశిఖిభే
కచాతకైః ప్రకరపటుష్వనిషమ్పదోదభావి ॥ ౨౦ ॥ విరహిణాం గళమ
మ్బుజాపదభ్రవిస్రరదరవోరవితాప*శాపతోయమ్ । శిఖినివహాసుకర్త
చాతకార్తిప్రశమభిపక్వ్రిశమోదబిన్దురాసీత్ ॥ ౨౧ ॥ జగదఖిలమ
నన్యజస్యజేతుంజిగమిషతస్సమయేనకల్పితస్య । జలధరపటమణ్డపస్యన
వ్యాంప్రగుణ (౨) గుణశ్రియమపూపురమ్బుధారాః ॥ ౨౨ ॥ ప్రతిదిశ
రటితాసితామ్బువాహప్రచయపరస్పరఘట్టనారభట్యా । కుట
జకుసుమకోరకానభస్తఃపరిపతితాభువితారకాఇవాభుః ॥ ౨౩ ॥ †స్త
నితవిపులదేహమమ్బువాహం హాయమధిరూఢవతఃపురన్దరస్య । కర
తలకలితాఙ్కశేవహైమీక్షణరుచిసన్తతిరమ్బరేవిరేజే ॥ ౨౪ ॥ నభసిగ
తవతోర్ణవామ్బువాహైశ్శిరసిదాఘురుచౌరగోచరత్వమ్ । స్థితవతివ
దనేస్తనే చకోణ్ణైః హరిణదృశో౽జని ॥ చన్ద్రికాతపశ్రీః ॥ ౨౫ ॥ వసుతిథిబు
ధరోహిణీజయన్తీదిననిశి‡నాభసమాసికృష్ణపక్షే । స్వజననమహమహోత
నోత్సరజ్జీస్నపనసుభక్ష్యశుభోదనార్ఘ్యభేదైః ॥ ౨౬ ॥ హరితనుపరివర్త
నక్రియాహ్వే హరిదివసే (౩) హరిసూసిరఙ్గరాజః । నిఖిలహరికథైర్ని
షేవ్యమాణో మహితపవిత్రమహోత్సవోత్సుకో౽భూత్ ॥ ౨౭ ॥ ప
తగపతిముఖాఙ్కక్రమేణవాహాన్ స నవదినావధిసో౽ధిరుహ్యరజ్జే । అవ
భృథజలపూతసర్వలోకో హరిరవరోధసఖో నినాయవర్షాః ॥ ౨౮ ॥ ల
ఘువిమలపయోధరోత్తరీయాలళితపరాళగతిస్సితారహారా । స్ఫురిత
శశిముఖీస్ఫుటామ్బుజాక్షీ శరదబలేవసమీపమాపవిష్ణోః ॥ ౨౯ ॥ విమ
లవిధుకరైర్వికాసికాశైర్విశదవిహఙ్గమపఙ్క్తిభిస్సితాభ్రైః । వికసితనవ
పుణ్డరీకషణ్డైరపహసతీవశరత్ప్రతగర్జా ॥ ౩౦ ॥ (౪) అధిసురభి

---

౧ ప్రతిశ్రుతా = ప్రతిధ్వనినా. *శాపోఽథాన్తోయం. ౨ గుణాః = రజ్జవః.
†గర్జిత. ‡శ్రావణ. ॥ చన్ద్రికాతపౌ, వదనస్తనయోరేవ. ౩ సింహమాసే,
(పరివర్తనైకాదశ్యామ్). ౪ వసన్తే.

మనోజ్ఞపుష్పవత్యశ్శుచిపిశరారుసమీరధూసరాఙ్గ్యః । తదనుఘనఘ
టాహితాభిషేకాశ్శరదిదిశో విమలామ్బరావిరేజుః ॥ ౮౧ ॥ కలశస
లిలరాశికేళితల్పాచ్ఛరదిపునః పరమో ధ్రువం ప్రబుద్ధః । తపనహిమ
కరౌ తదక్షిభూతావతిపివలౌకథమన్యథా భవేతామ్ ॥ ౮౨ ॥ కలశజ
లధిశాయిదేవబోధప్రదహరివాసరరాత్రిపశ్చిమాంశే । (౧)కుశికజక
థికాఙ్క్షపురేవరఙ్గిశ్వపచనుతావ్యశృణోత్సకైశికో క్తీః ॥ ౮౩ ॥
సకలజనమహైకహేతు (౨) రూర్జైతిథిరుదభూదథ (౩) కార్త్తికీమ
నోజ్ఞా । సహయువతిజనేన తత్ర రఙ్గప్రఖరప్రదీపమహోత్సవం (౪) వ్య
ధిత్సత్ ॥ ౮౪ ॥ విరచితశుభమజ్జనప్రభాతే విధృతవిశేషవిభూష
ణాభిరామః । హరిరఖిలజనాయసా (౫) పదాయస్స్వపదసరోరుహద
ర్శనంవ్యతారీత్ ॥ ౮౫ ॥ నభసినిరవలమ్బకేస్వసప్తిప్యహితవిశృఙ్ఖ
లచఙ్క్రమక్రమార్త్యా । స్నపయితుమివపశ్చిమామ్బురాశౌ చరమగి
రేశ్శిఖరంజగామ సూర్యః ॥ ౮౬ ॥ పరిణతమదిరావిపాటలాభిర్దివసక
రస్యనిచోళితః ప్రభాభిః । చరమగిరిరభాత్పురోవసిక్తో (౬) హరిభిమ
రకతనిస్సృతైరివాస్రైః ॥ ౮౭ ॥ ఇయమతివిపులాన్తరిక్షసీమాగ
మనభవక్లమవిక్లబేవతస్య । దివసపరిబృఢస్యపాదపఙ్క్తిః ప్రకటయతి
స్మనితాన్తపాటలత్వమ్ ॥ ౮౮ ॥ చరమసలిలరాశితుఙ్గవీచీపటలపరస్ప
రఘట్టనోత్థితస్య । మధురిపుభుజమధ్యకౌస్తుభస్య ద్యుతిమతనిష్ట దివాక
రస్యబిమ్బమ్ ॥ ౮౯ ॥ అరుణకిరణకేసరాభిరామం వరుణదిగన్తరల
మ్బిభానుబిమ్బమ్ । త్రిభువనవిజిగీషుణాస్త్రిమాత్రప్రసవశవ
ప్రసవేషుణాపరియుక్తమ్ ॥ ౯౦ ॥ సరభసమపరామ్బురాశిపూరేది
వసకరేణనిమజ్జతా నభస్తః । ప్రభవతికఇహావలమ్బితుంమామితిదివి
నూనముదఞ్చితం కరాగ్రమ్ ॥ ౯౧ ॥ అనుచితమహిమద్యుతేర్నిపాతం

---

౧ కుశలాప(పా). ౨ ఊర్జే=కార్త్తికే. ౩ కృత్తికాయుక్తా పౌర్ణమాసీ.
౪ విధాతుమైచ్ఛత్. ౫ ఉపహారస్తథోపదా. ౬ సూర్యాశ్వాః.

*కమితురివేక్షితుమిత్యసావివణ్ణా । ముకుళితకమలేక్షణాబ్జినీయత్ప్ర
కృతిరియంవ్యచితాపతివ్రతానామ్ ॥ ౯౨ ॥ అపరశిఖరిశృఙ్గతఃపత
జ్జగపతితఇతిప్రథమేతరామ్బుగాశా । (౧)అచకథదివనిస్వనైర్ద్విజానాం
నిజనిజ(౨)నీడనిపాతివత్రిజాలమ్ ॥ ౯౩ ॥ సపదిముకుళదమ్బుజోపవిష్ట
భ్రమరకదమ్బమిషాత్సరోజినీయమ్ । ప్రియరవివిరహవ్యథాసహిష్ణుర్గ
రళభరం కబళీచకార నూనమ్ ॥ ౯౪ ॥ జహిహి శుచమిమాం సహస్వ
రాత్రింతవదయితః పునరేష్యతీత్యహాన్తే । ఇతినిజకరుణస్వనైరళీనాంకు
లమిదమమ్బుజినీమివాన్వరౌదీత్ ॥ ౯౫ ॥ అపరజలధివిద్రుమాంశువి
ప్రాచరమధరాధరధాతుపౌనరుక్త్యమ్ । నభసివదమధత్త సాన్ధ్యరా
గోవరుణపురీవనితాఙ్గరాగభేదః ॥ ౯౬ ॥ గగనజలనిధిప్రవాళజాలం
మనసిజభూపభుజప్రతాపవహ్నిః । అపరదిగబలాపదాబ్జలాక్షాచరమ
మహీభృదశోకకర్ణపూరః ॥ ౯౭ ॥ నవకిసలయజాలమమ్బరద్రోస్తిమిర
మధువ్రతరక్తపద్మవన్యా । అరుణయవనికానటత్పురారేర్విరహకృశా
నుశిఖారథాఙ్గనామ్నామ్ ॥ ౯౮ ॥ గతవతిచరమామ్బుధౌనిపత్యప్రణ
యినిచణ్డరుచావగోచరత్వమ్ । అనుమరణచికీర్షయాదినశ్రీర్విహితశిఖివ
రరాజసాన్ధ్యరాగః ॥ ౯౯ ॥ అథ కుసుమకదమ్బమమ్బరద్రోరుడునికురు
మ్బమజృమ్భతావదాతమ్ । దినవిగమనటత్కపర్దిమూర్ధప్రసృతమరు
త్సరిదూర్మిశీకరాభమ్ ॥ ౧౦౦ ॥ ధృవమఖిలదిశానితమ్బినీనాంకబరభ
రత్వముపాదియంతమిస్రా । సితముడునికురమ్బముప్యయాసీత్తదుదర
సంయతపుష్పదామశోభామ్ ॥ ౧౦౧ ॥ వియదసితసరోజభృఙ్గసఙ్ఘో మ
నసిజబాహుమహోగ్నిధూమపాళిః । రజనియువతిమేచకోత్తరీయంత్రి
భువనకాననకేళిదన్తిబృన్దమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ విరహిజనకరాళకాలదూతోవి
లసదులూకదృగఞ్జనప్రపఞ్చః । దశహరిదబలాశిరోజభారోగగనమహా
ర్ణవశైవలప్రరోహః ॥ ౧౦౩ ॥ విరహిమశకమణ్డలైకధూమోవిషమశర

---

*భర్తుః. ౧ అచకథత్ = అబ్రవీత్. ౨ నీడం = కులాయః.

ష్వరదన్ద్రిదానవపూరః । గగనవనతమాలతల్లజశ్రీర్గరళరుచిస్సమజృ
మ్భతాన్ధకారః ॥ ౧౦౪ ॥ ఘనపటలనిభైర్భిస్తమోభిర్నిఖిలదిశాఞ్చ
విచోళితేన్తరాళే । సకలజనవిలోచనాపవృత్త్యా ప్రశమభిషగ్విధుకా
న్తిరుస్మిమేష ॥ ౧౦౫ ॥ శశినిపిబతిశర్వరీరమణ్యాముఖమనురాగిణిమే
ఖిళామ్బుజాతమ్ । తదసితబహుళశ్రమామ్బుబిన్దుశ్రియమకరోదుడు
బృన్దమన్తరిక్షే ॥ ౧౦౬ ॥ నివసనమసితం దిగఙ్గనానాం తిమిరసమూ
హమభఙ్గురంనిరస్య । విధురమలదుకూలమేషదత్తైవిస్పృమరదీధితికన్దళ
చ్ఛలేన ॥ ౧౦౭ ॥ వికచకుముదకాననాన్తరాళస్ఫురితరజఃపునరుక్త
చన్ద్రికాద్యోః । విహరమదధిపేదిశీకరాళీపునరుదితోడుపరమ్పరేవరే
జే ॥ ౧౦౮ ॥ ఉదయతిసకలాఙ్కకలాదధానే*తిమిరమపాయమియాయ
యన్మృగాఙ్కే । యుగపదివతమశ్చచర్వదూర్వాకబళధియాహరిణ
స్తదఙ్గసఙ్గీ ॥ ౧౦౯ ॥ కుముదదళకవాటకుఞ్చికానాం తృషితచ
కోరగణార్తిభఞ్జికానామ్ । యువజనవృషజాలపిఞ్ఛికానాం దివిపట
లంవిససారచన్ద్రికాణామ్ ॥ ౧౧౦ ॥ ఉదయగిరికరీన్ద్రకిఙ్కశఙ్ఖో మద
నమహీపతిమౌక్తికాతపత్రమ్ । తుహినకిరణబిమ్బమాబభాసేగగనస
రస్స్మయమానపుణ్డరీకమ్ ॥ ౧౧౧ ॥ ఉడుపరివృఢబిమ్బరూప్యపాత్రేవిమ
లమయూఖదశేసుధాజ్యపూర్ణే । అసృజదుదయరాగదీపమాదౌ మధు
మథనాయ (౧) పితృప్రసూర్మహార్తమ్ ॥ ౧౧౨ ॥ విధివముపహృతా
ఞ్చభైమహార్తైమణిమయపాత్రగతాః విలోక్యదీపాః । నిరగమ
దవలోకితుంవిమానాదధిశిబికం(౨) సమనోజ్ఞ (౩)తాళదీపమ్ ॥ ౧౧౩ ॥
మధురిపురథహేతిరాజధామ్నో ముఖపదిశాభిముఖాస్థితఃపురస్తాత్ ।
ఉపరిరచితదీపికంపురస్తాజ్జ్వలితమపశ్యదసౌ మహాప్రదీపమ్ ॥ ౧౧౪ ॥
వృతతనుతరమణీయతాళనాళం శిఖికణదర్శితకేసరాభిరామమ్ । పితతబ

---

*తిమిరం(కర్తృ)అపాయం,ఇయాయ. ౧పాయంసన్ధ్యాపితృప్రసూః.
౨సభగవాన్. ౩తాళపత్రపుఞ్జీకారచితదీపవిశేషః (శోకట-పానె).

హలశిఖాదళం సభూమ్యా మధుకరపఙ్క్తి మహాప్రదీపపఙ్క్తమ్ ॥౧౧౫॥ దివి విసృమరయా ప్రదీపవస్త్రైకకిరణపరంపరయా కృతోపగూహాః । వలభిముపవనమప్రిమాముహూర్తం జ్వలిత(౧)మహౌషధిసన్నిభా విరేజుః ॥౧౧౬॥ పునరపి పురవైరివీర్యతప్తస్సురసరితి జ్వలనగపాతనూనామ్ । అపిచ సకలలోకదత్తమిష్టం హవిరిహ దాతుమివోత్థితస్సురేభ్యః ॥ ౧౧౭ ॥ మురరిపురుపరిస్ఫురత్ప్రదీపైః ప్రశమముపేయుషి కాన్తి కాలవహ్నౌ । జలనిధిశయనాలయాధ్వనా సౌ(౨) వరపరమణ్డపభద్రపీఠమాప ॥ ౧౧౮ ॥ కలిరిపుకలితాం నుతిం సశృణ్వన్(౩) దశవిధభృత్యనివేదితస్తదాత్వే । విరుపమశఠకోపగీతగాథాని శమనకౌతుకనిఘ్నమానసోఽభూత్ ॥౧౧౯॥ ‡జగమదయభృతిప్రణాశహేతుం *విధృతహృతా వరగన్ధమాల్యపూర్వమ్ । పరిజనముఖతస్తదానినీమశ్శఠరిపుపార్శ్వమనీనయన్నిదేశమ్ ॥ ౧౨౦ ॥ శఠజిదపి సముత్థితః పురస్తాత్ప్రతిహరిశాసనమాగతం ప్రణమ్య । శిరసి చ సనిధాయ గానహేతోర్నిరగమదుజ్జ్వలశైలసిక్తకణ్ఠః ॥ ౧౨౧ ॥ అథ హిమసమయస్సమావిరాసీత్సరసిజకాననచారుకాన్తరాయః ; అలఘుతుహినవృష్టివ్యలీకవర్షా దయితవియుక్తవధూకృతాన్తదంష్ట్రా ॥ ౧౨౨ ॥ తుహినభరమశేషతోపనేతుం వ్యోమణిరలం నఘునం కరైస్తదాఽభూత్ । లఘురపి మహతీం వివృద్ధిమాప్తా భువి సుహతోపి భవేద్ధి కృచ్ఛ్రసాధ్యః ॥ ౧౨౩ ॥ అవిరళపతితైస్తుషారపూరైర్హిమసమయస్సహసా సరోరుహాణామ్ । శ్రియమహృత న కేవలం వధూటీవిరహిజనస్య చ వక్త్రపఙ్కజానామ్ ॥ ౧౨౪ ॥ విశదదశనకాన్తిపూర‖కమ్రం విరచితసీత్కృతివిభ్రమాభిరామమ్ । అధరదళమసోఢ నాఙ్గనానాం యువహృత చుమ్బనడమ్బరం తదాత్వే ॥ ౧౨౫ ॥ హిమమహిమరుచి

---

౧ జ్యోతిర్లతా. ౨ అళకియమణవాళర్ తిరుమణ్డపత్తిల్ శేరపాణ్డియన్ శిమ్మాసనమ్. ౩ ఆళ్వార్ కళ్. ‡. *విధృతం (భగవద్ధృతం గన్ధమాల్యాదికం) హరతి, ప్రాపయతీతి, విధృతహృత్, తేన. ‖మనోజ్ఞం.

పతత్త్రైలోక్యనిర్మాణత్రాణసంహారకారణమ్ । శ్రీమచ్ఛ్రీరఙ్గనాథస్య శాసనం శాశ్వతం పరమ్ ॥ * ॥

తారణవర్షమ్ కార్త్తికైమాసమ్ ౧౯ తేది
కార్త్తికైక్కార్త్తికై తిరుక్కార్త్తికై త్తిరునాళు
క్కు నామ్ పురప్పట్టరుళి అఴగియమణవాళ త్తిరుమ
ణ్డపత్తిల్ శేరపాణ్డియశిఙ్గాశనత్తిల్ శున్దరపాణ్డి
య త్తిరుముత్తుప్పన్దలిన్ కీఴ్ అరికరిరాయ త్తిరుప్ప
ళ్ళికట్టిలిన్మేల్ నామ్ ఎఴున్దరుళివీఱ్ఱిరున్దు కలి
యన్ పాట్టుక్కేట్కానిఱ్ఱైయిల్, కోవనవర్, కొ
డువర్, కొడువాన్, ఎడుప్పార్, పాడువార్, త
ఱైయిడువార్, మఱ్ఱుముళ్ళనమ్మిరామానుశము
డైయార్ కళుమ్వన్దు శడకోపనుక్కు మున్ పెఱ్ఱ
పేఱుమ్ పేఱుత్తరవేణుమెన్ఱు విణ్ణప్పఞ్జెయ్కైయి
ల్, నామ్ శాఱ్ఱిక్కొణ్డశన్దనముమ్, శూట్టిక్క
ళైన్దశుకన్దముమ్, ఉడుత్తుక్కళైన్దవొలియనుమ్,
నమ్ తఱైయిడువాన్కైయిల్ కొడుత్తనుప్పినోమెన్
ఱు పెరుమాళ్ తిరువాయ్మలర్న్దరుళినార్. *

* పతత్ప్రబన్ధముద్రాపణసమయే శ్రీ॥ ఉ॥ ఆళ్వార్కణ్డవిల్లి శ్రీనివాసరాఘవాచార్యస్వామిముఖేన శ్రీరఙ్గరాజయాదృచ్ఛికానుగ్రహసమధిగతం తత్పదిదం శ్రీముఖమ్.

చస్వ్యసాశ హేంతో౽గ్రకమపికనికారమశక్నువద్ధిదాతుమ్। కమలవనమపీడ
యత్తదిష్టం ప్రహరతిహి ప్రబలాహతస్తదీయాన్ ॥ ౧౨౬ ॥ జలనిధిమ
హితుస్స్వసాదరాయాముఖరుచిలేశః డమ్బినీతిరుష్టః । తుహినరుచి
రపాహగత్తుషారైర్ధ్రువమరవిన్దకదమ్బకస్యలక్ష్మీమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ వికసితశ
తపత్రికా సుగన్ధా విపులతుషారకణానుషజ్గశీతే। విహరతి మరుదజ్జు-
లెజనానాం మనసి మనోజకృశానురుద్ధిదీప్తే ॥ ౧౨౮ ॥ సముదితవతిరఙ్గ
శౌ (౧)తదం శౌకృశమదనౌజసి మాసి మార్గశీర్షే । దధిగుడఘృతమద్ధము
ద్గ‡భక్తాన్యుషసి*విబోధమహాంశ్చకారలోకః ॥ ౧౨౯ ॥ ద్విజవరకృతసా
ఙ్గవేదపారాయణమహితద్రమిడాగమశ్రేవేణ। §దశశతపదచిత్రమణ్డప
స్థాహారనయద్దినవింశతిం తదాత్వే ॥ ౧౩౦॥ గతవతి మకరం తదా పత
ఙ్గే॥ శతపదమణ్డపమాససాదరఙ్గీ। సహయువతిజనైరనేకడోళావిహృతిమ
హోనుభవం చికీర్షమాణః ॥ ౧౩౧ ॥ మధురిపురధిరుహ్యరత్నడోళాంస
మమవరోధవధూజనేన తత్ర। మదకళమహిళాధిరూఢడోళావిహరణవి
భ్రమమన్వసౌ వదర్శ ॥ ౧౩౨ ॥ సుతనుమణికదమ్బకానుబద్ధాన్మధుమ
థనో భ్రమిశాం దదర్శ డోళామ్। భువనవిజయిమన్త్రవాదమాకస్మరక
రవస్త్రవిపత్తిత ఉమాలామ్ ॥ ౧౩౩ ॥ అతిసుఖభిరనిద్రకుస్దఘన్నైర
ధశిశిరస్సమయస్సమావిరాసీత్ । యదుదితమసహిష్ణువేవ శీతం దినమ
ణినా (౨) పి(౩) దిశాముఖంకృశానోః ॥ ౧౩౪ ॥ ఉరసి ననివసౌదరి
మాహరేశ్చైద్వపుషి చ(౪)సామిగిరేస్సుతాపురారేః । అభిముఖమధి
పాగిరాఙ్చధాతుకక్షమివతేశిశిరవ్యధాంసహేరన్ ॥ ౧౩౫ ॥ కమల
ముఖశిలీముఖేమతస్మిన్నిబిడతుషారనిపాతసంహృతేషు । రతిపతిరతని
ష్టశీతమేకం విరహిజనైస్స్వవిధాసదకుసుమాస్త్రమ్ ॥ ౧౩౬ ॥ విలసదగరుధూ

ఙప్రీతికారం. ౧"మాసానాం మార్గశీర్షోస్మి". ‡అన్నాని. *తిరుప్పళ్ళియె
ழுచ్చి ఉత్సవమ్. §ఆయిరక్కాల్. ‖మూర్ కాల్. ౨అపి. ౩అహ్నాతేః కర్మ
ణిలుట్ ౩ అగ్నెయదిజ్ముఖమ్ ౪సామీత్యర్థే (అవ్యయమ్).

పిహితైర్నికైతైఃకుటిలదృశాంశుచమణ్డలైశ్చ కోణైః । కథమపిశిశిరవ్య
థామనైషుస్స్ఫురిత (౧) హసన్తికయాపికేపిధన్యాః ॥౧౩౭॥(౨)ప్రి
తిసరవిధిపూర్వ (౩) మాదిధాతుర్మహవికయే ఝషమాసిరోహిణీ
షే।సురగణముపహూయభేరినాదైర్ద్విరిరధిరోపయతిస్మతార్క్ష్యకేతుమ్॥
కుముదముఖగణైశ్చక్లప్తసప్తావరణసుపర్వబలిఃకృతాగ్నికార్యః।అధిగతవ
ర(౪)కాయమానవాహోనిశిసపరిత్యవివేశధామవీథీః ॥౧౩౯॥ మాఃశిమ
యచతురన్తయానమెత్యోపవనగతో౽గమదుద్దినంద్వితీయమ్।అధిగత
తురగాదినంతృతీయం*గుహానగరోపవనే(౫)స్యహోరయత్సః॥౧౪౦॥ ఖ
గపతిరథమణ్డపేచతుర్థందినమపవాహ్యనిశాముఖేఽధితార్క్ష్యమ్। ప్రతి
విశిఖమటన్ప్రజాశయేస్వాంప్రతిదిశతిస్మసభావనాంతదాత్వే॥౧౪౧॥
దివసముగమదుత్సపఞ్చమంశ్రీజనిసిచుశ్రానగరేవివాహచైశే।(సకు
సుమశిబికాన్తరాధిరూఢస్సమధికవైభవమాససాదనక్తమ్॥౧౪౨॥కల
శజదిశివాసరేఽక్షమష్ఠేదినమపవాహ్యపునర్గజాధిరాజమ్)।సపదిసమ
ధిరుహ్యనాగతస్త్వాపురవిశిఖాస్స్వవరుహ్యగేహమాగాత్ ॥౧౪౩॥అ
ధిగతశిబికోరమామహీభ్యాంహరిరథసప్తమవానరేఽపరాహ్ణమ్। పున
రకృతనిశామయుంహరిద్రాకృతతతచూర్ణసుదర్శనేనకేళిమ్ ॥ ౧౪౪ ॥
విరచితవిశిఖావిహారకృత్యస్సనిశిరమాగృహమేత్యతత్రికృత్వా। స్నప
నవిధిముఖాఃక్రియావితానే పునరధివీథిచగన్నివేశధామ॥ ౧౪౫ ॥కృ
తనిజపురపూర్వభాగసీమా తటవిహృత్యర్ద్విషస్తమేదినాదౌ । అధిగత
తురగఃకదమ్బతీర్థోపవసతలాదభజన్స్వధామసాయమ్ ॥ ౧౪౬ ॥
నవమదినవిభాతకల్పకాలే స్నపనవిబోధకలాలసస్స్వవేశః। ప్రతిగృ
హరదితార్క్ష్యణస్సవీథ్యానుభజత్కశ్రీమాసదనంపవిత్ర్యతీర్థమ్॥౧౪౭॥ రథ
వరమధిరుహ్యపుష్పకాఖ్యం ప్రతివిశిఖంవ్యచరద్రమామహీభ్యామ్ ।స

౧అగ్నారథాన్యా. ౨అజుర్ధరార్పణరక్షాబన్ధో. ౩ఆదిబ్రహ్మోత్సవః. ౪పవ
న్దల్. *జీయపురమ్ ౫ఉత్సవాహయత్సః(పా). ౬శ్రీరఙ్గనాయకీమన్దిరమ్.

సాజనకజయాప్రీతిప్రియాణౌస్వయమివదాశరథిఃపురాసగర్జీ ॥ ౧౪౮ ॥
వహారిరవభృథం సమాప్య సాయం దశమదినేఽకృతపుష్పయాగకృత్యమ్ ।
నియమితభణితిర్విసృజ్య దేవానభజత ధామ పరీత్య సప్తసాలీమ్ ॥ ౧౪౯ ॥
ఏవం శ్రీరమణౌ యథర్తు విహృత్యం ప్రత్యబ్దమాతన్వతి శ్రీరఙ్గాఞ్జనకుఞ్జ
రాచలముఖశ్రీధామసుస్వాస్పదాత్ । దేశాద్దీపకవన్మృగానివ జనానా
కృష్య శిష్యాన్ సరోముఖ్యాన్ సూరిగణస్సిషేవిషురగాద్ధామాని దివ్యోత్స
వాన్ ॥ ౧౫౦ ॥ స్వస్వాన్తేవాసిలోకం ప్రపదనవిలసద్భక్తిమార్గోపదే
శాత్ప్రారమ్భర్యాత్ప్రపన్నాన్ సకలమపి జనం త్రాతుకామాన్నియోజ్య ।
స్వస్వస్కన్ధప్రబన్ధద్రుమ ఇవ విటపస్తోమభూమ్నా ఫలానాం హేతుం
జ్ఞాత్వా న్వభూవన్ పరమపదసుఖప్రేప్సవో యోగనిష్ఠామ్ ॥ ౧౫౧ ॥ ।*

*ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే పఞ్చదశస్సర్గః *

షోడశసర్గప్రారమ్భః.

శ్రీ శ్రీమన్నాథయోగివైభవమ్. శ్రీ

అస్తి ప్రశస్తః కనకాభిధాయాః కశ్చిత్తటేస్మిన్కవేరజాయాః ।
శ్రీవీరనారాయణనామధేయో గ్రామ (౧) శ్రుతిగ్రామపదాం నివా
సః ॥ ౧ ॥ శ్రీవీరనారాయణనామకృష్ణో దేవో దయాపూరితదృష్టిపా
తః । అర్చాకృతిర్యత్ర కరోతి వాసం తపఃఫలం చోళధరాధిపస్య ॥ ౨ ॥
ప్రాయో మురారేర్విరహాసహిష్ణుః క్షీరామ్బుధిస్తస్య నిషేవణాయ । సర
స్స్వరూపేణ విభాతి యత్ర శుద్ధాకృతిః కిం ను జహాతి నాథమ్ ॥ 3 ॥ శ్రు
తిస్మృతిజ్ఞానవిశుద్ధవృత్తాస్సమస్తశాస్త్రార్ణవకర్ణధారాః । ద్విజాతయ
స్తత్ర చతుస్సహస్రసంఖ్యాస్సదాచారపరా వసన్తి ॥ ౪ ॥ తేషు ద్విజే
ష్వీశ్వరభట్టనామా శోట్టైకకుల్యే ప్రాదురభూత్ప్రతీతే । శ్రుత్యన్తవిత్క
శ్చన విప్రవర్యో నిత్యం తపస్యామది తేన్దిరేశః ॥ ౫ ॥ తస్మాదభూన్నాథ

౧ నిషాధర్షభాది తత్తత్స్వరానుగుణ శ్రుతిసన్దోహః, తద్వదామ్.

మునిస్స విష్వక్సేనాద్యభృత్యేభముఖాంశజో యః। యద్జ్ఞానవిద్యాఽపి జితో హ్రియేవ పాణ్డుతామాశ్వగాన్ నారదోఽపి ॥ ౬ ॥ యోఽసూత్పృగర్భ స్థితఏవ కృష్ణాదవాప్యసమ్యక్పూర్ణకటాక్షవీక్షామ్ । శౌణ్డస్స్వతస్సర్వకలాస కృష్ణం ప్రత్యక్షితాంధ్యానవశాదనైషీత్ ॥ ౭ ॥ అథేశ్వరాఖ్యో మునిరావిరాసీద్యః (౧) పృశ్నిగర్భాంశ‡భవస్సతస్మాత్ । అష్టాఙ్గయోగానుగతాన్తరాత్మ్యదృష్టా*ష్టజానేర్దృఢభక్తిసక్తిః ॥ ౮ ॥ తౌనాథయోగీశ్వరయోగివర్యౌ విజ్ఞాప్యకృష్ణాయపురోధిపాయ । § తతేఽభిధామౌఘనిషేవణాయ నిర్జగ్మతుర్భూవలయంస్వపుర్యాః॥ ౯ ॥ యావన్తి ధామాని జనార్దనస్య యావన్తి తీర్థాన్యపి పావనాని । తౌతేషు తేష్వహర్దినం వ్యతీత్యక్రమాదుదీచీందిశమాపతుశ్చ ॥ ౧౦ ॥ కళిన్దజారోధసితౌమునీన్ద్రౌ నిషేవ్యగోవర్ధననామపుర్యామ్। కృష్ణంకిశోరం యమునాధినాథం వ్యషీదతాంతత్ర సమర్చయన్తౌ॥ ౧౧ ॥ తత్రస్థితౌతద్విరహాసహిష్ణుశ్శ్రీవీరనారాయణ వాసుదేవః । స్వప్నేసమాహ్వద్భజతస్మతౌహి తత్పార్శ్వ (౨) మూఢ్వా యమునేశమన్తః ॥౧౨॥ శ్రీవైష్ణవేభ్యఃకురుకాగతేభ్యశ్శ్రావసౌ (౩) ఽపూర్ణసుధాభిధాజృమ్ । సహస్రగాథాసుపరాఙ్కుశేన కృతాసుగాథాదశకంకదాపి ॥ ౧౩ ॥ నిశమ్యగాథాందశకం మనోజ్ఞం సనాథయోగీముదితోఽవశిష్టాః । గాథాస్తదీయాశ్శ్రవణామృతాని శుశ్రూషమాణఃకురుకాపయాసీత్ ॥ ౧౪ ॥ నిషేవ్యభక్త్యాకురుకాపురేశం సనాథయోగీహరిమాదిదేవమ్ । వినిద్రచిఞ్చాతరుమూలమాప పరాఙ్కుశం తత్రమునిం దిదృక్షుః॥ ౧౫ ॥ యోగప్రభావాన్నతదాశఠారిమన్తర్గ్లితంనాథమునిర్దదర్శ । తదావిషీదన్మనసాన్యషీదత్తద్దర్శనోపాయకలాం బుభుత్సుః ॥ ౧౬ ॥ కవీన్దునోక్తంమధురాభిధేనసతత్రిగాథా దశకంశఠారేః । సాన్నిధ్యహేతోర్ద్విసహస్రయుక్త్యాయుతం తదావర్తయతిస్మ వా

౧పృశ్నిగర్భః=విష్ణుః. ‡అంశావతారః. *అష్టజానిః(అష్టౌ జాయా యస్య)=కృష్ణః. §బృన్దావనాది. ౨ఊఢ్వా=ధృత్వా. ౩ఆరావముతు.

రమ్ ॥ ౧౭ ॥ ప్రీతశ్చతారీరఘురేణసాకంకవీన్ద్రనాగేశ్రీకృతసన్నిధా
నః । ఉపాదిశత్సద్వయమన్త్రపూర్వంసార్థానముష్మైచతురస్సప్ర
న్ధాన్ ॥ ౧౮ ॥ చతుర్నిగమ్యార్థమయాన్ప్రబన్ధాన్సద్ద్రామిడాన్నిత్య
పరాఙ్కుశోక్తాన్ । సదాతదావర్తనసమ్ప్రదాయనిష్ణాతచేతానిజ
పాదలతః ॥ ౧౯ ॥ మయాసమంతన్మననంకురుష్వ శ్రీనాథయోగీన్ద్రమితి
సానుకమ్పః । శ్రీవీరనారాయణపుర్యధీశస్తమాహ్వయత్స్వప్నముఖే
నకృష్ణః ॥ ౨౦ ॥ శ్రీవీరనారాయణకృష్ణమేత్యసతేనసార్ధంమననంవి
తన్వన్ । అగాపయద్గానచణైస్స్వశిష్యైర్దివ్యైనగానేనసహస్రగా
థాః ॥ ౨౧ ॥ చోళక్షితీన్ద్రస్స్వరగానశౌణ్డాం కాఞ్చిత్(స్త్రి)యంగానపటుం
విధాయ । పరీక్షితుందాస్వరతాగమజ్ఞైఃప్రాజ్ఞైస్సమంనాథమునీన్ద్ర
మాహ్వాత్ ॥ ౨౨ ॥ సర్వేఽపిలోకాస్స్వరగానయుక్తంన (౧)విన్దతేప్రా
మిడగానతత్త్వమ్ । ప్రకాశయామీతి పురోనృపస్య సమీపమాపత్సముని
స్సశిష్యః ॥ ౨౩ ॥ (౨) సభాజనం ప్రాప్య సభాముపేతస్సభాజనా
నాం పురతోనిదేశాత్ ।స భాజనం సర్వకలావలీనాం భద్రాసనే నా
థ మునిర్న్యవాత్సీత్ ॥ ౨౪ ॥ ఇమేసుమధ్యేకలహాయమానేశ్రుత్వా
నయోర్గానకలావివాదమ్ । నిరూప్యసమ్యఙ్నిగదేదమిత్థమిత్యబ్రభా
షేనృపతిర్మునీన్ద్రమ్ ॥ ౨౫ ॥ తచ్ఛ్రేతిగానం సతమోఽపరీక్ష్య జగాద
కస్యాశ్చిదుదేతిగీతిః । మయాభవద్భిశ్చపరం*సుబోధా మయాఽపివే
ద్యైరపిచాపరస్యాః ॥ ౨౬ ॥ తతో మరున్మానవగానభేదజ్ఞానార్థ సా
మాజిక సంశయార్థమ్ । నాదేన నానాలపతాలమాత్రానాపైత్యఽ
సేఽనణువాగ్నిహూస్యమ్ ॥ ౨౭ ॥ రాజాపిసామాజికమణ్డలేనసాకం
తదజ్ఞోఽస్ప్రణనాము హృష్టః ।సంభావనాంసమ్ప్రతిగృహ్యతస్మాచ్ఛ్రీ
వీరనారాయణమాప భూయః ॥ ౨౮ ॥ జాతోజయశ్రైనవిపశ్చితాంశ

---

౧ (విన్దై- విన్దాతే- విన్దతే). ౨ సతాం పరమ్. *సుబోధమాయాతిః(పా).

శ్రీపుణ్డరీకాక్ష ఇతి ద్విజేన్ద్రః (౧) కాలాధిపాంశః (౨) కురుకాధిపశ్చ
తౌచాచ్ఛాత్రతాం నాథమునేరవాప్తౌ ॥ ౨౯ ॥ శ్రీపుణ్డరీకాక్షముఖా
న్మునీన్ద్రశ్ఛాత్రానశేషాన్ సహ గానభక్త్యా। అజిగ్రహద్ద్రామిడవేదగా
థాస్స వ్యాయతత్వం స్వకృతేశ్చ భూయః ॥ ౩౦ ॥ అథాగమచ్ఛోళపతి
ర్ద్దిదృక్షుః శ్రీరాజనారాయణ వాసుదేవమ్। తదాకృతిధ్యానసమా
ధినిష్ఠం విసృష్టనానావిషయం మునిఞ్చ ॥ ౩౧ ॥ నిషేవ్య కృష్ణం స్వపురం
ప్రయాతం సహాసరోషైర్నృపతిం విభావ్య। సాతేష్టద్విజస్త్రీసహి
తం ముసున్దమా (౩) తత్పురం నాగమునిర్జగామ ॥ ౩౨ ॥ సపుణ్డరీకా
క్షముఖ్యశిష్యగణాయ పృష్టాగమనక్రమాయ। యథావదుక్త్వా స్వ
మగతాయ భూయః శ్రీవీరనారాయణపార్శ్వమాగాత్ ॥ ౩౩ ॥ భూ
యోహితం కృష్ణముపాస్య భూపం సోఽముహ్యదారూఢగజం విభావ్య।
సామన్తమౌలౌ చరణం నివేశ్య బ్రహ్మాదిమౌలౌ హరిమాత్తతార్క్ష్యమ్ ॥
సపుణ్డరీకేక్షణమాదిదేశ శాస్త్రార్థవృత్త్యా ప్రథయస్వ తత్వమ్। సమా
ధినిష్ఠాపరయోగభఙ్గ్యా పశ్యేతి తత్వం కురుకాధిపఞ్చ ॥ ౩౫ ॥ (౪)పు
రాభవత్యుద్భణధీభరత్వాత్సింహాసనాంశస్తనయో మహాత్మా। తం యా
మునేయం రచయేతి నామ్నా స నాథయోగీ స్వసుతం జగాద ॥ ౩౬ ॥
శ్రుత్యర్థజాతైర్ద్వయమన్త్రతత్వయోగైశ్చ సద్రామిడవేదగానమ్। శ్రీపు
ణ్డరీకాక్షముఖాన్ సశిష్యాన్ వ్యయుఙ్క్త పౌత్రస్య తదోపదేష్టుమ్ ॥ ౩౭ ॥
కృతార్థమేవం కృతకృత్యశేషో బభూవ యోగాన్తసమాధినిష్ఠః। అవా
ప్తకామో నిభృతాన్తరాత్మా సనాతనం బ్రహ్మ స నాథయోగీ ॥ ౩౮ ॥
శిష్యేషు నాథాఖ్యమునీశ్వరస్య సమాధినిష్ఠే కురుకేశతాతే। తదన్య
సచ్ఛాత్రయుత (౫) స్తతాన స పుణ్డరీకాక్షసుధీరధీతమ్ ॥ ౩౯ ॥ శ్రీరా
మమిశ్రః కురుకాక్షసూరేరంశాద్యమూర్త్యామవతీర్ణమాహుః। సపు

---

౧ కాలప్రకృతి. ౨ కురుకైకావలప్పన్. ౩ ఆతత్పురం=తత్పురపర్యన్తమ్. ౪ భవిష్యతీత్యర్థః (యావత్పురా నిపాతయోర్లట్). ౫ విస్తారయామాస.

ణ్డరీకాక్షమనీషిణాభూచ్ఛిష్యాగ్రణీర్దర్శితశిష్యభక్తిః ॥ ౪౦ ॥ శుశ్రూషయాప్రీతమనాస్సతస్మైగురూపదిష్టం పరమార్థజాతమ్ । ద్వయేనసత్రామనునోపదిశ్య పునర్వచోవిశ్వజనీనమాఖ్యత్ ॥ ౪౧ ॥ మయోపదిష్టాన్ హరిదర్శనార్థాన్ కృపానురోధాప్యనుశాధి గూఢమ్। త్వంభావినం నాథమునీన్ద్రపౌత్రం శ్రీయామునేయం సుతమీశ్వరస్య ॥ ౪౨ ॥ శ్రీరామమిశ్రిస్సవచస్తథేతి నిశమ్య తద్భావకరమేవమత్వా । చిన్తాకులో వ్యాకృతదర్శనార్థశ్శ్రీయామునేయోదయలిప్సురాస్త ॥ ౪౩ ॥ అథేశ్వరాత్సింహముఖాంశభూతశ్శ్రీయామునేయస్తనయోఽజనిష్ట । నిర్వృత్తచౌలోవిధినోపనీతః (౧)ప్రారబ్ధ సోఽధ్యేతుమకృత్రిమోక్తీః॥౪౪॥ధియాసకృద్గ్రాహి (౨)చణస్సపిత్రానకింగతోఽధ్యేతుమసీతిపృష్టః।అచష్టసోఽపీతికథంవ్రజేయంపూర్వేద్యురుక్తంగురురద్యవక్తి॥౪౫॥ ఏవంసమస్తాన్నిగమానధీత్య సలక్షణం శాస్త్రపథావతీర్ణః।తతఃకృతోద్వాహవిధిర్న్యషీదత్పురా మహాభాష్య గురోస్సకాశే॥౪౬ ॥ తదాకోఽయాఖ్యానభిధస్సుధీన్ద్రః పురోహితశ్చోళ ధరాధిపస్య ।విద్వజ్జనదత్తదశాంశహారీ సప్రాహిణోద్భాష్యగురోర్నిదేశమ్ ॥ ౪౭॥సయామునేయోగురుఖేదహేతుంసమీక్ష్యతచ్ఛాసనమాత్తరోషః । ఛిత్వాతదాహర్తృకరే విలిఖ్య వాదార్థమేవం*ప్రజిఘాయ పత్రమ్॥౪౮॥ (౩) నకేవలంసత్కవయోవయంస్మనకేవలంతన్త్రితటంప్రయాతాః। కింతుప్రతిద్వన్ద్వికరీన్ద్రగర్వసర్వస్వనిర్వాపణపఞ్చవక్త్రాః ॥౪౯ ॥ పురోహితస్తత్ప్రవిలోక్యపత్రం విజ్ఞాపితోదన్తసవిస్మయస్య । రాజ్ఞోనిదేశాత్సహదేశకేన శ్రీయామునేయం గురుమాననాయ ॥ ౫౦ ॥

౧రభతేఃకర్తరిలజ్. ౨చణేన(పా). *ప్రహితవాన్. ౩"నవయంకేవయస్తుకేవలంనవయంకేవలతన్త్రిపారగాః । అపితుప్రతివాదివారణప్రకటాటోపవిపాటనక్షమాః॥" ఇత్యత్రిస్మర్తవ్యమ్.శ్రుతపక్షే.

(౧)ఆకాళికాకాన్తనివాసశైలాదాజానకీజానికృతాచ్చసేతోః । ఆశైల
యుగ్మాదరుణేన్దుచూడాత్ మీమాంసికో మత్సదృశోఽస్తి నాన్యః ॥ ౫౧ ॥ ఇ
తిస్ఫుటార్థం వినిబధ్య పత్రం మహీపతేర్ద్వారి పురోహితేన । తేరఙ్గంవి
ధిత్సుస్స సభాముపేత్య ప్రాప్తార్హణో భూపతిమిత్యువాచ ॥ ౫౨ ॥ అస్మా
క (౨) మారబ్ధివాదపధ్యోః పరీక్షణార్థం భవతా మహీన్ద్ర । ఆకార
ణీయాస్సహసా ప్రవాచో విపశ్చితో నిశ్చితశాస్త్రతత్త్వాః ॥ ౫౩ ॥
తథేతి సర్వానపి లబ్ధవర్ణానాహూయ చోళక్షితిపస్సభాయామ్ । దేవ్యా
సమాధిష్ఠితభద్రపీఠః ప్రవర్తయామాస తయోర్వివాదమ్ ॥ ౫౪ ॥ యా
వన్నతౌ వాదపరావభూతాం రేవౌ చ తావత్పణమిత్యకార్ష్టామ్ । స
యామునేయస్య వచో జితశ్చేత్పురోహితోఽర్ధం విషయం ప్రదద్యామ్ ॥
అస్తిత్వనాస్తిత్వపదేత్వముక్తే భిన్నే వ్యంగిరా లౌకికవైదికార్థే । నోచేదిచ్ఛ
రః పామకయా (౩) జహీహి పురోహితోఽభాషత యామునేయమ్ ॥ ౫౫ ॥
తథేతి స్పర్ధం విహితప్రతిజ్ఞం సలౌకికన్యాయవిదాహ బాలః । అత్రోత్త
రం దేహి జనన్యవన్ధ్యా తవేతి రాజాపి చ సార్వభౌమః ॥ ౫౬ ॥ అశక్ను
వన్నుత్తరమత్ర దాతుం సౌవాజుకఙ్ఖో భూమిపతేః పురోధాః । అద్వైత
తవాదీ శ్రితభేదవాదం శాస్త్రీయమాలమ్బ్య జగాద వాదమ్ ॥ ౫౭ ॥ మి
థ్యా ప్రతిజ్ఞా చ య (౪) ముష్య శుక్తి (౫) ముర్వణవద్దృశ్యతయాస
వాఖ్యత్ । ఏతన్నసమ్యగ్యదయం ప్రతిజ్ఞాం చ మిథ్యా తదసత్త్వతయా త
థా (౬) సౌ ॥ ౫౮ ॥ త్వయా ప్రతిజ్ఞస్య తదద్య మిథ్యామిథ్యాత్వమేవ ప్రతి
పాదితం స్యాత్ । కిన్నామ మిథ్యాత్వమిహ త్వముక్తం పురః ప్రసిద్ధార్థ

---

౧. "ఆశైలాదద్రికన్యాచలకిసలయన్యాసధన్యోపకణ్ఠాదారక్షానీతసీ
తాముఖకమలసముల్లాసహేతోశ్చ సేతోః । ఆచ ప్రాచ్యప్రతీచ్యక్షితి
ధరయుగళాదర్కచన్ద్రావతంసాన్మీమాంసాశాస్త్రయుగ్మశ్రమవిమలమతి
తమనా మృగ్యతాం మాదృశోఽన్యః". ౨ఆరబ్ధిత(పా). ౩హా నైకర్త
రిలోట్. ౪ప్రతిజ్ఞస్య. ౫రజతమ్. ౬సా = మిథ్యాత్వమపి మిథ్యేత్యర్థః.

కిదమ్బకస్య ॥ ౬౦ ॥ ప్రతీయమానేతరలౌకిమస్త్యేవ తస్యతస్సంవిద
గోచరత్వమ్ । తదూర్ధ్వసబుద్ధిఃకిమతత్స్వరూపే తస్మిన్నతమ్బద్ధిగుణా
ద్వ్యావృత్తః ॥ ౬౧ ॥ నైష్టంద్వయఞ్చాప్రతిహి తత్త్వసంవిదగోచరత్వే ఇతి
చేదిదఞ్చ । యతః ప్రపఞ్చస్య చ గోచరత్వం నస్యాదతస్తావదసాంప్ర
తం స్యాత్ ॥ ౬౨ ॥ ఖణ్డత్వముణ్డత్వగుణౌ చ పూర్ణశృఙ్గత్వమప్యేకగ
వేకథం స్యాత్ । మయాంజితో లౌకికవైదికార్థన్యాయేన(౧)మధ్యేసభ
ముక్తిభఙ్గ్యా ॥ ౬౩ ॥ నో(౨) పానహోస్పృష్టతయాహతస్స్వాంతరౌఖ
ణికిస్త్ప్రహితోధికల్పమ్ । సభాసదోప్యేత్యపదాత మేవం ధూతపారో
ధసయుక్తిజాతమ్ ॥ ౬౪ ॥ అనన్తరం సాధ్వితి పాలిలిఙ్గ*మాంత్రాతుమా
యాంతఇహేతిరాజ్ఞీ । శ్రుత్వాసభాసాముదితస్తదుక్తం పురోధసంశ
వ్యమముష్యకృత్వా ॥ ౬౫ ॥ అస్మైవిభజ్యార్పదిదేశదేశమాదేశతోర్ధం
నిజవల్లభాయాః । మహీభుజాదత్తమవాప్యరాజ్యం ప్రాజ్యోదయంస్వీ
కృతరాజ్యభోగమ్ ॥ ౬౬ ॥ తం రామమిశ్రోప్యగమద్వినేతుం స్వచి
త్తఖేలత్పరమార్థదానాత్ । అశక్నువన్దర్శనమస్యలబ్ధుం తద్దర్శనజ్ఞా
నకలానిదానమ్ ॥ ౬౭ ॥ అశర్కరాపత్రంతదభీష్టమూపణ్యాసంకరేప్రాది
తపాచకస్య । విలోకనందైవవశాన్నతస్య యత్నేనచాపం మహతేతి
ఖిన్నః ॥ ౬౮ ॥ యత్రాహ్నినాదిక్షుదశర్కరాపత్రంతస్మిన్స(౩)పారో
గవమిత్యువాచ । నాస్మిన్దినేదత్తమశర్కరాపత్రం త్వయాకథం వాఞ్ఛ్య
వహోరహేతోః ॥ ౬౯ ॥ కోఽదాదితిఃపూర్వమితిబ్రువాణం పారో
గవోఽభాషతయామునేయమ్ । ఆమాసషట్కాంస్థవిరోగ్రజన్మాది
నేదినేకశ్చిదశర్కరాపత్రమ్ ॥ ౭౦ ॥ ప్రాగ్దాక్ష్యవద్దర్శనవాఞ్ఛయాసః
కిమద్యనాదాదితితన్నజానే । నిశమ్యతస్యేతి వచోజగాదశ్వస్తంద్వి
జంమోఽన్తికమానయస్వ ॥ ౭౧ ॥ ఇతీరితస్సూపకృదస్యనైష్ఠీచిచ్ఛ్రిరా
మమిశ్రోర్యమముష్యపార్శ్వమ్ । తంయామునేయోనిజగాదనిత్యం

౧సభాయాంమధ్యే. ౨ఉపానత్ = పాదుకా. *“యస్మైఆశ్వవన్దిరో”
౩పాచకః.

పత్రింత్వమాశ్చర్యమదాః కిమర్థమ్ ॥ ౭౨ ॥ త్రుతే త్రిషు కిన్త్వఫలవత్సు
కామోదధనేషు వాఞ్ఛా కిము తాదృశేషు । తేనేతి పృష్టస్స తమాబభాషే
త్వే త్రిషు చార్థిషు న మేఽభిలాషః ॥ ౭౩ ॥ న్యస్తో నిగూఢం భవదీయ
పూర్వైర్నిధిర్మయి స్థాస్యతి తం గృహాణ। ఇతీరితస్తేన స తం బభాణ
కిం వా మయా తస్య కృతే విధేయమ్ ॥ ౭౪ ॥ స చాహ వస్తుం ఘటికాశ్చ గ
స్రిస్తవ్యయాన్వహం(౧)ద్వాః కిరియతామరోధా । అపోఢదౌవారికరో
ధకృత్యస్స ప్రాచష్ట సోఽష్టాదశవాసరేస్మై ॥ ౭౫ ॥ శ్రీ
కృష్ణగీతోపనిషద్వరాజదష్టాదశాధ్యాయసమర్థితార్థమ్ । ఆకర్ణ్య తత
స్తన్ముదితస్తమర్థమార్తో విరక్తశ్చ దినే దినే సః ॥ ౭౬ ॥ కృష్ణం తమా
ప్తుం తమభ్యుపాయః కో వేతి తం కౌతుకవానపృచ్ఛత్ । తేనేతి పృ
ష్టః పరమోఽభ్యుపాయస్తదర్థసాక్షాత్కరణైకహేతుః ॥ ౭౭ ॥ అస్తీ
తి తస్మై విజనే జగాద శ్లోకస్య సార్థం చరమస్య గూఢం । తతస్స మాక
ర్ణ్య విరక్తిభాజా నిరస్తసంసారరసాదరేణ ॥ ౭౮ ॥ స యామునేయే
న సమం మహాత్మా సమాసదద్రఙ్గపురం గరీయః । తం(౨) శేవధిం భో జ
గదేకకన్దం రఙ్గేన్ద్రముద్ధామదయామ్బురాశిం ॥ ౭౯ ॥ ప్రాదర్శయత్త్వం
భవదీయపూర్వైస్సమార్జితోఽయం నిధిరిత్యముష్మై । అర్థం రమాము
ద్రితమాప్తమేతమిదం ప్రయోజ్యాననపత్రభావం ॥ ౮౦ ॥ ఇత్యా
నతాయోపదదేశ తస్మై శ్రీరామమిశ్రో ద్వయమన్త్రరత్నమ్। సాక్షా
త్కృతిం జగ్ముషి రఙ్గరాజే స యామునేయో ద్వయమన్త్రలాభాత్ ॥ ౮౧ ॥
ఆనన్దబాష్పావిలలోచనస్తమాపాదచూడం హృదయేఽన్వభుఙ్క్త । శ్రీ
రఙ్గరాజానుభవాత్త్రిదణ్డీభావేన సన్న్యస్య దపాస్యరాగమ్ ॥ ౮౨ ॥
అర్థస్య లాభే సతి శాశ్వతస్య కిం నశ్వరం వస్తు భజన్తి సన్తః।
స సంవిదాత్మేశ్వరసిద్ధి* వేదప్రామాణ్య(౩)మాస్త్రాత్రయుజోష్టచక్రైః।
గీతార్థసంక్షేపణ(౪) పూరుషార్థనిరూపణ, స్తోత్రమణీ ప్రబన్ధాః ॥

---

౧ ద్వారం. ౨ నిధిం. ౩ చతుశ్శ్లోకీ. *ఆగమప్రామాణ్యం. ౪ పురుషనిర్ణయః,

అంశౌ బభూవుః కుముదాక్షశఙ్కుకర్ణాహినేత్రోజ్జ్వలవామనానామ్ ।
శ్రీయామునేయస్య చ తస్య శిష్యా భవాబ్ధిమగ్నోద్ధరణప్రవీణాః ॥౮౪॥
ఏషాం మహాపూర్ణమనీషి, రఙ్గకుశీలవాధీశ్వర, కాఞ్చిపూర్ణాః । శ్రీమా
ల్యభృన్గోష్ఠిపురేశపూర్ణా ఇతి క్షితౌ ఖ్యాతిమవాపురాఖ్యాః ॥ ౮౫ ॥ స
సమ్యగేతానపరాంశ్చ శిష్యాన్ సాకం ద్వయేనోపనిషద్రహస్యమ్ । అ
ధ్యాపయద్ద్రామిడమాగమం చ* సుధావయస్యాస్స్వకృతాః కృతీశ్చ ॥
పితామహస్తైః పరిగృహ్య చాస్మాన్ కిఞ్చిద్రహస్యం కురుకేశతాతే । న్య
స్తం చకారేతి స రామమిశ్రగిరాఽప(౧)గఙ్గాధరరాజధానీమ్ ॥౮౭॥
స తత్ర జీర్ణాలయకుడ్యభాగే నివిష్టమారూఢసమాధిభేదమ్ । విలో
క్య తస్యావసరం ప్రపిత్సుస్సహాస్త పశ్చాన్నిభృతం స్వశిష్యైః ॥౮౮॥
స యోగనిష్ఠః పరివృత్య పశ్చాత్తోఽవాగమచ్ఛట్టైకులోద్భవోఽత్ర । ఇతి
బ్రువాణం పదయోః ప్రణమ్య భక్త్యైదమాపృచ్ఛత యామునేయః ॥
పశ్చాన్నివిష్టం నిభృతం కథం మామబుద్ధ యోగీతి తముక్తవన్తమ్ ।
తత్రత్యశోట్టైకులజేతరేషాం నానుగ్రహోఽస్తీతి మమైవమూచే ॥౯౦॥
ఉక్త్వైవమస్మై వినతాయ యోగరహస్యవిజ్ఞానసముత్సుకాయ । కాలే
పదేయం చరమే మమేతి తం ప్రాహిణోత్స్వస్తిమపత్రదానాత్ ॥
పత్రం సమాదాయ తదన్త్యకాలనిరూపకం రఙ్గగతోఽశృణోత్సః । ర
ఙ్గాగ్రతో రఙ్గకుశీలవేశగీతామనన్తైశయకీర్తి(౨) గాథామ్ ॥ ౯౨ ॥
ప్రాయోద్యదాఽనన్తపురే ముకున్దం సిసేవిషుస్సుప్తమనన్తభోగే । తదా
వధిం పత్రముఖేన తస్య విలోక్యమన్త్యాసరణిర్వ్యషీదత్ ॥ ౯౩ ॥ అ
ప్రాప్య తద్యోగరహస్యమార్తస్సమేత్య శిష్యైస్సహ రఙ్గధామ । ప్ర
వర్తకో వైష్ణవదర్శనస్య శిష్యేషు కస్స్యాదితి తేన మేనే ॥౯౪॥ స్థానే
వృషానకుఞ్జరావనిభర శ్రేష్ఠాడు గోష్ఠిపురీముఖ్యేషూపనివేశ్య శిష్యాశిల
కాన్ సర్వాః ప్రజా రక్షితుమ్ । తత్పూర్వపూర్ణమనీషిణో నిజజయస్త

---

* అన్యత్తుల్యాః (౧) గఙ్గైకొణ్డశోళపురమ్. (౨) "నడమినోనమర్కళ్".

మ్భోపివాసాస్థితోరఙ్గేశః పరిష్కృతరాత్మసదృశం శిష్యైస్తదన్యైర్వృతః।

ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే షోడశస్సర్గః.

సప్తదశసర్గప్రారమ్భః.

శ్రీరామానుజవైభవమ్.

తుణ్డీరాహ్వయవిషయే మహాగ్రహారః పూతూరిత్యవనివిశేష
కోస్తి కశ్చిత్ । ఆవాసో హరిచరణాబ్జభక్తిభాజాం విప్రాణాం శుభ్రశి
ఖరాధ్వజాఙ్కితానాం ॥ ౧ ॥ పన్నగోరగపతిభావివిప్రయోగప్ర
స్తావాసహ ఇవ భక్తవత్సలత్వాత్ । యత్రాసౌ సహరమయా పురైవ వా
సం వైకుణ్ఠో రచయతి కేశవాభిధానః ॥ ౨ ॥ యత్రోద్యద్ద్విజసవనా
గ్నిధూమలేఖా(౧)లేఖాళిప్రమదవిధానవైజయన్తీ। నిశ్శ్రేణీ దివసుధి
రోహతో జనస్యాళిశ్రేణీగగనవినీలనీరజస్య ॥ ౩ ॥ ఏకో భూన్మధురిపు
భక్తినిఘ్నచిత్తస్తత్రోర్వీసురపతిరాసురీకులేన్దుః। త్రైలోక్యావనచణ
సూనుజన్మభూర్యో ధాతారం వ్యజయత కాశ్యపం మహిమ్నా ॥ ౪ ॥ఆ
ద్రేభిసమజని చైత్రమాసి తస్మాదార్ద్రాత్మా బహుళకృపారసైకశ్చిత్।
(నిస్సీమాఖిలగుణసజ్జ)నాశ్రయత్వాచ్ఛ్రీరామానుజమకృతాఖ్యయా
పితాయమ్॥౫॥ శుద్ధాత్మాహ్వయమునివిష్టకైటభారిశ్చక్రాబ్జోద్ధృతసక
లక్ష్మాకలాపః । సర్వేషాం మరుదభినన్దితాత్మవృత్తిశ్శేషత్వం ప్రకట
యతిస్మయోఽపరోక్షమ్ ॥౬॥ వక్త్రైర్వ్యద్భషమువిషాకులద్విజిహ్వైర్వ్యా
హారం, విహితి (౨) విజింహగత్వభఙ్గే । భోజఙ్గం వపురపహాయ శే
షభోగీయద్రూపం త్రిభువననన్దితం జగామ ॥౭॥ శేషత్వం సకలజగద్ధు
రంధరస్యాపర్యాప్తం మధుమథనస్య మన్యమానః । లిప్సుర్యో జగతిత
దీయకైఙ్కర్యాణాం భూరీణామపి సమవాతరత్పరస్తాత్ ॥ ౮ ॥

౧ లేఖాళిః — దేవసఙ్ఘః. ౨ కుటిలగతిస్వభావతావిశిష్టం (వపుః).

చౌళాదావథవిధివశాత్క్రియాకలాపే నిర్వృత్తే గురురవదాతధీభరస్య। అభ్యస్తాఖిలనిగమస్య తస్య పశ్చాదుద్వాహోత్సవమపి కారయాఞ్చభూవ ॥ ౯ ॥ శాస్త్రాణాం దురధిగమప్రమేయభాజాం జాలాని ప్రథమమకుణ్ఠధీః పఠిత్వా । శ్రీకాఞ్చ్యాం వరదముపాస్య వేదచూడాపాఠోత్కో౽భజత యాదవప్రకాశమ్ ॥ ౧౦॥ అర్థానామథనిగమాన్తవాక్యపఙ్క్తేరద్వైతం నిగదతి యాదవప్రకాశే। సద్వైతప్రకటనలమ్పటస్తదాత్వే హ్యజ్ఞత్వం స్ఫుటమతనిష్టలక్షణార్యః ॥ ౧౧ ॥ సద్వైతం శ్రుతిశిఖరార్థమాత్మనీనం వ్యాహర్తుః శ్రవణసుఖాం కథాం నిశమ్య । శ్రీరామానుజవిబుధస్య యామునేయస్తాం కాఞ్చీమభజత వీక్షితుం సశిష్యః ॥ ౧౨ ॥ సేవిత్వా వరదమనన్తదీర్ఘికాయాః పావన్యాస్తటభువి యాదవప్రకాశమ్ । శిష్యాణాం నిశితధియాం గణైః పరీతం నక్షత్రైః శశినమివ వ్యలోకయత్సః ॥ ౧౩ ॥ తం పార్శ్వస్ఫురితమముష్య శిష్యమధ్యే నిర్దిష్టం కరసముపఙ్క్షచనాత్స్వశిష్యైః। దృష్ట్వా౽సౌ మహామనిధిం కదా మమాన్తేవాసీ స్యాదితి సదయాళురాలులోకే ॥ ౧౪ ॥ శ్రీరామానుజవిదుషానుగచ్ఛతా(౨)తం వ్యాహర్తుం కిమపి దురాసదావకాశః। ఆలోకైశ్చిరమనుగృహ్య తం దయార్ద్రైః శ్రీరఙ్గం నగరమసావియాయ భూయః ॥ ౧౫ ॥ శ్రీరామానుజముఖశిష్యవర్గసేవ్యో వ్యాఖ్యానం విదధతి యాదవప్రకాశే । తద్రాజ్యాధిపతనయస్తదా బభూవ బ్రాహ్మేణ (౩)ప్రతిభయరక్షసా గృహీతః ॥ ౧౬ ॥ ఉద్దామగ్రహమదనిగ్రహం విధాతుం నిష్ణాతం నిరుపమమన్త్రవాదశౌణ్డమ్ ।శ్రుత్వోర్వీపతిరథ యాదవప్రకాశం శిష్యాణాం పరివృతమాహ్వయత్సమూహైః ॥౧౭ ॥ రక్షో యద్గ్రసయతి మామకాత్మజం తద్విక్షోభం నయ నిరపాయమన్త్రశక్త్యా।ఇత్యుక్త్వా నిజతనయస్య సన్నిధానం మేదిన్యాః పతిరనయద్యతిం త్వరేణ ॥ ౧౮ ॥ ఆలోక్య ప్రతిభయరక్షసా పురస్తాదావిష్టం ధరణిపుర

---

౨ తం — యాదవం. ౩ భయఙ్కరం ప్రతిభయమ్.

న్దరస్యసూనుమ్ । ఉద్దామంజపతిమసూయయతావవాదీత్స క్రోధంచర
ణమశఙ్కితశ్చప్రసార్య ॥ ౧౯ ॥ జానేహంమనుపదవైభవంత్వదీయం
ప్రాచీనం (౧) జనురపి జన్మమామకఞ్చ । తేషుత్వంకిమపినవేత్సికిన్తు
(౨) శాన్తంపాపంమాంకథమివశిక్షితుంసమాగాః ॥౨౦॥ ఇత్యేవంస
(౩) గదితవజ్జగాద (౪) రక్షఃకింవైతన్మనుపదమాదృతంమయాద్య । కో
వాహంగతజననైతవాపికాభూమత్పత్తిస్త్వమసియతోఖిలంపదేత్ ॥౨౧
రక్షస్తంయతిమభణీదితిబ్రువాణం భాషతజ్ఞం మనుపదమీక్ష్యశం పున
స్త్వమ్ । ప్రాగ్జన్మన్యసిమధురన్తకాగ్రహారాం (౫) వ్యాధారోన్నతత
ట (౬) వామలూరు (౭) గోధా ॥ ౨౨ ॥ శేషాద్రిప్రవరమహాయగ
చ్ఛతాంత్వం తత్రాటజ్ఞపథిహరిధామవైష్ణవానామ్ । యద్భుక్తోఝ్ఝిత
శుచిభక్తలేశమా (౮) దాస్త్వంతస్మాదిహతనుమీదృశీమయాసీః ॥ ౨౩ ॥
పూర్వస్మిన్నహమపిజన్మనిద్విజాతిః (౯) ప్రారబ్ధంక్రతువరమృత్విజాం
గణేన । తత్రత్యై (౧౦) రజనిషిమన్త్రకర్మలోపైర్బ్రాహ్మస్యాకృతిమి
హరక్షసఃప్రపన్నః ॥ ౨౪ ॥ త్రస్తోహంతవసవిధోషితాదముష్మాచ్ఛే
షాంశాజ్జనమవతుంకృతావతారాత్ । భూభర్తుస్త్వజసుతమిత్యసా
వదచ్చ (౧౧) దక్షిణస్త్వం తమపిహతాదహంత్యజేయమ్ ॥౨౫॥ అ
లోకైరమృతమయైరివా (౧౨) నుబద్ధందుష్కర్మాఖిలమపిదూరితం మ
దీయమ్ । ముక్తిశ్చాభవదితిపాదపద్మయోస్తంప్రాణంసీత్ప్రకటితభక్తి
(౧౩) యాతుతస్య ॥౨౬॥ తద్యాతుక్షితిపతినన్దనంవిముచ్య (౧౪) త్వద్యా
తుద్రుతమధునానియోగమాప్తాః । సన్దిష్టస్స్వచయతినేతివీక్ష్యరక్షస్స

---

౧ జనుష్—జన్మ. ౨ శామ్యతాంపాపం (ఆశంసాయాంభూతవచ్చేతిభూత
వత్ప్రత్యయః). ౩ గదితవదితినిష్ఠా, రక్షఇత్యస్యవిశేషణం. ౪ రక్షః (ప్రతి).
౫ తటాకం. ౬ వల్మీకం. ౭ కృకలాసః—(ఉడు). ౮ అదభక్షణే. ౯ రభేఃకర్త
రిలుఙుత్తమః. ౧౦ జనేఃకర్తరిలుఙుత్తమః. ౧౧ రాక్షసత్వమ్. ౧౨ (ఆత్మా
నం) అనుస్యూతమ్. ౧౩ యాతురక్షసి. ౧౪ త్వత్—త్వత్తః.

స్పష్టోపధుమధురాముపాచవాచమ్॥౨౭॥ జానేత్వాంమమవశగంము
దాయథేష్టంత్వా నేతుస్సతమపహాయయాహిరక్షః! తచ్చిహ్నంనిజప
దపిప్పలద్రుభేదాద్గ్రుచ్ఛిన్నామపనయభూపతేఽప్రకాశ్య॥౨౮॥ఇ
త్యాజ్ఞాంప్రసభమముష్యయాతులబ్ధ్వా తత్యాజక్షితిపసుతంసహాత్మదో
షైః। అశ్వత్థంసహనృపవిప్రమైరభాఙ్క్షీద్విశ్వస్తస్పృహయతినానృపోపి
తస్మిన్॥౨౯॥ నిర్యాతేనిజతనయాద్గ్రహేనృపాలోమర్యాదాధిక
మధిరూఢవాన్ప్రమోదమ్। పర్యాయోరగపతయేపరంసపర్యాం వ
ర్యాయాకృతవిదుషాం(౧)ద్విషాంపురస్తాత్॥౩౦॥ ఉద్దామంనరపతి
నాగ్రహాణంవితీర్ణం తద్దానోనిజగురవేసమర్ప్య భక్త్యా। శ్రీకాఞ్చీంస
హగురుణావివేశభూయస్స్వాకాఙ్క్షే మనసి (౨)దధత్సదేవరాజమ్॥౩౧॥
అభ్యర్గ్జంవిరచయతోగురౌవిరుద్ధం వ్యాఖ్యాతిశ్రుతిశిఖరైకవాక్యతత్త్వమ్
శ్రీరామానుజవిదుషోరుపాకష్ణంప్రాప్తంతన్నయనపయస్తదాతదూ
ర్ధ్వైః॥౩౨॥ దగ్ధోరుర్న్నయనపయఃకణైస్తదీయైఃక్రోధాన్ధోయతిరవద
త్సలక్ష్మణార్యమ్।హారోద్యద్విభృతిమయా(౩) ప్రతీప మాభూర్గచ్ఛత్వం
మమనయనాధ్వనోయథేచ్ఛమ్॥౩౩॥ఇత్యుక్తోగురుమపహాయముక్త
హారశ్రీకాఞ్చ్యాంకృతవసతిస్సమంగృహిణ్యా। కైఙ్కర్యంప్రతి
దినమాతనోత్సశాలాకూపామ్భోదదదిభశైలవల్లభాయ॥౩౪॥శ్రుత్యా
స్తాదితమభిధేయమన్యథాస్మాదాఖ్యాతుర్విధుమివరాహుతోవిముక్తమ్
తంకర్తుంస్వమతరతంసయామునేయః ప్రాకాఙ్క్షీత్సమతిమణింమహార్ఘ్య
పూర్ణమ్॥౩౫॥ కాఞ్చీంసత్వరమభిగమ్య(౪)తిష్ఠమానః కూపా
మ్భోభరణపరాయణాయ(౫)తస్మై। స్వచ్ఛన్దంశ్రుతిమణిజంవపా
రవిష్ణోరుత్కర్షప్రకటనకారి (౬) పద్యమేకమ్॥౩౬॥శ్రుత్వాతత్ప్ర

౧యతేః(పా).౨దధదిత్యత్రనాభ్యస్తాచ్ఛతురితినుమ్ప్రతిషేధః. ౩(హే)
ప్రతికూల.౪పరిశాశయన్(ప్రకాశనస్థేయాఖ్యయోశ్చేతితిష్ఠతేరాత్మనే
పదాచ్చానచ్).౫శ్లాఘహ్నుఙ్స్థాశపాంజ్ఞీప్స్యమానఇతిచతుర్థీ.౬స్వాభావికే। శ్లోకమ్

కటితమాధవాపదానం పాసన్దంతమపచకథత్పృథుం స పూర్ణం। యేనేదం
శ్రుతిమధురం వ్యధాయి పద్యం క్వ న్వాస్తే స గురురముం పునర్దిదృక్షే॥ ౩౭॥
పద్యం తాదృశమిదమాహ యామునేయో యోగీన్ద్రస్స పునస్స రఙ్గధా
మ్ని। సత్యం తే సులభ ఇతి ప్రణీయ పూర్ణస్తేనాగాత్సహ సహసా కద
మ్బతీర్థమ్ ॥ ౩౮ ॥ శ్రీరఙ్గాత్కనకసరిత్తటే చలన్తౌ శ్రీరఙ్గే కలకలశబ్దతో
విదిత్వా। వైకుణ్ఠం గత ఇతి యామునేయయోగీ మూర్ఛాలౌ హృది (౩) భి
దురాహతావివాస్తామ్ ॥ ౩౯ ॥ ఉద్బుద్ధౌ కథమపి తం మహార్య పూర్ణో
నిర్ణన్తుం నియతిగతిం ప్రబుద్ధమేత్య। కావేరీతటలవణావటోపకణ్ఠం యో
గీన్ద్రారనఘమపశ్యదుత్ప్రతీకమ్ ॥ ౪౦ ॥ వ్యాకీర్ణప్రచలశిఖో విముక్త
కణ్ఠం వ్యాక్రోశన్నిశ్వసన్నురబాష్పపూరితాక్షః। తత్క్షోణీతలలుఠనాతి
ధూసరాఙ్గో విక్లాఘాకులకరణో యతిం వ్యనంసీత్ ॥ ౪౧॥ (౪) శోకా
న్తైర్ధృతివిభవైస్స్వచక్షురస్రం వ్యాకోత్రీత్తనుమతనుర్జహారకమ్పః॥
ఆతఙ్కో హృదయమచూచుర (౫) ద్విజేతుర్భఙ్గేహో వ్యదధతి పరా
జితాః ప్రకర్షమ్ ॥ ౪౨ ॥ తత్త్వార్థం వితరితుమేష్య తేఽథ యస్మై వ్యా
ఖ్యాతాఙ్గం సముపధియా కరేస్త్వకారి। పాదాబ్జం శ్రుతవతి తస్య లక్ష్మణా
ర్యే సానుక్రోశపరిమముచే స్వయం యతీన్ద్రః ॥ ౪౩॥ శోకాగ్నిప్రసర
విలీనచిత్తలాక్షా పిణ్డే సా యతితిలకస్య పుణ్యమజ్జమ్। తత్త్వార్థం నిధిమివ
లబ్ధమాశు తస్మాత్ప్రాప్తుం హృదయముద్రయన్మనీషీ ॥ ౪౪ ॥ తత్త్వా
ర్థగ్రహణమహోయ జీవతోఽస్మాద్రఙ్గేన్ద్రస్మయివితతాననప్రసాదమ్ । ఇ
త్యన్తస్స్ఫురితగురువ్యథో నతాత్వా రఙ్గేశం పునరగమత్తతస్స కాఞ్చీమ్॥౪౫॥
కాఞ్చీప్రశార్చననిరతః పురేవ కాఞ్చీప్రపూర్ణాచార్యం సవరదసూనృతోక్తిపా
త్రమ్ । ఆచార్యం నిజమచికీర్షదస్య వంశ్యం నో గణ్యో భవతి మహాత్మనాం
కులాదిః॥ ౪౬॥ పూర్ణో యద్యపి వరదానుకమ్పయాఽహం నో యుక్తం ద్వి

---

౩ వజ్రిం. ౪ ధైర్యవిభవైశ్శోకేన నిరస్తేసతి. ౫ విజేతుః (ధృతేః) భఙ్గేసతి
(పూర్వం) పరాజితాః (అస్రాది), (అద్య) ప్రకర్షమాదధత.

జపర లౌకికక్రమస్య । ఇత్యుక్త్వా ప్రణతిపరం సతం స్వరాశ్రినో౽
చ్ఛాత్రియం ప్రథయతి సజ్జనస్స్వకీయమ్ ॥ ౪౭ ॥ యద్యేవం సుమతిధురీ
ణ కేచిదర్థాశ్చేన్న స్ఫుర్యై మనసి మయా ఉద్యతాన్నివేద్య । శ్రీకాఞ్చీపతివర
దాయతన్ముఖోక్తం కర్తవ్యం మమ కథయేతి సా ప్రవిత్రమ్ ॥ ౪౮ ॥ ఇత్యు
క్తస్సపది తథేతి కాఞ్చిపూర్ణో విజ్ఞప్తుం రహసి జగామ దేవరాజే । వ్యా
ధూతవ్యజనమపేత్య వృతం చ చక్రే సోఽపీత్థం కిమపి భవాన్ వివక్షతీతి ॥ ౪౯ ॥
ఇత్యుక్తో వరదమువాచ సోఽతి సమ్రాట్ మాం రామానుజబుధ ఏవమాచచ
క్షే । కేష్వర్థా మనసి విచిన్తితా మయా తాన్ సుక్త్వా తే కథయ హితాహితం
మమేతి ॥ ౫౦ ॥ విజ్ఞప్తస్సతమితి వాచమాచచక్షే కాఞ్చీశస్సుమతి
వరస్య లక్ష్మణార్యః । దాసత్వం సహజమభఙ్గురం దధానో భావజ్ఞో మమ
సకలార్థతత్త్వవేత్తా ॥ ౫౧ ॥ శ్రీసాన్దీపని విదుషో యదూద్వహః ప్రాగ
ప్రాపత్సపది యథా సమస్తవిద్యాః । ప్రాప్యార్థానయమఖిలాంస్తథా
గురుభ్యస్త్రాతుం కాఙ్క్షతి జనతాం నిజేశతో మే ॥ ౫౨ ॥ తద్బ్రవోత్తర
మిదమస్త్వహం హి తత్త్వం సద్వైతం మతమపి సాధనం ప్రపత్తిః । మో
క్షస్స్యాదవిచరమస్మృతిశ్చ హిత్వా పూర్ణార్యోఽనుహతి సమాశ్రయో
స్యకార్యః ॥ ౫౩ ॥ శ్రుత్వార్థాన్వరదసమీరితాన్ స కాఞ్చీపూర్ణార్యా
ద్ధృదికలితాన్నతస్తదఙ్ఘ్ర్యోః । అనన్తప్రసరదమన్దరోమహర్షశ్శ్రీరఙ్గం పు
రమథ లక్ష్మణః ప్రతస్థే ॥ ౫౪ ॥ ఏతస్మిన్నవసర ఏవ యామునార్యాచార్యో
క్తం త్వవితథమాకలయ్య గర్గాత్ । సచ్ఛాత్రైస్సుమతియుతో మహార్హపూ
ర్ణః కర్తుం (౧) ప్రాస్థిత వశగం స లక్ష్మణార్యమ్ ॥ ౫౫ ॥ నిర్గచ్ఛన్ పథి మధు
రాన్తకాగ్రహారే శ్రీవిష్ణోస్స్పృఘులతటాకనాయకస్య । ధామాప శ్రమశ
మసం యదా విధిత్సుశ్శ్రీరామానుజసుమతిశ్చ తత్ర దాప ॥ ౫౬ ॥ తిష్ఠ
న్తం మహతి (౨) తటాకపాలవిష్ణోశ్శ్రీధామన్యభిలషితం మహార్హపూ
ర్ణమ్ । ఈక్షిత్వా సపది తుతోష లక్ష్మణార్యః కిం వాస్య ప్రమదకృదీప్సి
తార్థలాభాత్ ॥ ౫౭ ॥ సాన్నిధ్యం సుకృతభరైః పురాకృతైస్స్వైః ప్రాప్త

---

౧ ప్రాతిష్ఠతేత్యర్థః ౨ ఏరికాత్త పెరుమాళ్.

స్తన్వం దివసకరో యథాంబుజస్య। ఇత్యుచ్చైరభిదధదస్య పాదపద్మే ప్రా
ణంసీత్ప్రకటితభక్తిర్లక్ష్మణార్యః ॥ ౫౮ ॥ ఉత్థాప్య ప్రణతమముం తదా
భుజాభ్యామాశ్లిష్య ప్రణయపరశ్చుచుమ్బ మూర్ధ్ని। ప్రీత్యా వ్యత్పుళ
కితవిగ్రహస్స పశ్చాత్కిం కిం న ప్రియజనసఙ్గమః కరోతి ॥ ౫౯ ॥ వన్దిత్వా
వినయకృతాఞ్జలిర్మహాశ్రీపూర్ణస్త్వం మహితహితోపదేశపూర్వమ్।
త్వత్పాదామ్బుజయుగళే మనోహరే మామఙ్గీకురు ఇతి నిగదన్తమబ్రవీ
త్సః॥ ౬౦ ॥ శ్రీకాఞ్చీనగరలలామపుణ్యకోటిచ్ఛాయాయాం వరదవిభోస్స
సన్నిధానే। త్వాం మేధావినమురరీక్రియాసమిత్యాచక్షాణం పునరిద
మాహ లక్ష్మణార్యః ॥ ౬౧ ॥ అజ్ఞానిప్రకృతివిభఙ్గురాణి నృత్తిశ్చిత్తస్య
క్షణమపి యాతి నైకరూప్యమ్। కో వేత్తి క్షణరుచిదామచఞ్చలానాం
ప్రాణానాం స్థితిమథవా వినిర్గమఞ్చ ॥ ౬౨ ॥ ఉక్త్వైవం నో నిరుపమయాము
నేయ యోగిగ్రామణ్యాస్స్వచరణసేవనం చికీర్షోః। శ్రీరఙ్గం నగరముపే
యుషో నరాణామస్థైర్యం పరమపదం పురాగతేన ॥ ౬౩ ॥ తద్విజ్ఞోఽస్య
పదితటాకరక్షిణో గ్రే మూలే శ్రీవకుళధరోర్జితోపదేశైః। మచ్ఛిష్యం కు
రు నిరవగ్రహప్రబోధం రాజీవం రవిరివ రోచిషాం ప్రరోహైః ॥ ౬౪ ॥ త
త్రైవం గదితవతే సపాదపద్మం సమ్భావ్యస్స మనసి యామునేయసూరైః।
ప్రాహైస్సైస గురుపరంపరాం ద్వయాఖ్యం తత్తార్థప్రకటనకారిమన్త్ర
రత్నమ్ ॥ ౬౫ ॥ శ్రీరామానుజగదవనాయ పాదుకే స్వే విన్యస్యాప్యున్నత
భరతీయ భావనాన్తే। సన్యాస్యాక్ష్యం ... పితి వెశ్యయామునేయస్త్వాం
పాతుం ... మహాసనత్థాస్త్వః ॥ ౬౬ ॥ శ్రీకాఞ్చ్యాం దయ
మానునోక్తం వాచ్యమచ్చైః ప్రత్యక్షం తవ రచయేయమిత్యుదీర్య। తాంగ
త్వాపసముపక్షలక్ష్మణేన తస్యాం మ్లాన్త్యార్థం వరదమదర్శయత్పుతస్మై॥ ౬౭ ॥ ష
ణ్మాసం వరదపదారవిన్దసేవాహేవాకీ యతిసఖో మహార్హపూర్ణః। గూ
ఢార్థాన్ గురుగదితాన్ స్వదర్శనస్య వ్యాకార్షీదథ గృహిణీసఖాయతస్మై॥
కూపామ్బుగ్రహణవిధౌ మిథః కదాచిత్తుల్యాన్యోన్యఘటమిళనే న లక్ష్మణస్య
గేహిన్యాస పది విమానితా వరోధ శ్రీరఙ్గం నిభృతమగాన్మహార్హపూర్ణః॥

తస్మిన్ప్రస్థితవతి దిశి కేసరోపాధితస్మిన్నవినయతః కృతాగ్రహీణ్యా। సా
తజ్జ్ఞప్రస్థమకృతాచ్చ కాఞ్చీపూర్ణే సన్న్యాస్యతఙ్కృతభవగర్హాణస్త్రిద
ణ్డీ ॥ ౨౦ ॥ సంన్యస్యన్ సరసికగాహితత్రిదణ్డో నిశ్శేషం నిరముచదేవబ
న్ధసర్గమ్ । వాఘూలం ప్రకటిత (౧) దాశరథ్యభిఖ్యం (౨) నాహాసీచ్చ
ధవరమగ్రజాతనూజమ్ ॥ ౨౧ ॥ సంన్యస్య ప్రకటితవైదికాధ్వనీతిస్త్వం
రామానుజగురువద్ధృతత్రిదణ్డః । మూర్తేతి త్రితమవనిప్రదక్షిణో తఙ్కం దేవే
శో వదదితి యాదవప్రకాశమ్ ॥ ౨౨ ॥ పద్రామానుజయతినః ప్రదక్షి
ణం త్వం పర్యాయం కురు ధరణీప్రదక్షిణస్య । స్వప్నే తద్గిరమవధూయ కా
ఞ్చీపూర్ణం ప్రవైతం వరదవిభోర్నివేదితుం సః ॥ ౨౩ ॥ తస్యార్థం రహ
సి నిశమ్య కాఞ్చీపూర్ణాద్దేవేశస్త్వమిలితముత్తరం జగాద । ప్రాక్స్వప్నే
మదభిహితప్రకారత(౩)స్త్వన్నిశ్శఙ్కం రచయతు యాదవప్రకాశః ॥ ౨౪ ॥
ఇత్యేవం వరదవచో నిశమ్య, విష్ణోస్సుప్రీతో విహరణధామనిశ్వమూర్తేః । శ్రీ
రామానుజయతిసంపరీత్యతస్తాత్ప్రస్యాకలయదనువ్యశిష్యభావమ్ ॥
శ్రుత్వా తం శ్రితచరణాశ్రిమం ప్రహృష్టో రఙ్గస్థోఽగకృత్సన్మతరమో నిదేశ
పూర్వమ్ । రఙ్గేన్ద్రోఽస్వపథమానినీషవస్తం పాశ్రైమ్మర్వృధమథరఙ్గగా
యకాఖ్యమ్ ॥ ౨౫ ॥ శ్రీకాఞ్చీపురమథరఙ్గగాయకాఖ్యస్సమాప్య
స్తావరదవిభోస్సగానతుష్టాత్ । తం రామానుజగురుమేత్య పూర్ణపా
త్రం శ్రీరఙ్గంపురమగమత్స తేన భూయః ॥ ౨౬ ॥ సైనాన్యాసపరిక
రేణ తం నిదేశాత్ స్వాత్ప్రశ్రిత్యగ్గతమపలోక్య లక్ష్మణార్యమ్ । రఙ్గేన్ద్రః కర
తలసాధగోభియాతో విన్యస్యై(౪)రలమకృతాస్యశీర్షమఙ్ఘ్రి ॥ ౨౭ ॥
సేవిత్వా నిజపదమఙ్ఘ్రి చూడమస్మై హృష్టాయాడితవరమాదిమస్సరఙ్గీ ।
ప్రహ్వేభ్యో భవతి చ తే విభూతియుగ్మం ప్రాదాస్త్వం మమ గృహకృత్య
మాచరేతి ॥ ౨౮ ॥ రఙ్గేన్ద్రో యతిపతిరాజ్ఞయా విధాయ స్వాన్తే వాసిన
(౫)ముకళఙ్కనామభూపమ్ ॥ దుర్వృత్తానపి వినిగృహ్య శాశ్వతం త

---

౧ ముదలియాణ్డాన్. ౨ నామచ్ఛేత్. ౩ తత్ = శ్రీరామానుజసమా
శ్రయణమ్. ౩ అలఙ్చకార. ౫ అకళఙ్కనాట్టాళ్వాన్.

తోషితతర్షం విరచయతిస్మ రఙ్గికార్యమ్॥౮౦॥రఙ్గేశాచ్ఛ్రియమభజం త్వ
దఙ్ఘ్రిదాస్యాదీదృక్షిమితివదతోస్య సోతిపూర్ణః । ఉక్త్వార్థాన్ గురుగది
తాన్ సుతశ్చకృత్వా తచ్ఛాత్త్రం పునరతిలక్ష్మణార్యమూచే॥౮౧॥ నిక్షి
ప్తాస్త్రవకీలయామునేయతి క్షైత్రగకేష్వర్థాజగదవనాయ తాన్గృహాణ।
శ్రీగోష్ఠీనగరవృషావనీధ్రిపూర్ణ, శ్రీమాలాధరవర,రఙ్గిగాయకేషు॥
తస్యోక్తిం శ్రవణసుధావిధాయ సోర్థానాదిత్సుర్న సికుతూహలాతి
భారమ్ । ఛాత్త్రాణాం సురగురుజైత్రధీభరాణాం సప్తత్యాసహాపర
మాప్తయాబభార ॥౮౩॥ శ్రీరఙ్గాధిపతిధురంధరో యతీన్ద్రి(౪)శ్శ్రీ
కార్యప్రతిసరపూర్వరఙ్గిభృత్యాన్ । సచ్ఛృత్యస్స్వమతపరాననేకదే
శ్యాన్ సంన్యాస్యద్దశవిధకింకరాన్ ద్విజేన్ద్రాన్ ॥౮౪॥ భృత్యానాం
దశవిధవర్గణాద్విజానాం శూద్రాణాం యతితిలకస్సుతావతాఞ్చ । శే
షత్వాదకృతనికృష్టకర్మయోగాదత్రాముత్రచ నియమం మహార్థసిద్ధ్యై॥
రఙ్గేశం యతిపతిరేకదా స్వశిష్యైర్ధ్యాన్నా(౫)నుపదని వేద్యమానజమ్బుం
శ్రుత్వా తన్మిళనవశాద్విషాతిరేకి ప్రాహారీద్యతితిలకస్సురఙ్గిభృత్యమ్॥౮౬
రాజ్ఞీయోపచరణలాలసా మురారౌ తద్దోషప్రశమమదాపయత్కషా
యమ్।ఆరోగ్యాపపదమథాకలయ్య శాలాం శ్రీధన్వన్తరిహరిధామ తచ్చ
కార।రఙ్గేన్ద్రోస్సగరుడవాహభట్టక్లృప్తం పథ్యాయానుదినమదాపయత్క
షాయమ్॥౮౭॥ శ్రీకార్యప్రతిరోధినఃపరికరాన్ రఙ్గేశితుర్దుర్మదాన్ దూ
రీకృత్య తదీయకార్యనిరతో రఙ్గప్రతిష్ఠామివ । వేదాన్తాధ్వవిరుద్ధసౌగత
ముఖ్యాన్ దుర్వాదినస్సంహరన్నాచన్ద్రార్కమసౌ చకార నిగమోత్తంస
ప్రతిష్ఠామపి ॥ ౮౮ ॥ * * * * * * * *

శ్రీ ఇతి దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యే సప్తదశస్సర్గః శ్రీ

---

౪ శ్రీకార్యేషు ప్రతిసరపూర్వం రఙ్గిభృత్యాన్. ౫ అనుపదం=అనన్తరమ్.

శ్రీ అష్టాదశసర్గప్రారమ్భః శ్రీ

శ్రీరామానుజమునిరాణ్నినంసురఙ్ఘ్రీ శ్రీగోష్ఠీపురవరపూర్ణదేశికస్య । శ్రీరఙ్గేన్ద్రసుమతిమానథప్రతస్థే శ్రీగోష్ఠీపురమఖిలైర్వృతస్స శిష్యైః ॥ ౧ ॥ గత్వా లక్ష్మణయతిరన్తికం దశాష్టావారానస్యుపసుగోష్ఠిపూర్ణసూరేః । గూఢం తత్ప్రచరమపద్యవాచ్యమాప్త్వా విస్పష్టం జగదభిరక్షితుం జగాద ॥ ౨ ॥ త్వన్నామ్నాభువిహరిదర్శనప్రతీతం తన్మాభ్యయామితి వరమేత్య గోష్ఠిపూర్ణాత్ । శ్రీరామానుజవిబుధస్సుతం తదీయం శిష్యత్వం పునరపదాతకీరనైష్ఠిః ॥ ౩ ॥ శ్రీమాలాధరవిదుషస్స దివ్యసూరిప్రోక్తద్రామిడనిగమోక్తమర్థమాప । తద్గానక్రమమపి రఙ్గగాయకార్యాచ్ఛ్రీరామాయణగదితం వృషాద్రిపూర్ణాత్ ॥ ౪ ॥ శ్రీగాఙ్గప్రముఖసమస్తశిష్యవర్గైస్స్వస్థార్థానభజత యామునేయతీర్థైః । స్వచ్ఛాత్రానపి విరచయ్య తత్తనూజాన్ సాజ్ఞాసీత్సోమణిముఖ్యశస్త్రిబద్ధాన్ ॥ ౫ ॥ ఆయాతో యతిరమరాపగోపకణ్ఠాత్తాం కారుణ్యాకర ఇతి కశ్చిదేకదణ్డీ । శ్రీరఙ్గం పరిచితశాస్త్రపఙ్క్తిరేకః శ్రీరామానుజగురుమాహ వాదమీప్సుః ॥ ౬ ॥ శిష్యస్స్యాదపజయభాగితి ప్రతిజ్ఞాముద్బాహుర్జ్వలనమహారేకపురో విధాయ । అన్యోన్యం విరచయతోస్తయోర్ద్వివాదం తత్రాష్టాధికనవవాసరాన్యతీయుః ॥ ౭ ॥ జాతేష్టాదశదివసేహరేర్విపన్నస్స్వప్నే కామపి జయహేతుమేత్య యుక్తిమ్ । తం రామానుజసుమతిర్నిరాకృతాగ్నిర్మార్తాణ్డాద్రుచిమివ నైశమన్ధకారమ్ (౧) ॥ ౮ ॥ తద్వ్యక్త్యా హితమతిరుజ్ఝితైకదణ్డస్సన్యస్తః పునరుపనీతవాంస్త్రిదణ్డీ । ఖ్యాతో శ్రీలక్ష్మణయతినోఽభవత్స చ స్వచ్ఛాత్రాణామకృతతమాత్మనిర్విశేషమ్ ॥ ౯ ॥ విష్ణుర్వాచక్షతపసనోత్తుస

౧ అగ్నిః, మార్తాణ్డాద్రుచిమేత్య, నైశమన్ధకారమివ, నిరాకృతేత్యన్వయః

కౌజనానాం శ్రీగీతావివరణభాష్యదీపసారాన్ । తద్గద్యత్రయమకృ
తప్రపన్న నిత్యానుష్ఠానక్రమమపియోగిరాట్ప్రబన్ధాన్ ॥ ౧౦ ॥ ఆ
శాన్తేష్వపివిహితాస్పదాన్విజేతుం మోహోద్ధానమలమతీన్కుదృష్టిబా
హ్యాన్ । నిశ్శేషైర్యతిపతిరావృతస్స్వశిష్యైర్నక్షత్రైరివహిమదీధి
తిఃప్రతస్థే ॥ ౧౧ ॥ జిత్వాసప్రతిదిశమున్మదాన్ప్రవాచస్సచ్ఛాత్రా
నపిధరణీపతీన్విధాయ। నిక్షిప్యాఖిలహరిధామసుస్వశిష్యాన్పర్యాటత్క్షి
తివలయంప్రదక్షిణేన ॥ ౧౨ ॥ పీఠంసప్రథితమవాపశారదాయావాణీ
తంకృతవినతిర్విలోక్యతత్ర । స్వంవేశ్మాస్యమలమగన్నయచ్ఛతస్మైగృ
హ్ణీష్వాభిలషిత*పుస్తమిత్యభాణీత్ ॥ ౧౩ ॥ అప్రాక్షీదితివిహితాద
రాంసవాణీం త్వంభక్త్యాంకిమితిమయీదృశామకార్షీః। ఇత్యేవంయతిపతి
నాఽఽదరేణపృష్టాసావాదీచ్ఛ్రీః మధురంవచస్సహేతు॥ ౧౪॥ కప్యా
సంవచనమభాణిశఙ్కరేణత్రయ్యన్తైకపగుదమిత్యయుక్తవాచ్యమ్। అ
ద్యత్వంకమలపదిత్యనన్యథార్థంయదా వ్యాఖ్యస్తదసిమమాపిపూజనీ
యః ॥ ౧౫ ॥ ఇత్యుక్త్వానిగమశిఖార్థసద్గ్రహాఖ్యాం విన్యస్తాంకృతి
మురరీకృయార్థమస్య । వాగ్దేవీకుమతినిరాసనంస్వమూర్ధ్నా (౧) దా
మేవాధితవిదుషాంముదాసమక్షమ్॥ ౧౬॥ శ్రీబోధాయనకృతవేకమా
లివృత్తిం సద్గృహ్యోపహృతతమస్యవాదిగర్వః ।తత్రత్యైర్నృపతిభిరర్చి
తస్స శిష్యైస్సన్తుష్టస్సనిరగమత్తతోయతీన్ద్రః ॥ ౧౭ ॥ తత్రత్యాస
నుసరతోనివర్త్యభూపానుత్తీర్యత్రిదశనదీంజగత్పతింసః । సంసేవ్యా
శ్రితపురుషోత్తమంతదీయాన్దుర్వృత్తానపినశశాసతన్నిదేశాత్॥
నిక్షిప్తానిశిపురుషోత్తమాధిపేన శ్రీకూర్మాలయకుహరేసశుభ్రబిమ్బే।
లబ్ధశ్రీర్విశదమనుష్ఠితేశలిఙ్గశ్రీకూర్మంప్రకటయతిస్మలక్ష్మణార్యః॥౧౮॥
సింహాద్రౌవిరచితఖేలనంనృసింహంనత్వాఽహోబిలనరసింహమప్యు
పాస్య । సంగాయత్పురతరుణీజనాభిరామం సమ్ప్రాపద్యతిపతిరఞ్జ

*పుస్తం=పుస్తకం. ౧మాల్యమివ.

నావిప్రమూలమ్ ॥ ౨౦ ॥ దృష్ట్వాతంవిస్మయమోదబాష్పధారాపూ
ర్ణాక్షస్స్ఫురదతిస్ఫీతరోమహర్షః । ఆనన్దోదధిమవగాఢవానివాసావా
నంసీదహోపతరూపమునిరాజమ్ ॥ ౨౧ ॥ ప్రాప్య (౧) శ్రీపురముర
గేన్ద్రశైలమూలాలజాంగరంపదనతవిత్తలేన్ద్రభూపాత్ । లబ్ధ్వా స సా
(౨)వకరమధిష్ఠితవ్రతత్ప్రఖ్యాతాస్త్రిగుణశతంస్వశిష్యముఖ్యాన్ ॥
నారూఢసకలపరకాలముఖ్యభక్తైశ్శేషాంశోహ్యయమితిసారురోహయా
వత్ । తానత్సపరిసభ (౩) మనన్తనాథపూర్వంచాభ్యర్చ్య వృషగిరి
శృఙ్గముధ్యారుక్షత్ ॥ ౨౩ ॥ ఆయాన్తం యతితిలకం (౪) వృషాద్రిపూ
ర్ణో బిభ్రాణోవృషశిఖరీశతుఙ్గప్రసాదమ్ । ఆమోదస్తబకితమానసో
హ్యుదస్థాదమోఽబ్ధిశ్శశినమివోల్లసత్తరఙ్గః ॥ ౨౪ ॥ వన్దిత్వాథమథ
సుధీస్తతోగృహీత్వాభక్త్యాశ్రీవృషగిరినాయకప్రసాదమ్ । ప్రావో
చత్తమితికిమాహరస్త్వమేవత్వత్తఃప్రత్యవరకరేనకిం ప్రసాదమ్ ॥ ౨౫ ॥
ఇత్యుక్తస్సయతివరం (౫) సమిత్యవాదీద్వైధ్యాస్యాన్నిభృతమవేక్షితా
స్ఫుతస్రః । మత్తఃప్రత్యవరమలబ్ధినాసుకశ్చిద్యత్తేనాహగసహామేవ
తేప్రసాదమ్ ॥ ౨౬ ॥ ఆకర్ణ్య శ్రుతిమధురాంగిరంతదీయాంశి
ష్యాణాంవదనమవేక్ష్యలక్ష్మణార్యః । శ్రీశేషక్షితిధరపూర్ణశేషభావం
శ్లాఘిత్వావృషగిరినాథధామభేజే ॥ ౨౭ ॥ సస్నాత్వా గుహసరసి
ప్రదక్షిణేనాతన్వానశ్చ్యుతసృష్టిపీధిషు ప్రచారాన్ । సేవిత్వాచరణ
సురార్కక్రమేణహృష్టఃపూర్ణైర్వ్యస్పహామణిమణ్డపంజగామ ॥ ౨౮ ॥
సతాత్వాతంవృషగిరినాయకం సమీక్ష్య ప్రత్యక్షం ప్రణతిపరాయణస్త
దఙ్ఘ్ర్యోః । సంసారార్ణవగతలోకతారకోసావానందామ్బుధికుహరే
భవన్నిమగ్నః ॥ ౨౯ ॥ శ్రీరఙ్గేవిహితఫణీన్ద్రభోగతల్పం నిద్రాణం
నిగమశిరోవిహారివస్తు । తల్లత్త్వాసహఫణిశైలమూర్ధ్నినిద్రాన్తవ్యక్త్యాస
తాంపిహరతిస్ఫూరుషఃపరోత్ర ॥ ౩౦ ॥ వైకుణ్ఠంకలిసమయోపపీదమేవ

---

౧ తిరుపతి. ౨ అగ్రహారం. ౩ అనన్తాళ్వాన్. ౪ తిరుమలైనమ్బి. ౫ గోష్ఠ్యాం.

స్వాపస్యాస్మిన్ ధ్రువమయమభూత్ ప్రత్యయో౽ఖిలానామ్ । యల్లక్ష్మ్యైవిభు
రతివాఞ్ఛితప్రదాయీ దేవానామపి పదసేవిదానవానామ్ ॥ ౩౧ ॥ కా
రుణ్యాస్తబకితచక్షుషే నమస్తే కామిన్యాకబళితవక్షసే నమస్తే । నాగే
న్ద్రాళియగృహమేధినే నమస్తే (౧) నమ్రాణామభిమతదాయినే నమ
స్తే ॥ ౩౨ ॥ ఇత్థం సశ్రుతిశిఖరార్థగద్యమీశం స్తుత్వాసౌ తత్కృతకరుణా
కటాక్షపాతః । తత్రైవ త్రిదినముపోష్య దృష్టతీర్థః పూర్ణార్యైస్సహ సమ
వరోహతిస్మ తస్మాత్ ॥ ౩౩ ॥ శ్రీరామాయణగదితం నృపాద్రిపూర్ణా
చ్ఛ్రుత్వార్థం సుదృఢమముం నిజప్రబన్ధాన్ । సంశ్రావ్యాకృతకవచార్థ
సన్ప్రహర్షీ సో నైషీత్తనయమముష్య శిష్యతాం హి ॥ ౩౪ ॥ గోవిన్దా
భిధమథ దేశికైకతానం ధాటీపూర్వకముపలభ్య లక్ష్మణార్యః । శేషార్హ్వ
ధరవరపూర్ణదేశికేన శ్రీకాఞ్చీనగరముపాసదద్విసృష్టః ॥ ౩౫ ॥ శ్రీకా
ఞ్చ్యాం వరదముపాస్య గోపపుర్యాం భక్తైశం హరిమభిధావనేచ్యుతఞ్చ ।
శౌరీశశ్రీపతిశార్ఙ్గపాణిముఖ్యాంశ్చోళేశానపి కురుకాపురీం స భేజే ॥
వైకుణ్ఠప్రభృతిమహోష్టధామనాథైస్సేవిత్వా వ్యసహ కురుకేశమాదినా
థమ్ । తత్రాక్షీణాఙ్గపథమనయద్వినిద్రచిఞ్చామూలే సో౽మధురకవిఞ్చితం
శఠారిమ్ ॥ ౩౬ ॥ సేవిత్వా (౨) గగనమహోచలేశవిష్ణుం ప్రాణం సీ
త్తదనుహరిం కురఙ్గనాథమ్ । తం పూర్ణం శ్రుతిశిఖరార్థబోధనేన ఛాత్ర
త్రం సోకృతమణిభద్రపీఠవర్తి ॥ ౩౮ ॥ సోనన్తైశయితమనన్తపుర్యధీశం
నత్వాస్మిన్నతముపిక్ష్ప్తవాన్ స్వనామ్నా । సేవిత్వా మధుమథనాంశ్చ
కేరళేన్ద్రాన్ నాపేదే జలధిగ రామసేతుమూలమ్ ॥ ౩౯ ॥ ఫుల్లాటవ్యధిగ
తదివ్యచాపనాథం శ్రీదర్భాసననివిష్టముత్సయిత్వా । అద్రాక్షీద్రజనిచ
రేన్ద్రనిత్యసీతాసన్త్రాపప్రశమనహేతుమేష సేతుమ్ ॥ ౪౦ ॥ స ప్రా
ప్తః పురమథ ధన్వినాథనాథ్యం జ్యాయాంసం సుమతముపాస్య విష్ణుచి
త్తమ్ । గోదాయాః కృతియుగళేన తత్సుతాయాస్సాకం తత్కృతిమ

౧ నమ్రాణాం (పా). ౨ వానమామలై.

వధార్యస్సత్రకోష ॥ ౪౧ ॥ గోపస్త్రీకులమయగోదయోపదిష్టాం కృ
ష్ణాజ్ఞాం పత్రీమివాచచారజవ్యామ్ । స త్రింశత్పరిమితపద్యమార్గశీర్ష
మాసిరథోత్సవసమయోచితం ప్రబన్ధమ్ ॥ ౪౨ ॥ శ్రీగోష్ఠీనగరధురీణ
సున్దరేశశ్రీనారాయణఫణిశాయిదక్షిణేశౌ । తత్రత్యం గురుమపి
పూర్ణమర్చయిత్వా సచ్ఛాత్రైస్సహ మధురాపురీం ప్రపేదే ॥ ౪౩ ॥
తత్ర శ్రీసహచరసఙ్గమేశవిష్ణుం స్తుత్యస్మజ్జళపరవిష్ణుచిత్తసూక్తైః । నత్వా
మోహననగరే చ కాళమేఘం లక్ష్మీశం వనగిరిమూలమాసదత్సః ॥ ౪౪ ॥
తీర్థానాం పయసి సమాప్లుతస్సశిష్యముఖ్యానాం విరచితమాజ్ఞయా యతీన్ద్రైః ।
ఆరామక్షితిధరపారిజాతమారాదస్తౌషీత్ఫణితిభరేణ సున్దరేశమ్ ॥ ౪౫ ॥
స తత్రాద్రేస్తిలకముపాస్య సత్యనాథం సుస్నాతశ్శుచినిజలేకవేరజాయాః
శ్రీరఙ్గం నగరమగాచ్ఛలస్వకాశోహస్తాగ్రే ప్రసభమివా (౧) హ్వా
యన్ప్రమోదాత్ ॥ ౪౬ ॥ రఙ్గేశస్సుకృతవినతిం యతిం నిజాఙ్ఘ్ర్యో రు
పాక్షీదితి కుశలోక్త్యానన్తరం తమ్ । కిం త్వం మద్విహరణమన్దిరాణి భూమౌ
ధామాని స్ఫుటమవలోకయాఞ్చకర్థ ॥ ఇత్యుక్తైరథసతమిత్యువాచ దృష్టం
త్వద్ధామోపవనసిభాన్యథామబృన్దమ్ । ధామైతత్పరమిహ నాన్యదీయ
మిత్రే జాతిస్థకిమల్లిరపేక్షతే నృపుష్పమ్ ॥ ౪౮ ॥ ఇత్యుక్త్వా రచిత
రఙ్గికార్యముత్ర నిర్వాహాన్నరిపుపూర్వసూరిక్లప్తైః । సార్ధం ద్రామిడ
నిగమాదిభిః ప్రబన్ధైర్వ్యాఖ్యకర్త్సన్నిగమశిఖార్థమాస్త తత్ర ॥ ౪౯ ॥ జీ
వాతుం కుమతిభుజఙ్గదంశనుహ్యాదేహ్వదానామకృతముముక్షు భాగధే
యమ్ । స ద్వైపాయనశుకముఖ్యభావగర్భం శ్రీబోధాయనఫణితిక్రమే
ణ భాష్యమ్ ॥ ౫౦ ॥ శ్రీరఙ్గామృతకవిరాహరఙ్గభృత్యస్తచ్ఛిష్యో యతిప
తివైభవానుబన్ధమ్ । అన్తాదద్రమిడగిరా మహాప్రబన్ధం గాథానామ
మృతమధుచాం యుతం శతేన ॥ ౫౧ ॥ అన్తాదిం శతకమిదం ప్రపన్నలోకః
కాసారప్రముఖమునీషిభిః కృతానామ్ । ప్రాగపద్రమిడజరద్వచఃకృ

౧ఆహ్వాయ దివ స్థితం.

తీనాం పాలిసమ్యక్ప్రణవనదాతగానజప్యమ్ ॥ ౫౨ ॥ కూరేశప్రథితవ
ధూలదాశరథ్యాదిభిస్స్రిప్రవరముఖైస్సలక్ష్మణార్యః । స్వవ్యాఖ్యానశ్రుతి
శేఖరాన్స్వకప్రబన్ధాన్ సమ్యగదీకరదఖిలోపకారహేతోః ॥ ౫౩ ॥ సన్త్రాఘు
స్స్వయమతపిబోధనాజ్జనానాం మాహాత్మ్యం సముచకథన్నిమియతీన్ద్రాః ।
రఙ్గేశావిమహారయశ్చపఞ్చ, రత్నేమూకాదౌ, శఠరిపుః పూర్వసూర
యో౽ష్టౌ ॥ ౫౪ ॥ (౧) కారుణ్యాకరయతివాదివాదకాలే సమ్యక్త్వప్రి
కథనకర్మణాసరఙ్గే । తత్పాదప్రణయజుషాఞ్చమానుషాణాముద్దామద్వి
విధవిభూతిదానతశ్చ ॥ ౫౫ ॥ శ్రీరఙ్గేమహితవిభూతియుగ్మసమ్ప
ద్దానేనాఞ్జనగిరిరాట్చశిష్యభావాత్ । కాఞ్చీశస్సకలమహీప్రదక్షి
ణేనావ్యాఖ్యానాత్సమమిశితత్ప్రదక్షిణఞ్చ ॥ ౫౬ ॥ గోష్ఠ్యాం సున్దర
పతిరాహ్వయంస్తదీయానర్చామైపథమమనుద్ధతోరుపూర్ణాన్ । శిష్యా
భూత్పిహిభవతాం తథాయథాహం నన్దాదేస్తనయఇతీక్ష్యశోక్తిభఙ్గ్యా ।
మోనత్వం జగదకృథామమాప్యవశ్యం వశ్యస్తం సమమపదమన్త్రమిత్యుదీ
ర్య । శిష్యస్సయశశశీనో మహాసనస్థాంఛ్రీమన్త్రిక్రిహావిధినాకురఙ్గ
నాథః ॥ ౫౭ ॥ గతుః స్వా పతితనయాఙ్గతంతముక్త్వా (౨) న్యతుర్వ
ద్గురుమపియాదవప్రకాశః । సద్ధాద్ధైగఫణిపతిరాసలక్ష్మణార్యోత్త్యాఖ్యా
నాత్సునరధికాఞ్చ్యనష్టమూకః ॥ ౫౯ ॥ ధిక్త్వాపాన్మదవశగాంశ్చలోక
ముక్త్వైకశ్చిన్నైస్స్వవశగమాచరేజ్జనిత్వా । నష్టస్యాత్ర లిగరిమాపితేన
లోకా వీక్షధ్వం ధురిసమితిభాషణాచ్ఛతారిః ॥ ౬౦ ॥ న్యస్తంయజ్జల
మధిగోష్ఠ్యనయదిస్యాదాస్వాస్యం (౩) చటకగణస్య (౪) నాస్తుదేవ ।
న్యస్తం చేన్మహతిజటాశమేకృతార్థాంస్తాం కుర్యాదితిగదనేననాథయో
గీ ॥ ౬౧ ॥ సచ్ఛాత్రోగురురథకాఞ్చియామునేయో దృష్ట్వా తంస్థిత
ముపయాదవప్రకాశమ్ । ర్ధాన్తం కిమయమయమేతనోమహాత్త్యాభా
ష్యస్ఫురితకటాక్షవీక్షణేన ॥ ౬౨ ॥ హిత్వామాంగురువచనాతిగంజ

---

౧ అరుళాళప్పెరుమాళెమ్బెరుమానార్ (యజ్ఞమూర్తిః).

౨ తిరస్కృత్. ౩ కలవిజ్కః. ౪ వాః = వారి.

నానాంముక్తిస్స్యాదితిగదతోస్యగూఢమర్థమ్। శిష్యాస్స్వంసుతముపహా
ద్యదర్శనంత్వన్నామ్నాస్యాదితిభణనేనగోష్ఠీపూర్ణః॥౬౩॥స్వేచ్ఛాభ్రాంతంత
ముపగతంవిలోక్యహృష్టోమన్వానోనిజగురుమేవయామునేయమ్।ఉద్ధా
నాద్యవతిసఖోమహార్హపూర్ణఃకుర్వాణోనిజతనయఞ్చతస్యశిష్యమ్॥
తస్మాద్భూయస్తమనపరఃప్రసాదహస్తానాపశ్యంచతస్యపూర్వికాసుకక్షి
త్ । మత్తోల్పంజనమితిసఙ్కలయ్యశిష్యత్వాత్ర్యథానాత్మవ్రతేనుభావో
వృషాద్రిపూర్ణః ॥ ౬౪ ॥ శ్రీమాలాధరవిబుధశ్శఠారిసూక్తిస్తోమార్థా
వనసమయేనపునర్మఘే । తేనోక్తంగురుగదితంసగోష్ఠీపూర్ణాచ్ఛ్రు
త్వాస్మిన్సహతనయేనశిష్యభావాత్ ॥ ౬౫ ॥ శ్రీరఙ్గామృతవిబుధో
యతీన్ద్రవాభూన్మన్త్రీతాకలికలుషాద్విలేతివాదాత్ । ఇత్థంతేభుపసక
లాతిశాయితేజశ్శ్రీరామానుజవిముపప్రచక్షతేస్మ ॥ ౬౬ ॥ శ్రీరఙ్గా
ధిపజలధేస్సరఃపురోగైః కోళ్యాబ్జైర్ధృతమధినాథయోగిమేరు । ఉత్సృ
ష్టంగురువరరామమిశ్రపద్మాత్ (౧) త్వాభ్యాంసృతమురుయామునే
యనద్యామ్ ॥ ౬౭ ॥ సమ్పృక్తం శుభగుణలక్ష్మణార్యధారాబద్ధా
స్త్రర్పురితమనేకశాపశ్రిపృష్టమ్ । కూరేశప్రథితనభూలదాశరథ్యాది
చ్ఛాభిః(౨)శ్రీమపరివాహయత్రమార్గైః ॥ ౬౮ ॥ సంసారక్ష్మ(౩)న్న
తవిషయప్రసవ్యేతస్మిన్ లన్ధ్వానాప్రపదనసస్యకన్దళాని । కారుణ్యా
మృతమధునాఖిలస్యజన్తోస్సన్తైఫలఘనసమాయిముక్తిరూపమ్ (౪) ॥
చోళోభూదధకులపాంసనోన్యశం సోదోషాణామిహకలిజన్మనాంసమూ
హః । తద్వంశకుయికరణాయనప్రైనీత్యాపాణ్డ్యస్తంవఙ్గనసుతస్సైవ

౧ఉత్సృష్టప్రస్రవణంవారి. ౨జలనిర్గమప్రదేశః. ౩మరారోహప్రదేశం.
౪అత్రాయమన్వయః:—లక్ష్మీనాథాఖ్యసిన్ధౌ శఠరిపుజలదఃప్రాప్య కారు
ణ్యనీరంనాథాద్రావభ్యషిఞ్చత్తదనురఘువరామ్భోజచక్షుర్జ్ఝరా
భ్యాం । గత్వాత్రయామునాఖ్యాంసరితమథయతీన్ద్రాఖ్యపద్మాకరేన్ద్రం
సమ్పూర్యప్రాణిసస్యప్రవహతిసదయందేశికేన్ద్రప్రభూపైః.

మార్గనిష్ఠమ్ ॥ ౭౧ ॥ దుర్మేధాఃపరుషపురోహితానురోధనిర్భిద్యత్రి
భువననాయకస్యభిత్తీః । ధామైకంసులలితచిత్రకూటముఖ్యం పాథో
ధేఃపయసిసపాతయాంబభూవ ॥ ౭౨ ॥ ఆస్థానాన్యఖిలవిపశ్చితాం
పురస్తాదాహూతస్స్వవిషయవాసివైష్ణవేభ్యః । ఆదిత్సత్పరతరమస్తినో
శివాదిత్యాబద్ధాక్షరపదముచ్చకైస్సపత్రిమ్ ॥ ౭౩ ॥ చోళస్యాశుక్రిటక
టుచేష్టితంయతీన్ద్రశ్శ్రుత్వాధృతశ్రితవిమలామ్బరస్సరఙ్గాత్ । శ్రీర
ఙ్గే(౧)స్సనవతపథామదర్శనంచేత్యుక్త్వాప్రాస్థితపినివేశ్యకూరనాథమ్ ॥
నిర్యాతోయతిపతిరాగతంగృహీతుంచోళేనప్రహితబలంవిలోక్యపశ్చా
త్ । వన్యక్ష్మాపథసికతావలీఃకిరద్భిస్స్వచ్ఛాత్రైస్త్రిభిర(౨)భిమన్త్రి
తాన్న్యరౌత్సీత్ ॥ ౭౪ ॥ మార్గేసప్రతివసతిప్రజాస్తతస్తాన్యర
క్షిత్వావిరచితభీరుహార్దమోదమ్ । ఆలోకైర్నిజచరితప్రదర్శనాచ్చ
శ్రీనారాయణపురమాసదద్విషణ్ణః ॥ ౭౬ ॥ తత్సైన్యంయతిపతిమన్త్రి
తప్రక్లృప్తైస్సంరుద్ధంపథిసికతాభరైర్న్యవృత్తమ్ । ఆసైషీన్నృపసవిధం
మహాపూర్ణం శ్రీరఙ్గాత్సహయతివేషకూరభర్త్రా ॥ ౭౭ ॥ సక్రోస్మిన్
పరతరమస్తినోశివాదిత్యధాసుంలిపిమధిగోష్ఠిషద్వదగ్రే । చోళేనా
నుమతపురోధసాతివృష్టౌ(౩)న్యాయ్యామితివదితస్సవాచముచ్చైః ॥
అన్యాయ్యంతదిహహరింవినావరీయస్తత్రేత్థంనృపతినియోగదత్తప
త్రే । నానార్థంశివపదమాకలయ్యతత్స్థాద్ద్రోణశ్చాస్త్యధికమితిస్ఫు
టాక్షరాణి ॥ ౭౯ ॥ తాదృక్షాంలిపిమవలోక్యతం(౪) చతుర్గ్రామ
ణ్యుక్త్వాఽకపటమతంచతత్రమత్వా । క్రోధాన్ధస్సనయనహాన్ధమస్యచ
క్రేస్స్వందృష్టుహ్రివమఘనిష్కృతింవిధాస్యన్ ॥ ౮౦ ॥ (౫)దాసైన
వ్రజకృతనిష్ఠురప్రహారైర్వ్యతాసుం సపదిమహాపూర్ణసూరిమ్ । కూ
రేశంతమపినృపాక్షిపత్పురాతాప్రదాయుష్యద్రవిణహరావిపన్నకీ

౧అవ=రక్ష. ౨అభిమన్త్రితాదిత్యభావే నిష్ఠా. ౩న్యాయ్యాదనపేతం=న్యాయ్యం. ౪నాలూరాన్. ౫దాసైనాః=దాసవరాః.

యాత్ ॥ ౮౧ ॥ కూరేశస్పృహసపరాన్తకద్విజేన్ద్రైస్సంసర్గ్యతోర్వ్యచితవి
ధినామహార్హ్యపూర్ణమ్ ।శ్రీరఙ్గం ప్రతిగతవానుదన్తమేనం ప్రాజ్ఞైషీ
ద్యతిపతయే (౧) స్పశేనగుప్తమ్ ॥ ౮౨ ॥ చారోక్తం శ్రుతిభిదురం నిశ
మ్య వృత్తం శోకాన్ధో యతితిలకోరుపార్ఘ్యకాలే । దత్త్వార్ఘ్యాధికమభివే
ఙ్కటేన్ద్రచోళస్యారే భేప్రళయకృతే*వినాభిచారమ్ ॥౮౩॥ త్యాగేశః
పుగజిమపెన్ద్రిభక్తముఖ్యశ్చోళేశాన్వయవసుధాధిపత్యముగ్రామ్ ।
అద్యాదామితికమతాలయే౽శరీరం వాగ్భరీం ముఖరయతిస్మ గోపురా
గ్రే ॥ ౮౪ ॥ శ్రీరామానుజవిబుధార్ఘ్యచోదితస్సన్ ప్రహ్లాదోత్సుక
నృహరిర్యథాహిరణ్యమ్ । విద్యాధక్షితిపతిమాయుధేనకణ్ఠే నిద్రాణం ని
శి నిశితేనవేఙ్కటేశః ॥ ౮౫ ॥ తద్ధతిప్రదళితకణ్ఠనాళరన్ధ్రాన్నిస్సీ
మాషధిమనుభేదదుర్నివారాత్ । ఉత్తస్థౌ క్రిమిపటలం యతస్తదాసీత్త
స్యాప్తం క్రిమిగళనామ పాపలక్ష్మ ॥ ౮౬ ॥ ఉద్భూతైర్విస్రమగదేహ
విస్రగన్ధైశ్చోళేశం జ్వలితచితాగ్నిదగ్ధగాత్రమ్ । సజ్ఞాత్వా (౨) ఫ
ణిచిత్రహోమతో వ్యరంసీత్తద్వ్యాహారకపరిచారకాగమార్థీ ॥ ౮౭ ॥
ఆయాతాద్యతిపతిరాకలయ్య శిష్యాచ్చోళేశం వృషగిరినాథహేతివి
ద్ధమ్ । నిష్ఠ్యూతక్రిమిపటలాద్గళాత్పరాసుం ప్రీతోదాన్మనుమణిపూర్ణ
పాత్రమస్మై ॥ ౮౮ ॥ శ్రీనారాయణపురిసమ్పదాత్మజాఖ్యం కల్యా
ణాహ్వయసరసీతటే ముకున్దమ్ । ఉత్పాద్యాకృతసదశోత్తరద్విచత్వా
రింశత్కైఙ్కరనికరాఞ్చితం యతీన్ద్రః ॥ ౮౯ ॥ శ్రీనారాయణనగరో
షితా యతీన్ద్రాఙ్గప్రస్థానోత్సుకమనసా ముకున్దభక్తాః । కృత్వార్చాకృతి
మురుశక్తిమర్చయన్తో నిన్యుస్తద్విరహరుజం యథాకథఞ్చిత్ ॥ ౯౦ ॥ ని
ర్యాతస్సపరిజనస్తతో౽ఞ్జనాద్రేర్యామాతే (౩) శ్రీపురివినిధాయచోళలు
ప్తమ్ । గోవిన్దాధిపమథ చిత్రకూటనాథం విష్ణూనాం ఖిలభవనాన్యతి
ష్ఠిపత్సః ॥ ౯౧ ॥ శ్రీరఙ్గం పునరధిజగ్ముషః ప్రహ్వాచాభద్రాశాసనకరణే

౧ చారేణ. *వినా=పక్షిణా ౨ ఫణిక్రతే(పా). ౩ తిరుపతి.

షుగజ్గరాజః । అభ్యర్ణెయతితిలకస్యకూరనాథం దృష్ట్వాతంకిమపివచో
వదద్దయాలుః ॥ ౯౨ ॥ కూరేశత్వమభిమతంవరంవృణీష్వేత్యాఖ్యా
తఃపరమపదంతతస్సవవ్రే । త (౧)త్పశ్చాదితిజగదేహరిస్సరామోనో
వక్త్రీద్విరితివదంస్త్రదాపతత్స్మాత్ ॥ ౯౩ ॥ రఙ్గేశాత్పరమపదోపలబ్ధిచి
హ్నందత్వాన్నంబహుళకుతుకవస్తుకూరభర్త్రే । తత్సూనుం స్వసుతమయా
స్నశామ్బుపానాత్ప్రశ్రీకశ్శ్రీతిగురుభట్టనామధేయమ్ ॥ ౯౪ ॥ ఇత్థంప్రాప్తే
సపదిపరమవ్యోమ శిష్యాగ్రగణ్యేకూరాధీశే నిగమశిఖరవ్యాక్రియా
లమ్బవత్యామ్ । శిష్యస్తోమైశ్శ్రీతిగురుముఖైరఙ్గికార్యేణసాకంవిన్యస్యా
త్మైచ్ఛఃపరమపదమథారోఢుమైచ్ఛద్యతీన్ద్రః ॥ ౯౫ ॥ కాసారాదిమది
వ్యసూరికృతసత్సోపానబద్ధాఙ్ఘ్రియుగ్మశ్రీమన్త్రీభయపార్శ్వదణ్డఘటి
కాంశ్రీభాష్యకీలస్థిరామ్ । నిశ్శ్రేణింనిఖిలోజనశ్చపరమవ్యోమస్థలీప్రా
పికాం స్వస్వాచార్యనిరూపితాధ్వవశతఃప్రాప్యాధిరోహేత్సదా ॥ ౯౬ ॥
ఇత్యాశాస్యసగశ్శతాన్తకముఖశ్రీదివ్యసూర్యాకృతీరర్చాస్వస్యచత
త్ప్రబన్ధనివహైస్సార్ధంప్రతిష్ఠాప్యసః । శ్రీరఙ్గాదిమధామసుస్వయమ
భూచ్ఛ్రీదివ్యసూరివ్రజైస్సైసాకంపరమంపదంజిగమిషూరామానుజా
ఖ్యోమునిః ॥ ౯౭ ॥ * * * * * * * * *

ఇతి శ్రీకాశ్యపకులతిలకస్య, రఙ్గాధిపారోగ్యశాలావల్లభస్య,
కవివైద్యపురన్దరనామధేయస్య, గరుడవాహనపణ్డితస్య
కృతౌ, దివ్యసూరిచరితే మహాకావ్యేఽష్టాదశస్సర్గః.

శ్రీమతే రామానుజాయనమః.

౧ తత్ (పరమపదప్రదానం) కాలాన్తరే

పుట.	ప.	అశుద్ధం.	శుద్ధం.	పుట.	పజ్క్తి.	అశుద్ధం	శుద్ధం
౧	౧౪	ప్రపత్త్యో	ప్రపత్త్యై	౨౩	౨౦	భగవాచ్ఛ	భగవచ్ఛ
,,	౧౭	దీపికా	దీపకా	౨౫	౮	శ్రుణు	శృణు
,,	౧౮	ధ్యాన	ధ్యాన	౨౬	౧౩	బ్రహ్మజ్ఞా	బ్రహ్మక్షా
,,	౨౧	శ్రుణ్వన్తు	శృణ్వన్తు	౩౬	౨	దామ్నీ	దామ్ని
,,	౪	స్వయమ్భు	స్వయమ్భూ	౪౦	౯	నవేస్తీ	నమేస్తీ.
౨	౯	పాంమ్సు	పాంసు	౪౨	౧	ముక్బ	ముల్బ
౩	౭	క్లిప్తై	క్లప్తై	,,	౨౨	వైదభౌ	వైధభౌ
౫	౨౨	భూపాస్స్వ	భూపాన్స్వ	౪౪	౧౩	కమ్పితాః	కమ్పితా
,,	౨౩	గృహిషావ్య	గ్రహిషావ్య	౪౫	౧౬	చారుము	చారము
౬	౧	శ్రుణు	శృణు			ఖాంని	ఖాన్ని
,,	౨	వ్రశ్రీ	ప్రశ్రీ	౪౬	౧౧	శ్రుణు	శృణు
౮	౩	శగ్గాన్త	శృగ్గాన్త	౪౮	౪	నిర్యయా	నిర్యయాం
,,	౮	నానాంఆ	నానామా	౫౦	౨	స్రమదా	ప్రమదా
,,	౧౦	షూంజ్జిని	మాంజ్జినీ	,,	౨౩	దారయ	దాహర
,,	౧౫	మ సో	మాసె	,,	౨౪	నద్దితః	నన్దితః
,,	౧౯	భిదా	భిధా	౫౧	౧౧	మచ్చితం	మప్పితం
౯	౨౪	వళ్గాం	వళ్గాంగ	,,	౧౨	ద్రుపద	ద్రుపద
౧౦	౧౩	అవేక్ష్య	అవేక్ష	౫౨	౪	కతమాల	కృతమాల
,,	౧౯	లైవ్య	లైవ	,,	౬	క్షిప్తా	క్షప్తా
,,	౨౨	పెశిం	పెశీ	౫౩	౫	మజేక	మదేన
౧౨	౬	క్లిప్త	క్లప్త	౫౪	౧౧	భుక్తైః	భక్తైః
,,	౨౧	మీక్ష్య	మేక్ష్య	,,	౧౮	స్వరో	స్వదో
౧౩	౧౪	భగన్మ	భగవన్మ	,,	౨౪	ముఖ్చే	ముఖ్చ
౧౪	౪	శ్లాఘ్య	శ్లాఘ	,,	౨౫	దయమధు	దయామఘు
౧౬	౪	దాృవదశ	ద్వాదశ	౫౫	౧	తతిః	తతి
౨౧	౧౭	వామళ	వామాళ	౫౬	౧	సాదితుం	సాధితుం
౨౨	౨౨	నొడనం	నొదనం	,,	౧౫	త్యభిదాం	త్యభిధాం
,,	౨౩	నిత్యభిదా	న్నిత్యభిధా	౫౭	౨౨	రుక్మ్మిణీం	రుక్మిణీం

పుట	ప.	అశుద్ధం	శుద్ధం
౫౮	౬	సమామ్ను	శ్రమామ్ను
౫౯	౮	యుష్కనం	యుష్టనం
౬౦	౧౩	దామ	ధామ
,,	౨౩	శ్రుణ్వతీ	శృణ్వతీ
౬౨	౨౩	ప్రూషిణీ	ప్రూవణీ
౬౫	౪	సీ॥	ని॥
౬౬	౧౪	కాహళః	కాహళీః
౬౭	౨	ధృవ	ధ్రువ
౬౮	౨౬	నివాస	వివాస
౬౯	౧౫	హవ్య	హత్య
౭౨	౪	ఆయాన్త	ఆయాత
,,	౨౦	తాంబు	తామ్ర
౭౪	౮	మవేశు	మవైశు
౮౦	౧౫	మహోత్త	మహోత్త్ర
,,	౧౮	జాక్షి	జాక్షి
౮౧	౧౧	యేనా	యేవ
౮౪	౯	వీచీ	వీచి
౮౭	౧౬	శ్రుణ్వ	శృణ్వ
,,	,,	శ్రోతి	శ్రోత్ర
౮౮	౨౨	మర్త్యైః	మర్త్యైః
౯౦	౧౩	దృత	ధ్రుత
౯౩	౨౩	న్యరోత్స	న్యరౌత్సి
౯౪	౨	జిజృమ్భే	జజృమ్భే
౯౭	౪	ర్యాయ	రియాయ
,,	౯	పాండవ	పాన్థవ
౯౮	౮	ద్రువం	ధ్రువం
౯౯	౨౦	కిమువా	కిమివా
౧౦౦	౧౫	వ్యథత	వ్యథిత
౧౦౧	౧౨	చికీర్ష	చికీర్షు
౧౦౧	౧౪	కృషక	కృషిక
౧౦౪	౩	నిప॥	నిపి
,,	౧౭	హ్వదితి	హ్వయత
౧౦౯	౧౯	ద్వివితుః	ద్వివతుః
౧౧౧	౨౦	వికజ	వికచ
౧౧౨	౧౪	శుభోద	శుభాద
౧౧౪	౧౮	ధృవ	ధ్రువ
౧౧౬	౧౫	వష్ఠా	వర్షా
౧౨౦	౧౭	గాధాం	గాధా
౧౨౨	౩	అజిగ్ర	అజీగ్ర
౧౨౪	౨	డాణమీ	డాన్తిమాంస మాంసి
,,	౧౫	వాఙ్కుఖో	వాఙ్ముఖో
౧౨౫	౨౫	యాంమధ్యే	యామధ్యే
౧౨౭	౪	పురాఖ్యాః	పురార్యాః
,,	౧౫	ఉక్త్యైవ	ఉక్త్యైవ
౧౨౮	౭	జాఘ్నికా	జాఘ్నికా
౧౩౦	౨	పరిసార్యా	పరిసార్య
,,	౧౫	మవతుం	మవితుం
౧౩౧	౧౯	త్సనుతి	త్సునుతి
౧౩౨	౧౫	ఖ్యాపాఠం	ఖ్యాపాఠ
,,	,,	శుకీత	శ్రీత
౧౩౪	౧౬	సూక్తైః	సూక్తైః
,,	౧౭	పరాం	పరం
౧౩౫	౯	పవ్రే	వవ్రే
౧౩౬	౬	సుధా	సుధాం

Atkondvelli Govindacharya